

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

πρὸς τὸν «ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΝ»

διὰ τὰ «ΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ»

* Ἡ ἐφ' ἑμῶν ἀναληφθεῖσα ἐκδοτικὴ προσπάθεια πολλὰς θὰ φέρῃ ὠφελείας εἰς τὸ ὀρθόδοξον πλῆρωμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐνισχύσῃ ὑμᾶς διὰ τὴν ἀποκλήρωσιν τοῦ ἔργου.

Ἀριθ. Πρωτ. 69/Τ.Ε./1836/1972

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΠΑΝΤΑ
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ**

Ἐπιμέλεια
ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐκτ. Καθηγητοῦ τῆς Πατρολογίας ἐν τῇ
Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἐπιμέλεια
ΕΜΜ. Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ
ΝΙΚ. Μ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐντ. Ὑφηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Συντονιστὴς Ἐκδόσεως
Γεράσιμος ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ
Ἐφ. Ἱ. Ν. Ἁγ. Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 27

ΕΓΚΩΜΙΑ ΕΙΣ ΜΑΡΤΥΡΑΣ (Β')

Εἰσαγωγή—Μετάφρασις—Σχόλια
Ἄρχμ. ΝΑΥΚΡΑΤΙΟΥ ΤΣΟΥΚΑΝΑΚΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 9
 Εἰς Μελέτιον ἀρχιεπίσκοπον Ἀντιοχείας 11 (113)*
 Εἰς τὸν ἅγιον μάρτυρα Λουκιανὸν 19 (121)
 Εἰς τὸν ἅγιον ἱερομάρτυρα Βαβύλαν 27 (180)
 Εἰς τοὺς ἁγίους μάρτυρας Ἰουθενίτινον καὶ Μαξιμίνον 36 (134)
 Εἰς τὴν ἁγίαν μάρτυρα Πελαγίαν 44 (148)
 Εἰς τὸν ἅγιον Ἰγνάτιον τὸν Θεοφόρον 53 (158)
 Εἰς τὸν ἅγιον Εὐστάθιον ἀρχιεπ. Ἀντιοχείας ... 68 (175)
 Εἰς τὸν ἅγιον μάρτυρα Ρωμανόν. Λόγος Α' 80 (188)
 Εἰς τὸν ἅγιον μάρτυρα Ρωμανόν. Λόγος Β' 89 (199)
 Εἰς τὰς ἁγίας μάρτυρας Βερνίκην καὶ Προσδόκην καὶ τὴν μητέρα αὐτῶν Δομνίαν 95 (207)
 ΚΕΙΜΕΝΟΝ 113

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ παραπέμπου εἰς τὰς ἀντιστοιχὰς σελίδας τοῦ κειμένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εἰς τὸν παρόντα τόμον δημοσιεύονται δέκα ἑμίλιαι τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου εἰς ἁγίους μάρτυρας. Τὰς ἑμίλιαις αὐτὰς ἐξαφώνησεν ὁ ἱερός πατήρ καθ' ἕν χρόνον ὑπηρετῶν ἀρχιεπ. ἐν Ἀντιοχείᾳ ὡς ἱερεὺς, ἀποτελοῦν δὲ ἐγκύκλιαι εἰς προσωπικότητας τοῦ σχετιζόμεναι μὴ τὴν πόλιν τῆς Ἀντιοχείας εἶτε διότι ἐχρημάτισαν ἐπίσκοποι ἐν αὐτῇ, εἶτε διότι ἀμαρτήρουν ἐκεῖ ἢ καὶ ἀκόμη διότι ἐπιμύητο σαφέστατα ὑπὸ τῶν Ἀντιοχείων. Εἰς τὰς ἑμίλιαις αὐτὰς ἐγκυμᾶται ὁ ἱερός Χρυσόστομος τοὺς μαρτυρικοὺς βίβλους αὐτῶν, ἀναπτύσσει τὴν θεολογίαν τοῦ μαρτυρίου, τὸ ὅποιον καὶ ἐνομᾶζει «κατὰ τὴν πάντων τῶν ἀγαθῶν καὶ διὰ τοῦ ἀξιωματικοῦ παραδείγματος ἐκείνων διδάσκει τοὺς ἀκρατέας τοῦ καὶ στήριζει τὴν πίστιν των.

Καὶ οἱ λόγοι οὗτοι διακρίνονται διὰ τὸ κάλλος καὶ τὴν θεολογικότητα των, μάλιστα δὲ ἡ διήγησις σκηθῶν καὶ περιστατικῶν ἐκ τῶν μαρτυρίων συναρπάζουσι τὸν ἀναγνώστην καὶ αἰχμαλωτίζουν τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ. Μερικοὶ λόγοι παρουσιάζουσι μεταξύ των χρονικὴν ἐξάρτησιν, ὅπως εἶναι π.χ. ὁ εἰς τὸν ἅγιον Βαβύλαν ἀναφερόμενος καὶ ἐκεῖνος τῶν ἁγίων μαρτύρων Ἰουθενίτινου καὶ Μαξιμίνου, ἢ ὁ περὶ τῆς ἁγίας Πελαγίας καὶ ἐκεῖνος περὶ τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου. Εἰς τὸν ἅγιον μάρτυρα Ρωμανόν ὑπάρχουσι δύο λόγοι. Ὁ β' λόγος περιέχει περισσότερα στοιχεία περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου ἀπὸ τῶν α' λόγων. Γενικῶς, τὸ λεξιλόγιον καὶ τὰ ἔργα τοῦ β' λόγου διαφέρουσι κάπως ἀπὸ ἐκεῖνα τῶν λοιπῶν λόγων τοῦ ἱεροῦ πατρὸς. Πιθανόν νὰ ἐγράφη εἰς ἄλλον καιρὸν καὶ ὑπὸ διαφορετικῆς συνθήκης ὁ λόγος οὗτος.

Γενικῶς, παρατηροῦμεν, ὅτι κέντρον καὶ οὐσίαν τῶν λόγων τούτων ἀποτελεῖ τὸ χριστιανικὸν μαρτύριον, ἢ τιμὴ πρὸς τοὺς μάρτυρας καὶ ὁ δεσμός των Ἀντιοχείων πρὸς τοὺς ἥρωας τούτους τῆς πίστεως ἡμῶν. Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ ζ' ἢ ὁ ἱερός πατήρ διαρκοῦν ἀκόμη αἱ τελευταῖαι ἀποχρήσεις τῶν μεγάλων εἰδικολογιατικῶν διορισμῶν κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ ἑβραϊσμός προσπαθεῖ νὰ ἀνορθωθῇ καὶ νὰ ἀναστηθῇ πάλιν ὡς θρησκεία, διὰ τελευταίων φορῶν, διὰ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου, τοῦ περιφήμου Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου (361—363). Εἰς τὸ σχετικῶς ἀλιγοστὸν διάστημα

τῆς βασιλείας του προσπαθῆσαι νὰ διώξῃ καὶ αὐτὸς ὅσων ἤβουλην τὴν θρησκείαν τοῦ Ναζωραίου καὶ νὰ κακοποιήσῃ χριστιανούς. Διωγμοὶ δὲν ἐλλείψαν θεοβίως καὶ ἐκ μέρους τῶν ἀρειανῶν, τῶν ὁπαδῶν τῆς ἀλάτρευτος καὶ ἐπὶ αἰῶνας ἀλακλήρους συνεισφοράς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἄλλ' οἱ ἐπικρατέστεροι μορφῆς αὐτοὶ διωγμοὶ οὐσαυτίκως δὲν ἐδούλεψαν τὴν Ἐκκλησίαν. Οἱ ποταμοὶ τῶν μαρτυρικῶν αἱμάτων ἤρξαν τὸ βένθρον τῆς πίστεως καὶ διέδωσαν τὴν νέαν θρησκείαν ταχύτερον ἀνὰ τὴν αἰουμένην. ἐπὶ πλέον δέ, ἐπλούτησαν τὸ μητρώον τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν. Μήπως ὁμοίως αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ προορισμὸς καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἐπὶ γῆς ἀγωνιζομένης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ;

Ἄρχμ. ΝΑΓΚΡΑΤΙΟΣ ΤΣΟΥΚΑΝΑΚΗΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΠΑΤΕΡΑ
ΗΜΩΝ ΜΕΛΕΤΙΟΝ, ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ
ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΘΥΜΙΑΝ
ΤΩΝ ΣΥΝΕΛΘΟΝΤΩΝ

Α 1. Περιφέροντας τὰ δλέματά μου εἰς κάθε μέρος τῆς ἱερᾶς αὐτῆς συνάξεως καὶ βλέποντας νὰ εἶναι παρούσα δολόκληρος ἡ πόλις, δὲν ἤξεύρω ποῖον πρῶτον νὰ καλοτυχίσω τὸν ἅγιον Μελέτιον, ὁ ὁποῖος καὶ μετὰ θάνατον ἀπολαμβάνει ἐκ μέρους σας τόσο μεγάλην τιμῆς, ἢ ἐσᾶς, οἱ ὅποιοι καὶ μετὰ θάνατον συνεχίζετε νὰ δείχνετε πρὸς τοὺς πνευματικούς σας ποιμένας τέτοιαν ἀγάπην. Εἶναι μακάριος λοιπὸν ἐκεῖνος, διότι κατῴρωσε νὰ ἀφήσῃ εἰς ὄλους σας τόσο θερμὴν ἀγάπην. Μακάριοι εἶσατε ὁμοίως καὶ ἐσεῖς, διότι, ἀκού ἐδεχθήκατε τὴν παρακαταθήκην τῆς ἀγάπης ἐκείνης, κατῴρωσατε νὰ τὴν διαφυλάξετε μέχρι σήμερον ἀκεραίαν πρὸς χάριν ἐκείνου πού σας τὴν ἐμπιστεύθηκε. Διότι παρήλθεν ἡδὴ καὶ τὸ πέμπτον ἔτος, ὅτου ἐκεῖνος ἀπεδήμησε πρὸς τὸν πολυπόθητον Ἰησοῦν καὶ ἐσεῖς ἤλλατε μὲ τόσο θερμὴν ἀγάπην πρὸς συνάντησίν του, πού σὺν νὰ τὸν εἶχατε ἴδει χθὲς καὶ προχθὲς ἀκόμη. Δι' αὐτὸ καὶ εἶναι ἐκεῖνος ἀξιόζήλευτος, διότι ἐγέννησε τέτοιους υἱούς. Ἀξιοθαύμαστοι δὲ καὶ ἐσεῖς, διότι σὰς εἴχετε τέτοιος πατέρας. Εὐγενῆς ἡ ρίζα καὶ θαυμασία, ἀλλ' ὁμοίως ἀντάξιοι τῆς ρίζης καὶ οἱ καρποὶ τῆς. Πράγματι, ὅπως κάποιος ρίζα σπουδαία, ἢ ὅποια κρύπτεται εἰς τοὺς κόλπους

1. Ὁ ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας Μελέτιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Μελέτιν, πόλιν τῆς μ. Ἀρμενίας κατὰ τὸ α' τέταρτον τοῦ Δ' μ.Χ. αἰῶνος. Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας ἐξελέγη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 360 διὰ τὸ ἐξελθεῖν τὸν Βαθρόμιον. Ἀπογοητευθέντες οἱ ἄρειοι ἐκ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ, ἐστράφησαν ἐναντίον του καὶ πείσαντες τὸν ἀσκητάρη Κωνσταντῖνον, ἐπέταξαν ἐξορίαν τοῦ Μελετίου εἰς τὴν περὶ τὴν Ἔβουλον νῆσον μετὰ τὴν ἐξαγωγήν του. Ἐπανελθὼν ἐξ αὐτῆς ἐξορίας καὶ πάλιν ἐπὶ Οὐάλεντος, ἠπανήλθε δὲ ἐξ αὐτῆς τὸ 379 ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Γρατιανῶ. Τὸ 381 συμμετέσχεν εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκληθείσαν Ἡ' Οἰκουμενικῇ Σύνοδον, ἣς καὶ ἐφημέριος πρόεδρος. Ἀπέθανε πρὶν ἀποθῆναι ἐν τῇ Ἐρακλίᾳ τῆς Συρίας. Τὸ σῆμας του ἀργότερον διακομίσθη εἰς Ἀντιόχειαν καὶ ἀναπαύθη πλησίον τῆς θύρας τοῦ ἱεροῦ ἁγίου Βασίλειου. Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην του τὴν 12ην Φεβρουαρίου.

της γης, δὲν φαίνεται μὲν ἡ ἴδια, παρουσιάζει ὅμως τὴν ἀξίαν τῆς δυνάμεώς της μὲ τοὺς καρπούς της, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον λοιπὸν καὶ ὁ ἀξιομακάριστος ἅγιος Μελέτιος ποὺ κρύπτεται μέσα εἰς αὐτὴν ἐβώ τὴν λάρνακα, ὁ ἴδιος μένει ἀθέατος ἀπὸ τοὺς σωματικούς μας ὀφθαλμούς, ἐμφανίζει ὅμως τὴν δύναμιν τῆς χάριτός του μὲ ἐσῆς ποὺ εἰσθε οἱ πνευματικοὶ του καρποὶ. C Καὶ ὡν ἀκόμη λοιπὸν ἐγὼ σιωπήσω, ἀρκεῖ, νομίζω, μόνῃ ἡ ἴδια ἡ ἐσῆρτῆ καὶ αὐτὴ ἡ θερμότης τῆς προθυμίας σας νὰ διασαλπίσῃ τρανότερον καὶ ἀπὸ μίαν ἀσπίγγα τὴν ἀγάπην τοῦ ἁγίου Μελετίου πρὸς τὰ τέκνα του. Διότι, τόσοσὺν πολὺ ἐπύρωσε τὸν νοῦν σας εἰς τὸ νὰ τὸν ἀγαπήσατε μὲ θερμῶν, ὥστε καὶ εἰς τὸ ἀπλοῦν ἄκουσμα τοῦ ὀνόματός του νὰ θερμαινεσθε ὀλοτελῶς καὶ νὰ ἐνθουσιάζεσθε ὅταν τὸ προφέρετε.

Δι' αὐτὸ καὶ ἐγὼ τώρα, ὄχι χωρὶς λόγον, ἀλλ' ἐπιτηδες καὶ φροντισμένα εἰς τοὺς λόγους μου συνεχῶς παρεμβάλλω αὐτὸ τὸ ὄνομα. Καὶ ὅπως ἐκεῖνος ποὺ πλέκει χρυσοῦν στέφανον μὲ τὸ νὰ τοποθετῆ ἔπειτα μαργαρίτας κατὰ τὴν πυκνότητα τῶν πολυτίμων λίθων, κἀμνεὶ λαμπρότερον τὸ διάδημα, D ἔτσι λοιπὸν καὶ ἐγὼ σήμερον, πλέκων εἰς τὴν μακαρίαν ἐκείνου κεφαλὴν τὸν στέφανον τῶν ἐγκωμίων, ὡσὰν πυκνότητα μαργαριταρίων ἐνυφαίνω εἰς τὸν λόγον μου τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ὀνόματός του, διότι ἐλπίζω κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ τὸ κάμω περισσότερο ποθητὸν καὶ λαμπρὸν. 519 A Διότι, αὐτὸς εἶναι ὁ νόμος ἐκείνων ποὺ ἀγαποῦν καὶ τέτοια ἡ συνήθεια, ὥστε νὰ περιπτύσσωνται καὶ μόνον τὰ ὀνόματα τῶν ἀγαπημένων προσώπων των καὶ νὰ παροτρύνωνται κυριολεκτικῶς καὶ μὲ αὐτὸ μόνον τὸ ἄκουσμά των, πράγμα ποὺ καὶ εἰσεῖς τώρα ἐπάθατε μὲ τὸν ἅγιον τοῦτον ἄνθρωπον.

Διότι, ἀπὸ τὴν στιγμήν ποὺ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ τὸν ὑποδεχθήκατε, ὁ καθεὶς εἶδεν εἰς τὸ τέκνον του τὸ ὄνομα ἐκείνου, διότι ἐνομιζατε, ὅτι μὲ ἐκεῖνο τὸ ὄνομα εἰσάγει ὁ καθεὶς εἰς τὸν οἶκον του τὸν ἅγιον, αἱ δὲ μητέρες παραδλέποντας τὰ ὀνόματα τῶν πατέρων καὶ τῶν πάππων καὶ τῶν ἄλλων προγόνων, ἔδιδαν εἰς τὰ γεννώμενα τέκνα των τὸ ὄνομα τοῦ μακαρίου Μελετίου. Διότι ὁ πόθος τῆς εὐλαθείας ἐνικοῦσε τὴν συγγένειαν καὶ τὰ γεννώμενα τέκνα ἠγαπῶντο πῶς πολὺ ἀπὸ τοὺς γονεῖς των ὄχι μόνον λόγῳ τῆς φυσικῆς φιλοστοργίας τῶν γονέων των, B ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εὐνοίαν ποὺ ἐδείκνυσαν αὐτοὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου. Διότι ἐνόμιζον ὅτι τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀποτελεῖ καὶ κόσμημα τῆς συγγένειας καὶ ἀσφάλειαν τῆς οἰκίας καὶ σωτηρίαν εἰς ἐκείνους

ποὺ τὸ ἔφεραν καὶ παρηγορίαν τοῦ πόθου των. Καὶ ὅπως οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὸ σκότος, ὅταν ἀνάψῃ ἐν φῶς, ἀνάπτωντας ἐξ αὐτοῦ πολλοὺς ἄλλους λύχνους, ὁ καθεὶς τὸ εἰσάγει εἰς τὴν οἰκίαν του διὰ νὰ φωτισθῇ, ἔτσι λοιπὸν καὶ μὲ τὸ ὄνομα ἐκεῖνο ποὺ σὰν φῶς ἔλαμψεν εἰς τὴν πόλιν, ὁ καθεὶς ὡσὰν νὰ ἀνάπτῃ λύχνον, εἰσῆγαγεν εἰς τὸν οἶκον του τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου ἐκείνου, ὡς νὰ ἤθελε νὰ προσελκύσῃ μὲ ἐκεῖνο θησαυρὸν ἀπείρων ἀγαθῶν. Καὶ αὐτὸ ποὺ ἐγένετο τότε, ἀπετέλει διδασκαλίαν εὐλαθείας. C Διότι, μὲ τὸ νὰ ἀναγκάζωνται συνεχῶς νὰ ἐνθυμοῦνται τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου καὶ νὰ ἔχουν τὸν ἅγιον μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των, εἶχον τὸ ὄνομά του σὰν μέσον φυγαδεύσεως παντὸς ἀλόγου πάθους καὶ ἀκαθάρτου λογισμοῦ. Καὶ τὸ πράγμα ἔχει λάβει τόσην ἔκτασιν, ὥστε καὶ εἰς τοὺς δρομίσκους καὶ εἰς τὰς ἀγορὰς καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς νὰ ἀντηρῆ παντοῦ τοῦτο τὸ ὄνομα.

Μάλιστα δὲ ὄχι μόνον διὰ τὸ ὄνομά του σὰς κατέλαβε τοῦτο τὸ πάθος, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὴν τὴν ἀπεικόνισιν τοῦ ὀνόματός του. Αὐτὸ λοιπὸν ποὺ ἐκάματε ὡς πρὸς τὰ ὀνόματα, τὸ ἴδιον ἐκάματε καὶ διὰ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου. Διότι, ἐκείνην τὴν ἁγίαν εἰκόνα τὴν ἐχαράξατε πολλοὶ D καὶ ἐπάνω εἰς τὰς σφενδόνας (ὀπάς) τῶν βακτυλιδίων σας καὶ εἰς τὰ ἀνάγλυφα καὶ εἰς τὰς φυάλας καὶ εἰς τοὺς τοίχους τῶν θαλάμων καὶ παντοῦ, ὥστε ὄχι μόνον νὰ ἀκοῦτε ἐκεῖνο τὸ ἱερὸν ὄνομα, ἀλλὰ καὶ νὰ βλέπετε παντοῦ τὴν εἰκόνα του καὶ μὲ τοῦτο νὰ ἔχετε, τρόπον τινά, διπλὴν παρηγορίαν διὰ τὴν ἐξορίαν του.

Διότι εὐθὺς ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ἀπεμακρύνετο πάλιν ἐξ αὐτῆς τὸν ἐβίβων οἱ ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας. E Ὁ Θεὸς ὅμως τὸ ἐπέτρεψεν αὐτῷ, θέλων νὰ δεῖξῃ μαζί καὶ τὴν ἀρετὴν ἐκείνου καὶ τὴν ἰδικὴν σας ἀνδρείαν. Ἀφοῦ λοιπὸν μὲ τὸ νὰ εἰσῆλθῃ, ὅπως ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπήλαξε τὴν πόλιν ἀπὸ τὴν πλάνην τῆς ἀπρέσεως καὶ μὲ τὸ νὰ ἀποκόψῃ ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπον σῶμα τὰ σάπια καὶ ἀθεράπευτα μέλη ἔδωσε καὶ πάλιν εἰς τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας πλήρη τὴν υγείαν. F οἱ ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας, μὴ ἀνεχθέντες τὴν διόρθωσιν αὐτῆν, ἀφοῦ παρεκίνησαν τότε τὸν βασιλεῖα, τὸν ἀπεμάκρυναν ἀπὸ τὴν πόλιν, ἐλπίζοντες ὅτι δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου θὰ ὑπερισχύουσιν τῆς ἀληθείας καὶ θὰ ἀνατρέψουν τὴν γενομένην διόρθωσιν τῶν πραγμάτων. Συνέβη ὅμως τὸ ἀντίθετον ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἀνέμενον καὶ μάλιστα καὶ ὁ ἰδικὸς σας ζῆλος ἐδεικνύετο καὶ ἡ ἀλήθεια τῆς διδασκαλι-

2. Ἰωνναὶ τῶν ῥοσιανῶν.

κῆς σοφίας ἐκείνου διέλαμπε. Καὶ ἡ σοφία μὲν ἐκείνου διέλαμπε, καθότι εἰς τριάκοντα ἡμέρας καὶ αὐτὰς ὄχι πλήρεις κατώρθωσε τόσο πολὺ νὰ σὰς θεμελιώσῃ ἐπάνω εἰς τὸν ζῆλον τῆς πίστεως, ὥστε, ἂν καὶ μετὰ ταῦτα ἐφύσησαν τῶσοι ἄνεμοι, νὰ παραμείνῃ ἀσάλευτη ἡ διδασκαλία ἐκείνη. Ὁ Ἰδικὸς σας δὲ πάλιν ζῆλος ἐφανεροῦτο τρανῶς, ⁵²⁰ Ἄ διότι εἰς τριάκοντα ἡμέρας καὶ αὐτὰς ὄχι δλοκλήρους μὲ τὴν ἀκρίβειαν ἐδέχθητε τὰ σπέρματα τῆς ἀληθοῦς διδασκαλίας ποὺ σὰς ἐδίδαξεν ἐκεῖνος, ὥστε νὰ θλαστήσουν αἶριζαι τῶν εἰς τὰ θάθη τῆς διανοίας σας καὶ νὰ μὴ ὑποχωρήσετε εἰς κανένα ἀπὸ τοὺς πειρασμούς.

2. Ἄξιζει ὁμῶς νὰ μὴ παραλείψῃ κανεὶς οὐτε ἐκεῖνο ποὺ συνέθη κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐκδιώξεώς του. Β Καθ' ὅν χρόνον λοιπὸν ὁ ἀρχὼν τῆς πόλεως, ὀδηγῶν τὸ ὄχημα, διήρχετο διὰ μέσου τῆς ἀγορᾶς, ἔχοντας καθίσει πλησίον τοῦ τὸν ἅγιον ἐκείνου, ἀπὸ παντοῦ ἐρρίπτετο κατὰ τῆς κεφαλῆς του χάλασα λίθων, διότι ἡ πόλις δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὸν ἀποχωρισμὸν, ἀλλ' ἐπροτιμοῦσε καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν νὰ στερηθῇ, παρὰ νὰ ἴδῃ τὸν ἅγιον ἐκείνον νὰ ἀπομακρύνεται διαίως. Τί ἔκαμεν ὁμῶς ὁ ἅγιος ἐκεῖνος τότε; Ὅταν εἶδε τὴν θροχὴν τῶν λίθων, ἐκάλυψε τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀρχοντος περιβάλλοντάς τιν μετὰ ἐνδύματά του, ταύτοχρόνως καὶ τοὺς ἔχθρους του κατοισχύων μετὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐπιεικείας του καὶ τοὺς ὀπαδοὺς του διδάσκων, πῶς ἀνεξικακία πρέπει νὰ ἐπιδικνύεται πρὸς ἐκείνους ποὺ τοὺς ἀδικοῦν, καὶ ὅτι, ὄχι μόνον δὲν ἔπρεπε νὰ μὴν πράττουν κανὲν κακόν, Ἐ ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη διέτρεχον κανένα κίνδυνον ἀπὸ ἄλλους καὶ αὐτὸν νὰ τὸν ἀποκρούουν μετὰ κάθε φροντίδα.

Καὶ ποῖος δὲν ἀνετριχίασε τότε βλέπων τὸν ἐξάλλον ἔρωτα τῶν πολιτῶν καὶ θαυμάζων τὴν τελειὰν φιλοσοφίαν τοῦ διδασκάλου, τὴν ἐπιεικίαν καὶ τὴν πραότητά του; Διότι ἦσαν πολὺ περίεργα ἐκεῖνα τὰ γεγονότα τότε. Ἄπεμακρύνετο ὁ ποιμὴν καὶ τὰ πρόβατα δὲν δισκορπίζοντο. Ἐξεδιώκετο ὁ κυβερνήτης καὶ τὸ σκάφος δὲν ἐδυθίζετο. Ἐδιώκετο ὁ γεωργὸς καὶ ἡ ἀμπελος περισσότερο ἐκαρποφόρει. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦσαθε ἠνωμένοι μετὰ τὸν δεσμὸν τῆς ἀγάπης, οὐτε προσδοαὶ πειρασμῶν, οὐτε προκλήσεις κινδύνων, οὐτε τὸ μήκος τοῦ δρόμου, οὐτε ὁ πολὺς χρόνος, Δ οὐτε τίποτε ἄλλο ἐστάθη ἱκανὸν νὰ σὰς ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν συναναστροφὴν τοῦ μακαρίου ποιμένος. Καὶ ἐξεδιώκετο μὲν ἀπὸ τὴν πόλιν ἐκεῖνος, διὰ νὰ εὐρίσκειται μακρὰν τῶν τέκνων του, εἰς τὴν πραγματικότητα δ-

μως συνέβαινε τὸ ἀντίθετον, καθότι περισσότερο συνεδέτο μαζί σας μετὰ τὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης. Καὶ ἔτσι, ἀφοῦ ἐπῆρε μαζί του ὄλην τὴν πόλιν, ἐφυγε διὰ τὴν ἔξορίαν εἰς τὴν Ἀρμενίαν. Διότι τὸ μὲν σῶμα του εἶχε στερεωθῆ ἐπάνω εἰς τὸ ἔδαφος τῆς πατρίδος, ὁ λογισμὸς του ὁμῶς καὶ ὁ νοῦς ἐλαφρυνόμενος ὡσὰν ἀπὸ τὰ πτερὰ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ εὐρισκόμενος συνεχῶς πλησίον σας, περιέφερον ὄλην αὐτὴν τὴν πόλιν εἰς τὰ σπλάγχνα του, πράγμα τὸ ὁποῖον καὶ ἐσεῖς ἐπάσχατε. Διότι, ἐνῶ ἐμένετε ἐδῶ καὶ περιεβάλεσθε ἀπὸ τὴν πόλιν, μετὰ τὸ πνεῦμα ὁμῶς τῆς ἀγάπης καθημερινῶς Ἐ ἐπετούσατε εἰς τὴν Ἀρμενίαν καὶ ἀφοῦ ἐβλέπατε τὴν ἁγίαν μορφήν του, ἔτσι πάλιν ἐπεστρέφατε. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς νὰ ἀπέλθῃ ἐκεῖνος σύντομα ἀπὸ τὴν πόλιν σας, διὰ νὰ φανερῶσιν εἰς τοὺς ἔχθρους σας, ὅπως εἶπα προηγουμένως, καὶ τὴν ἰδικὴν σας στερεὰν πίστιν καὶ ἐκείνου τὴν ἐμπειροὴν διδασκαλίαν.

Καὶ εἶναι φανερόν ἀπ' ἐκεῖ. Διότι ὅταν ἐπέστρεψεν μετὰ ἀπὸ ἐκείνην τὴν πρώτῃν ἀπέλασιν, ὄχι μόνον τριάκοντα ἡμέρας, ⁵²¹ Ἄ ἀλλὰ καὶ μήνας καὶ ἕνα καὶ δύο καὶ περισσότερα ἔτη διέμεινεν ἐνταῦθα. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐδώσατε ἱκανοποιητικὴν ἀπόδειξιν τῆς στερεότητός σας εἰς τὴν πίστιν, ὁ Θεὸς σὰς ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀπολαύσετε πάλιν τὸν πνευματικὸν σας πατέρα ἀφῶδως. Διότι τὸ νὰ ἀπολαμβάνῃ κανεὶς τὴν ἁγίαν μορφήν του ἀποτελεῖ τὴν πλέον ὑπέροχον ἀπόλαυσιν. j

Ἄχι μόνον ὅταν ἐδίδασκε λοιπὸν, οὐτε ὅταν ὠμίλει, ἀλλὰ καὶ ὅταν τὸν ἐβλέπε μόνον κανεὶς ἦτο ἱκανὸς νὰ ἐμβάλλῃ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν θεατῶν ὀλόκληρον διδασχὴν περὶ ἀρετῆς. Ὅταν λοιπὸν ἐπέστρεψεν εἰς σὰς καὶ δλοκλήρους ἡ πόλις ἐσπευδε κατὰ μήκος τῆς ὁδοῦ, ἄλλοι τὸν ἐπλησίαζον καὶ ἠγγίζον τοὺς πόδας Β του καὶ κατεφίλουσαν τὰς χεῖρας καὶ ἤκουον τὴν φωνὴν του, ἄλλοι, ἐμπροσθέντες ἀπὸ τὸ πλῆθος καὶ ἀπὸ μακρὰν μόνον βλέποντες αὐτὸν, ἂν νὰ ἐδέχθησαν ἀρκετὴν εὐλογίαν ἀπὸ τὴν θεὰν του καὶ ἐδιδάχθησαν ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἦσαν πλησίον, ἀνεχώρησαν ὑπὲρ ἱκανοποιημένοι. Καὶ αὐτὸ τὸ ὁποῖον συνέβαινεν εἰς τοὺς ἀποστόλους, ἔγινε τώρα καὶ εἰς τὸν ἅγιον αὐτόν. Ὅπως δηλαδὴ εἰς τὴν περιπέτωσιν τῶν ἀποστόλων, οὗοι δὲν ἠμποροῦσαν νὰ προσέλθουν καὶ νὰ τοὺς πλησιάσουν, ἐδέχοντο καὶ αὐτοὶ τὴν ἴδιον χάριν καὶ ἀπῆρχοντο ὑγιεῖς ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι, ἀφοῦ ἡ σκία τῶν ἀποστόλων ἐξετείνετο καὶ ἠγγίξε καὶ αὐτοὺς ποὺ ἦσαν μακρὰν, ἔτσι

λοιπόν, και τώρα, δσαι δέν ήμπορούσαν να προσέλθουν, αισθανόμενοι να εκπέμπεται κάποια πνευματική ακτινοβολία από την άγια εκείνη κεφαλή C και να φθάνη και έως εκείνους που ήσαν μακράν, δλοι, από την άπλην και μόνον θέν του άγιου, άπήρχοντο γεμάτοι από κάθε εύλογίαν.

3. "Όταν δέ εφάνη καλόν εις τόν κοινόν τών δλων Θεόν να καλέση πλησίον του τόν άγιον εκ τής παρούσης ζωής και να τόν κατατάξη εις την χορείαν τών άγγέλων, —ούτε και τούτο έγινε τυχαίως, αλλά τόν καλούν τα γράμματα του βαλέως, που τόν παρκείνισε προς τούτο δ Θεός—, τόν καλεί όχι κάπου εκεί πλησίον, αλλά πολύ μακράν, εις αυτήν την Θράκην⁴ διά να γνωρίσουν τα ίδια μας άγαθά και οι Γαλάται και οι Βιθυνοί και οι Κίλικες, και οι Καππαδόκαι και δλοι οι γειτονικοί προς την Θράκη λαοί και διά να έχουν οι άπανταχού τής γής έπίσκοποι, άφου ίδουν ως εις αρχέτυπον D εικόνα την άγιωσύνην εκείνου και λάδουν από εκείνον τέλειον παράδειγμα εκκλησιαστικής διακονίας, κάποιον κανόνα άσφαλή και σαφέστερον, κατά τόν όποιον πρέπει να οικονομούν και κυβερνοούν τās εκκλησίας. Διότι και ένεκα του μεγέθους τής πόλεως και ότι είχαν εις αυτήν την διαμονήν του δ βασιλεύς, πολλοί και από πολλά μέρη του κόσμου κατέφθασαν τότε εκεί. Και οι έπίσκοποι τών εκκλησιών, επειδή αι εκκλησίαί ήρχισαν να γεύονται τα άγαθά τής ειρήνης και γαλήνης που ήλθε μετά από μακρόν πόλεμον και κακουχίαν, έκαλούντο δλοι εκεί με βασιλικά γράμματα. Τότε λοιπόν φθάνει και αυτός εκεί. E Και όπως με τούς τρεις παίδας, όταν επρόκειτο να άνακρουχθούν και στεφανωθούν, επειδή κατέσβησαν την δύναμιν του πυρός τής καμίνου και κατεπάτησαν την ύπεροψίαν του τυράννου, ελέγγαντες κάθε είδος άσεβείας, έχοντες θεατάς άπ' όλον τόν κόσμον —διότι οι άνα την οικουμένη σατράπαι και ύπατοι και ταπάρχει είχαν προσκληθή εκεί δι' άλλους λόγους, έγιναν όμως θεαταί εκείνων τών άθλητών—, 522 A τó ίδιον λοιπόν συνέβαινε και τότε, ώστε να γίνη προς χάριν του άγιου περιλαμπρον τó φιλοθεάμιον κοινόν. Ένώ οι άπανταχού τής γής διοικούντες τās εκκλησίας έπίσκοποι προσεκλήθη-

3. Πρόκειται διά την εις Κωνσταντινούπολιν μετάβαση του, ήθα συνεκροτήθη ή B' Οικουμενική Σύνοδος. Ο Μελέτιος απέθανεν ένώ ήτο πρόεδρος τής Συνόδου. Εις την κηδείαν του παρίστησαν ή Σύνοδος και ο αυτοκράτωρ Θεοδόσιος δ B', τόν δτ επικλήθειαν λόγον εξεφώνησαν δ περιήμιος τής Νίκης έπίσκοπος και αδελφός του M. Βασιλείου Γρηγόριος.

σαν δι' άλλους λόγους, ήλθαν και έδλεπον τόν άγιον. Και όταν τόν είδαν και έπληροφρήθησαν άκριβώς την εύλόγειαν, την σοφίαν, τόν ζήλον τής πίστεως, όλην την άπλητισμένην εις τó πρόσωπόν του άρετήν, που άρμόζει εις Ιερέα, τότε δ Θεός τόν έκάλεσε πλησίον του.

Έγινε δέ πάλιν τούτο διά κάποιαν εξοικονόμησιν τών πραγμάτων τής πόλεως μας. Διότι, όταν άφηνεν έδω την ψυχήν του δ άγιος, θα απέδεικνεν άσάφητον τó δάρος τής συμφοράς εκείνης. Ποίος θα υπέφερε πράγματι να ίδη τόν μακάριον εκείνον να αφήνη την τελευταίαν του πνοήν; B Ποίος θα άντείχε να ίδη εκείνα τα δλέφαρα τών οφθαλμών να χαμηλώνουν διά παντός και στόμα συγκλειόμενον να αφήνη τούς τελευταίους του λόγους; Ποίος δέν θα εξεπλήσαστο, με τó μέγεθος τής συμφοράς δλέποντας δλο αυτά; Διά να μη γίνη όμως τούτο, ήθέλησεν δ Θεός να παραδώση εκείνος την ψυχήν του εις άλλην χώραν, ώστε όταν ίδωμεν τόν νεκρόν εισερχόμενον εις την πόλιν μας να μη έκπλογώμεν, άφου θα έχη εξοικειωθή ή σκέψις εις τόν θρήνον, πράγμα τó όποιον και έγινε. "Όταν δέ ή πόλις έδέχθη τó άγιόν του ακήνος, επένθησε μόν πάλιν και έθήνησε πολύ, αλλά άμέσως διέλυσε τó πένθος, τóσον διά τόν λόγον που είπαμεν, C όσον και δι' αυτόν που θα είπωμεν εις τó έξής.

Ο φιλόανθρωπος Θεός λοιπόν άφου μάς εύπλαγγνίσθη διά την λύπην μας συντόμως μάς άνέδειξεν άλλον ποιμένα,⁴ δ όποιος διατηρεί με πολλήν άκριβείαν τα πνευματικά γνωρίσματα και την εικόνα τής άρετής εκείνου και δ όποιος, όταν άνήλθεν εις τόν θρόνον, άμέσως μάς εξέδωσε τά πένθημα άνδύματα και έσθυσε την λύπην μας και άνένεωσε περισσότερο την μνήμην του μακαρίου εκείνου άνδρός. Έτσι δ μόν πόνος κατεπραύνητο, δ δέ έρωσ εξήππετο σφοδρότερος και ή άθυμία έσθυεν εξ ολοκλήρου, μολοντί δέν συμβαίνει συνήθως τó ίδιον, όταν χάνωμεν τα προσφιλή μας πρόσωπα. Άλλά όταν κανείς χάση πολυαγαπημένον υιόν ή κάποια γυνή άνδρα σεβαστόν, έως δτου διατηρή την μνήμην αυτού ζωντανήν, τó πένθος αναπτύσσεται δριμύτερον εις την ψυχήν. D "Όταν όμως δ χρόνος που θα περάση μαλάξη τó πένθος, σβύνει μαζί και ή σφοδρότης τής λύπης και ή διατηρουμένη μνήμη. Εις την περίπτωση όμως του μακαρίου τούτου άνδρός συνέβη τó αντίθετον. Η μόν άθυμία δ-

4 Τόν Μελέτιον διετέθη εις τόν θρόνον τής Αντιοχείας δ Φλακιανός, (320—401).

λοτελώς απέβάλλετο, ή δέ μνήμη τοῦ ἀνδρός δέν ἀπήλθε μαζί μέ τήν λύπην, ἀλλά ηὔξανετο περισσότερο. Καί μάρτυρες εἰσθε ὄλοι ἐσεῖς, οἱ ὅποιοι μετά ἀπό τόσον χρόνον, ὅπως αἱ μέλισσαι πετοῦν γύρω ἀπό τό κηρίον, ἔτσι περικυκλώνετε τό σῶμα τοῦ μακαρίου Μελέτιου. Καί τό ἀτίον τῆς ἀγάπης πρὸς ἐκεῖνον δέν ἦτο ἀπόρροια τῶν νόμων τῆς φύσεως, ἀλλά λογισμός ὁρθῆς κρίσεως. Δι' αὐτό δέν ἐσδέσθη μέ τόν θάνατον, Ἐ δέν ἡμαυρώθη ἀπό τόν χρόνον, ἀλλά αὐξάνει καί θά αὐξηθῆ περισσότερο καί ὄχι μόνον εἰς ἡμᾶς ποῦ τόν εἶδομεν, ἀλλά καί εἰς ἐκείνους ποῦ δέν τόν ἐγνώρισαν. Διότι, τό θεῖον θαυμασμό εἶναι τοῦτο, ὅτι καί ὅσοι ἔτυχε νά εἶναι νεώτεροί του καί αὐτοί φλέγονται ἀπό τόν ἴδιον πόθον. Ἐσεῖς μὲν οἱ ἡλικιωμένοι ἔχετε πλεονέκτημα, ἐν σχέσει πρὸς ἐκείνους ποῦ δέν τόν ἐγνώρισαν, ⁵²³ Α ὅτι ἀπηλαύσατε τήν ἁγίαν του συναναστροφήν. Ἐκείνοι δμως οἱ νεώτεροι, ποῦ δέν τόν ἐγνώρισαν, εὐρίσκονται εἰς πλεονεκτικώτεραν ἀπό σᾶς θέσιν, διότι, μολοντί δέν εἶδαν τόν ἀνθρώπον, δέν δεικνύουν ὀλιγώτερον πόθον δι' αὐτόν ἀπό σᾶς ποῦ τόν εἶδατε.

⁵²⁴ Ἄς εὐχηθῶμεν λοιπόν ἀπό κοινοῦ ὄλοι, ἄρχοντες καί ἀρχόμενοι, γυναῖκες καί ἄνδρες, γέροντες καί νέοι, δοῦλοι καί ἐλεύθεροι, ἀφοῦ λάβωμεν συγκοινωνῶν τῆς προσευχῆς μας αὐτόν τόν ἴδιον τόν ἅγιον Μελέτιον (διότι τώρα ἔχει μεγαλύτεραν παρηγοίαν καί θερμότεραν ἀγάπην πρὸς ἡμᾶς) νά αὐξηθῆ εἰς ἡμᾶς αὐτή ἡ ἀγάπη, νά ἀξιωθῶμεν δέ, καθώς ἐδῶ εἴμεθα πλησίον τῆς λάρνακος αὐτῆς, ἔτσι καί ἐκεῖ, εἰς τόν οὐρανόν νά εὐδρωθῶμεν πλησίον τῆς αἰωνίας του διαμονῆς, καί νά τύχωμεν τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων ποῦ φυλάσσονται ἀπό τοὺς ἁγίους, τὰ ὅποια εἶθε ὄλοι ἡμεῖς νά ἐπιτύχωμεν μέ τήν χάριν καί τήν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ ὁποῦ καί μετά τοῦ ὁποῦ εἰς τόν Πατέρα καί τό ἅγιον Πνεῦμα ἄς εἶναι δόξα καί δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἄμην.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΗ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΜΑΡΤΥΡΑ ΛΟΥΚΙΑΝΟΝ

⁵²⁴ Α 1. Αὐτό ποῦ χθές ἐφοδόμου ἐπραγματοποιήθη καί ἐτελείωσε τώρα καί μόλις παρήλθεν ἡ εορτή καί τό πλῆθος συναπεδήμησε καί ἡ συναξίς μας ἠλαττώθη. Καί ἐγώ μὲν ἐγνώριζα, ὅτι καί τοῦτο θά γίνη πάντως, παρὰ ταῦτα δμως δέν ἀπέφυγα νά τοὺς ἀπευθύνω προτροπᾶς. Διότι ἂν καί δέν ἐπίσθησαν ὄλοι ὅσοι με ἤκουσαν χθές, τοῦλάχιστον δέν ἐφάνησαν ὄλοι ἀπειθεῖς. Καί τοῦτο δέν εἶναι μικρόν πρᾶγμα δι' ἡμᾶς διὰ παραμυθητικόν λόγον. Δι' αὐτό οὔτε σήμερον θά παραιτηθῶ ἀπό τοῦ νά συμβουλευσῶ τό ἴδιον πρᾶγμα. Καί ἂν δέν ἀκούσουν ἀπό ἐμέ τοῦτο τό κήρυγμα, θά τό ἀκούσουν τοῦλάχιστον ἀπό σᾶς. Διότι, ποῖος θά ἠμποροῦσε νά ὑποφέρῃ σιωπηλῶς τήν τόσον μεγάλην ραθυμίαν των, ἢ νά παράσχη συγγνώμην καί ἀπολογία εἰς αὐτούς, ποῦ ἐπὶ τόσον χρόνον ἀφοῦ εἶδον τήν κοινὴν μητέρα, ἢ τήν Ἐκκλησίαν, καί ἀπήλαυσαν τῶν ἀγαθῶν τῆς, τήν ἐγκατέλειψαν καί δέν ἠνέχθησαν νά ἐπιστρέψουν πάλιν ἐδῶ καί ἔμιμήθησαν ὄχι τήν περισσότεραν τοῦ Νῶε, ἀλλά τόν κόρακα, ποῦ δέν ἐπέστρεψεν εἰς τήν κιβωτόν; Καί ὄλα αὐτά συνέβαινον καθ' ὄν χρόνον ἐσυνεχίζετο ἡ θαλασσοταραχή καί ἐκείνη ἡ κακοκίρια καί χειροτέρα καθημερινῶς ἐγείρετο ἡ ταραχή καί καθ' ὄν χρόνον αὐτῆ ἡ ἁγία κιβωτός, ἡ Ἐκκλησία, εὐρίσκετο εἰς τό μέσον καί ἐκάλει ὄλους ἀνεξαιρέτως καί τοὺς εἶλκε πρὸς ἑαυτήν καί παρείχε πολλήν ἀσφάλειαν εἰς ὄσους κατέφευγον πρὸς αὐτήν. Διότι αὐτὴ δέν ἀποκρούει εἰσβολὴν ὑδάτων, οὔτε κυμάτων, ἀλλὰ τὰς συνεχεῖς ἐπαναστάσεις Ἐ αὐτῶν τῶν ἀλόγων παθῶν, ἀφανίζει τόν ὄθον καί ἐμποδίζει τήν ἀπελπίσιν. Ἐδῶ λοιπόν, οὔτε ὁ πλούσιος θά ἠμπορέσῃ νά περιφρονῆσῃ τόν πτωχόν, ὅταν ἀκούῃ ἀπό τὰς θείας Γραφάς, ὅτι «Πᾶσα σὰρξ χόρτος, καί πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου» (Ἠσ. 40, 6), οὔτε πάλιν ὁ πτωχός, ὅταν ἴδῃ ἄλλον νά πλουτῆ θά περιπέσῃ εἰς φθόνον, ἀκούων καί αὐτὸς ἄλλον προφήτην ποῦ λέγει, «Μὴ φοβοῦ, ὅταν πλουτίσῃ ἄνθρωπος, ἢ

δταν πληθυνθή ἡ δόξα τοῦ οἴκου αὐτοῦ· ὅτι οὐκ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν αὐτὸν λήφεται τὰ πάντα, οὐδὲ συγκαταθίσεται αὐτῷ ἡ δόξα αὐτοῦ» (Ψαλ. 48, 17—18). Διότι τέτοιου εἶδους εἶναι ἡ φύσις αὐτῆς τῆς εὐπορίας. Δὲν μετατίθεται εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν μαζί με ἐκείνους πού τὴν ἔχουν, δὲν συναποθμῆ με τοὺς κατόχους τῆς, Δὲν παριστάται ἐκεῖ με τοὺς κρινόμενους καὶ ὑπέχοντας εὐθύνας διὰ τὰ ἔργα τῶν τῆς παρουσίας ζωῆς, ἀλλὰ ἐξάπαντως χωρίζεται με τὸν θάνατον καὶ μένει ἐδῶ. Πολλοὺς μάλιστα τοὺς ἐγκαταλείπει καὶ πρὸ τοῦ θανάτου. Εἶναι ἀπιστος ἡ χρῆσις του, ἡ ἀπόλαυσις του ἀδεβαία καὶ ἐπικίνδυνη ἡ ἀπόκτησις του. Δὲν συμβαίνει δμως τὸ ἴδιον με τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἐλεημοσύνην, διότι αὐτὸς ὁ θησαυρὸς εἶναι ἀσύλητος. Καὶ ἀπὸ πού εἶναι φανερόν τοῦτο: Ἐκεῖνος πού ἐφιλοσόφησε περὶ τοῦ πλοῦτου αὐτοῦ καὶ εἶπεν, ὅτι «οὐ συγκαταθίσεται αὐτῷ ἡ δόξα αὐτοῦ ὅπως αὐτοῦ», ὁ ἴδιος καὶ πάλιν μάς ἐδίδαξε περὶ τῶν θησαυρῶν τῆς ἐλεημοσύνης, οἱ ὅποιοι εἶναι αἰώνιοι καὶ ἀσύλητοι ἀπὸ ἐχθρῶν, με τὸ νὰ εἶπῃ τὰ ἑξῆς: «Ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πέντην ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα» (Ψαλ. 111, 9). Τί πὸ παράδοξον θὰ ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ ἀπὸ αὐτό; Τὰ συλλεγόμενα ἀγαθὰ γίνονται καὶ τὰ διαμοιραζόμενα παραμένουν ἀθικτα. 525 Α Καὶ εἶναι πολὺ εὐλογον. Διότι τὰ μὲν διαμενόμενα ἀγαθὰ τὰ δέχεται ὁ θεὸς καὶ κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰ ἀρπάξῃ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, τὰ ἄλλα ἀποθησαυρίζονται εἰς τὰ ἀνθρώπινα ταμεία, ὅπου ὑπόκεινται εἰς πολλοὺς κινδύνους καὶ διὰ τὰ ὅποια δημιουργεῖται πολὺς φθόνος καὶ κακολογία.

Μὴ ἀμελῆς λοιπὸν, ἀγαπητέ μου, διὰ τὴν ἐδῶ ζωὴν σου. Καὶ ἂν σὲ ἐνοχλῇ κάποια ἀθμία, ἐδῶ τρέπεται εἰς φυγὴν ἂν φροντίδες διοικητικαί, δραπετεῦσόν ἂν σὲ πολεμοῦν ἄλογα πάθη, σβύνουν ἀπὸ τὴν ἀγορὰν πάλιν καὶ τὰ θέατρα καὶ τὰς ἄλλας ἐξωτερικὰς μας συγκεντρώσεις πολλὰς φροντίδας καὶ ἀθμίας καὶ ψυχικὰ νοσήματα σύροντες, ἐπιστρέφωμεν εἰς τὴν οἰκίαν μας. Ἐάν λοιπὸν διέρχῃσαι συνεχῶς τὸν καιρὸν σου ἐδῶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, θὰ ἀποδάλλῃς πάντως καὶ ὅσα κακὰ ἀπέκτησας ἔξω ἀπὸ αὐτήν. Ὅταν δμως συνεχίξῃς νὰ ἀποσκιρτᾷς Β καὶ νὰ φεύγῃς ἀπὸ αὐτῆν καὶ ὅσα ἀγαθὰ ἀπέκτησας ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἁγίας Γραφῆς θὰ τὰ ἀπωλέσῃς ὅπως δίοδου. Ὁταν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀφαιρεῖται κρυφίως ὅλη σου ἡ ἀφροσύνη τῶν ἀγαθῶν ἀπὸ τὰς ἔξω συνελεύσεις καὶ συναυτίσεις.

Καὶ ὅτι εἶναι ἀληθῆ αὐτὰ πού σὰς λέγω, φροντίσατε, μόλις ἀναχωρήσετε ἀπ' ἐδῶ, νὰ ἰδῆτε αὐτοὺς πού ἦσαν ἀπόντες ἀπὸ τὴν παρουσίαν σὺναξιν καὶ ἀντιληφθῆτε πόση διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ τῆς ἰδικῆς σας εὐθυμίας καὶ τῆς ἀθυμίας ἐκείνων. Δὲν εἶναι τόσοσ ὠραία καὶ θελκτικὴ ἡ νόμφη πού παραμένει εἰς τὴν νυμφικὴν παστάδα, δσον εἶναι θαυμαστὴ καὶ ἐνδοξη ἡ ψυχὴ ἡ ὅποια συχνὰ ἐμφανίζεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀναδίδουσα μύρα πνευματικά. Διότι ἐκεῖνος πού ἔρχεται ἐδῶ με πίστιν καὶ ἐνδιαφέρον ἀπέρχεται ἔχοντας λάβει πολλοὺς θησαυροὺς. C Καὶ μόνον ἂν ἀνοίξῃ τὸ στόμα του, εὐθὺς γεμίζει με εὐδῖαν καὶ πλοῦτον πνευματικόν ἐκείνους πού τὸν συναναστρέφονται. Καὶ ἂν περιπέσῃ εἰς ἀπειρα δεινὰ, ὅλα θὰ τὰ ὑποφέρῃ προθύμως, ἀφοῦ λάβῃ ἀπὸ τὴν ἁγίαν Γραφήν πολλὰς ἀφορμὰς ὑπομονῆς καὶ φιλοσοφημένης ζωῆς εἰς τὸ ἕξῃ. Καὶ ὅπως ἐκεῖνος πού συνεχῶς ἴσται ἐπάνω εἰς ἀόαλυτον θράχον περιπέζει τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, εἶται καὶ ἐκεῖνος πού προσέρχεται συνεχῶς εἰς τὰς συνάξεις τῆς ἐκκλησίας καὶ ὡς πνευματικόν φυτὸν ποτίζεται με τὰ θεία νάματα, σὸν νὰ ἔχῃ στήσῃ τὸν ἑαυτὸν του ἐπάνω εἰς τὸν θράχον τῆς ὀρθῆς ἐκτιμήσεως τῶν πραγμάτων, δὲν θὰ αἰχμαλωτισθῇ ἀπὸ κανένα ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, ἀφοῦ καταστήσῃ τὸν ἑαυτὸν του ἀνώτερον ἀπὸ πᾶσαν προσβολὴν τῶν διοικητικῶν πραγμάτων. Καὶ ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν προτροπήν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν πατρικὴν εὐλογίαν τοῦ ἱερέως D καὶ τὴν κοινὴν σὺναξιν καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῶν ἀδελφῶν καὶ ἀπὸ πέρα πολλὰ ἄλλα ἀφοῦ καρπωθῇ ὠφέλειαν καὶ ψυχικὴν τέρψιν, τότε, ἀναχωρεῖ, συναποκομιζὼν εἰς τὸν οἶκον του ἀπειρα ἀγαθὰ.

Βλέπετε λοιπὸν πόσην εὐλογίαν θὰ ἀπολαύσετε σήμερον ἔσεῖς καὶ πόσην ζημίαν ἀντιθέτως θὰ ὑποστοῦν οἱ ἀποστατήσαντες ἐκ τῆς συνάξεως αὐτῆς. Διότι, ὅσοις θὰ ἀποχωρήσετε, ἀφοῦ λαμβάνετε μισθὸν μαρτύρων, ἐκφίνοι δὲ ἐκτός τοῦ ὅτι θὰ στερηθοῦν αὐτοῦ τοῦ κέρδους, θὰ ὑποστοῦν καὶ ἄλλην ζημίαν, E συσσωρεύοντες πολλῶν φροντίδων σκύδαλα ἐκ τῶν ἀνωφελῶν ἀπασχολήσεων. «Ὅσπερ γὰρ ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα ποσφίτου, μισθὸν προφήτου λήψεται· καὶ ὁ δεχόμενος δικαίον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται» (Ματθ. 10, 41), εἶται καὶ ὁ δεχόμενος τὸν μάρτυρα ὡς μάρτυρα θὰ λάβῃ τὴν ἀμοιβὴν τοῦ μάρτυρος. Ὑποδοχὴ δὲ μάρτυρος εἶναι τὸ νὰ μεταθῇ κανεὶς εἰς τὴν σὺναξιν πού γίνεται κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς μνήμης ἐκείνου, τὸ νὰ ἀκούσῃ τὴν ἐξιστόρησιν

τῶν ἄθλων του, ⁵²⁶ Α τὸ νὰ θαυμάσῃ ἐκεῖνα τὰ γεγονότα τοῦ μαρτυρίου, τὸ νὰ γίνῃ ζηλωτὴς τῆς ἀρετῆς του καὶ νὰ διηγηθῇ εἰς ἄλλους τὰ ἀνδραγαθήματα ἐκείνου. Αὐτὰ ἀρμόζουν διὰ φιλοξενίαν τῶν μαρτύρων. Ἔτσι κανεὶς ὑποδέχεται τούτους τοὺς ἁγίους, ὅπως ἐκάματε καὶ ἐσεῖς σήμερον.

2. Χθὲς λοιπὸν ὁ Δεσπότης μας δι' ὕδατος ἐβαπτίσθη, ⁵ σήμερον ὁ δούλος βαπτίζεται δι' αἵματος. Χθὲς ἤνοιξαν αἱ πύλαι τοῦ οὐρανοῦ, σήμερον κατεπατήθησαν αἱ πύλαι τοῦ ἄδου. Μὴ ἀπορήτε τοῦ ὠνόμασα τὸ μαρτύριον βάπτισμα. Διότι καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶναι παρὼν μετὰ ἀφθονίαν χάριτος, γίνεται ἀπαλλαγὴ τῶν ἀμαρτημάτων καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ παράδοξον τρόπον καθαίρεται ἡ ψυχὴ. Β Ὅπως δὲ οἱ βαπτιζόμενοι λούονται εἰς τὸ ὕδωρ, ἔτσι λούονται εἰς τὸ ἴδιον τὸ αἷμα τῶν καὶ οἱ μάρτυρες, πράγμα τοῦ ἐγίνε καὶ μετὰ τὸν ἅγιον Λουκιανόν.

Ἄλλ' ὅμως πρὶν ἀπὸ τὸ μαρτύριον εἶναι ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσω διὰ τὴν πανουργίαν τοῦ διαβόλου. Ἄφου ἀντελήφθῃ ὁ διάβολος, ὅτι ὁ μάρτυς περιεφρόνησε κάθε εἶδος τιμωρίας καὶ βασανιστηρίων καὶ οὔτε μετὰ τὸ νὰ ἀνάψῃ κάμινον, οὔτε μετὰ τὸ νὰ σκάψῃ θάραθρον, οὔτε μετὰ τὸ νὰ ἐτοιμάσῃ τὸν τροχόν, ⁶ οὔτε μετὰ τὸ νὰ ὑψώσῃ εἰς τὸ ξύλον, οὔτε μετὰ τὸ νὰ ρίψῃ εἰς τοὺς κρημνοὺς καὶ εἰς τὰ θηρία κατὰ τὴν ὕψωσιν νὰ ὑπεανικήσῃ τὸ φιλόσοφον φρόνημα τοῦ μάρτυρος, ἐπενόησεν ἄλλον, πλεον θαυρὸν τρόπον ἐκδικήσεως καὶ περιήρητο καὶ ἀνεξήτη ἐν εὐρῇ τιμωρίαν. ἢ ὅποια ταυτοχρόνως νὰ εἶναι καὶ πολὺ δριμύεια καὶ πολὺ μακρὰς διαρκείας. Γ Ἐπειδὴ δὲ αἱ μὲν ἀφόρητοι κολάσεις τερματίζουσι σύντομα τὴν ζωὴν, αἱ δὲ μακρότεροι ἐλαττώνουσι τὸν πόνον, ἐφρόντισε νὰ εὖσῃ τιμωρίαν τοῦ νὰ ἔχη καὶ τὰς δύο αὐτὰς ἰδιότητας καὶ διάρκειαν καὶ ὑπερβολὴν ὀδυνης ἀνυπερέβλητον, ὅπως ὥστε, ἀφ' ἑνὸς μὲν μετὰ τὴν σφοδρότητα τῆς τιμωρίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ μετὰ τὴν μακρὰν διάρκειαν τῆς νὰ καταθάλλῃ τὸ φρόνημα.

Τί κάμνει λοιπὸν; Καταδικάζει τὸν ἅγιον εἰς τὸν διὰ

5. Ἐνοεῖ τὴν ἐκτένη τῶν φάτων (ἡμέραν τῆς δι' ὕδατος βαπτίσεως τοῦ Κισίου).

6. Ἐκ τῶν βασανιστηρίων ὀργάνων, διὰ τῶν ἐποίων ἐθαυμάσθη ὁ ἅγιος Λουκιανός, ὃ μὲν τροχός, ἔχον ἐπ' αὐτοῦ προσδεμένον τὸν μάρτυρα, περιστρέφετο περὶ ἄξονα. Ἀποτέλεσμα τούτου ἦσαν αἱ προκαλούμεναι ἑλπίαι, ἔμμετοι, ἢ ἀπώλεια τῶν αισθησίων καὶ πολλάκις ὁ θάνατος. Τὸ δὲ ξύλον ἦτο κάρσος ἢ σταυρὸς ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀνιέρχτο ὁ μάρτυς. Ποικίλα ἔλλα ἐπίσης ὑπῆρχον καὶ εἰς τὰς φυλακάς, προσδεόμενοι δὲ ἐπ' αὐτῶν αἱ πόδες τῶν φυλακισμένων (Βλπε. καὶ Πράξ. 16, 34).

πεινῆς θάνατον. Σὺ ὅμως ὅταν ἀκούῃς διὰ θάνατον ἐκ πεινῆς μὴ θεωρήσῃς ὡς ἀσημαντὸν τὸ λεγόμενον. Διότι ἀπὸ ὅλων τὰ εἶδη τοῦ θανάτου αὐτὸς ἐδῶ εἶναι ὁ χειρότερος. Καὶ μάρτυρες ὄσοι τὸν ἐδοκίμασαν. Εἶθε ποτὲ νὰ μὴ τὸν γνωρίσωμεν ἡμεῖς. Καλῶς λοιπὸν ἐδιδάχθημεν νὰ προσευχώμεθα νὰ μὴ εἰσέλθωμεν εἰς πειρασμόν. Π Διότι ἡ πείνα ὡσαν δῆμιος τοῦ κάθεται ἐντὸς τῶν σπλάγχθων καταξασχίζει ἀπὸ παντοῦ κατατρώγοντας τὸ σῶμα δριμύτερον ἀπὸ κάθε εἶδος πυρός καὶ θηρίου, παρέχων ὀδύνην συνεχῆ καὶ ἀνείπωτον. Καὶ διὰ τὸ ἀντιληφθῆτε πόσον φοβερὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ πείνα, μάθε ὅτι πολλάκις ἔφαγον μητέρες καὶ αὐτὰ τὰ τέκνα τῶν, διότι δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ὑποφέρουν τοῦ κακοῦ τούτου τὴν τυραννίαν. Αὐτὴν δὲ τὴν συμφορὰν διεκτραγωδῶν ὁ προφήτης ἔλεγε: «Χεῖρες γυναικῶν οἰκτιρμόνων ἤψησαν τὰ τέκνα αὐτῶν» (Θρήν. 4, 10). Αὐτὰ τοῦ ἐγέννησαν μητέρες τὰ κατέφαγον καὶ ἡ γαστήρ τοῦ ἐγέννησε τὰ παιδιά, ἐγίνε τάφος τῶν καὶ τῶν νόμων τῆς φύσεως ὑπερίσχυεν ἡ πείνα. Ε καὶ μάλιστα οὐκ ἴσχυον τῆς φύσεως, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς θελήσεως, ἐνῶ δὲν ἠμπόρεσε νὰ κατανικήσῃ τὴν γενναϊότητα τοῦ ἁγίου τούτου.

Καὶ ποῖος δὲν θὰ ἐκπλαγῆ ἀκούοντας αὐτὰ; Παρὰ ταῦτα, τί εἶναι δυνατώτερον τῆς φύσεως; Τί δὲ πῶς εὐμετάβλητον ἀπὸ τὴν θέλησιν; Ἄλλὰ διὰ τὴν μάθησιν ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε πῶς ἰσχυρὸν ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ⁵²⁷ Α ἡ θέλησις ἀπεδείχθη πῶς ἰσχυρὰ ἀπὸ τὴν φύσιν, καὶ μητέρας μὲν ἐδοκίμασε διὰ τὸ μητρικὸν τῶν φίλων, τὸν δὲ ἅγιον τοῦτον δὲν ἠμπόρεσε νὰ τὸν ἀνατρέψῃ, οὔτε τὰ βασανιστήρια ἐφάνησαν ἀνώτερα ἀπὸ τὸ φιλόσοφον φρόνημα τοῦ ἁγίου, οὔτε ἡ τιμωρία ἐδόμασε τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ. Ἄλλ' ἐκεῖνος παρέμεινε πῶς σκληρὸς καὶ ἀπὸ τῶν ἀδάμαντα, ἐντροφῶν εἰς τὰς ἀγαθὰς ἐλπίδας καὶ στολιζόμενος μετὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν μαρτυρικῶν του ἀγώνων. ἔχων ἄρκητὴν παρηγορίαν τὴν αἰτίαν τῶν ἄθλων του, μάλιστα καθ' ἡμέραν ἀκούων τοῦ ἀποστόλου Παύλου νὰ λέγῃ: «Ἐν λιμῷ καὶ δίψῃ, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι» (Β' Κορ. 11, 27) καὶ πάλιν, «Ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν καὶ κολαφίζόμεθα» (Α' Κορ. 4 11) Β Διότι ἐγνώριζε, καὶ, ἐγνώριζε σαφῶς, ὅτι «Ὅκ ἐπ' ἄστω μόνω ζῆσται ἄνθρωπος. ἀλλ' ἐν παντὶ ρήματι ἐκπορευόμενῳ διὰ στόματος Θεοῦ» (Ματθ. 4, 4).

Ὅταν εἶδε λοιπὸν ὁ μιαιφὸς βαίμων ὅτι ὁ ἅγιος δὲν ὑπεχώρει εἰς τόσην βίαν τῶν βασανιστηρίων, ἔκαμε πῶς φο-

θερά τὰ βασανιστήρια. Διότι, ἀφοῦ ἔλαβεν εἰδωλόθυτα⁷ καὶ ἐγέμισε τὴν τράπεζαν μὲ αὐτὰ, ἠτοίμασε νὰ τοποθετηθοῦν ἔμπρὸς του, διὰ νὰ ἠμπορέσῃ ἡ δύναμις τῆς ἐξουσίας νὰ χαλαρώσῃ τὴν εὐτανίαν τῆς προθυμίας. Διότι δὲν αἰχμαλωτίζομεθα τόσον ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν πραγμάτων ποῦ μᾶς δελεάζουν ὅταν δὲν φαίνονται, ὅσον ὅταν αὐτὰ εἶναι ἐκτεθειμένα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας. Διότι εὐκολώτερον θὰ ἠμπορούσε κανεὶς νὰ νικήσῃ τὴν πρὸς τὰς γυναῖκας ἐπιθυμίαν ὅταν δὲν βλέπῃ ὡραία γυναῖκα, παρὰ ὅταν συνεχῶς παρατηρῇ αὐτήν.

Ὁ ἄλλ' ὅμως ὁ δίκαιος διέλυσε καὶ αὐτὴν τὴν ἐνέδραν καὶ ἐκεῖνο ποῦ ἐνόμιζεν ὁ διάβολος ὅτι θὰ χαλαρώσῃ τὴν ἀνδρείαν τοῦ ἁγίου, τοῦτο περισσότερο τὸν προητοίμασεν εἰς τοὺς ἀγῶνας του. Διότι, ὄχι μόνον δὲν ἔπαθε τίποτε ἀπὸ τὴν θέαν τῶν εἰδωλοθύτων, ἀλλὰ καὶ περισσότερο τὰ ἀπεστρέφετο καὶ τὰ μίσει. Καὶ αὐτὸ ποῦ παθαίνομεν ἡμεῖς μὲ τοὺς ἐχθρούς μας, ποῦ ὅσον περισσότερο τοὺς ἀτενίζομεν, τόσον περισσότερο τοὺς μισοῦμεν καὶ τοὺς ἀποστρεφόμεθα, τοῦτο ἐπάθαινε καὶ ἐκεῖνος μὲ τὴν μιανὴν ἐκείνην θύσιαν. Διότι περισσότερο, ὅσον τὴν ἐβλεπε τὴν ἐδδελύσαστο καὶ τὴν ἀπέφυγε καὶ ἡ συνεχὴς θέα τοῦ παρέιχε περισσότερο μίσος καὶ ἀποστροφήν πρὸς τὰς ἐκτεθειμένας τροφάς. Καὶ ἐνῶ ἐντὸς του ἡ πείνα τοῦ ἐφώναζε ὁ δυνατὰ καὶ τὸν προέτρεπε νὰ δοκιμάσῃ ἀπὸ τὰ προκείμενα φαγητὰ, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀπεμάκρυνε τὰς χεῖρας καὶ τὸν ἔκαμνε νὰ λησμονήσῃ καὶ αὐτὴν τὴν ἀνάγκην τῆς τροφῆς. Καὶ βλέποντας ἐκείνην τὴν μιανὴν καὶ ἀνόσιον τράπεζαν, ἐνεθυμήθη ἄλλην φρικτὴν καὶ πλήρη Πνεύματος τράπεζαν καὶ τόσον πολὺ ἐφλέγετο ἐξ αὐτοῦ, ὥστε νὰ προτιμᾷ νὰ ὑποστῇ καὶ νὰ πάθῃ τὰ πάντα, παρὰ νὰ φάγῃ ἐκεῖνα τὰ μιὰρὰ φαγητὰ.

Ἐνεθυμήθη ἀκόμη ἐκείνην τὴν τράπεζαν τῶν τριῶν παιδῶν, οἱ ὁποῖοι νέοι συλληφθέντες καὶ ὄντες ἐρῆμοι πάσης προστασίας, ἔειξαν ἐξ ἑνὸς καὶ θάρσαρον χώραν, ἐδειξαν τόσον φιλοσοφημένην διαγωγήν, ὥστε καὶ μέχρι σήμερον νὰ διηγούνται τὴν ἀνδρείαν τῶν. Καὶ οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ἐχόντες τὴν πατρίδα τῶν ἐδειξαν ἀσέβειαν καὶ ἐνῶ παρέμεινον εἰς τὸν ναόν, ἐλάτρευον τὰ εἰδωλα. Ἐνῶ οἱ νέοι ἐκεῖνοι, μολοντὶ ἀπήχθησαν εἰς χώραν θαρσαρικήν, ὅπου

7. Εἰδωλόθυτον ἐκαλεῖται τὸ κρέας ζώου θυσιασθέντος πρὸς τιμὴν κτίσιος θεοῦ. Τὸ κρέας τοῦτο ἀπηγόρευον οἱ ἀποστόλοι νὰ ἀγοράζωσι καὶ νὰ τρώγεται ἀπὸ τοὺς χριστιανούς· διὰ τὸν λόγον ὅτι προήχθητο ἐξ εἰδωλατρικῆς θυσίας, διότι ἐθεωρεῖτο ἀκάθαρτον καὶ μεμιασμένον.

ὑπῆρχον εἰδωλα καὶ κάθε εἰδους ἀσεβείας, ἐξῆσαν διατηροῦντες τὸν πατροπαράδοτον τρόπον ζωῆς. Ἐὰν λοιπὸν οἱ αἰχμάλωτοι καὶ δοῦλοι καὶ νέοι ἐκεῖνοι ἐδειξαν τόσην φιλοσοφημένην ζωὴν πρὶν ἔλθῃ ἡ ἐποχὴ τῆς χάριτος," λέγει, ποίαις συγχωρήσεως θὰ ἀξιωθῶμεν ἡμεῖς ποῦ δὲν κατωρθώσαμεν νὰ φθάσωμεν αὐτὴ πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς ποῦ ἐδειξαν ἐκεῖνοι;

328 A 3. "Ὅλα αὐτὰ λοιπὸν ἀναλογιζόμενος περιγελοῦσε τὴν πονηρίαν τοῦ διαδόλου, καταφρονούσε τὴν κακουργίαν του καὶ δὲν ὑπεχώρει εἰς οὐδὲν ἐκ τῶν βλεπομένων. Ὅταν ὅμως εἶδεν ὁ μιὰρὸς ἐκεῖνος ὅτι τίποτε περισσότερο δὲν ἐπιτυγχάνει εἰς θάρος τοῦ ἁγίου, τότε τὸν ὀδηγεῖ πάλιν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ βασανίζοντάς του τοῦ ὑπέβαλλεν ἐρωτήσεις συνεχῶς. Ὁ δὲ ἅγιος εἰς κάθε ἐρώτησιν ἀπεκρίνετο μόνον, ὅτι εἶμαι χριστιανός. Καὶ ἐνῶ ὁ δήμιος τὸν ἠρώτα: Ποία εἶναι ἡ πατρίς σου; Ἐγώ εἰμαι χριστιανός, ἔλεγε. Τί ἐπάγγελμα ἔχεις; Ἐγώ εἶμαι χριστιανός. Ποίους προγόνους ἔχεις; Ἐκεῖνος εἰς ὅλα αὐτὰ ἔλεγεν, ὅτι εἶμαι χριστιανός, κτυπῶν μὲ τὸν μοναδικὸν καὶ ἀπλοῦν αὐτὸν λόγον τὴν κεφαλὴν τοῦ δαίμονος, καὶ καταφέροντάς του συνεχῆ καὶ ἀλλεπάλληλα τραύματα. Ὁ μολοντὶ δεδαίως ἐσπούδασε καὶ τὴν ἔθνικὴν παιδείαν, ὅμως ἐγνώριζε καλῶς ὅτι εἰς καιρὸν τέτοιων ἀγῶνων δὲν ἔχει θέαν ἡ ρητορεία, ἀλλὰ ἡ δυνατὴ πίστις, ὄχι ἡ δεισιότης τοῦ λόγου, ἀλλὰ ψυχὴ φιλόθεος. Φθάνει εἰς λόγος καὶ μόνος, ἔλεγε, διὰ νὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν ἄλλην τὴν φάλαγγα τοῦ διαδόλου. Καὶ εἰς ἐκείνους μὲν ποῦ δὲν ἐξετάζουσιν μὲ ἀκριβείαν τὰ πράγματα ἢ ἀπάντησις φαίνεται νὰ εἶναι ἀσυνεπής, ἐὰν ὅμως κανεὶς προσηλώσῃ ἐκεῖ τὸν νοῦν του καὶ ἐξ αὐτῆς θὰ ἴδῃ τὴν σοφίαν τοῦ μάρτυρος. Διότι, αὐτὸς ποῦ εἶπεν ὅτι εἶμαι χριστιανός καὶ πατρίδα καὶ ἔθνος καὶ ἐπάγγελμα καὶ τὰ πάντα ἀνήλωσε. Πῶς; Ἰδοῦ. Ὁ χριστιανός δὲν ἔχει πόλιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ. «Ἡ γὰρ ἄνω Ἱερουσαλήμ, λέγει, ἐλευθέρα ἐστίν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ ἡμῶν» (Γαλ. 4, 26). Ὁ χριστιανός δὲν ἔχει γήινον ἐπάγγελμα, ἀλλὰ ζῆ τὴν ζωὴν τοῦ οὐρανοῦ. «Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα, λέγει, ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει» (Φιλ. 3, 20). Ὁ χριστιανός ἔχει συγγενεὶς καὶ συμπολίτας τοῦ βίου τοῦ ἁγίου. «Συμπολιτὴ γὰρ ἔσμεν τῶν ἁγίων, λέγει, καὶ οἱ

8. Ἐποχὴ τῆς χάριτος καλεῖται, κατ' ἀντιστοιχίαν πρὸς τὴν ἐποχὴν τοῦ νόμου, δηλαδὴ τοῦ Μωσαικοῦ νόμου, ἡ μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ ἐποχὴ. Ἐλεγε ἀκριβῶς Ἰωάν. 1, 17.

κειοί του Θεού» (Έφεσ. 2, 19). "Όποτε με ένα λόγον έδίδαξε με λεπτομέρειαν και ποίος ήτο και πόθεν κατήγετο και από ποίους είχε την καταγωγήν του και με ποίον πράγμα ασχολούμενος έζη. Και με αυτόν τον λόγον έτελείωσε την ζωήν του και άπῆλθεν εις τον ούρανόν προσκομίζων εις τον Χριστόν σῶσαν την παρακαταθήκην, συμβουλευών με δσα αυτός έπαθε τους μεταγενεστέρους να άνθίστανται και να μη φοβούνται τίποτε, έκτός από την άμαρτίαν και την άρνησιν.

Δ Γνωρίζοντες λοιπόν και ήμείς αυτά, άς φροντίσωμεν διά τα πολεμικά πράγματα κατά τον καιρόν που έχομεν ειρήνην, ώστε όταν φθάση ή ώρα του πολέμου να στήσωμεν και ήμείς λαμπρόν τρόποιον. Περιεφρόνησεν εκείνος την πείναν, άς περιφρόνησωμεν και ήμείς τας άπολαύσεις και άς ταπεινώσωμεν την τυραννίδα της σαρκός, ώστε όταν έλθῃ καιρός που να άπαιτή έκ μέρους μας την ανάλογον άνδρείαν, έφ' όσον έχομεν έγκυμνασθή εις τα μικρότερα, να φανώμεν λαμπροί εις τους ύπέρ της άρετής αγώνας μας. Έδειξεν εκείνος παρησίαν ένώπιον βασιλέων και άρχόντων, Έ άς κάμνωμεν και ήμείς τώρα το ίδιον και άν παρευρισκώμεθα εις τας συναθροίσεις έθνικών πλουσιών και έπιφανών, άς όμολογώμεν μ παρησίαν την πίστιν μας, άς περιγελώμεν την πλάνην εκείνων. Και άν μὲν επιχειροῦν τα μὲν ίδικά των να έγκωμιάζωυν, τα δὲ ίδικά μας να ταπεινώνουν, άς μη σιωπώμεν, ούτε να τους άνεχώμεθα ⁵²⁹ Α άλλ' άφου άποκαλύπτωμεν την άπρέπειάν των, να έξυμνούμεν με πολλήν φρόνησιν και παρησίαν όλα τα των χριστιανών. Και όπως ο βασιλεύς φορεί επί της κεφαλής του το διάδημα. Έτσι και ήμείς άς περιφέρωμεν παντού την όμολογίαν της πίστεως. Διότι, συνηθίζει να μη όμορφάινη εκείνον το διάδημα, όσον ήμäs ή πίστις και ή όμολογία της πίστεως. Και να μη όμολογώμεν μόνον την πίστιν μας με λόγους, αλλά και έμπράκτως και είσαν άντάξιον της όμολογίας επιδεικνύοντες, διά να μη έξυθρίσωμεν την διδασκαλίαν της πίστεως με τας φαύλους πράξεις μας, αλλά δοξάζοντες με όλα αυτά τον Δεσπότην μας να άπολαύσωμεν και την έδω και την εκεί τιμήν, την όποιαν και εθε να επιτύχωμεν όλα άνεξαιρέτως, με την χάριν και την φιλανθρωπίαν του Κυρίου ήμῶν 'Ιησού Χριστού, διά του όποιου και μετά του όποιου πρέπει εις τον Πατέρα και το ζωοποιόν Πνεύμα δόξα, δύναιμις και τιμή, τώρα και πάντοτε και εις τους αιώνας των αιώνων. 'Αμήν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΑ ΒΑΒΥΛΑΝ'

Α 1. 'Εγώ μὲν έπεθύμου να σας έξοφλήσω το χρέος μου σήμερα, αυτό που σας ύπεσχέθην προχθές έρχόμενος έδω, αλλά τί να κάμω; Έμφανισθείς εν τῷ μεταξύ ο μακάριος Βαθύλας, μάς έκάλεσεν δλους κοντά του, όχι με φωνήν, αλλά με την λάμπιν της μορφής του με τ α ο τ ρ ε φ ο ν τ ά ς μας προς τον εαυτόν του. Μη δυσφορήσετε λοιπόν διά την άναβολήν εις άλλον καιρόν της εκπληρώσεως της ύποσχέσεώς μου. Πάντως, όσον περισσότερο περνά ο χρόνος, τόσο αυξάνει προς χάριν σας ο τόκος. Διότι τα χρήματα αυτά θα τα καταβάλω με τόκον, επειδή και ο Δεσπότης που μου τα έμπιστεύθηκε, αυτήν την έντολήν έδωκεν. Β Έχοντες λοιπόν έμπιστοσύνην εις αυτά που έλάθομεν ως δάνειον από τον Θεόν, καθόσον και το ίδιον το κεφάλαιον και το έκ της αξιοποιήσεώς του κέρδος παραμένουν άσφαλή, άς μη παραβλέψωμεν το κέρδος το όποιον έμεσολάθησεν εν τῷ μεταξύ, άλλ' έντρυφήσωμεν εις τους μαρτυρικούς άθλους του μακαρίου Βαθύλα.

Και πώς μὲν αυτός διετέλεσεν άρχηγός της εκκλησίας της πόλεώς μας και διέσωσε το ιερόν τουτο σκάφος εις ώρας κακοκαρίας και κλυδωνισμού και κυμάτων και πόσην παρησίαν έδειξε προς τον βασιλέα και πώς έδωκε την ζωήν του ύπέρ των προβάτων και πώς έδέχθη το εύλογημένον εκείνο μαρτύριον, αυτά και άλλα παρόμοια άς αφήσωμεν να τα ειπουν οι πλέον ήλικιωμένοι έκ των διδασκάλων μας και ο πνευματικός πατήρ όλων μας, ο έπίσκοπος. C Διότι, τα παλαιότερα γεγονότα ήμποροῦν να μάς τα διη-

5. 'Ο άγιος Ιερομάρτυρ Βαθύλας έχρημάτισεν έπίσκοπος 'Αντιχείας της Συρίας από του 340-352, διαδεχθείς τον Ζεβίνον. Σηληνηθείς ως χριστιανός ήμάρτυρος, και επί του τάφου τον εκτίσθη εκκλησία. Το 361 τα άγια λείψανα του μάρτυρος μεταφέρθησαν εις το κράτειον Αδαννι και να εξαγιάσουν τον τόπον, διότι εκεί όπηχε το ιερόν του 'Απέλλωνος. Το 382 ο 'Ιουλιανός ο Παραβάτης, ο ένθερμος άποστρεφτικός του ειδωλολατρισμού, κατά θεϊκόν χρησμόν, διέταξε την άπομάκρυνσιν εκ του κράτειου την ιερών λειψάνων του μάρτυρος, πράγμα που προεκάλεσε την θεϊαν έπίμωσιν. Η 'Εκκλησία μας τιμά την μνήμην του μάρτυρος την 15ην 'Ιανουαρίου και την 1ην Σεπτεμβρίου.

γηθούν καλῶς αὐτοὶ ποῦ σήμερον εἶναι γέροντες. Αὐτὰ δὲ μὴ πού συνέβησαν τελευταίως καὶ εἰς τὰς ἡμέρας μας, αὐτὰ θὰ σὰς τὰ διηγηθῶ ἐγὼ ὁ νεώτερος, δηλαδὴ τὰ μετὰ θάνατον, τὰ μετὰ τὴν ταφήν τοῦ μάρτυρος, τὰ ὅσα ἔλαβον χώραν τότε ποῦ διέμεινεν εἰς τὸ πρόσθεν. Γνωρίζω δὲ ὅτι θὰ περιγελάσουν ἰσως τὴν ὑπόθεσίν μου οἱ εἰδωλολάτραι, ἔάν, μετὰ τὸν θάνατον καὶ τὴν ταφήν τοῦ ταφέντος καὶ εἰς κόνιν διαλυθέντος, ὑπόσχωμαι νὰ διηγηθῶ τὰ ἀνδραγαθήματά του. Παρὰ ταῦτα δὲν θὰ σιωπήσω ἐγὼ δι' αὐτό, ἀλλὰ μᾶλλον δι' αὐτὸ ἀκριβῶς θὰ εἰπω περισσότερα, ὥστε, ἀφοῦ ἐκθῶς καλῶς τὸ παράδοξον τοῦτο πράγμα, νὰ μεταστρέψω τὸν γέλωτα εἰς τὴν κεφαλὴν ἐκείνων. Ὁ Διότι, κανενὸς μὲν ἀνθρώπου γενικῶς μετὰ θάνατον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνουσι κατ' ὄψιν κατὰ τὸν μάρτυρος ὅμως εἶναι δυνατόν νὰ γίνουσι πολλὰ καὶ μεγάλα, ὅχι θεοβαίως διὰ νὰ γίνῃ ἐκεῖνος ἐνδοξότερος (καθότι, καθόλου δὲν τοῦ χρειάζεται πλέον ἢ ἐκ μέρους τῶν πολλῶν δόξα), ἀλλὰ διὰ νὰ μάθῃς ἐσὺ ὁ ἀπίστος, ὅτι ὁ θάνατος τῶν μαρτύρων δὲν εἶναι θάνατος, ἀλλ' ἀρχὴ κάποιας καλύτερας ζωῆς καὶ προσιμῶν πολιτείας πνευματικωτέρας καὶ μετὰ θεοῦ ἀπὸ τὰ κατώτερα εἰς τὰ καλύτερα. Νὰ μὴ ἴδῃς λοιπὸν ἐσὺ, ὅτι τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος πρόκειται γινόντων καὶ ἐστερημένων δυνάμεως ψυχικῆς, ἢ ἀλλὰ πρόσθε τοῦτο, ὅτι εἰς αὐτὸ παρακῶνται κάποια ἄλλα μεγαλύτερα δυνάμεις καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν ψυχικὴν, ἢ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἢ ὅποια, μετὰ ἀπὸ ὅσα θαυμάσια ἐπιτελεῖ, παρέχει τὴν καλύτεραν ἀπολογίαν ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων.¹⁰ Διότι, ἔάν ὁ Θεὸς ἐδώρῃς μεγαλύτεραν δυνάμιν εἰς σώματα νεκρὰ καὶ διαλυθέντα εἰς κόνιν ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα τῶν ζώντων ἀκόμη ἀνθρώπων, πολὺ περισσότερον λοιπὸν θὰ χάριση εἰς οὗτὰ ζωὴν καλύτεραν ἀπὸ τὴν παρούσαν καὶ μακαριωτέραν, ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῶν στεράνων. Ποῖα λοιπὸν εἶναι αὐτά; ἀλλ' ὅμως μὴ ἀνησυχῆτε, ἀν ὁμιλήσω διὰ κάπως παλαιότερας ἐποχῆς γεγονότα. Διότι καὶ ἐκεῖνοι ποῦ θέλουσι νὰ ἐπιδείξουν καλῶς τὰς εἰκόνας τῶν εἰς ἄλλους, ἀφοῦ τὰς ἀπομακρύνουν ὀλίγον ἐκ τοῦ πίνακος, τότε τοὺς ἀποκαλύπτουν αὐτὸν, διὰ νὰ τοὺς κάμουν σαφεστέρων τὴν εἰκονιζομένην παράστασιν μετὰ τὴν ἀπόστασιν. Σταθῆτε ὅμως ἐπ' ὀλίγον καὶ ἐσεῖς τώρα ποῦ θὰ στρέψω τὸν λόγον καὶ ἐγὼ εἰς τὸ παρελθόν.

Ἐξ ἁποῦ λοιπὸν ὁ Ἰουλιανός, ὁ ὁποῖος ὑπερέβαλε τοὺς πάντας εἰς ἀσέβειαν, ἀνέβη εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον καὶ ἐκράτησε τὰ δεσποτικά σκῆπτρα, ὕψωσεν ἀμέσως τὰς χεῖ-

ρας ὑβριστικῶς καὶ κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος τὸν ἐδημιούργησε καὶ ἐλησμόνησε τὸν εὐεργέτην καὶ ἀπὸ τὴν γῆν κάτω βλέποντας εἰς τὸν οὐρανὸν ὄλακτοῦσεν ὅπως οἱ μαγισσοί, οἱ ὁποῖοι ἐξ Ἰσοῦ γαυγίζουσι μανιωδῶς καὶ πρὸς ἐκείνους ποῦ τοὺς τρέφουσι καὶ πρὸς ἐκείνους ποῦ δὲν τοὺς δίδουσι τίποτε, μᾶλλον δὲ καὶ ἀπὸ ἐκείνων μετὰ ἀγριωτέραν κατελήφθη μανίαν. Διότι, ἐκεῖνοι μὲν καὶ τοὺς γνωστούς καὶ τοὺς ἔξω Ἰσοῦ ἀποστρέφονται καὶ μισοῦσι αὐτὸς ὅμως τοὺς μὲν ἔξω Ἰσοῦ πρὸς τὴν σωτηρίαν τοῦ δαιμονίου¹¹ ἐκολάκευε καὶ μετὰ κάθε τρόπον ἐπεριποιεῖτο, τὸν ἔδωκε εὐεργέτην καὶ σωτῆρα Θεόν, ὁ ὁποῖος δὲν ἐλυπηθῆ πρὸς χάριν τοῦ οὐτε αὐτὸν τὸν μονογενῆ τοῦ Υἱοῦ, τὸν ἀπεστράφη καὶ τὸν ἐμίσησε καὶ διέσυρε τὸν σταυρὸν, αὐτὸν ποῦ ἀνέστησε τὴν οἰκουμένην, ἢ ὅποια ἐκεῖτο πεσμένη κατὰ πρόσωπον καὶ ἐβίωξε τὸ σκότος καὶ παντοῦ μᾶς ἐφῆρε φῶς λαμπρότερον τοῦ ἡλίου.

Πλὴν οὐτε ἐξ ὧν ἐδῶ ἐσταμάτησεν ἡ μανία του, ἀλλ' ὑπεσχέθη νὰ ἐξερριζώσῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν τῆς οἰκουμένης τὸ γένος τῶν Γαλιλαίων,¹² διότι ἔτσι συνήθισε νὰ μᾶς ἀποκαλῆ. Μολοντοῦ, ἀν τὸ ὄνομα τῶν χριστιανῶν τὸ ἐθεώρει βδέλυγμα καὶ πλήρης ἐντροπῆς, Ὁ διατί δὲν μᾶς ἐκάλει μετὰ αὐτό, ἀλλ' ἐπεθύμει νὰ μᾶς ἐντροπιάσῃ μετὰ ἄλλον ὄνομα ἔξω; Διότι θεοβαίως αὐτὸς ἐγνωρίζε πολλὰ καλά, ὅτι τὸ νὰ καλῆται κανεὶς μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο ὅχι μόνον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀγγέλους καὶ εἰς τὰς ἀνωτέρας δυνάμεις εἶναι μέγας στολισμὸς. Δι' αὐτὸ μετῆρχο τὰ πάντα, διὰ νὰ μᾶς ἀφαιρήσῃ αὐτὸν τὸν στολισμὸν καὶ νὰ ματαιώσῃ τὸ κήρυγμα. Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο τὸ δύσκολον, ὅθεν καὶ ταλαίπωρε, ὅπως ἦτο ἀκατόρθωτον τὸ νὰ κατασκάψῃ κανεὶς τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ σῶσῃ τὸν ἥλιον καὶ νὰ σείσῃ καὶ καταρρίψῃ τὰ θεμέλια τῆς γῆς. Καὶ αὐτὰ τὰ προεῖπεν ὁ Χριστὸς ὡς ἐξῆς: «Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθουσιν»

10. Δαίμονες καὶ δαίμονες ἐντολὰ καλοῦνται οἱ θεοὶ τοῦ εἰδωλολατρικῆς κατὰ τὸν ἄνθρωπον ἔθνος ἐπὶ αὐτοῖς οἱ ποικίλοι δαίμονες καὶ ἡ δυνάμεις τοῦ σατανᾶ, ἢ ἕτερα ἀνθρώποι διὰ τὸν ἔρανον τῶν εἰδωλῶν, διὰ τὸν μόνον καὶ παντὸς ἄλλου προσώπου σχετιζομένου μετὰ τὴν λατρείαν τῶν.

11. Τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τῶν εἰς Ἰσοῦ πιστευόντων καὶ δεσποζομένων ἦτο «ἀβαλαροὶ ἢ ἔθιοι» ἢ «μαθηταί». Χριστιανὸν ἀνομασίασθαι τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἀντιόχειαν (Πράξ. II, 26) καὶ μετὰ ἐπισημαστικῶς, ἀλλ' ἐπεκράτησε καὶ ἐπὶ ὅλα ἐκείνη ἐγένετο στολισμὸς καὶ κοῦρη. Ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβλήτης, μὴ ἀνεχόμενος νὰ ἴκωσθαι τὸ τιμημένον τοῦτο ὄνομα, ἀπεκάλεσε τοὺς χριστιανούς, κατὰ ἑπισημαστικῶς, Γαλιλαίους, ἀπὸ τὸν τόπον τῆς γενέσεως τοῦ Χριστοῦ.

(Ματθ. 24, 35). Δεν ανέχεσαι τὸν Χριστὸν ὅμως ὅταν ὀμιλῇ. Ἐ τότε λοιπὸν ἀκούσε τὴν φωνὴν τῶν γεγονότων. Ἐγὼ ὅμως ἐπειδὴ ἠξιώθην νὰ γνωρίζω, τί πράγμα εἶναι ἡ ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ, πῶσον ἰσχυρὸν καὶ ἀκατανίκητον, ἔχω πεισθῆ καὶ ἀπὸ τὴν φυσικὴν συνέπειαν καὶ ἀπὸ τὴν πείραν τῶν πραγμάτων, ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ πλέον ἀξιόπιστος ἐξ ὧν. Σὺ ὅμως, ὁ ὁποῖος ἀκόμη σὺρεσαι χαμῶ καὶ χάσκεις ἐξετάζοντας τοὺς ἀνθρωπίνους λογισμοὺς, δέχου τὴν ἀποδείξιν ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα· καὶ ἐπ' αὐτοῦ καθόλου δὲν ἀντιλέγω καὶ οὐτε φιλονικῶ.

⁵³³ A 2. Τί λέγουν λοιπὸν τὰ πράγματα; Ὁ Χριστὸς εἶπεν, ὅτι εὐκολώτερον θὰ ἀπολεσθοῦν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, παρὰ θὰ ἀτονίσῃ κάποια ἐκ τῶν ἐντολῶν του. Ὁ βασιλεὺς ὅμως εἶπε τὰ ἀντίθετα πρὸς αὐτὰ καὶ ἠπειλήσεν ὅτι θὰ ἀφανίσῃ τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν. Ποῦ εἶναι ὅμως ὁ βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος ἠπειλήσεν ὅλα αὐτὰ; Ἐχάθη καὶ κατεστράφη καὶ εὐρίσκειται τώρα εἰς τὸν ἄδην, ἀναμένων τὴν ἀρμόζουσαν τιμωρίαν. Καὶ ποῦ εἶναι ὁ Χριστὸς, ὁ ὁποῖος ἀπεφάνθη ἐκεῖνα; Εἰς τοὺς οὐρανοὺς, εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς, κατέχων τὸν ὑψηλότατον θρόνον τῆς δόξης. Ποῦ τὰ θλάσφημα λόγια καὶ ἡ ἀκόλαστος γλώσσα τοῦ βασιλέως; B Ἐγίναν στόκτη καὶ κόνις καὶ τροφὴ τῶν σκωλήκων. Ποῦ ἡ ἀπόφασις τοῦ Χριστοῦ; Αὐτὴ λάμπει ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, ἀκτινοβολοῦσα ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν αὐτῶν ὡσάν ἀπὸ στήλην χρυσοῦν. Μόλου τοῦτο τίποτε δὲν παρέλειψεν ὁ βασιλεὺς, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ ἐγείρῃ τὸν ἐναντίον μας πόλεμον, ἀλλὰ καὶ μάντις προσεκάλει καὶ γόητας συνήθριζε καὶ τὰ πάντα ἦσαν μεστὰ δαιμόνων καὶ πονηρῶν πνευμάτων.

Ποῖαι ὅμως ὑπῆρξαν αἱ ἀμοιβαὶ αὐτῆς τῆς ὑπηρεσίας του; Ἀφανισμὸς πόλεων καὶ πείνα χειρίστης μορφῆς. Διότι γνωρίζετε θεδαίως καὶ ἐνθυμηθεθε πῶς ἦτο κενὴ ἀπὸ τρόφιμα ἡ ἀγορὰ, πλήρη δὲ ταραχῶν τὰ καταστήματα, ὅπου ὁ καθεὶς ἐφιλονεικοῦσε νὰ ἀρπάξῃ πρῶτος τὰ ἐμφανιζόμενα τρόφιμα καὶ νὰ ἀπέλθῃ. C Καὶ διατί νὰ ὀμιλῶμεν διὰ πείναν, ὅταν καὶ αὐταὶ αἱ πηγαὶ ἐστερέωσαν ἀπὸ νερὸν καὶ μάλιστα τέτοιαί πηγαί, ποῦ μετὰ τὰ πλοῦσια νερά των ὑπερῆσαν τῶν ποταμῶν; Ἄλλ' ἐπειδὴ ἀνέφερα πηγὰς, ἅς πάμε λοιπὸν πρὸς τὴν Δάφνην καὶ μαζὶ ἅς ὀδηγήσωμεν τὸν λόγον πρὸς τὰ κατορθώματα τοῦ ἁγίου. Ἄν καὶ ἐπιθυμῆτε νὰ διακωμωδῆσωμεν τὰς ἀπρετείας τῶν εἰδωλολατρῶν, ἀλλ' ὅμως, ἐνῶ καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος θέλω τὸ ἴδιον, ἅς ἀναχωρήσωμεν πρὸς τὰ ἐκεῖ. Διότι πάντως ὅπου τιμᾶται μὴμῆ

μαρτύρων, ἐκεῖ συντελεῖται καταισχὺν τῶν εἰδωλολατρῶν.

Αὐτὸς λοιπὸν ὁ βασιλεὺς, ὁσάκις ἀνήρχετο εἰς τὴν Δάφνην,¹² ἐνωχλοῦσε τὸν Ἀπόλλωνα παρακαλῶν, ἰκετευῶν καὶ ἐκλιπαρῶν αὐτὸν νὰ τοῦ δώσῃ κανένα χρησμὸν δι' ὅσα ἐμελλόν νὰ τοῦ συμβοῦν. Ἐ καὶ τί τοῦ εἶπε λοιπὸν ὁ μάντις, ὁ μέγας θεὸς τῶν εἰδωλολατρῶν; Μὲ ἐμποδίζου, λέγει, νὰ ὀμιλῶ οἱ νεκροί. Δι' αὐτὸ, κατὰστρεψε τὰ μνημεῖα, ξέθαψε τὰ ὀστέα καὶ ἀπομάκρυνε τοὺς νεκρούς. Τί πῶ ἀνόσιον θὰ ἤμποροῦσε λοιπὸν νὰ δοθῇ ὡς προσταγῆ; Περιέργους νόμους τυμβωρυχίας εἰσάγει ὁ δαίμων καὶ νέους τρόπους ἀποπομπῆς τῶν ξένων ἐπισηεῖ. Ποῖος ἤκουσέ ποτε νὰ καταδιώκονται οἱ νεκροί; Ποῖος εἶδε ποτε διαταγὴν νὰ μεταφερθοῦν ἄλλου σώματα ἄψυχα, ὅπως διέτασεν αὐτὸς, ἀνατρέπων ἐκ θάβρων τοὺς κοινούς νόμους τῆς φύσεως; Διότι οἱ νόμοι εἶναι κοῖνοι δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὀρίζουν, Ἐ ὁ ἀποθανὼν νὰ θάπτεται καὶ νὰ παραβιᾶται εἰς ταφὴν καὶ νὰ κρύπτεται εἰς τοὺς κόλπους τῆς γῆς, τῆς κοινῆς μητρὸς ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Καὶ αὐτοὺς τοὺς νόμους κανεὶς ποτὲ δὲν τοὺς κατεπάτησεν, οὔτε Ἕλληνας, οὔτε θάρβαρος, οὔτε Σκύθης, οὔτε κανεὶς ἄλλος ἀγριώτερος ἀπὸ ἐκείνους, ἀλλὰ τοὺς σέβονται καὶ τοὺς τηροῦν ὅλοι καὶ ἔτσι εἶναι εἰς ὅλους ἱεροὶ καὶ σεβαστοί. Ἄλλ' ὁ δαίμων, ἀφοῦ ἔσχευε τὸ προσωπεῖόν του, μετὰ τὴν κεφαλὴν στέκεται ἐμπρὸς εἰς τοὺς κοινούς νόμους τῆς φύσεως. Διότι, λέγει, ὅτι οἱ νεκροὶ εἶναι μίσημα.¹³ A Δὲν εἶναι ὅμως μίσημα οἱ νεκροί, πονηρότατε δαίμων, ἀλλὰ ἡ πονηρὰ διάθεσις εἶναι τοιαύτη. Ἄν πρέπει μάλιστα καὶ κάτι τὸ παράδοξον νὰ εἰπωμεν, τὰ σώματα τῶν ζώντων ἀνθρώπων εἶναι περισσώτερον γεμάτα μετὰ κακίαν, παρ' ὅσον τὰ σώματα τῶν νεκρῶν εἶναι μισρά. Διότι τὰ μὲν ζῶντα σώματα ὑπηρετοῦνται μετὰ τὰς ἐντολάς ποῦ δίδει ἡ ψυχὴ, ἐνῶ τὰ νεκρὰ κατὰκεῖνται ἀκίνητα. Τὸ δὲ ἀκίνητον καὶ ἀναίσθητον σῶμα θὰ ἤμποροῦσε νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένον πάσης κατηγορίας. Παρὰ ταῦτα ἐγὼ οὔτε τὰ σώματα τῶν ζώντων ἀνθρώπων θὰ ἔλεγα ποτε ὅτι εἶναι μισρά κατὰ τὴν φύσιν των,¹³ ἀλλὰ πάντοτε ἤμποροῦμεν νὰ θεωρήσω-

12. Ἡ Δάφνη εἶναι ἡ σημερινὴ τῆς Ἀντιοχείας τῆς Συρίας, ἡ πῆρεξ δὲ ἐν αὐτῇ ἱερὸν τοῦ Δαφνίου Ἀπόλλωνος. Τὸν ναὸν τοῦτον ἐκλείων οἱ χριστιανοί, ἤνοιξε δὲ ἐν νέῳ ὁ Ἰουλιανὸς. Μετὰ τὴν θῆρα κεραυνῶ ὅμως καταστραφὴν τῆς στήτης του παρέμεινεν εἰρῆτικὸν καὶ καταστράφη τελείως.

13. Ὁ Χριστιανισμὸς οὐδέποτε θεωρεῖ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ὡς πηγήν τοῦ κακοῦ. Διάφοροι ἀρέετες μόνον τὸν ἐδουλοῦσιν (Μοντανιζμὸς).

μεν υπεύθυνον τὴν πονηρὰν καὶ διεστραμμένην πρόθεσιν διὰ τὰς κατηγορίας ποῦ ἐκφράζονται ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου.

Β Δὲν εἶναι μίσημα τὸ νεκρὸν σῶμα. Ἀπόλλων, ἀλλὰ κατηγορίας καὶ τιμωρίας ἄξιον εἶναι τὸ νὰ καταδικῶνται καὶ κέρην¹⁷ ποῦ ἐπιθυμῶν νὰ ζῆ μὲ σαφροσύνην καὶ νὰ καταστρέφῃ τὴν σεμνότητα τῆς παρθένου καὶ τὸ νὰ θρηνηθῆ ἑκείνος ποῦ ἀποτυγχάνει νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀναίσχυντον αὐτὴν πράξιν, τοῦτο εἶναι ἄξιον καὶ κατηγορίας καὶ τιμωρίας. Εἰς τὴν θρησκείαν μας μάλιστα ὑπῆρξαν πολλοὶ προφῆται θαυμασταὶ καὶ μεγάλοι καὶ ποτὲ δὲν εἶπον εἰς τοὺς ἐρωτῶντας αὐτοὺς περὶ τῶν νεκρῶν νὰ ξεθάψουν τὰ ὀστέων, ἀλλ' ὁ Ἰεζεκιήλ,¹⁸ ὁ ὁποῖος ἐν ὄραματι παρευρέθη ἐνώπιον τῶν ὀστέων τῶν νεκρῶν, ὄχι μόνον καθόλου δὲν ἐμποδίσθηκεν ἀπὸ ἐκείνους, ἀλλ' ἀφοῦ τὰ ἐγένευσεν μὲ σάρκα καὶ νεῦρα καὶ δέρματα, τὰ ἐπανέφερε καὶ πάλιν εἰς τὴν ζωὴν. C Ὁ δὲ μέγας Μωϋσῆς¹⁹ δὲν ἐστέκετο μόνον πλησίον ὀστέων νεκρῶν, ἀλλὰ καὶ δλόκληρον νεκρὸν μετέφερε μαζί του, τὸν Ἰωσήφ, τοιοῦτοτρόπως προεφῆτευσεν τὰ μέλλοντα καὶ πολὺ εὐλόγη. Διότι οἱ μὲν λόγοι τῶν προφητῶν ἦσαν χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐνῶ οἱ λόγοι τῶν μάντεων, ἀπάτη καὶ ψεῦδος, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καλυφθῆ ἀπὸ πουθενά. Ὅτι δὲ αὐτὰ ἦσαν πρόφασις καὶ δικαιολογία καὶ ἐφοβεῖτο τὸν μακάριον Βαδύλαν, τοῦτο γίνεται φανερόν ἀπὸ τὰ ὅσα ἐπραξεν ὁ βασιλεὺς. Διότι, ἀφοῦ ἀφῆσεν ἡσυχούς ὄλους τοὺς ἄλλους νεκρούς, ἠνώχλει μόνον τὸν μάρτυρα ἐκείνον. Μόλον τοῦτο θεοβαίως, ἀν αὐτὰ τὰ ἔκαμινεν ἐπειδὴ τὸν ἐδεδύσατο καὶ ὄχι ἐπειδὴ δὲν τὸν ἐφοβεῖτο, θά

17. Ἰστορικῶς ἀπὸ τὴν Παλαιὰν ἱστορίαν εἶναι ἡ χριστιανικὴ ἀσκητικὴ διὰ τὴν ἀστροφειαν τῶν ἐπέλευσιν εἰς τὴν καταστραφὴν καὶ τὸν ἐκτοκισμὸν τοῦ σώματος. Ἡ λέξις τοῦ 288^ο Παιμῶνος, ἐνὸς τῶν μεγαλύτερων ἀσκητικῶν τῆς Αἰγύπτου, θύβων ἐν προκειμένῳ τὴν πικρὴν ἀποστορικὴν ἀνάγκην εἰς τοὺς κλητήρας τοῦ ἡσυχίου μοναχισμοῦ. Ἡ λέξις αὐτὴ ἐπιδήχθη ἐν σημεῖοις, ἀλλὰ πρῶτον ἰσορροπία καὶ ἡμῶν. Ἡ λέξις εἶναι ἡ ἀπὸ τῆς λέξεως Ἰωσήφ. Ἡ λέξις εἶναι ἡ ἀπὸ τῆς λέξεως Ἰωσήφ. Ἡ λέξις εἶναι ἡ ἀπὸ τῆς λέξεως Ἰωσήφ. Ἡ λέξις εἶναι ἡ ἀπὸ τῆς λέξεως Ἰωσήφ.

18. Ἀνεκέρτατος εἰς τὸ ἀποδοῦν τῆς κατασκευῆς τῆς ἀφῆρας. Ὁ πατὴρ τοῦ ποταμοῦ περὶ τὸν Ἰωσήφ καὶ τῆς Πικρῆς τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἡ ἱστορικὴ Νόημα ἀφῆρας ἀποκρίσασα τὸν Ἰωσήφ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ καθόλου καὶ ἐξαρτήθη εἰς τὰ ἔργα τῆς γῆς. Ἡ ἐξαρτήθη μεταμορφώσασα εἰς τὸ ἡμῶν τῶν. Κατὰ τὰ παραδεδειγμένα τὸ ἀποδοῦν τοῦτο συνέβη εἰς τὸ παρὰ τὴν Ἀνατολίαν ἡμῶν κρῆσταιον. (Βλέπε περὶ αὐτοῦ εἰς τὸν ἴσον τόμον τῆς ἐπιτομῆς σελ. 10, 81 κ. ε.)

19. Ἰεζεκιήλ κεφ. 37, ἐνὸς τῶν συμβολικῶν ὄραμα τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν.

20. Ἰσορροπία 13, 19, εἶναι καὶ περὶ τῆς μεταφορᾶς τῶν ὀστέων τοῦ Ἰωσήφ εἰς Αἴγυπτον εἰς Παλαιάν.

ἐπρεπε νὰ διατάξῃ νὰ συντρίψουν τὴν λάρνακα, νὰ τὸν D καταποντίσουν εἰς τὴν θάλασσαν, νὰ τὸν μεταφέρουν εἰς τὴν ἔρημον, ἢ νὰ τὸν ἀφανίσουν μὲ κάποιον ἄλλον τρόπον. Τοῦτο θά ἔκαμινεν ὁποῖος ἐδεδύσατο κάτι. Ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ Θεός, δταν διελέγετο μετὰ τῶν Ἑβραίων διὰ τὰ ὀδεύματα τῶν ἐθνῶν διέταξε νὰ συντρίψουν τὰς στήλας αὐτῶν καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ πράσσεια νὰ εἰσάγουν εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν τὰ μιάσματα.

3. Ὁ μὲν μάρτυς λοιπὸν μετεκινεῖτο, ὁ δὲ δαίμων ὄτε καὶ ἔτσι ἠσθάνετο ἀσφάλειαν, ἀλλ' εὐθύς ἐπληροφῶρετο, ὅτι τὰ μὲν ὀστέα τοῦ μάρτυρος εἶναι δυνατόν κατεῖν νὰ τὰ μετακινήσῃ, τὰς χεῖρας (τὴν τιμωρίαν) ὅμως τοῦ μάρτυρος εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποφύγῃ. Διότι, τὴν ἴδιαν στιγμήν ποῦ ἡ λάρναξ ἐούρετο εἰς τὴν πόλιν, κεραυνὸς ἐπιπτεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἑσάνου¹⁷ καὶ κατέφλεγε τὰ πάντα. Ε Μολονότι θεοβαίως, ἀν ὄχι καὶ προηγουμένως, τοῦλάχιστον ὅμως τότε, φυσικὸν ἦτο νὰ ὀργισθῆ ὁ ἀσεβὴς βασιλεὺς καὶ νὰ ἀφήσῃ νὰ χυθῆ ἡ ὀργὴ του κατὰ τοῦ ναοῦ τοῦ μάρτυρος,¹⁸ ἀλλ' ὅτε καὶ τότε ἐτόλμησε νὰ κάμῃ τοῦτο· τῶσος φόβος τὸν διακατεῖχε. Πλὴν ἀν καὶ ἐβλεπεν ὅτι ὁ ἐμπρησμὸς ἦτο ἀνυπόφορος καὶ ἐγνώριζε καλῶς τὴν αἰτίαν, ἠσύχαζε. Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ παράδοξον, ὅτι δὲν κατεδάφισε τὸν ναὸν τοῦ μάρτυρος, ἀλλ' οὔτε τὴν στέγην τοῦ εἰδωλολατρικοῦ ναοῦ ἐτόλμησε ἐκ νεοῦ νὰ κατασκευάσῃ. Διότι ἐγνώριζε, καὶ ἐγνώριζεν, ὅτι ἡ τιμωρία ἐκείνη προήρχετο ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ¹⁹ ἄφοβετο μήπως, ἐπινοώντας κάτι ἄλλο ἀκόμη ἐφελκώσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του ἐκείνο τὸ πῦρ. Δι' αὐτὸ καὶ ὑπέφερε νὰ βλῆτῃ τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος νὰ ἐξῆ περιέλθει εἰς τὴσιν ἐρήμωσιν. Καὶ δὲν ἦτο ἄλλη καμμία ἡ αἰτία, ἐνεκα τῆς ὁποίας δὲν διώρθωσεν αὐτὸ πρὸ συνέβη, ἀλλ' ὁ φόβος μόνον, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου παρὰ τὴν θέλησιν του ἠσύχαζε, γνωρίζων καλῶς μάλιστα, πῶσιν αἰσχύνῃ καταλείπει εἰς τὸν δαίμονα ἀφ' ἐνός καὶ πῶσιν τιμῆν ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸν μάρτυρα. Διότι μόνον οἱ τοῖχοι σήμερον ὡς τρώπαια, διαλαοῦντες λαμπρότερον καὶ ἀπὸ ἀσπίγγα πρὸς τοὺς κατοικοῦντας εἰς τὴν Δάφνην, πρὸς τοὺς κατοικοῦντας τὴν πόλιν, B πρὸς τοὺς φθάνοντας ἀπὸ μακρὰν, πρὸς τοὺς συγχρόνους μας καὶ πρὸς ὄλους πρόκειται νὰ γεννηθοῦν ἀργότερον διηγῶνται τὰ πάντα μὲ τὴν θέαν των μόνην, τὴν πᾶ-

17. Τὸ ἑσάνον (ἐξ ἁγίου ἐγγλίζε) τοῦ Ἀπόλλωνος ἦτο στήμνον εἰς τὸ κέντρον τοῦ εἰς Δάφνην ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος.

18. Ἡ εἰς τοὺς μάρτυρας ἀνευρέθησαν ναοὶ ἐκλυθόντων κρητῆρια.

λην, τὴν συμπλοκὴν καὶ τὴν νίκην τοῦ μάρτυρος. Διότι ὁ ἀπὸ μακρὰν ἐρχόμενος ἐπισκέπτης καὶ μέλλων νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ τοῦ προσαστείου, ἐνῶ ἐβλεπε τὸν μὲν ναὸν τοῦ ἁγίου χωρὶς τὴν λάρνακα, τὸ δὲ ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος χωρὶς στέγην, ἤτο φυσικὸν νὰ ζητῇ νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν ἀμφοτέρων· καὶ ἔπειτα, ἀφοῦ ἐπληροφορήθῃ τὴν ἱστορίαν, τοιοῦτοτρόπως ἔφυγεν ἀπ' ἐκεῖ.

Τέτοιου εἶδους εἶναι τὰ κατορθώματα τοῦ μάρτυρος, ὅσα συνέβησαν μετὰ τὸν θάνατόν του. Διὰ τοῦτο καὶ μακαρίζω ἐγὼ τὴν πόλιν σας, διότι ἐδείξατε ὅλοι πολλὴν φροντίδα διὰ τὸν ἅγιον τοῦτον. **Σ** Διότι τότε, ὅτε ἐπανήρχετο ἐκ τῆς Δάφνης, ὅλη ἡ πόλις εἶχε πλημμυρίσει τὰς ὁδοὺς καὶ κείμενα κενὰ αἱ μὲν ἄγοραὶ ἀπὸ ἄνδρας, αἱ δὲ οἰκίαι ἀπὸ γυναῖκας, ἔρημοι δὲ ἦσαν καὶ οἱ θάλαμοι τῶν παρθένων. Τόσον πολὺ καὶ ἀπὸ κάθε ἡλικία καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐξεπήδησαν εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, ὡσάν ἐπρόκειτο νὰ ὑποδεχθοῦν πατέρα πού ἔλειπεν ἀπὸ πολλῶν καιρῶν καὶ τώρα ἐπανήρχετο ἀπὸ μακρὰν ἀποδημίαν. Καὶ ἐσεῖς μὲν τὸν ἐτοποθετήσατε κοντὰ εἰς τὴν χορείαν τῶν ὁμοφρόνων του, ἡ χάρις ὁμοῦ τοῦ Θεοῦ δὲν ἄφησε νὰ παραμείνῃ ἐκεῖνος διὰ παντὸς ἐκεῖ, ἀλλὰ τὸν μετέθεσε πάλιν πέραν τοῦ ποταμοῦ, ὡστε πολλοὶ τόποι νὰ γεμίσουν ἀπὸ τὴν εὐωδίαν τοῦ μάρτυρος. **Δ** Καὶ οὐτε ἐδῶ πού ἦλθεν ἐπρόκειτο νὰ μείνῃ μόνος, ἀλλ' ἀμέσως ἔλαθε γείτονα καὶ συγκοιτικὸν αὐτὸν πού εἶχε τὸ ἴδιον μὲ αὐτὸν φρονήματα.¹⁹ Διότι καὶ αὐτὸς συμμετέσχε τῆς ἰδίας ἀρχῆς²⁰ μὲ ἐκεῖνον καὶ ἔδειξε παρηγορίαν χάριν τῆς εὐσεβείας ἴσῃν μὲ ἐκεῖνον, διὰ τοῦτο καὶ ἐγίνε μετόχος τῆς ἰδίας στέγης μὲ αὐτόν, ὅχι χωρὶς λόγον καθὼς φαίνεται, ὁ θαυμάσιος αὐτὸς μιμητῆς τοῦ μάρτυρος. Διότι τόσον πολλὸν χρόνον ἐξώδευεν ἐκεῖ, γράφων συνεχῶς πρὸς τὸν βασιλέα, ἐνοχλῶν τοὺς ἀρχοντας καὶ σωματικὴν ἀκόμη ὑπηρεσίαν προσφέρων εἰς τὸν μάρτυρα. **Ε** Διότι γνωρίζετε καὶ θὰ ἐνθυμείσθε, ὅτι κατὰ τὸ θέρος μὲ τὴν θερμότητα τοῦ μεσουρανοῦντος ἡλίου, καθ' ἡμέραν ἐθάδιζεν ἐκεῖ μὲ τὴν συνοδίαν του, ὅχι σὺν βεατῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ λάθῃ μέρος εἰς τὰ ἐκεῖ κατασκευαζόμενα. Διότι ἐδοθήθῃ καὶ εἰς τὴν μεταφορὰν τῶν λίθων, ἐδοθήθῃ καὶ εἰς καταμετρήσεις ἔλαθε μέρος²¹ καὶ εἰς

19. Ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τῶν λειψάνων τοῦ ἁγίου Μαλαίου, ἐπισκόπου Ἀντιοχείας, ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἅτινα κατετίθησαν πάλαιον τῆς θήκας τοῦ ἁγίου Βασίλειου.

20. Ἐννοεῖ τὸ ἐπισκοπικὸν ἔθνος.

21. Τὸ κείμενον καὶ σχετὸν ἐλλείπει. Σχολιὸς εἶναι σκεπτικὸς, ὅτι ὅποιον ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς καταμετρήσεις, θύεν, μόνος μέτρον.

κάτι πού ἤθελε κτισίμον αὐτὸς πρὶν ἀπὸ τοὺς ὑπηρετοῦντας τὴν οἰκοδομὴν προσήρχετο διὰ νὰ βοηθήσῃ, διότι ἐγνώριζε, ναὶ ἐγνώριζε πάσαι ἀμοιβαὶ τὸν ἀναμένον δι' αὐτό. Καὶ διὰ τοῦτο διετέλει ὑπηρετῶν τοὺς μάρτυρας, ὅχι μόνον μὲ λαμπρὰς οἰκοδομάς, οὐτε μὲ συχνὰς εορτάς, ἀλλ' ἐπίσης καὶ μὲ τὸν πιὸ καλὸν ἀπὸ αὐτὰ ἀκόμη τρόπον. Καὶ ποῖος λοιπὸν εἶναι αὐτός; Μιμείται τὸν θίον αὐτῶν, δεικνύει ζῆλον διὰ τὴν ἀνδρείαν των καὶ διὰ παντὸς μέσου διασώζει εἰς τὸν ἑαυτὸν του κατὰ δύναμιν τὴν εἰκόνα τῶν μαρτύρων.²² **Α** Διότι πρόσεχε προσέφερον ἐκεῖνοι τὰ σώματά των εἰς τὴν σφαγὴν, ἐνέκρωσε καὶ αὐτὸς τὴν σάρκα ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀντεστάθησαν ἐκεῖνοι εἰς τὴν φλόγα τοῦ πυρός, ἔσθλησεν αὐτὸς τὴν φλόγα τῆς ἐπιθυμίας. Ἐδωσαν μάχας ἐκεῖνοι μὲ τὰ θηρία, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐκόλλησε τὸ πιὸ φοβερόν ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πάθη, τῆς ὀργῆς.

Δι' ὅλα αὐτὰ λοιπὸν, ὡς εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν, διότι καὶ μάρτυρας μᾶς ἐχάρισε τόσον γενναίους καὶ ποιμένας **Β** ἀνταξίους τῶν μαρτύρων πρὸς καταρτισμὸν τῶν ψυχῶν, πρὸς οἰκοδομὴν πνευματικὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ αἱ εἰναι δόξα, τιμὴ καὶ δύναμις εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιὸν Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΗ ΕΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥΣ ΜΑΡΤΥΡΑΣ
ΙΟΥΒΕΝΤΙΝΟΝ ΚΑΙ ΜΑΞΙΜΙΝΟΝ, ΤΟΥΣ ΜΑΡΤΥΡΗΣΑΝ-
ΤΑΣ ΕΠΙ ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΑΤΟΥ.

379 Α Ι. Πρό τινος ἀκόμη μᾶς συνήθροισεν ἐδῶ ὁ μακάριος ἱερομάρτυς Βαθύλας μαζί με τοὺς συνάθλους του τρεῖς παῖδας²² σήμερον εἰς οὐρηματισμὸν πνευματικῆς μάχης παρέταξε τὸ στρατόπεδον τοῦ Χριστοῦ ἐν ζευγος στρατιωτῶν. Τότε ἄρμα μαρτύρων, τώρα ζευγος μαρτύρων. Διάφορος ἡ ἡλικία των, μία-ὁμοῦς ἡ πίστις των. Ποικίλα τὰ μαρτυρικά των παλαίσματα, ἀλλ' ἴδια ὁμοῦς ἡ ἀνδρεία των. Ἐκείνοι παλαιοὶ ὡς πρὸς τὸν χρόνον, αὐτοὶ ἐδῶ νέοι καὶ πρόσφατοι. Τέτοιοι εἶναι ὁ θησαυρὸς τῆς Ἐκκλησίας, περιέχον παλαιούς καὶ νέους μαργαρίτας· ὄλων ὁμοῦς ἡ ἀραιότης εἶναι ἴδια. Δὲν ἀμουροῦται ἡ στιλπνότης των, δὲν καταρρέει μετὰ τὸν χρόνον, δὲν ὑφίσταται τὴν σκωρίαν τῆς πολυκαιρίας ἢ λαμπρότητος αὐτῆς τῆς φύσεως. Διότι ἡ μὲν ὀλικὴ περιουσία ὑποχωρεῖ καὶ ἐλαττοῦται εἰς τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου· καὶ τὰ ἐνδύματα φθείρονται καὶ οἱ οἰκίαι καταστρέφονται καὶ ὁ χρυσὸς φθιρεται καὶ δολόκληρος ἡ φύσις τῆς αἰσθητῆς αὐτῆς περιουσίας ξεπέφτει μετὰ τὸν χρόνον καὶ ἀφανίζεται. Μετὰ τοὺς πνευματικούς θησαυρούς ὁμοῦς δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον, ἀλλὰ πάντοτε καὶ διὰ παντός παραμένον εἰς τὴν ἴδιαν ἀκμὴν καὶ νεότητα οἱ ἅγιοι μάρτυρες, λάμποντες καὶ ἀποσπλάνθοντες τὴν λαμπρότητα τῆς ἰδικῆς των δόξης. Τοῦτο δὲ γνωρίζοντες καλῶς καὶ ἐσεῖς, δὲν τιμᾶτε ἄλλως μὲν τοὺς παλαιούς καὶ ἄλλως τοὺς νέους μάρτυρας, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἴδιαν προθυμίαν καὶ ἀγάπην καὶ διάθεσιν τιμᾶτε καὶ ἀποδέχεσθε ὄλους. Διότι δὲν ἐξετάζετε τὸν χρόνον, ἀλλ' ἐπιζητεῖτε ἀνδρείαν καὶ εὐλάβειαν ψυχῆς καὶ πίστιν σταθεράν καὶ ζῆλον ἐμπνευσμένον καὶ θερμόν, τέτοιον ποῦ ἐδειξαν καὶ αὐτοὶ οἱ μάρτυρες ποῦ μᾶς συνήθροισαν ἐδῶ σήμερον. Διότι τὸσον πολὺ ἐπυροῦντο ἀπὸ τὸν κατὰ θεὸν πᾶθον, ὥστε νὰ κατορθώσουν καὶ

22. Ἡ ἐπισημάνουσι ἰσχυρὰς ἐμπειρογὰς μαζί με τρεῖς νέους μαθητὰς των, τὸν ἠγέρων, Περικλεῖον καὶ Κοσμάον.

χωρὶς διωγμὸν νὰ φορέσουν στέφανον μαρτυρίου, Β χωρὶς μάχην νὰ στήσουν τρόποιον νίκης, χωρὶς πόλεμον νὰ κερδίσουν νίκην καὶ χωρὶς σύγκρουσιν μετὰ τὸν ἐχθρὸν νὰ ἀρπάσουν τὸ θραβεῖον. Τὸ πῶς ἐγένεν αὐτὸ θὰ τὸ μάθετε ἀπὸ ἐμένα, μόνον περιμένετε ὄλιγον νὰ τὰ διηγηθῶ ἐξ ἀρχῆς.

Ἦπῃρξε κάποιος βασιλεὺς εἰς τὰς ἡμέρας μας, διὰ τὸν ὅποιον καὶ πρό τινος ὠμίλησα εἰς σᾶς,²³ ὁ ὅποιος ἐξεπέρασεν εἰς ἀσέθειαν ὄλους τοὺς προηγουμένους του. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ βασιλεὺς ἐπειδὴ ἐβλεπε πῶσον ὑπέροχα ἀπέβαινον τὰ ἰδικὰ μας πράγματα ἐξ αἰτίας τούτου, ἐξ αἰτίας δηλαδὴ τοῦ θανάτου τῶν μαρτύρων καὶ οὐκ μόνον ἀνδρες, ἀλλὰ καὶ τρυφερὰ παιδία καὶ κόραι ἀπειροὶ ἀκόμη γάμου καὶ μετὰ ἓνα λόγον κάθε ἡλικία καὶ κάθε γένος νὰ προσέρχονται μετὰ προθυμίαν εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας γενομένης σφαγῆς. Ἐ κατετρώγετο εἰς τὰ σωθικά του καὶ ἐπινοῦσε καὶ νὰ διακηρύξῃ φανερὰ τὸν πόλεμον δὲν ἤθελε. Διότι ὄλοι, λέγει, θὰ σπεύσουν πρὸς τὸ μάρτύριον ὡς μελισσαι, ποῦ πετοῦν ἐπάνω ἀπὸ κηρίον· καὶ αὐτὰ τὰ ἐμάνθανεν οὐκ ἀπὸ κανένα ἄλλου, ἀλλ' ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ προγόνου του. Διότι καὶ τύραννοι ἐπολέμησαν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ οὐκ ὄλοι συνεχῶς ἐπανεστάθησαν κατ' αὐτῆς, ἐπειδὴ ἀκόμη ἡ φλόξ τῆς εὐσεβείας ἦτο μικρὰ, πλὴν ὁμοῦς δὲν τὴν ἐσθυσαν, δὲν τὴν ἠφάνισαν, ἀλλ' αὐτοὶ ἠφάνιζοντο· ἡ δὲ φλόξ ἐκείνη αὐξανομένη ἀνήρχετο εἰς ὄψους καὶ ἐσκέπασεν ὄλην τὴν οἰκουμένην μετὰ τὸ νὰ σφάγονται, νὰ καίωνται, νὰ κρημνίζωνται, νὰ καταποντίζωνται καὶ νὰ παραβιδωνται εἰς τὰ θηρία ὄλοι οἱ πιστοί. Διότι κατέπατησαν τοὺς ἄνθρωκας ὡς ὡσὸν πηλὸν Π καὶ ἐβλεπον τὰ πελάγη καὶ τὰ κύματα ὡς ὡσὸν λειμῶνας καὶ ἐτρέχον πρὸς τὸ ξίφος ὡς πρὸς διάδημα καὶ στέφανον καὶ κατεφρόνησαν κάθε εἶδος τιμωρίας, οὐκ μετὰ τὸ νὰ ὑποφέρουν μόνον γενναίως, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλὴν εὐχαριστήσιν καὶ προθυμίαν. Καὶ ὅπως τὰ φυτὰ, ὅταν ποτίζονται, συμβαίνει ἐκ φύσεως νὰ αὐξάνουν, ἔτσι καὶ ἡ ἰδικὴ μας πίστις, ἐνῶ καταπολεμεῖται, ἀκμάζει περισσώτερον καὶ ἐνῶ ἐνοχλεῖται, πληθύνεται καὶ δὲν συνηθίζον νὰ κάμνουν τὸσον θαλλερούς τοὺς κήπους τὰ πλοῦσια νερά, ὅσον συνηθίζει νὰ ποτίσῃ τὰς ἐκκλησίας τὸ σῆμα τῶν μαρτύρων.

Β. Γνωρίζοντας λοιπὸν ἐκεῖνος ὄλα αὐτὰ καὶ ἐκ τούτων ἀκόμη περισσότερα ὄλλα, ἐφοβέτο νὰ κησῶν φανερῶς ἐναντίον μας τὸν πόλεμον. *Ἄς μὴ τοὺς δώσωμεν τὴν

23. Ἦτανεὶ τὸν ἀδελφόν σου Ἰουλιανὸν τὸν Ἀποστάτην.

εὐκαιρίαν, λέγει, νὰ στήσουν ἀλλεπάλληλα τρόπαια, νὰ ἐπιτύχουν συνεχεῖς νίκας καὶ νὰ στεφανωθοῦν μὲ τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου. Καὶ τί κάμνει; Προσεῖπτε τὴν παρουσίαν του· ἔδωκεν ἐντολὴν εἰς τοὺς ἱατροὺς, τοὺς στρατιώτας, τοὺς σοφιστὰς²⁴ καὶ τοὺς ρήτορας,²⁵ εἰς περίπτωσιν ἀνάγκης, νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ ἐπαγγέλματά των²⁶ ἅ μᾶλλον, παρὰ νὰ ἀρνηθοῦν τὴν πίστιν των. Ἔτσι λοιπὸν, τὴν μέθοδον αὐτὴν τοῦ πολέμου ἐφαρμόζοντας ἐναντίον μας, δηλαδὴ νὰ μᾶς ἐνοχλῆ ἀπὸ μακρὰν, ἐπέδωκεν ὥστε, ἐὰν μὲν ὑποχωρήσουν, νὰ γίνῃ καταγέλαστος ἡ ἕττα των, καθότι διὰ τὰ χρήματα περιεφρόνησαν τὴν εὐσέδειαν· ἂν ὁμως ἀντισταθοῦν γενναίως καὶ ὑπερισχύσουν, ἡ νίκη των νὰ μὴ εἶναι πολὺ λαμπρά, οὔτε τὸ τρόπαιόν των τόσο ἐνδοξον. Διότι δὲν εἶναι καὶ τόσοσιν μεγάλον πρῶγμα τὸ νὰ περιφρονησῇ κανεὶς τέχνην καὶ ἐπάγγελμα χάριν τῆς εὐσεβείας.²⁷ Καὶ οὔτε σταματᾷ ἕως ἐδῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐὰν κανεὶς ἔξῃ εἰς χρόνους παλαιότερους, τότε ποῦ ὑπῆρχον βασιλεῖς εὐσεβεῖς, καὶ ἡ κατέστρεφε θυμούς, ἢ ἠφάνιζε ναοὺς, ἢ ἀφήρει ἀφιερῶματα, ἢ ἔκαμεν ὁτιδήποτε ἄλλο, προσήγετο εἰς τὸ δικαστήριον καὶ θάνατοῦτο καὶ ἔχι μόνον ἐκεῖνος ποῦ ἔκαμεν κάτι παρόμοιον, ἀλλὰ καὶ ὅποιος ἀπλῶς εἶχε κατηγορηθῆ σχετικῶς. **Β** Καὶ ἄλλας ἀπειροὺς καὶ ποικίλας προφάσεις ἐπλάττε· προκειμένου νὰ κατακόψῃ ὅλους ὅσοι ζοῦν μὲ εὐσέδειαν. Καὶ ἔκαμ. εν ὄλα αὐτὰ, ἐπειδὴ ἠθέλε νὰ ἀμαυρώσῃ τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου, ὥστε ὁ μὲν φόνος νὰ προσδεύῃ καὶ νὰ γίνονται σφαγαί, τὰ βραβεῖα τῶν μαρτύρων ὁμως νὰ μὴ φαίνονται λαμπρά. Ἄλλὰ δὲν κατάρθωσεν ὁμως τίποτε περισσώτερον. Διότι ἐκεῖνοι ποῦ ἔπαθον αὐτὰ δὲν πρόκειται νὰ δεχθοῦν τὸν στέφανον ἐκ τῆς ἀποφάσεως ἐκείνου, οὔτε πάντως ἐκ τῆς καουργίας του, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀδέκαστον κρίσιν, ἐννοῶ τὴν κατερχομένην ἀνωθεν.

Κ 2. Ἐνῶ λοιπὸν οὕτως εἶχεν ἡ κατάστασις καὶ ἐστενωχωρεῖτο ἐκεῖνος νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον καὶ ἐνῶ ἐφοδεῖτο τὴν ἤτταν, συνέβη νὰ γίνῃ στρατιωτικὸν συμπό-

²⁴ Σημειοῦται κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἑκαταὸντα ἑτάσιν διδασκαλοὶ τοῦ λαοῦ, διδάσκοντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπί κρήμασι. Ἐκατήχθησαν καὶ μετὰ τὴν τιμοκρασίαν, ἀλλὰ δὲν τὴν προήγαγον. Ἐναντίον των ἐστράτη ὁ Σιν κείσθη.

²⁵ Ἱεροὺς ἐνταῦθα εἶναι οἱ διδασκαλοὶ τῆς ρητορικῆς.

²⁶ Κατὰ πολλὰ χωρτικὰ ἔργον διατίθενται ὁ Ἰουλιανὸς τὴν ἐπιθυμίαν του, διότι ἔπειτα ἐβάσαι καὶ ἂν εἶχε τὸ πρῶγμα, τὸ ποιεῖτε οὐκ ἔγω ὑπερ αὐτοῦ.

σιον, εἰς τὸ ὅποιον συμμετέσχον καὶ οἱ σήμερον συναθροισαντες ἡμᾶς ἐνταῦθα ὄντιοι μάρτυρες· καὶ ὅπως συνηθίζεται νὰ γίνεταί εἰς τὰ συμπόσια, νὰ γίνονται διάφοροι λόγοι καὶ ὄλοι κατὰ διάφορον νὰ συζητοῦν, αὐτοὶ ἐβρηολογοῦσαν τὰ παρόντα κακὰ καὶ ἐκαλοτύχιζον τὰ παλαιότερα χρόνια καὶ μεταξὺ των καὶ πρὸς τοὺς παρόντας ἔλεγον. Ἄξιζεν λοιπὸν νὰ ζῆ κανεὶς σήμερον; Νὰ ἀναπνέῃ, ἢ νὰ θλέπῃ τοῦτον τὸν ἥλιον, καθ' ἣν στιγμὴν καταπατοῦνται οἱ ἱεροὶ νόμοι, ὑβρίζεται ἡ εὐσέβεια καὶ ἀτιμάζεται ὁ Δεσπότης ὅλης τῆς κτίσεως. Τὰ πάντα ἐγέμισαν ἀπὸ κίσεσιν καὶ καπνὸν καὶ θυσιάς ἀκαθάρτους καὶ δὲν ἤμποροῦμεν νὰ ἀναπνεύσωμεν ἀέρα καθαρὸν.

Δ Σὺ ὁμως μὴ ἀντιπαρέλθῃς τοὺς λόγους των χωρὶς προσοχὴν, ἀλλὰ σκέψου τὸν καιρὸν, πότε ἐλέγοντο αὐτὰ καὶ προσεῖπε τὴν εὐλάθειαν ἐκείνων ποῦ τὰ ἔλεγον. Διότι, ἐὰν εἰς στρατιωτικὸν συμπόσιον, ὅπου ὑπάρχουν ὄνως ἀνδρευτος καὶ μέθη καὶ συναγωνισμὸς χειρίστης ἀωτίας καὶ ἀγῶν μέθης καὶ παραπροσούνης, τόσοσιν ἐστνάσζον καὶ ἐβρῆνον, τί ἔκαμνον ὅταν εὐρίσκοτο εἰς τὴν οἰκίαν των καὶ συναναστρέφοντο μεταξὺ των; Ποιοὶ ἦσαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν προσευχῶν αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ἦσαν τόσοσιν συνεσταλμένοι κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν τῆς τρυφῆς (τοῦ συμπόσιου) καὶ ἐπεδεικνυον ἀποστολικὴν διάθεσιν; Ἄλλοι ἔπινον καὶ αὐτοὶ ἐβρῆνον· ἄλλος ἀσεβοῦσε καὶ αὐτοὶ κατακαίοντο ἀπὸ θλίψιν· οὔτε ἠσθάνοντο τὴν ὕγιαν των καὶ τοῦτο χάριν τῶν ἀδελφῶν των ποῦ ἦσαν ἀρρωστοί, Ἐ ἀλλ' ὡς νὰ εἶχον δοθῆ κοινοὶ προστάται ὅλης τῆς αἰκουμένης, τοιοῦτοτρόπως ὑπέφερον καὶ ἐδάκρουν διὰ τὰ κακὰ ποῦ ἐλάμβανον χώραν.

Καὶ λέγοντες αὐτὰ, δὲν διέφυγον τῆς προσοχῆς τῶν ἄλλων, ἀλλὰ κάποιος ποῦ συνέτριψε εἰς ἐκείνην τὴν πρόπεζαν, εἰρων καὶ κόλαξ, θέλων νὰ προσφέρῃ ἐκδοῦσαι εἰς τὸν βασιλέα, τοῦ ἐξιστόρησεν ὄλα ὅσα ἐλέχθησαν. Ἐκεῖνος πάλιν, ἐπειδὴ εὔρεν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἀνεζητεῖ καὶ ἀρπάζοντας εὐκαιρίαν, ἡ ὅποια ἤμποροῦσε νὰ ἀπαστερῆσῃ τὰς ἀμοιβὰς τοῦ μαρτυρίου, διατάσσει νὰ δημευθῇ ὅλη ἡ περιουσία αὐτῶν.²⁸ **Α** Κατηγοροῦν αὐτούς, ὅτι μετὰ τοὺς λόγους των ἐδυσφήμισαν τὴν ἔξουσίαν του ὡς τυσανοῦσαν καὶ διέταξε νὰ εἰσαγθοῦν εἰς τὴν φυλακὴν. Αὐτοὶ δὲ ἐγοῖρον καὶ ἠσθάνοντο ἀγαλλίασιν. Τί νὰ τὴν κάμωμεν λοιπὸν τὴν περιουσίαν. ἔλεγον, καὶ τὴν πολυτελεῆ στολήν; Διότι, καὶ ἂν ἀκόμη αὐτὸ τὸ τελευταῖον ἱμάτιον, τὴν σάρκα, χειρασθῆ νὰ τὰ ἀποβάλωμεν διὰ τὸν Χριστόν, οὔτε καὶ αὐτὰ

θά τὸ κρατήσωμεν, ἀλλὰ θά τὸ δώσωμεν. Ἐσφραγίζοντο λοιπὸν αἱ οἰκίαι τῶν καὶ ἀνηράκωντο ὅλα τὰ ὑπάρχοντά των. Καὶ ὅπως ἐκεῖνοι ποῦ πρόκειται νὰ ἀποδημήσουν εἰς μακρινὴν πατρίδα, ἀφοῦ πωλήσουν τὴν οἰκίαν των, ἀποστέλλουν τὸ ἀντίτιμόν της ἐκεῖ, τοῦτο λοιπὸν οὐδέαινε τώρα καὶ με τοὺς ἁγίους τοῦτους. Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἀποδημήσουν εἰς τὸν οὐρανόν, Ἐξαπετέλλετο προηγουμένως ἡ περιουσία των ἐκεῖ, ἐνῷ ἐβοήθουν εἰς τὴν ἀποστολὴν της αὐτοὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἐχθροί. Ὅστε δὲ μόνον τὰ χρήματα ποῦ δίδονται ὡς ἐλεημοσύνη μετατίθενται εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἀρπάζουν ἐκεῖνοι ποῦ πολεμοῦν τὴν πίστιν καὶ καταδιώκουν αὐτοὺς ποῦ ζοῦν με εὐσέθειαν καὶ αὐτὰ ἐκεῖ ἀποθησαυρίζονται. Ὅτι δὲ τοῦτο δὲν εἶναι μικρότερον ἀπὸ ἐκεῖνο, ἀκούε τί λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος. «Καὶ τὴν ἀρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὡμῶν μετὰ χαρᾶς προσδέξασθε, προσδοκῶντες ἔχειν κρεῖττονα ὑπαρξίν ἐν οὐρανοῖς καὶ μένουσαν» (Ἐβρ. 10, 34).

Ἦσαν λοιπὸν εἰς τὴν φυλακὴν οἱ μάρτυρες καὶ ὅλη ἡ πόλις ἔτρεχεν ἐκεῖ, ἂν καὶ πολλοὶ φόβοι καὶ ἀπειλαὶ καὶ κίνδυνοι μεγάλοι ἀπειλοῦσαν ἐκείνους ποῦ θὰ προσήρχετο καὶ θὰ συνεζήτει C καὶ θὰ συνωμίλει μαζί των. Ἀλλ' ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ τὰ ἀπειμάκρυνεν ὅλα ἐκείνα καὶ ἐξ αἰτίας ἐκείνων πολλοὶ τότε ἔγιναν μάρτυρες, καταφρονούντες τὴν παρούσαν ζωὴν χάριν τῆς συναστροφῆς των με τοὺς μάρτυρας καὶ ἐπειδὴ συνέτρεχον πολλοὶ, ἐτελοῦντο συνεχῶς ψαλμῳδία καὶ ἱερὰ παννυχίδες,²⁷ συναντήσεις πλήρεις πνευματικῆς διδασκαλίας καὶ ἐνῷ εἶχε κλεισθῆ ὁ ναός, εἰς τὸ ἐξῆς μετετρέπετο εἰς ναὸν ἢ φυλακὴν. Διότι ὅχι μόνον οἱ ἐξῶθεν εἰσερχόμενοι εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ οἱ διαμένοντες εἰς αὐτὴν ἐδέχοντο πολὺ μεγάλην διδασκαλίαν ἀρετῆς καὶ σωφροσύνης ἐκ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς πίστεως τῶν ἁγίων τοῦτων. Ἀκούων δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς περισσότερο ἐβλίβετο καὶ ἐπιθυμῶν νὰ τοὺς ἀνατρέψῃ καὶ νὰ τοὺς ἐξασθενήσῃ τὴν προθυμίαν, εὔρε κάποιους δδελυροὺς ἀνθρώπους D καὶ ἀπατεῶνας, καταλήλους εἰς ἐπιβουλήν, οἱ ὅποιοι πολλάκις τοὺς ἐπλησίαζον. ὁσάκις τοὺς εὔρισκον μόνους, ὅτι δῆθεν ἀφ' ἑαυτῶν τοὺς συνεθοῦλευον καὶ ὅχι ὡς ἀπαταλιμένοι τοῦ βασιλέως τοὺς προέτροπον νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν εὐσέθειαν καὶ νὰ προσχωρήσουν εἰς τὴν ἀσέθειαν. Ἐποῖ δὲ ὅχι μόνον τὸν ἐπικρεμᾶμενον

27. Παννυχίδες καλεῖνται ἐκονοκτοί Ἀκολουθίαι ἁγίων καὶ προσευχῆς ἐν τῇ νύκτι. Ἡ Παννυχὶς ἀποτελεῖ εἰδικὴν Ἀκολουθίαν ἡμέραν.

κίνδυνον θὰ ἀποφύγετε, τοὺς ἔλεγον, ἀλλὰ θὰ ἀξιώθητε περισσώτερας καὶ καλυτέρας τιμῆς ἐκ μέρους τῆς ἐξουσίας, ἐφ' ὅσον καταλύσετε ἔτσι τὴν ὄργην τοῦ βασιλέως. Δὲν βλέπετε καὶ ἄλλους συστρατιώτας σας οἱ ὅποιοι ἔπραξαν ἤδη τὸ ἴδιον πρᾶγμα; Αὐτοὶ ὁμῶς ἔλεγον δι' αὐτὸ ἀκριδῶς θὰ ὑπομείνωμεν γενναίως, διὰ νὰ προσφέρωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας θυσίαν διὰ τὰς πτώσεις ἐκείνων. Ἐ ἔχομεν φιλόφρωνον Δεσπότην γινώσκει καλῶς, ὅτι καὶ ἂν δεχθῆ μίαν θυσίαν, νὰ συμφιλιωθῆ με ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Καὶ ὅπως οἱ τρεῖς παῖδες ἔλεγον, «Ὅτε ἔστιν ἐν τῷ καιρῷ ταύτῃ ἄρχων καὶ προφήτης καὶ ἡγαῦμενος, ὅτε ὀλοκαυτώσεις, ὅτε θυσία, ὅτε τόπος τοῦ καρπώσαι ἐνώπιόν σου καὶ εὐρεῖν ἔλεος, ἀλλ' ἐν ψυχῇ συντετριμμένη καὶ πνεύματι ταπεινώσεως προσδεχθήμενη» (Δαν. 3, 38 - 39). Ἐποῖ λοιπὸν καὶ οἱ μάρτυρες ἐπειδὴ ἔβλεπον νὰ κατασκόπτωνται τὰ θουιαστήρια, νὰ κλείωνται οἱ ναοί, νὰ ἀποπέμπωνται οἱ ἱερεῖς²⁸² A καὶ νὰ φυγαδεύωνται ὅλοι οἱ πιστοί, ἐφρόντιζον αὐτοὶ πρὸς χάριν ὄλων νὰ προσφέρουν τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς τὸν Δεσπότην Θεὸν καὶ ἐγκαταλείψαντες τὰ στρατιωτικὰ τῶν τάγματα, ἔσπευδον νὰ ἐνωθοῦν με τοὺς χοροὺς τῶν ἀγγέλων. Διότι ἔλεγον, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἀποθάνωμεν τώρα, τοῦλάχιστον θὰ ἀποθάνωμεν πάντως ἐντὸς ὀλίγου καὶ θὰ πάθωμεν τὸ ἴδιον πρᾶγμα. Καλύτερον λοιπὸν εἶναι νὰ ἀποθάνῃ κανεὶς ὑπὲρ τοῦ βασιλέως τῶν ἀγγέλων, παρὰ ὑπὲρ ἀνθρώπου ποῦ διαπράττει τέτοιου εἶδους ἀσέθειαν. Εἶναι πρέπον νὰ πολεμῆ κανεὶς ὑπὲρ τῆς ἐν οὐρανοῖς πατρίδος, παρὰ ὑπὲρ τῆς ἐπιγείου καὶ καταπατουμένης. Ἐδῶ καὶ ἂν ἀποθάνῃ κανεὶς, τίποτε ἀντάξιον τῆς προθυμίας ποῦ ἔδειξε δὲν θὰ λάθῃ ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως. Διότι, τί θὰ χάριση κανεὶς εἰς τὸν ἀποθανόντα; Ἡ Πολλάκις μάλιστα, ἐπειδὴ οὔτε ἐνταφιασμοῦ τυγχάνει, κείται πρὸ τῶν στομάτων τῶν σκύλων. Ἄν ὁμῶς ἀποθάνωμεν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως τῶν ἀγγέλων, θὰ λάθωμεν καὶ πάλιν τὰ σώματά μας περισσώτερον λαμπρὰ καὶ θὰ δρέψωμεν πολὺ μεγαλυτέρας ἀμοιβὰς τῶν κόπων μας καὶ τοὺς στεφάνους. Ἄς λάθωμεν λοιπὸν ὅπλα πνευματικὰ δὲν μᾶς χρειάζονται βέλη καὶ τόξα. οὔτε κανὲν ἕλλον αἰσθητῶν ὄπλων, μᾶς ἀρκεῖ, λέγει, δι' ὅλα ἡ γλώσσα. Διότι ὅλη ἀπὸ βέλη εἶναι τὰ στόματα τῶν ἁγίων, διότι προξενοῦν συνεχῆ καὶ ἀλλεπάλληλα κτυπήματα κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ διαβόλου.

3. Αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια ἀνηγγέλλοντο εἰς τὸν βασιλέα. C ἐκεῖνος ὁμῶς δὲν ὑπέχωρει. ἀλλ' ἔπεχειρε πάλιν νὰ δελεάσῃ δι' ἐκείνων τῶν φαύλων αὐτοῦς. Αὐτὰ λοι-

πὸν ἔκαμε διὰ τὰ τοὺς κακοποιήσῃ ὁ ὕπουλος καὶ πανούργος καὶ σοφός, ὥστε ἐὰν μὲν χαννοῦμενοι ὑποχωρήσουν, νὰ τοὺς ἀβώσῃ κάτω ἀπὸ τὰ δλέμματα δλων καὶ ἔτσι νὰ τοὺς προετοιμάσῃ λοιπὸν νὰ θυσιάσων. Ἐὰν δὲ μὴ ἀνισταθοῦν ἐπιδεικνύοντες μεγάλην ἀνδρείαν καὶ πρὸς πάλιν γενναίως ἰσταμένοι, νὰ μὴ γίνων ἀντιληπτὰ τὰ κατορθώματα τῆς νίκης των, ἀλλ' ἀφοῦ τοὺς ἀπομακρύνῃ μὲ τὸ πρόσχημα τῆς δυσσημείσεως τῆς ἐξουσίας, νὰ τοὺς ἀποκεφαλίσῃ. Ἄλλ' ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἀποκαλύπτει τὰ θαθεὰ καὶ ἀπόκρυφα, δὲν ἄφησε νὰ μείνῃ ἀπαρητήτος ἡ ἐνέδρα, οὔτε ἡ ἐπιβουλὴ νὰ γίνῃ ἀφανής, ἀλλ' ὅπως τότε ἡ αἰγυπτία γυνὴ προσβάλλουσα τὸν Ἰωσήφ ἐντὸς θαλάμου καὶ εἰς τελείαν ἐρημίαν ἀνέμενε νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀνθρώπων, Ὁ δὲν διέφυγεν ὁμοίως τὸν ἀγρυπνὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Θεοῦ καὶ οὐ μόνον ἐκείνον, ἀλλ' οὔτε τοὺς μεταγενεστέρους ἀνθρώπους· καὶ αὐτὸ ποῦ εἶπεν ἐκείνῃ πρὸς τὸν Ἰωσήφ, καθ' ἣν στιγμὴν αὐδεις ἦτο παρών, τοῦτο ἐκινολογήθη εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον· ἔτσι λοιπὸν καὶ ἐκείνος ἤλπισεν ὅτι θὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀνθρώπων συνομιλῶν μὲσω τῶν συμβαύλων ποῦ ἐχρησιμοποίησε, ὁμοίως δὲν τὸ ἐπέτυχεν· ἀλλ' ὅλοι κατόπιν ἐπληροφόρηθησαν τὴν ἐνέδραν, τὴν ἐπιβουλὴν, τὴν νίκην, τὸ τρόπον. Ὅσον ὁμοίως παρήχεται καὶ ἔσυνεν ἐκ παραλλήλου ὁ χρόνος, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἡμερῶν δὲν εἶχε τὴν δυνάμιν νὰ ἐξασθενήσῃ τὴν προθυμίαν, Ἐ ἀλλὰ μᾶλλον ἐπέτεινε τὴν φροντίδα καὶ ἔκαμε περισσοτέρως ζηλωτὰς, διατάσσει λοιπὸν μεσάνυκτα νὰ τοὺς δηγῆσων εἰς τὸ δάραθρον καὶ ἐξήγοντο οἱ φωστῆρες μέσα εἰς τὸ ἀπλετον σκότος καὶ ἀπεκεφαλίζοντο. Τότε λοιπὸν ἦσαν φοβερώτεροι αἱ κεφαλὰ εἰς τὸν διάβολον, παρὰ ὅταν ὠμίλου ἐπειδὴ καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ δὲν ἦτο τόσο φοβερὰ ὅταν ὠμίλει. ὅσον ὅταν ἔκειτο ἄωγος ἐπὶ τοῦ πίνακος, διότι ἔχει τὸ αἷμα τῶν ἁγίων καὶ φωτῶν, μὴ ἀκουσμένην διὰ τῶν ὠτων, ἀλλὰ κατηγοροῦσαν τὴν συνείδησιν τῶν φονεῶν.

Μετὰ δὲ ἀπὸ τὴν μακαρίαν ἐκείνην σφαγὴν, ἐκείνοι οἱ ὁποῖοι κυνηγοῦν νὰ συλλέγουν τὰ τοιαῦτα λείψανα, ⁵⁸³ Ἄ ἐκθέσαντες εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν των, περιουλέξαν τὰ σώματα τῶν ἀριστευσάντων τούτων ἀνδρῶν, ἦσαν δὲ καὶ ἐκείνοι μάρτυρες ζῶντες. διότι, ἂν καὶ δὲν ἀπεκεφαλίσθησαν, ἀφοῦ προηγουμένως ἐπρατίμησαν νὰ ὑποστοῦν καὶ αὐτοὶ τοῦτο, ἔσπευσαν νὰ περισυλλέξουν τὰ σώματα ἐκείνα. Λέγουν λοιπὸν, ὅσοι προσηλάθον τότε καὶ ἠξιώθησαν νὰ δοῦν τὰ σώματα τὰ ὁποῖα πρὸ ὀλίγου εἶχον σφαγῆ, ὅτι,

καθ' οὗ χρόνον ἔκειντο ταῦτα τὸ ἐν πλησίον τοῦ ἄλλου πρὸ τῆς ταφῆς, τόση πολλὴ χάρις εἶχεν ἐκχυθῆ εἰς τὰ πρόσωπα, ὅση εἶχε πέσει καὶ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀρχιεπισκόπου Στεφάνου, καθὼς ἰστορεῖ ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκάς, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀπολογηθῆ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποῦ νὰ μὴ ἐστάθη τότε ἐμπρὸς των χωρὶς φρίκην. Τόσον λοιπὸν καὶ αὐτὴ ἡ θεὰ ἐξέπληττεν ὅλους τοὺς θεατὰς, Β καὶ ὅλοι ἀνεφώνουν ἐκείνο τὸ ὁποῖον εἶπε καὶ ὁ Δαβὶδ, «Ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν οὐ κεχωρισμένοι καὶ ἐν τῇ θανάτῳ αὐτῶν οὐ διεχωρίσθησαν» (Β' Βασ. Ι, 25). διότι καὶ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως των ἀπὸ κοινοῦ ἔκαμον καὶ εἰς τὴν φυλακὴν μαζί ἔμειναν καὶ εἰς τὸ δάραθρον μετεφέρθησαν καὶ τὰς κεφαλὰς των παρέδωσαν, καὶ μία λάρναξ ἐβέχθη τὰ σώματα ἀμφοτέρων, καθὼς θὰ τὰ δεχθῆ λοιπὸν μία σκηνὴ καὶ εἰς τοὺς οὐρανοῦς, ὅταν μέλλουν νὰ ἀναληφθοῦν αὐτὰ τότε μὲ περισσοτέραν δόξαν. Αὐτοὺς λοιπὸν ἀξίζει κανεὶς νὰ τοὺς προσονομάξῃ μαζί καὶ στύλους καὶ σκοπέλους καὶ πύργους καὶ φωστῆρας καὶ ταύρους. διότι ὡς στύλοι βασιάζου ἐπάνω τους τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὡς πύργοι τὴν περιτεχίζου καὶ ὡς σκόπελοι ἀποκρούουν κάθε ἐπιβουλὴν, παρέχουν πολλὴν γαλήνην εἰς τοὺς ἐντὸς αὐτῆς εὐρισκομένους· Γ καὶ ὡς φωστῆρες διέλυσαν τὸ σκότος τῆς ἀσεβείας καὶ ὡς ταῦροι μὲ δλας των τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, μὲ ὅσιν προθυμίαν, ἔσυναν τὸν χρηστὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ.

Ἄς συχνάζωμεν λοιπὸν τακτικῶς ἐδῶ καὶ ἄς ἐγγίξωμεν τὴν λάρνακά των, διὰ νὰ λάβωμεν ἀπὸ αὐτὰ χάριν. διότι καθὼς οἱ στρατιῶται, ὅταν ἐπιδείξουν τραυμάτων, τὰ ὁποῖα ὑπέστησαν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, μὲ παρησίαν συνομιλοῦν μὲ τὸν βασιλέα, ἔτσι καὶ αὐτοὶ βασταζόντες εἰς τὰς χεῖρας των τὰς κεφαλὰς των, τὰς ὁποίας ἔκοψαν οἱ δῆμιοι, καὶ ἐργόμενοι εἰς τὸ μέσον, δύνανται εὐκόλως νὰ λάθουν πάντα ὅσα θέλουν ἀπὸ τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν. Ἄς βοδίζωμεν λοιπὸν ἐκεῖ μὲ πολλὴν πίστιν καὶ μεγάλην προθυμίαν, ὥστε καὶ ἀπὸ τὴν θέαν τῶν ἁγίων Δ τούτων μνημάτων καὶ ἀπὸ τῆς σημασίας τῶν κατορθωμάτων καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα, ἀφοῦ λάβωμεν μεγάλους θησαυρούς, νὰ δυνηθῶμεν νὰ διανύσωμεν κατὰ Θεὸν καὶ τὸν παρόντα βίον καὶ μὲ πολὺ ἐμπόρευμα ἀρετῆς νὰ εἰσελθῶμεν εἰς ἐκείνον τὸν ἡμέρα καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πιστέα καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα πρέπει δόξα, δύναμις, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΜΑΡΤΥΡΑ
ΠΕΛΑΓΙΑΝ ΤΗΝ ΕΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑ²⁸

585 Α Ι. "Ὅς εἶναι εὐλογητός ὁ θεός" καὶ γυναῖκες λοιπὸν περιπαίξουν τὸν θάνατον καὶ κόραι τὸν περιγελοῦν καὶ παρθένοι κατὰ πάντα νεαὶ καὶ ἀπειροὶ γάμου χορεύουσι ἐπάνω εἰς αὐτὰ τὰ κέντρα τοῦ ὕδου καὶ τίποτε δὲν παθαίνουν. "Ὅλα δὲ αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ μᾶς ἐδόθησαν πρὸς χάριν τοῦ ἐκ Παρθένου γεννηθέντος Χριστοῦ. Διότι μετὰ ἀπὸ τὰς ὤδυνας ἐκείνας καὶ τὴν φρικωδεστάτην γέννησιν ἐχαλαρώθησαν τὰ νεῦρα τοῦ θανάτου, παρέλυσεν ἡ δύναμις του καὶ εἰς τὸ ἔξῃς, ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς γυναῖκας ἐγένινεν εὐκαταφρόνητος καὶ πάλιν ὄχι μόνον εἰς τὰς γυναῖκας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς κόρας. Διότι, ὅπως κάποιος καλὸς ποιμὴν, ὅταν συλλάβῃ λέοντα, ποῦ ἐκφοβίζει τὰ πρόβατα καὶ δαλάπτει ὅλην τὴν ποιμνὴν, ἀφοῦ τοῦ θραύσῃ τοὺς ὀδόντας **B** καὶ τοῦ κόψῃ τοὺς δυνυχὰς καὶ τὴν κόμην, τὸν κάμνει ἀξιὸν περιφρονήσεως καὶ καταγέλαστον καὶ τὸν παραδίδει εἰς τὸ ἔξῃς διὰ τὸν περὶπαίξουν τὰ παιδία καὶ τὰ κοράσια τῶν ποιμένων, ἔτσι λοιπὸν καὶ ὁ Χριστός, ὅταν συνέλαθε τὸν θάνατον, ποῦ ἦτο φοβερός καὶ ἐπρόκαλοῦσε φόβον εἰς ὅλον τὸ γένος μᾶς, ἀφοῦ διέλυσε ὅλον τὸν φόβον του, τὸν παρέδωκεν ὥστε καὶ παρθένοι νὰ τὸν περιπαίξουν.

Δι' αὐτὸ καὶ ἡ μακαρία Πελαγία μὲ τὸσόν μεγάλην εὐχαρίστησιν ἄφησε πρὸς αὐτόν, εἰς σημεῖον ὥστε οὐτε τὰς χεῖρας τῶν δημῶν νὰ περιμένη, οὔτε εἰς τὸ δικαστήριον νὰ προσαχθῇ, ἀλλὰ μὲ τὴν ὑπερβολὴν τῆς προθυμίας

²⁸ Η Περηνονομάρτος Πελαγία κατήγετο ἀπὸ τῆς Ἀντιόχειας τῆς Συρίας καὶ μαρτύρησε κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ αυτοκράτορος Διακλητιανῆος θυσίαν. Ὁ διοητής αὐτῆς ἦτο, ὡς γνωστόν, φοβερός. Ἐμαρτύρησαν τότε πολλοὶ χριστιανοὶ καὶ θύοντες στρατιῶται, οἱ ὁποῖοι ἐκείνηντο νὰ ἀποθῶνουν θεὰς τιμῆς καὶ λατρίαν εἰς τὸν αυτοκράτορα. Ὅπως ἤθελε νὰ τιμηθῆται ὡς θεός. Ἡ μέγιστη Πελαγία μὲ τὰς μαρτυρίας τῆς ἐπέτυχεν, λέγει ὁ Ι. κτήρ ἐν προκειμένῳ, δύο στεφάνους, τὸν τῆς παρθένιας καὶ τὸν τοῦ μαρτυρίου. Οἱ Ἀντιοχεῖς ἐτίμησαν πολὴ τὴν μάρτυρα καὶ ἔκτισαν πρὸς τιμὴν τῆς νεῦν ἐν Ἀντιοχείᾳ. Ἀργότερον δὲ τοιοῦτος νεῦς πρὸς τιμὴν τῆς ἐκτίσθη καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἡ Πικαρία μᾶς τιμᾶ τὴν μνήμην τῆς τῆν ἡν Ὀκτωβρίου.

τῆς νὰ προσβάσῃ τὴν ὠμότητα ἐκείνων. Διότι εἶχε μὲν ἐτοιμασθῆ διὰ τὰ βασανιστήρια **C** καὶ διὰ τὰ ὄργανα τιμωρίας καὶ διὰ κάθε εἶδους τιμωρίαν, ἀλλ' ἐφοδεῖτο μήπως χάσῃ τὸν στέφανον τῆς παρθένιας. Καὶ διὰ τὸ νὰ μάθῃς ὅτι ἐφοδεῖτο τὴν ἀσέλειαν τῶν ἀσεδῶν, προλαμβάνει καὶ ἀπαλλάσσει λοιπὸν ἐκ τῶν προτέρων τὸν ἑαυτὸν τῆς ἀπὸ τὴν αἰσχρὰν ἀτίμωσιν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οὐδεὶς ποτε ἀνὴρ τὸ ἐπεχείρησεν, ἀλλ' ἠκολούθησαν ὅλοι εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ἐκεῖ ἐξεδήλωσαν τὴν ἀνδρείαν των, ἐνῶ γυναῖκες, ἐπειδὴ ἡ φύσις των ἐπηρεάζεται εὐκόλως, ἐπένοησαν διὰ τὸν ἑαυτὸν των τοῦτον τὸν τρόπον τοῦ θανάτου. Διότι, ἐὰν μὲν ἦτο δυνατόν καὶ τὴν παρβενικότητα τῆς νὰ προφυλάξῃ καὶ τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου νὰ κερδίσῃ, δὲν θὰ ἀπέφευγε νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὸ δικαστήριον. Ἐπειδὴ ὁμως παρουσιάζετο ἡ ἀνάγκη νὰ χάσῃ τὸ ἐν ἐκ τῶν δύο, **D** ἐνόμιζεν ὅτι θὰ ἦτο ἐντέλως παράλογον, ἐνῶ τῆς ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτύχῃ καὶ τῶν δύο τὴν νίκην, νὰ ἀπέλθῃ ἔχοντας λάθῃ τὸν ἕνα μόνον στέφανον. Διὰ τοῦτο δὲν ἠθέλησε νὰ μεταβῇ εἰς τὸ δικαστήριον, οὔτε νὰ γίνῃ θέαμα εἰς ἀκολάστους ὀφθαλμούς, οὔτε νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς ἀσελγῆ δαίμονα νὰ ἀπολαύσῃ τὸ πρόσωπόν τῆς καὶ νὰ προσβάλουν ἀναιδῶς τὸ ἅγιον ἐκεῖνο σῶμα, ἀλλ' ἀπὸ τὸν θάλαμον τοῦ γυναικωνίτου μετέβη εἰς ἄλλου θάλαμον, τὸν οὐρανόν.

Εἶναι πρᾶγμα μεγάλο πρᾶγμα τὸ νὰ δῆ καυεὶς τοὺς δημίους τριγύρω του καὶ νὰ τοῦ ἀνοίγουν τὰς πλευράς, ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν εἶναι μικρότερον ἀπ' ἐκεῖνο. Διότι, εἰς τοὺς μὲν, ἐπειδὴ ἤδη αἱ αἰσθησεις των ἔχουν ἐξαντληθῆ μὲ τοὺς ποικίλους βασανισμούς, οὐδὲ κἄν φαίνεται ὁ θάνατος φοβερός, **E** ἀλλ' ἀπαλλαγῆ καὶ ἀνάπαυσις ἀπὸ τὰ μέλλοντα κακά. Αὐτὴ δὲ, ἡ ὁποία ποτὲ δὲν εἶχε πάθει κἄτι παρόμοιον, μὲ τὸ νὰ ἔχῃ ἀκέραιον τ: σῶμα καὶ ποτὲ νὰ μὴ ἔχῃ αἰσθανθῆ κανέναν πόνου, **586** Α ἔγει ἀνάγκη κάποιου μεγάλου καὶ γενναίου φρονήματος, ἂν πρόκειται νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ζωὴν μὲ θείαν θάνατον. Ὅποτε, ὅταν θαυμάζῃς ἐκείνους διὰ τὴν καρτερίαν των, θαύμασε καὶ αὐτῆς τὴν ἀνδρείαν" ὅταν ἐκπλαγῆς διὰ τὴν ὑπομονὴν ἐκείνων, θαύμασε καὶ αὐτῆς τὸ γενναῖον φρόνημα, διότι ἀπετόλμησε νὰ ἔχῃ τέτοιο τέλος. Καὶ μὴ ἀντιπαρέλθῃς ἀδιαφόρος τὸ γεγονός, ἀλλὰ σκέψου μόνον πῶς ἦτο φυσικὸν κόρη τρυφερὰ νὰ περιέλθῃ εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ἡ ὁποία δὲν ἐγνώριζε τίποτε παραπάνω ἀπὸ τὸν θάλαμον τῆς στρατιῶται νὰ ἔχουν καταφθάσει, νὰ ἴστανται πρὸ τῆς θύρας, νὰ

τήν καλοῦν εἰς τὸ δικαστήριον, νὰ τὴν αὐροῦν εἰς τὴν ἀγορὰν διὰ τέτοια καὶ τόσον μεγάλα πράγματα. Β. Χωρὶς τὸν πατέρα μέσα εἰς τὸ σπίτι, χωρὶς τὴν παρουσίαν τῆς μητρὸς, ἢ τῆς τροφῆς, ἢ τῆς ὑπηρετρίας, ἢ γειτονίσης, ἢ φίλης, ἀλλὰ μόνη κατελείφθη ἀνάμεσα εἰς ἐκείνους τοὺς δημίους.

Τὸ ὅτι δὲ εἶχε τὸ σθένος νὰ ἔβη καὶ νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τοὺς δημίους ἐκείνους στρατιώτας, νὰ ἀνοίξῃ τὸ στόμα καὶ ἀμιλήσῃ, τὸ νὰ δῆ, τὸ νὰ σταθῇ καὶ νὰ ἀναπνεύσῃ, πῶς δὲν εἶναι ἄξιον ἐκπλήξεως καὶ θαυμασμοῦ; Αὐτὰ δὲν εἶναι ἴδιον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, διότι τὸ ἐπὶ πλέον τὸ προσέφερεν ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' ὅμως οὐτε καὶ τότε αὐτὴ ἔμεινεν ἀργή, ἀλλὰ κατέβαλε κάθε ἰδικὴν τῆς δυνάμειν, τὴν προθυμίαν, τὸ φρόνημα τὸ γενναῖον, τὴν θέλησιν τῆς, τὴν προτιμησίαν τῆς, τὴν σπουδὴν τῆς, τὴν διασύννην τῆς. Τὸ νὰ περιέλθουν ὅμως ὅλα αὐτὰ C εἰς πέρας χρειάζεται ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀνωθεν εὐνοία. Ὡστε ἀξίζει καὶ νὰ τὴν θαυμάζῃ κανεὶς καὶ νὰ τὴν μακαρίσῃ. Νὰ τὴν μακαρίσῃ διὰ τὴν συμπαράστασιν τοῦ Θεοῦ ποῦ εἶχε καὶ νὰ τὴν θαυμάζῃ διὰ τὴν ἰδικὴν τῆς προθυμίαν. Ποίος λοιπὸν δὲν θὰ ἐκπλάγῃ δικαίως, ὅταν ἀκούῃ ὅτι εἰς σύντομόν τι διάστημα χρόνου καὶ ἐσκέφθη καὶ ἐνέκρινε καὶ ἐπραγματοποίησε; Διότι γνωρίζετε ἴσως ὅλοι, ὅτι πολλὰκις ἐνῶ εἰς μακρὸν χρόνον ἐκάμαμεν πολλὰς σκέψεις, ὅταν ἐφθάσεν ὁ καιρὸς, ὁ ὁποῖος ἐξίτηι νὰ πραγματοποιήσωμεν τὰ ὅσα ἄλλοτε εἰχομεν σκεφθῆ, ἐπειδὴ κατέλαβε τὸν νοῦν μας ὀλίγος φόβος, τὰ ἐλημονήσαμεν ὅλα, διότι ὑπὸ τῆς ἀγωνίας ἠσθάνθημεν διὰ μίαν φόβον. Ἐνῶ αὐτῇ, σκέψιν τόσον φρικτὴν D καὶ φοβεράν εἰς ἐλαχίστην στιγμὴν χρόνου κατώρθασε καὶ νὰ δεχθῇ καὶ νὰ ἀποφασίσῃ καὶ δι' ἔργων νὰ τὴν πραγματοποιήσῃ καὶ οὕτε ὁ φόβος τῶν παρόντων στρατιωτῶν, οὐτε ἡ δυσκολία τῶν καιρῶν, οὐτε ἡ ἔρημία εἰς τὴν ὁποίαν ὑφίστατο τὴν ἐπιβουλὴν, οὐτε τὸ ὅτι κατελήφθη μόνη ἐντὸς τῆς οἰκίας ὅτε κανὲν παρόμοιον ἄλλο πρᾶγμα ἐβάρύθησε τὴν μακαρίαν ἐκείνην, ἀλλ' ὡς νὰ ἦσαν ἐκεῖ παρόντες κάποιοι γνωστοὶ καὶ φίλοι, ἔτσι, μὲ τὴν ἀφοσίαν ἐκάμαμε τὰ πάντα καὶ πολὺ εὐλόγως. Διότι δὲν εὐρίσκετο ἐντὸς τῆς οἰκίας τῆς μονῆ, ἀλλ' εἶχε σύμβουλόν τῆς τὸν Χριστόν· ἐκείνος ἦτο δι' αὐτὴν παρών. ἐκείνος ἤγγιζε τὴν καρδίαν τῆς, ἐκείνος ἐτόνωνε τὴν ψυχὴν τῆς. ἐκείνος μόνος ἀπεμάκρυνε τὸν φόβον. E Καὶ αὐτὰ δὲν τὰ ἐκάμεν ἐπιπολαίως ἡ μάρτυς, ἀλλ' ἐπειδὴ προηγουμένως εἶχεν ἐτοιμάσει τὸν ἑαυ-

τὸν τῆς ἄξιον νὰ δεχθῇ τὴν βοήθειαν ἐκείνου.

2. Ἀφοῦ ἐξῆλθε λοιπὸν ἐκ τῆς θύρας, ἐζήτησε χάριν ἀπὸ τοὺς στρατιώτας νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν οἶκον τῆς καὶ νὰ ἀλλάξῃ ἐνδύματα· καὶ ὅταν εἰσῆλθε ἤλλαξεν ἀντὶ φόβου ἀφθαρσίαν, ἀντὶ θανάτου ἀθανασίαν, ἀντὶ ζωῆς προσκαιροῦ, ζωῆν αἰώνιον. Ἐγὼ μάλιστα, ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ ποῦ εἶπα, θαυμάζω καὶ τοῦτο· πῶς ἔδωσαν τὴν ἀδειαν οἱ στρατιῶται, πῶς μία γυνὴ ἐζητήθησε τοὺς ἄνδρας, πῶς δὲν ὑποπεύθησαν ἐκείνοι κατὰ ἐξ ὅσον ἐμελλον νὰ διατρέξουν, πῶς δὲν ἀντελήφθησαν τὸν δόλον. 38/ A Ἄλλ' οὐτε πρέπει νὰ εἴπῃ κανεὶς, ὅτι κανεὶς δὲν ἔκαμε κατὰ παρόμοιον· διότι πολλὰι γυναῖκες ἴσως ἐπήδησαν εἰς κρηνοὺς, ἐρρίφθησαν εἰς τὸ πέλαγος, διεπέρασαν ξίφος εἰς τὸ στήθος των, ἐπέρασαν δρόγγον εἰς τὸν τράχηλόν των καὶ γενικῶς ἐκείνη ἡ ἐποχὴ ἦτο πλήρης ἀπὸ πολλὰ τέτοια περιστατικά, ὁ Θεὸς ὅμως ἐτύφλωσε τὴν καρδίαν των, ὥστε νὰ μὴ ἀντιληφθοῦν τὸν δόλον. Δι' αὐτὸ καὶ ἐξεπῆδησε μέσα ἀπὸ τὰ δίκτυα καὶ ὅπως ἡ Ἰλαφος ποῦ συνελήφθη ἀπὸ τοὺς θηρευτὰς καὶ διαφυγοῦσα κατόπισιν ἀπ' αὐτοὺς ἐτράπη πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ βρους, βύσβατον εἰς τοὺς θηρευτὰς καὶ ἀνέφικτον εἰς τὰ δέλη των, σταματᾷ πλέον τὸν δρόμον τῆς, βλέπουσα μὲ ἀφοσίαν αὐτοὺς ποῦ τὴν κατεδίωκον πρὶν, ἔτσι καὶ ἡ ἁγία, ἐπειδὴ περιέπεσον εἰς τὰς χεῖρας τῶν δικτῶν τῆς καὶ εἶχεν ἀποκλεισθῆ ὡς οὐ δίκτυα ἀπὸ τοὺς τοίχους τῆς οἰκίας τῆς, B ἔτρεξε νὰ ἀναθῇ ἔχι εἰς κορυφὴν βρους, ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν κορυφὴν τοῦ οὐρανοῦ, ὅπου ἦτο ἀδύνατον λοιπὸν νὰ φθάσουν ἐκεῖνοι. Ὅταν τοὺς εἶδεπε λοιπὸν ἀπ' ἐκεῖ νὰ φεύγουν ἀπρακτοί, ἔχαρε ποῦ εἶδεπε νὰ προξενῆται τὴν καταίσχυν ἰς τοὺς ἀπίστους.

Σκέψου λοιπὸν πόση ἦτο ἡ καταίσχυν των· νὰ κάθεται ὁ δικαστὴς, νὰ παρίστανται τὰ πλήθη, νὰ ἐτοιμάζονται τὰ βασανιστήρια, νὰ συναθροίζεται ὅλον τὸ πλῆθος, οἱ στρατιῶται νὰ ἀναμένουν, ὅλοι νὰ μεθύουν ἀπὸ ἠδονῆν, νὰ ἐλπίζουν ὅτι θὰ ἔχουν τελικῶς τὸ θῆμα οἱ ἐξεληθόντες διὰ νὰ τὸ συλλάβουν, C νὰ ἀπέρχονται δὲ τώρα μὲ σκυμμένην κεφαλὴν καὶ νὰ διηγούνται τὸ συμβῶν. Τόση ἐντροπὴ καὶ τόση ὀδύνη καὶ θνείδος ὄλων τῶν ἀπίστων ἦτο δυνατόν νὰ διαλυθῇ; Πῶς νὰ ἀναχωροῦν κύπτοντες τὴν κεφαλὴν ἐξ ἐντροπῆς καὶ διδασκόμενοι ἀπὸ αὐτὰ τὰ πρᾶγματα, ὅτι δὲν ἐπολεμοῦσαν ἀνθρώπους, ἀλλ' αὐτὸν τὸν Θεόν; Καὶ ὁ μὲν Ἰωσήφ, εἰς βᾶρος τοῦ ὁποίου ἐσκέπτετο κακὰ ἡ οἰκοδόμησίν αὐτοῦ, ἀφοῦ ἐγκατέλειπε τὸ ἔνδυμα ποῦ τοῦ ἐκράτησε μὲ τὰς μισαράς τῆς χεῖρας ἡ θάλασσα

έκείνη γυνή, ξηγήθε γυμνός, αὐτὴ ὁμῶς δὲν ἄφησεν οὐτε νὰ ψεύσῃ τὸ σῶμα τῆς αἰ ἀκόλαστοι χεῖρες, ἀλλ' ἀφοῦ ἀνήλθε μὲ γυμνὴν τὴν ψυχὴν καὶ τὴν ἁγίαν σάρκα ἀφήνοντάς τὴν πλησίον τῶν ἐχθρῶν τῆς, τοὺς ἐνέβαλεν εἰς πολλὴν ἀμηχανίαν, διότι εἰς τὸ ἐξῆς δὲν ἤξευραν οὔτε τί νὰ κάμουν τὸ λείψανον.

Τέτοια εἶναι τὰ κατορθώματα τοῦ Θεοῦ, τοὺς μὲν δούλους του ἀπὸ τὸ ἀδίδεχτον νὰ τοὺς ὀδηγῇ εἰς πολλὴν εὐκολίαν, τοὺς δὲ ἀντιπθεμένους εἰς αὐτὸν καὶ ἐχθρούς, νὰ ἐμβάλλῃ εἰς μεγάλῃν ἀμηχανίαν, καὶ δταν ἀκόμη νομίζουσιν εἶναι πολυμήχανοι. Τί πῶς φοβερὸν ὑπῆρχε λοιπὸν ἀπὸ τὴν δυσκολίαν ἐκείνην εἰς τὴν ὁποίαν περιέπεσε τότε ἡ κόρη ἐκείνη; Καὶ τί πῶς εὐνοϊκὸν ἀπὸ τὴν εὐκολίαν ἐκείνην εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκειτο οἱ στρατιῶται; Μόνον εἶχον τὴν ἁγίαν αἰχμάλωτον, κλεισμένην ἐντὸς τῆς οἰκίας, ὅπως θὰ ἦτο καὶ εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ ὁμῶς ἀπεχώρησαν χωρὶς νὰ ἐπιτύχουν νὰ συλλάβουν τὸ θήραμα. Ἐνῶ δὲ ἡ κόρη ἦτο χωρὶς συμμάχους καὶ βοηθούς Ε καὶ καμμίαν ἀπὸ πουθενὰ δὲν ἐβλεπε διέξοδον τῶν κακῶν καὶ εὐρισκαμένη πλησίον τῶν στομάτων τῶν θηρίων ἐκείνων, μὲ ἓνα λόγον, σχεδὸν ἀπὸ αὐτὸν τὸν φάρυγγα αὐτῶν ἀφοῦ ἀνηρπάγη, διέφυγε τὰς ἐπιβουλὰς καὶ ὑπερίσχυσε τῶν στρατιωτῶν, δικαστῶν καὶ ἀρχόντων. Καὶ ὅσον μὲν ἐξῆ, ὅλοι αὐτοὶ ἀνεμνον νὰ φανοῦν ἰσχυροὶ τῆς, δταν ὁμῶς ἀπέθανε, τότε περιέπεσαν εἰς περισσώτερον ἀμηχανίαν, διὰ νὰ μάθουν ἐξ αὐτοῦ, ὅτι θάνατος μαρτύρων σημαίνει νίκη μαρτύρων. Καὶ συνέβη τὸ ἴδιον πράγμα 588 Α ὅ,τι καὶ μὲ πλοῖον δυναμικότητος δέκα χιλιάδων μέτρων καὶ κατάφορτον μὲ πολυτίμους μαργαρίτας, τὸ ὁποῖον εἰς αὐτὸ τὸ στόμιον τοῦ λιμένας διέφυγε τὴν εἰσβολὴν κάποιου κύματος ποῦ ἐπρόκειτο νὰ τὸ θυβίση καὶ νὰ τὸ καλύψῃ μὲ τὰ ὕδατά του καὶ ἀθροόμενον ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὄρμην τῶν κυμάτων εἰσῆλθε μὲ μεγαλύτεραν ταχύτητα εἰς τὸν λιμένα. Ἔτσι λοιπὸν καὶ ἡ ἁγία Πελαγία διότι καὶ ἡ ἐφοδος τῶν στρατιωτῶν καὶ ὁ φόβος τῶν ἀναμενόμενων θασανιστηρίων καὶ ἡ ἀπειλὴ τοῦ δικαστοῦ, ποῦ ἔπεσαν ἐπάνω τῆς πῶς βία καὶ ἀπὸ κάθε κῶμα, τὴν ἠνάγκασαν νὰ πετάξῃ μὲ μεγαλύτεραν ταχύτητα πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ κῶμα ποῦ ἐπρόκειτο νὰ καταποντῆ τὸ πλοῖον, ἐκείνο τὴν διεβίβασε πρὸς τὸν λιμένα τὸν εὐδίων Β καὶ ὠδηγεῖτο λοιπὸν ἐκεῖ τὸ σῶμα φωτεινότερον καὶ ἀπὸ κάθε ἀστραπῆς, ἐκθαμβοῦν τὰ ὄμματα τοῦ διαβόλου. Διότι δὲν μᾶς εἶναι τὸσον φοβερός ὁ κεραυνός ποῦ κατέρχεται ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ὅσον τὸ σῶμα τῆς

μάρτυρος, φοβερώτερον καὶ ἀπὸ κάθε κεραυνόν, ἐφόδει τὰς φάλαγγας τῶν δαιμόνων.

3. Καὶ διὰ νὰ μάθῃς ὅτι δὲν ἐγίνοντο αὐτὰ χωρὶς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, κυρίως μὲν εἶναι φανερόν ἀπὸ αὐτὸ τὸ θαρρὸς τῆς προθυμίας καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι δὲν ἀντελήφθησαν οἱ στρατιῶται τὸν δόλον καὶ ἐκ τοῦ ὅτι παρεχώρησαν τὴν ἀγείαν καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ἔργον ἔλαβε τ' ὅς ἔχει ὀλιγώτερον ὁμῶς ἐκ τῶν λεχθέντων ἀνωτέρω εἶναι δυνατόν νὰ τὸ ἀντιληφθῆ κανεὶς τοῦτο καὶ ἀπὸ αὐτῶν τὸν τρόπον τοῦ θανάτου (μὲ τὸν ὁποῖον ἀπέθανεν αὐτὴ). Ἐ Πολλοὶ θεβαίως, ἐνῶ ἔπεσαν ἀπὸ ὕψηλῃν στέγην δὲν ἔπαθον τίποτε. Ἄλλοι ὁμῶς μετὰ ἀπὸ ἀναπηρίαν μερικῶν μελῶν τοῦ σώματος, ἐπέζησαν πολὺν καιρὸν μετὰ ἀπὸ τὴν πτώσιν των. Εἰς τὴν μακαρίαν ὁμῶς ἐκείνην δὲν ἄφησεν ὁ Θεὸς τίποτε τέτοιο νὰ συμβῆ, ἀλλ' εὐθὺς διέταξε τὸ σῶμα νὰ ἀφήσῃ ἐλευθέραν τὴν ψυχὴν, δεχθεὶς αὐτὴν ὡς νὰ ἠγωνισθῆ ὅσον θὰ ἔπρεπε καὶ νὰ ζετηλήρωσε τὸ χρέος τῆς. Διότι ὁ θάνατος δὲν ἦτο συνέπεια τῆς πτώσεως, ἀλλ' ἀποτέλεσμα τῆς προσταγῆς τοῦ Θεοῦ. Κατέκειτο λοιπὸν τὸ σῶμα ὄχι ἐπάνω εἰς κλίην, ἀλλ' εἰς τὸ ἔδαφος. Δὲν ἦτο ἀτιμὸν ὁμῶς ἐπειδὴ ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἔδαφους, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἔδαφος ἦτο τίμιον, ἐπειδὴ ἐδέχθη σῶμα ποῦ ἦτο ἐνδεδυμένον μὲ τὴν δόξαν. Δι' αὐτὸν δὲ τὸν λόγον μὲ τὸ νὰ κῆται ἐπὶ τοῦ ἔδαφους ἦτο τιμώτερον ἐκείνο τὸ σῶμα, διότι, αἱ ὕβρεις ποῦ δεχόμεθα διὰ τὸν Χριστὸν μᾶς παρέχουν περισσεῖαν τιμῆς.

Κατέκειτο λοιπὸν εἰς τὸ ἔδαφος, εἰς ἓνα στενὸν βρομιακὸν τὸ παρθενικὸν ἐκείνο καὶ καθαρώτερον ἀπὸ ὅλων τὰ χρυσᾶφι σῶμα καὶ ἀγγελιοὶ μὲν τὸ ἐκάλυπτον ἐπιμελῶς, ὅλοι δὲ οἱ ἀρχάγγελοι τὸ ἐτίμων καὶ ὁ Χριστὸς ἦτο παρών. Ἄν λοιπὸν οἱ οἰκοδεσπότηαι συνοδεύουν τὴν ἐκφορὰν τῶν χρηστοτέρων ἐκ τῶν δούλων των καὶ δὲν ἐντρέπονται δι' αὐτὸ, πολὺ περισσώτερον ὁ Χριστὸς δι' ἐκείνην ποῦ ἀπέθανε δι' αὐτὸν καὶ ὑπέστη τέτοιον κίνδυνον δὲν θὰ ἐντραπῆ νὰ τὴν τιμῆσῃ μὲ τὴν παρουσίαν του. Ε Ἐκεῖνο λοιπὸν ἔχουσα μέγα ἐντάφιον (σάβανον) τὸ μαρτύριον, καλλωπισμένη μὲ τὸν στολισμὸν τῆς ὁμολογίας, ἐνδεδυμένη στολὴν τιμωτέραν καὶ ἀπὸ κάθε βασίλικῃν ἀλουργίδα καὶ πορφύραν τιμῆαν, τὴν διπλὴν δηλαδὴ ἐκείνην, τὴν στολὴν τῆς παρθενίας καὶ τὴν στολὴν τοῦ μαρτυρίου· μὲ αὐτὰ τὰ ἐντάφια θὰ παρουσιασθῆ εἰς τὸ ὄμμα τοῦ Χριστοῦ. Κάποιαν παρομοίαν στολὴν φροντίζομεν νὰ ἐνδυσθῶμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ὅσον ζῶμεν καὶ δταν ἀποθάνωμεν, ἐπειδὴ γυν-

ρίζομεν καλῶς, ὅτι καθόλου δὲν ὤφειλες τὸ σῶμα κανεῖς ἂν τὸ ἐνδύσῃ με χρυσᾶ φορέματα, ἀλλὰ καὶ ἐδημιούργησε πολλοὺς ἐπικριτὰς, ⁵⁸⁹ Α ὅτι δὲν ἄφησε τὴν κενοδοξίαν οὔτε κατὰ τὸν θάνατον, ἐνῷ ἐνδεθυμένος ἀρετῆν καὶ μετὰ τὸν θάνατον θά ἔχη πολλοὺς ἐπαινετάς. Καθότι ὁ τάφος ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὁποῖον θά ταφῇ τὸ σῶμα πού ἐζησε με ἀρετῆν καὶ εὐσέβειαν, θά εἶναι εἰς δόξου πιδ λαμπρός καὶ ἀπὸ αὐτὰς τὰς βασιλικὰς αὐλὰς. Καὶ τοῦ πράγματος αὐτοῦ ἀπόδειξιν ἀποτελεῖτε ἐσεῖς οἱ ὁποῖοι τὰ μὲν μνήματα τῶν πλουσίων, μολοντί περιέχουν χρυσᾶ ἐνδύματα, τὰ προσπερνάτε ὡς σπήλαια, ἐνῷ πρὸς τὴν ἁγίαν αὐτὴν προσήλθατε με πολλὴν προθυμίαν, ἐπειδὴ με μαρτύριον καὶ ὁμολογίαν καὶ παρθενίαν ἀντι χρυσοῦν ἱματίων ἐνδυθεῖσα ἡ μάρτυς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οὐρανόν.

⁵⁹⁰ Ἄς τὴν μιμηθῶμεν λοιπὸν κατὰ τὴν δυνάμιν μας. Β Κατεφρόνησεν ἐκείνη τὴν ζωὴν, ἃς περιφρονήσωμεν ἡμεῖς τὰς ἰπολαύσεις, ἃς περιγελάσωμεν τὴν πολυτέλειαν, ἃς ἀποφύγωμεν τὴν μέθην καὶ τὴν ἀδηφαγίαν. Δὲν τὰ λέγω τώρα αὐτὰ τυχαίως, ἀλλ' ἐπειδὴ βλέπω πολλοὺς, μόλις διαλυθῇ ἡ παρούσα σὺνάξις, νὰ τρέχουν εἰς μέθην καὶ εἰς τὰ κατηλεία καὶ εἰς τὰς τραπέζας τῶν πανδοχείων καὶ εἰς τὴν λοιπὴν ἀναισχυντίαν.

Διὰ τοῦτο σᾶς παρακαλῶ καὶ σᾶς ἱκετεύω νὰ ἔχετε εἰς τὸν νοῦν σας αὐτὴν τὴν ἁγίαν καὶ νὰ μὴ ἐντροπιάζητε τὴν πανήγυριν, οὔτε νὰ ἀποθάλωμεν τὴν προκαλουμένην ἐντὸς μας ἐκ τῆς ἑορτῆς παρρησίαν. Διότι δὲν σεμνυνόμεθα ματαίως συζητοῦντες πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἑορτῆς, καταισχύνοντες αὐτοὺς καὶ λέγοντες, ὅτι κάθε χρόνον δολοκλήρον πόλιν καὶ τόσοσὺν μεγάλο πλῆθος ἔλκει πρὸς αὐτὴν μία κόρη πού ἀπέθανε καὶ μετὰ ἀπὸ τόσα ἔτη καὶ κανεῖς χρόνος δὲν διέκοψε τὴν ἀποδοιμμένην εἰς αὐτὴν τιμὴν, καὶ ἐὰν ἐννοήσουν τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν πανήγυριν, θά στερηθῶμεν ὀπωσδήποτε εἰς τὸ ἔξῃς τῶν ἐγκωμίων μας. Διότι τὸ πλῆθος τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἦλθε τώρα ἐδῶ, ἂν μὲν ἔλθῃ με τάξιν, τοῦτο θά ἀποτελῇ πολὺν μὲν ἄριστον στολισμὸν δι' ἡμᾶς, ἂν ὁμως με ραθυμίαν καὶ με πολλὴν ἀμελείαν, ἐντροπήν καὶ κατηγόριαν.

4. Διὰ νὰ καυχώμεθα ὁμως διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἀγάπης σας, ἃς ἀναχωρῶμεν διὰ τὴν οἰκίαν με τὴν ἴδιαν καλὴν διάθεσιν με δσπην ἀρμύζει νὰ πηγαίνωμεν εἰς συνάντησιν τέτοιας μάρτυρος. Ἐὰν λοιπὸν κανεῖς δὲν ἀποχωρήσῃ ἔτσι, Δ ὄχι μόνον τίποτε δὲν ὠφελήσῃ, ἀλλ' ἐφελκυσεσ ἐναντίου του πολὺν κίνδυνον. Γνωρίζω δὲ ὅτι ἐσεῖς

εἰσθε καθαροὶ ἀπὸ τέτοια νοσήματα, ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶναι ἄρκετον διὰ νὰ ἀποτελέσῃ ὁπολογίαν σας. Ἀλλὰ πρέπει ὅταν καὶ οἱ ἀδελφοὶ παρεκτρέπῳνται νὰ τοὺς ἀδηγῶμεν εἰς τὴν ἀπόλυτον τάξιν καὶ νὰ τοὺς ἐπαναφέρωμεν εἰς τὴν ἀρμόζουσαν θέσιν. Ἐτίμησες τὴν μάρτυρα με τὴν παρουσίαν σου; Τίμησέ τὴν διαρθώνοντας καὶ τοὺς ἐν τῇ πίστει ἀδελφοὺς σου, ⁵⁹¹ ὥστε ὅταν ἔῃς ἀτακτον γέλῳτα καὶ δρόμον ἀπρεπῆ καὶ θάδισμα δουλοπρεπές, ἐμφάνισιν ἀπρεπῆ, πῆγαίμε τότε καὶ κῦτταξε ἐκείνους πού κάρνουν αὐτὰ με δριμύτηρα καὶ ἀπειλητικὴν διάθεσιν. Σὲν περιφρονοῦν καὶ σὲ περιγελοῦν περισσότερο; Ε Πάρε τότε μαζί σου δύο καὶ τρεῖς ἀδελφοὺς, ἢ καὶ περισσότερους, ὥστε καὶ ὡς ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ νὰ γίνεσθε σεβαστότεροι ἂν ὁμως καὶ ἔτσι δὲν συνείσῃς τὸν παραλογισμὸν των, τότε κόψε τους γνωστοὺς εἰς τοὺς Ἰσραεῖς ἰσως μάλιστα θά τοὺς εἶναι δύσκολον νὰ φθάσουν εἰς τόσῃν ἀναισχυντίαν, ὥστε ἐνῷ ἐπιπλήττωνται, ⁵⁹² Α νὰ μὴ ὑποχωρήσουν καὶ ἐντραποῦν καὶ ἀπόσχουν ἀπὸ τὰ ἀτακτα καὶ παιδικὰ αὐτὰ καμώματα. Καὶ εἴτε δέκα, εἴτε τρεῖς, εἴτε δύο, εἴτε καὶ ἓνα μόνον κερδίσης, θά εἰσελθῃς, ἀφοῦ λάβῃς πολὺ κέρδος.

Μέγα τὸ μήκος τῆς ὁδοῦ αὐτὸ τὸ μήκος λοιπὸν ἃς ἐπωφεληθῶμεν διὰ νὰ περιμαζέψωμεν τοὺς ὀνωτέρω. ἃς γεμίσωμεν τὴν λεωφόρον θυμιάματα. Ἄλλωστε δὲν θά καταστῇ τόσοσὺν εὐπρεπῆς ἡ ὁδὸς, ἂν κανεῖς καθ' ὅλον τὸ μήκος τῆς τοποθετῶν θυμιατήρια γεμίση με εὐωδίας τὸν ἀέρα, ὅσον θά φανῇ τώρα, ἂν ὅλοι ὅσοι βαδίζωμεν αὐτὴν σήμερον, διηγούμενοι μετὰξὺ μας τοὺς ἀθλοὺς τῆς μάρτυρος, πορευώμεθα πρὸς τὴν οἰκίαν, μεταβάλλων ὁ καθεὶς τὴν γλῶσσαν του εἰς θυμιατήριον. Β Δὲν βλέπετε μήπως, ὅταν εἰσέρχεται βασιλεὺς εἰς τὴν πόλιν, με πόσῃν τάξιν βαδίζου εἰς στοίχους καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη τῆς ὁδοῦ οἱ στρατιῶται, ὠπλισμένοι, δίδοντες μετὰξὺ των εἰς ἡσυχον τόνον παραγγέλματα καὶ με πολὺν φόβον προχωροῦν, διὰ νὰ φαίνωνται εἰς ὄσους τοὺς βλέπουν ἀξιοθέατοι; Ἄς τοὺς μιμηθῶμεν λοιπὸν, διότι καὶ ἡμεῖς βασιλεὺς ὄχι αἰσθητοῦ καὶ ἐπιγείου, ἀλλὰ τοῦ Κυρίου τῶν ἀγγέλων προπορευόμεθα. Ἐτσι λοιπὸν ἃς εἰσελθῳμεν καὶ ἡμεῖς, με τάξιν, δίδοντες μετὰξὺ μας ὁδηγίας διὰ νὰ προχωρῶμεν με ρυθμὸν καὶ τάξιν, ὥστε ὄχι

⁵⁹¹ Φανερόν ἐστὶ δὲν πρόκειται διὰ τοὺς κατὰ ὄσους συγγενεῖς, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἄλλους χριστιανούς, μετὰ τὸν ὁποῖον ἔχομεν πνευματικὴν συγγένειαν διὰ τῆς ἀληθῆς πίστεως.

μόνον με τὸ πλῆθος μας, ἀλλὰ καὶ με τὴν εὐπρέπειάν μας νὰ ἐκπλήξωμεν τοὺς θεατάς. Ὁ Μάλιστα δὲ καὶ ἂν ἀκόμη κανεὶς ἄλλος δὲν ἦτο παρών, ἀλλὰ μόνοι ἐθαδίζαμεν εἰς τὴν ὁδόν, οὕτε καὶ τότε θὰ ἔπρεπε νὰ προβαίνομεν εἰς ἀπρεπείας, λόγῳ τοῦ ὅτι ὑπάρχει ὁ ἀκοίμητος ἀφραγμός, ὁ ὁποῖος ὑπάρχει παντοῦ καὶ θάλλει τὰ πάντα σκεφθῆτε ὅτι τώρα καὶ πολλοὶ αἱρετικοὶ εὐρίσκονται μεταξύ μας δι-εσπαρμένοι καὶ ἂν μᾶς δοῦν ἔτσι νὰ χορεύωμεν, νὰ γελώ-μεν, νὰ φωνάζωμεν, νὰ μεθύωμεν, θὰ ἀποχωρήσουν ἐν-τεῦθεν ἀφοῦ πρώτον μᾶς κατηγορήσουν τὰ χεῖριστά. Ἐάν λοιπὸν κανεὶς σκανδαλίση ἓνα μόνον, ὑφίσταται τὴν ἀνά-λογον κόλασιν, ὅσοι θὰ σκανδαλίωμεν τόσους πολλούς, ποίαν τιμωρίαν θὰ λάδωμεν; Εἴθε ὁμως μετὰ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς λόγους μου καὶ τὴν παραίνεσιν αὐτὴν νὰ μὴ εὐρεθῆ κανεὶς ὑπεύθυνος διὰ τοιαῦτα παραπτώματα.

Ἐάν δὲ αὐτὰ ὅλα καὶ πρὸ τῆς παρατηρήσεώς μου ἀ-ποτολμώμενα ἦσαν ἀσυγχώρητα, μετὰ ἀπὸ τὴν συμβου-λὴν αὐτὴν D καὶ τὴν παρατήρησιν ἐπιβάλλουν πολὺ πε-ρισσότερον τὴν τιμωρίαν καὶ εἰς ἐκείνους πού τὰ πράτ-τουν καὶ εἰς ἐκείνους πού τὰ ἀνέχονται πραττόμενα. Διὰ νὰ ἀπαλλάξετε ὁμως καὶ ἐκείνους ἀπὸ τὴν κόλασιν καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν σας νὰ προξενήσετε περισσοτέραν ἀμοιβὴν, ἀναλάβετε ὡς ἔργον σας τὴν πνευματικὴν κηδεμονίαν τῶν ἀδελφῶν μας, εἰς τὴν συλλογὴν καὶ εἰς τὴν διήγησιν αὐτῶν πού εἴπαμεν φερέτε τους, ὥστε καθ' ὅλην τὴν δια-δρομὴν τῆς ὁδοῦ, ἀφοῦ μελετήσουν αὐτὰ καὶ εἰς ὅσους πα-ρέμειναν εἰς τὴν οἰκίαν ἀφοῦ τοὺς μεταφέρετε τὰ περισσεύ-ματα τῆς πνευματικῆς αὐτῆς τραπεζῆς, κάμετε καὶ ἐκεῖ λαμπρὸν τὸ συμπόσιον. Διότι ἔτσι καὶ τὴν ἑορτὴν αὐτὴν θὰ αἰσθανθῶμεν καλῶς καὶ τὴν ἁγίαν θὰ προ-σελκύσωμεν πρὸς μεγαλυτέραν συμπάθειάν μας, τιμῶντες αὐτὴν με τὴν πραγματικὴν τιμὴν. E Διότι ἀπὸ τὸ νὰ ἔλθε-τε ἐδῶ καὶ νὰ θορυβήσετε, πολὺ περισσοτέραν εὐχαρίστησιν θὰ εἶη δώσῃ τὸ νὰ φύγετε ἀφοῦ ἀποκαμίσετε καὶ ὠφελήθητε κάποια πνευματικὴν ὠφέλειαν.

Εἴθε δὲ με τὰς εὐχὰς τῆς ἁγίας καὶ ἐκείνων πού ἐπέ-τυχον τοὺς ἴδιους ἀθλοὺς καὶ αὐτὰ καὶ τὰ ἄλλα πού ἐλέ-χθησαν νὰ τὰ ἐνθυμούμεθα ἑπακριδῶς καὶ ἀφοῦ τὰ ἐπιδεί-ξωμεν ὅλα εἰς τὰ ἔργα μας, νὰ περάσωμεν τὸν θῆλον μας εὐχαριστοῦντες εἰς ὅλα τὸν Θεόν, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΑ ΙΓΝΑΤΙΟΝ ΤΟΝ ΘΕΟΦΟΡΟΝ³⁰ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΓΕΝΟΜΕΝΟΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΜΕΤΑΦΕΡΘΕΝΤΑ ΕΙΣ ΡΩ-ΜΗΝ ΚΑΙ ΕΚΕΙ ΜΑΡΤΥΡΗΣΑΝΤΑ ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΕΚΕΙΘΕΝ ΕΙΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΝ ΚΟΜΙΣΘΕΝΤΑ.

592 A 1. Οἱ σπάταλοι καὶ φιλόδοξοι ἐστιάτορες³¹ δι-οργανώνουν πυκνὰ καὶ ἀδιάκοπα συμπόσια, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ κάμουν ἐπίδειξιν τοῦ πλοῦτου των, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ ἐκδηλώσουν πρὸς τοὺς φίλους των τὴν φιλοφροσύ-νην των. Ἔτσι καὶ ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος παρέχου-σα εἰς ἡμᾶς τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἰδικῆς τῆς δυνάμεως καὶ ἐπιδεικνύουσα μεγάλην φιλοφροσύνην πρὸς τοὺς φίλους τοῦ Θεοῦ, παραθέτει εἰς ἡμᾶς συνεχεῖς καὶ ἀδιακόπους τὰς τραπεζὰς τῶν μαρτύρων. Πρὸ τίνος ἀκόμη χρόνου κόρη καθ' ὅλα νέα καὶ ἀπειρος γάμου, δηλαδὴ ἡ μακαρία μάρ-τυς Πελαγία, μετὰ πολλὴν εὐφροσύνην μᾶς παρέθεσε πνευ-ματικὴν τράπεζαν σήμερον δὲ τὴν ἑορτὴν ἐκείνης διεδέ-χθη ὁ μακάριος οὗτος καὶ γενναῖος μάρτυς Ἰγνάτιος. B Διάφορα τὰ πρόσωπα, ἀλλὰ μία ἡ τράπεζα διαφορετικῆς μορφῆς τὰ ἀθλήματα, ἀλλ' εἰς-ὁ στέφανος ποικίλα τὰ ἀ-γωνίσματα, ἴδιον ὁμως τὸ θραβεῖον. Καὶ εἰς μὲν τοὺς κο-σμικοὺς ἀγῶνας, ἐπειδὴ οἱ κόποι εἶναι σωματικοί, εὐλό-γως μόνον ἄνδρες προκρίνονται διὰ νὰ ἀγωνισθοῦν· ἐδῶ ὁμως, ἐπειδὴ ὅλος ὁ ἀγὼν ἀφορᾷ εἰς τὴν ψυχὴν, εἰς ἀμφο-τέρας τὰς φύσεις³² ἦνοιξε τὸ στάδιον καὶ δι' ἀμφοτέρας τὰ φύλα προσῆλθον οἱ θεαταί. Καὶ δὲν κατήλθον εἰς τοὺς ἀ-

30. Ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ἀρχιεπίσκοπος δευτέρου ἐπίσκοπος τῆς πόλεως Ἀντιοχείας, δεδεχθεὶς τὸν Εὐδῶδον. Διετέλεσε μαθητὴς τοῦ ἀπογγελοῦ Ἰωάννου, συνανακράτορας καὶ μετ' ἄλλων ἀποστόλων. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 3' μ. Χ. αἰῶνος, ἐπὶ ἀποκράτορος Τραϊανῶ (98—117) συλληφθεὶς διὰ χριστιανὸς ὡμολόγησε εἰς Ρώμην με στρατιωτικὴν συνοδείαν διὰ νὰ μαρ-τυρήσῃ. Ἐκεῖ ἐμαρτύρησε ριθθεὶς εἰς τὰ θηρία τῆν 30ην Ἀπριλίου τοῦ 107. Τεμάχια τοῦ ἱ. λειψάνου του μεταφέρθησαν ἐκ Ρώμης εἰς Ἀντιοχείαν.

31. Ἐστιάτορες· οἱ διοργανοῦνται συμπόσιον. Ἡ σφίβειν αὐτῶν τὸν συμπόσιον ἦτο εὐρέως διαδεδομένη εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ τοὺς Ρωμαίους.

32. Ἐκατέρω τῆ φύσει· ἔστιν εἰς τοὺς εὐδρας καὶ εἰς τὰς γυναῖκας.

γώνας μόνον ἄνδρες, διὰ νὰ μὴ φανῆ ὅτι αἱ γυναῖκες ἔχουν εὐλογοφανῆ δικαιολογίαν, ἐπικαλούμεναι ἀσθένειαν τῆς φύσεως, ὅτε μόνον αἱ γυναῖκες ἔδειξαν ἄνδρείαν, διὰ νὰ μὴ καταισχύνηται ἐκ τούτου τὸ γένος τῶν ἄνδρῶν. Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ἓν καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος εἶναι πολλοὶ ἐκεῖνοι ποῦ ἀνακηρύττονται καὶ στεφανώνονται, ⁵⁹³ Α διὰ νὰ διδαχθῆς ἀπὸ αὐτὰ τὰ πράγματα, ὅτι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ δὲν ὑπάρχει διαφορά μεταξύ ἄρρενος καὶ θήλεος, ὅτι οὔτε φύσις, οὔτε ἀδυναμία σώματος, οὔτε ἡλικία, οὔτε κανὲν ἄλλο πρᾶξιον θὰ ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ ἐμπόδιον εἰς ἄσους τρέχουν τὸν δρόμον τῆς εὐσεβείας, ἐὰν ὑπάρχουν ριζώμενα εἰς τὴν ψυχὴν προθυμία γενναία, φρόνημα ὑψηλόν, φόβος τοῦ Θεοῦ θερμὸς καὶ διάπυρος. Διὰ τοῦτο καὶ κόραι καὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες καὶ νέοι καὶ γέροντες καὶ δούλοι καὶ ἐλεύθεροι καὶ κάθε ἀξία καὶ κάθε ἡλικία καὶ φύσις κατῆλθον εἰς τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ καὶ ἀπὸ πουθενὰ δὲν ἔπαθον κανὲν κακόν, **Β** ἐπειδὴ ἐξεδήλωσαν γενναίαν προτίμησιν εἰς τὰ ἀθλήματα αὐτά.

Καὶ ὁ μὲν καιρὸς ἦδη μᾶς καλεῖ εἰς τὸ νὰ διηγηθῶμεν τὰ κατορθώματα τοῦ μακαρίου τούτου, ὁ λογισμὸς δὲ μὴς ταράττεται καὶ ἀνησυχεῖ, ἐπειδὴ δὲν γνωρίζει, τί πρῶτον καὶ τί δεῦτερον καὶ τί τρίτον νὰ εἴπῃ, τῶσον μέγα πλήθος ἄγκωμιῶν μᾶς πλημμυρίζει. Καὶ πάσχον ἐν προκειμένῳ ὅ,τι καὶ ἐκεῖνος ποῦ εἰσέρχεται εἰς κῆπον καὶ βλέπει πολ- λά τριαντάφυλλα καὶ μενεξέδες καὶ κρίνα καὶ ἄλλα διάφορα καὶ ποικίλα ἔαρινὰ ἄνθη καὶ ἀπορεῖ τί πρῶτον καὶ τί δεῦτερον νὰ δεῖ, διότι τὸ καθὲν ἐξ αὐτῶν πρὸς ἑαυτὸ ἐλ- κύει τὰ δλέμματα. Ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς εἰσῆλθομεν εἰς τὸν πνευματικὸν τοῦτον λεῖμῶνα **Γ** τῶν κατορθωμάτων τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου καὶ ἄνθη ὄχι ἔαρινὰ ἀλλ' αὐτὸν τὸν καρπὸν τοῦ πνεύματος τὸν ποικίλον καὶ διάφορον βλέποντες εἰς τὴν ψυχὴν του, θορυβούμεθα καὶ ἀπορούμεν, μὴ γνωρίζοντες ποῦ πρῶτον νὰ προσηλωσῶμεν τὸν λογισμὸν, ἐπειδὴ τὸ καθὲν ἀπὸ τὰ βλέπομενα ἀποχωρίζομενον ἀπὸ τὰ πλησίον του, ἐφελκύει τὸ δλέμμα τῆς ψυχῆς εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ἰδικῆς του εὐπρεπειας. Διότι, σκεφθῆτε, ὅτι ἐκυδέρνησε τὴν ἐκκλησίαν μας μετ' γενναιοψυχίαν καὶ μετ' ὁσον ἀκρίθειαν, μετ' ὁσον θέλει ὁ Χριστός. Διότι, αὐτὸ ποῦ ἐκεῖνος ὤρισε νὰ ἀποτελῆ μέγιστον ὄρον καὶ κανόνα τρῶ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος, τοῦτο αὐτὸς τὸ παρούσας μετ' ἃ ἔργα του. Καθότι ἐπειδὴ ἤκουσε τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ ὅτι **Δ** «Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθειον ὑπὲρ τῶν προβάτων» (Ἰωάν. 10, 11), δι' αὐτὸ μετ' πολλὴν ἀν-

δρείαν τὴν προσέφερον ὑπὲρ τῶν προβάτων.

Συνανεστράφη τοὺς ἀποστόλους γενναίως καὶ ἀπή- λαυσε τῶν πνευματικῶν τῶν ναμάτων. Ὅποιος λοιπὸν πρέπει νὰ εἶναι αὐτὸς ποῦ συνέζησε μετ' ἐκείνους καὶ συνα- νεστράφη μαζί των καὶ ἐγνώρισε τὰ γνωστὰ καὶ τὰ ἀπώ- ρητα καὶ τοὺς ἐφάνη ὅτι εἶναι ἀξίος τῶσον μεγάλου ἀξιώ- ματος; Ἐφθασεν δὲ καὶ καιρὸς ποῦ ἀπαιτοῦσεν ἄν- δρείαν καὶ ψυχὴν ποῦ νὰ περιφρονῆ τὰ παρόντα ὅλα καὶ νὰ φλέγεται ἀπὸ θεῖον ἔρωτα καὶ νὰ προτιμᾷ τὰ μὴ δλε- πόμενα ἀπὸ τὰ δρατὰ μετ' ὁσον εὐκόλιαν λοιπὸν ἀπέθεισε τὴν σάρκα, μετ' ὁσον κανεὶς ἀποβάλλει τὸ ἐνδύμα του. **Ε** Τί λοιπὸν πρῶτον νὰ εἴπωμεν; Διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀποστόλων, τὴν ὅποιαν αὐτὸς παρούσας ἐμπράκτως δι' ὄλης του τῆς ζωῆς, ἢ διὰ τὴν περιφρόνησιν τῆς παρουσίας ζωῆς, ἢ διὰ τὴν τελειότητα τῆς ἀρετῆς του, μετ' ὅποιαν ἐξοικονόμησε τὴν προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας; Ποῖον νὰ ἀνυμνήσωμεν προηγουμένως, τὸν μάρτυρα ἢ τὸν ἐπίσκο- πον ἢ τὸν ἀπόστολον; Διότι ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος, ἀφοῦ ἔπλεξε τριπλοῦν στέφανον, ἢ μᾶλλον πολλαπλοῦν, ἔτσι ἐστεφάνωσε τὴν ἁγίαν ἐκείνην κεφαλὴν. Διότι, ἐὰν κανεὶς θελήσῃ νὰ τοὺς ἀναπτύξῃ μετ' ἀκρίθειαν, θὰ εὕρῃ κάθε στέφανον νὰ βλαστάνῃ καὶ ἄλλους στεφάνους.

⁵⁹⁴ Α 2. Καὶ ἐὰν θέλετε, ἄς ἀρχίσωμεν τὸν ἵπαινον πρῶτον ἀπὸ τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, μήπως δὲν φαίνεται νὰ ἀποτελῆ τοῦτο μόνον τοῦ ἑνα στέφανου; Ἐὰν λοιπὸν νὰ τὸν ἀναπτύξωμεν μετ' ὁσον λόγον καὶ θὰ δεῖτε ἀπὸ αὐτὸν καὶ δύο καὶ τρεῖς καὶ περισσοτέρους νὰ γεννῶνται. Διότι ὄχι μόνον ἐφάνη ἀξίος νὰ ἀναλάβῃ τῶσον ὑψηλὸν ἀξίωμα, θαυμάζω δὲ καὶ ἐγὼ τὸν ἄνδρα δι' αὐτὸ, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐνε- χειρίσθη αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἁγίων ἐκείνων καὶ αἱ χεῖρες τῶν μακαρίων ἀποστόλων ἠγγίσαν τὴν ἱερὰν κε- φαλήν. Οὔτε δὲ τοῦτο ἀποτελεῖ μικρὰν ἀφορμὴν δι' ἄγκω- μιον ὄχι ἐπειδὴ ἐφείλκυσε περισσώτερον τὴν ἄνωθεν χά- ριν, οὔτε διότι ἔκαμαν νὰ κατέλθῃ ἐπ' αὐτὸν θαυμάσιότης ἢ ἐνέργεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος μόνον, ἀλλὰ καὶ διότι αὐ- τοὶ ἐμαρτύρησαν ὅλην τὴν κατ' ἄνθρωπον ἀρετὴν τὸ δὲ πῶς, σὺς τὸ λέγω ἀμέσως.

Β Γράφων ὁ ἀπόστολος Παῦλος κάποτε πρὸς τὸν Τι- τον, καὶ ὅταν λέγω ὁ Παῦλος δὲν ἐνοῶ μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην καὶ ὁ- ἄλην τὴν χορείαν ἐκείνην, διότι ὅπως εἰς μίαν λύσαν ὑπάρ- χουν διάφοροι χορδαί, βίδουν δὲ μίαν ἀρμονίαν, ἔτσι καὶ εἰς τὸν χορὸν τῶν ἀποστόλων, διάφορα μὲν τὰ πρόσωπα, μία

ὁμως ἡ διδασκαλία, ἐπειδὴ καὶ εἰς ἢτο ὁ ἀρχιτεχνίτης, τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον κινεῖ τὰς ψυχὰς ἐκείνων' καὶ τοῦτο ἐμφαίνων ὁ ἀπόστολος ἔλεγε· «Ἐἴτε οὖν ἐκείνοι, εἴτε ἐγὼ, οὕτω κηρύσσομεν» (Α' Κορ. 15, 11) ἄγραφων λοιπὸν αὐτὸς πρὸς τὸν Τίτον καὶ δεικνύων ὁποῖος πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἐπίσκοπος, λέγει· «Δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνεγκλητὸν εἶναι, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλὰ φιλόξενον, Ὁ φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, δαιον, ἐγκρατῆ, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ἦ καὶ ἑτέρους παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαίνουσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν» (Τίτ. 1, 7-9). Καὶ πρὸς τὸν Τιμόθεον πάλιν γράφων περὶ τῆς ἰδίας ὑπαθέσεως, αὐτὰ περὶ τοῦ λέγει· «Εἰ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ· δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδασκτικόν, μὴ πλήκτην, μὴ πάροινον, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον» (Α' Τιμ. 3, 1-3).

Εἶδες πόσην ἀκριβείαν ἀρετῆς ὁπαιτεῖ ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον; Διότι, ὅπως κάποιος ἄριστος ζωγράφος, ἀφοῦ ἀναμίξῃ ποικίλα χρώματα, Ἐ ἐργάζεται μετὰ πάσης ἀκριβείας ὁποῖον πρόκειται νὰ ζωγραφίσῃ πρωτότυπον εἰκόνα βασιλικῆς μορφῆς, ὥστε ἐκείνου πού θά τὴν μνηθεῖον καὶ θά τὴν ἀντιγράψουν νὰ ἔχουν ἐξ αὐτῆς ἐξηκριδωμένην ἀπεικόνισιν, ἔτσι λοιπὸν καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, ὡσὰν νὰ ζωγραφίσῃ κάποιον βασιλικὴν εἰκόνα καὶ τὸ πρωτότυπον αὐτῆς κατασκευάζων, ἀφοῦ ἀνέμιξε τὰ ποικίλα χρώματα τῆς ἀρετῆς, ἐσκιαγράφησεν ὠλοκληρωμένους τοὺς χαρακτῆρας τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος, ὥστε ὁ καθεὶς πού ἀναλαμβάνει αὐτὴν τὴν ἀρχὴν, ἀποβλέποντας εἰς ἐκείνην τὴν εἰκόνα μετὰ τὴν μεγάλην ἀκριβείαν νὰ κυβερνᾷ τὰ κατ' αὐτὸν. Τολμῶν λοιπὸν θά ἔλεγον, Ἐ ὅτι ὅλην αὐτὴν τὴν ἀρετὴν ἀπετύπωσεν εἰς τὴν ψυχὴν του μετὰ ἀκριβείαν ὁ ἱερός Ἰγνάτιος καὶ ἦτο ἀνεπίληπτος καὶ ἀνεγκλητος καὶ οὔτε αὐθάδης, οὔτε ὀργίλος, οὔτε μέθυσο, οὔτε πλήκτης, ἀλλ' ἄμαχος, ἀφιλάργυρος, δίκαιος, δαιος, ἐγκρατῆς, ὑπερασπιζόμενος τῆς διδασκαλίας τοῦ χριστιανικοῦ βίου, νηφάλιος, σώφρων, κόσμιος καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, ὅσα ἐζητήσεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος.

⁵⁹⁸ Α Καὶ ποία εἶναι ἡ ἀπόδειξις αὐτῶν, λέγει· Αὐτοὶ πού τὰ εἶπον αὐτὰ, αὐτοὶ ἐχειροτόνησαν αὐτὸν καὶ δὲν θά ἔπραττον τοῦτο ἀμελῶς αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι μετὰ τὴν ἀκριβείαν προτρέπου ἄλλους νὰ δοκιμάζουν ἐκείνους πού πρόκειται νὰ ἀνέλθουν εἰς τὸν θρόνον τῆς ἐξουσίας αὐτῆς.

Ἐάν λοιπὸν δὲν διεπίστωνον τὴν ἀρετὴν αὐτὴν ὑπάρχουσαν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μάρτυρος τούτου, δὲν θά τοῦ ἐνεχείρισον τὴν ἐξουσίαν αὐτὴν. Διότι, ἐγνώριζον καλῶς, πόσον μέγας κίνδυνος ὑπάρχει εἰς τοὺς ἄπλως καὶ ὡς ἔτυχε χειροτονοῦντας. Τὸ ὅτι αὐτὸ πρᾶγμα δηλώνοντας καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὸν ἴδιον Τιμόθεον γράφων ἔλεγε· «Χείρας ταχέως μὴδεν ἐπιτίθει, μὴδὲ κοινῶν ἀμαρτίας ἀλλοτρίας» (Α' Τιμ. 5, 22). Τί λέγει; Β Ἄλλος ἔπραξε τὰ ἀμαρτήματα καὶ ἐγὼ συμμετέχω εἰς τὰ ἐγκλήματα καὶ τὴν τιμωρίαν; Ναι, λέγει, ἐσύ πού ἔδωσες τὴν ἐξουσίαν εἰς τὴν πονηρίαν. Ὅπως δὲ κάποιος πού δίδει εἰς χείρας τοῦ παράφρονος ἕξφορ ἠκονισμένον, δι' ὁποῖον φόνον διαποᾷ· ἐκεῖνος εἶναι ὑπεύθυνος αὐτὸς πού ἔδωσε τὸ ἕξφορ, ἔτσι καὶ εἰς ἄνθρωπον πού ζῆ μετὰ πονηρίαν ἂν δώσῃ κανεὶς τὴν ἐξουσίαν πού προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀξίωμα, ἐφελκεῖ ἐπὶ τῆς ἰδικῆς του κεφαλῆς ὅλον τὸ πῦρ τῶν ἀμαρτημάτων ἐκείνου καὶ τῶν τολμημάτων του· διότι αὐτὸς πού ἔδωσε τὴν ρίζαν, εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὰ ὅσα φέονται παντοῦ ἐξ αὐτῆς. Εἶδες πῶς ἐφάνη διπλοῦς ὁ στέφανος τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος καὶ πῶς τὸ ἀξίωμα ἐκείνων πού τὸν ἐχειροτόνησαν Ὁ ἔκαμε λαμπρότερον τὸ ἀξίωμα καὶ παρέσχε καθεὶ ἀποδείξιν τῆς ἀρετῆς του;

3. Θέλετε νὰ σᾶς περιγράψω καὶ ἄλλον στέφανον πού βλαστάνει ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιον; Ἄς ἀναλογισθῶμεν τὸν χρόνον καθ' ὃν ἐνεχειρίσθη αὐτὴν τὴν ἀρχὴν. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα νὰ κυβερνᾷ κανεὶς ἐκκλησίαν σήμερον καὶ τότε, ὅπως δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα τὸ νὰ διδῆς κανεὶς ὁδὸν ἐξωμαλισμένην καὶ καλῶς κατασκευασμένην καὶ μετὰ πολλοὺς μαζὶ συνοδοιπόρους καὶ τὸ διὰ πρῶτην φοράν τώρα νὰ τὴν διαπερῶν, ἔχουσαν πολλὰς φάραγγας καὶ λίθους καὶ πλήρη θηρίων καὶ χωρὶς ποτὲ νὰ ἔχη δεχθῆ κανένα ὀδοιπόρον. Διότι τώρα μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ κανεὶς κίνδυνος δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς ἐπισκόπους, ἀλλὰ εἰρήνη θαθεῖα ἀπὸ παντοῦ καὶ ὅλοι ἀπολαμβάνομεν εἰρήνην. Ἐνώ δὲ λόγος τοῦ Θεοῦ διαδίδεται εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης καὶ οἱ βασιλεῖς φυλάττουν τὴν πίστιν μετὰ ἀκριβείας. Τότε ὁμως τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ὑπῆρχε, ἀλλ' ὅπου καὶ ἂν ἐστρέφε κανεὶς τὸ βλέμμα, ἔβλεπε κορμηλοὺς καὶ δασύθρα καὶ πολέμους καὶ διαμάχας καὶ κινδύνους καὶ ἀρχοντας καὶ βασιλεῖς καὶ πλήθη λαοῦ καὶ πόλεις καὶ ἔθνη καὶ οἰκείους καὶ ἐξένους νὰ μελετοῦν κακὰ κατὰ τῶν πιστῶν. Καὶ δὲν ἦτο μόνον τοῦτο τὸ κακόν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν πού ἐπίστευαν, ἐπειδὴ

διὰ πρώτην φοράν ἐμάνθανον τὰ δόγματα τῆς πίστεως, εἶχον ἀνάγκην Ἐ πολλῆς συγκαταβάσεως ἐκ μέρους τοῦ ποιμένου καὶ ἐδεικνύοντο πρὸ ἀσθενέστεροι καὶ πολλὰκις ἐξηπατοῦντο, καὶ ταῦτα ἦτο ἐκεῖνο πρὸς ἐλύθη τούτους διδασκάλους ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ τούς ἔξωθεν πολέμους, μᾶλλον δὲ καὶ πολὺ περισσότερον, διότι αἱ ἔξωθεν μάχαι καὶ ἐπιβουλαὶ τούς παρεῖχον ἡδονὴν μεγάλην ἐξ αἰτίας τῶν ἐλπίδων τῶν μελλουσῶν ἀμοιβῶν. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἀπόστολοι ἐπέστρεψον ἐκ τοῦ ἀνακρίναντος αὐτούς Συνεδρίου χαίροντες, διότι ἐμαστιγώθησαν⁵⁹⁶ καὶ ὁ Παῦλος θεῶν λέγων· «Χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου» (Κολ. 1, 24) καὶ παντοῦ καυχᾶται διὰ τὰς θλίψεις του. Τὰ δὲ τραύματα τῶν οἰκείων καὶ αἱ πτώσεις τῶν ἀδελφῶν δὲν τούς ἐπέτρεπον οὕτε νὰ ἀναπνεύσουν, ἀλλ' ἐκάθητο ὡς ζυγὸς⁵⁹⁷ Ἄ σαυτάτος ἐπάνω εἰς τὸν τράχηλον τῆς ψυχῆς των καὶ τὴν ἐπίεζον καὶ τὴν ἔσυρον πρὸς τὰ κάτω. Ἄκουσε λοιπὸν τὸν ἀπόστολον Παῦλον, ὁ ὁποῖος δεκνύει τέτοιαν χαρὰν διὰ τὰ παθήματα, πῶς στενάζει πικρῶς ὑπὲρ αὐτῶν· «Τίς ἀσθενεῖ, λέγει, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;» (Β' Κορ. 11, 24) καὶ πάλιν «Φοβοῦμαι μήπως ἔλθῶν οὐχ οἷους θέλω εὐρῶ ὑμᾶς, κἀγὼ εὐρεθῶ ὑμῖν ὅσον οὐ θέλετε» (Β' Κορ. 11, 29). Καὶ παρακίτῳ· «Μὴ πάλιν ἐλθόντα με πρὸς ὑμᾶς ταπεινώσει ὁ Θεὸς καὶ πενήθῃσω πολλοὺς τῶν προσημαρτηκότων καὶ μὴ μετανοήσαντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ ἀσελείᾳ καὶ πορνείᾳ ἢ ἔπραξαν» (Β' Κορ. 12, 21.). Καὶ διὰ παντός τὸν δλέπει εἰς δάκρυα καὶ θρήνους διὰ τούς ἰδικούς του νὰ φοβῆται καὶ νὰ τρέμη πάντοτε διὰ τούς πιστοὺς.

Β Ὅπως λοιπὸν θαυμάζομεν τὸν κυβερνήτην τοῦ πλοίου ὄχι ὅταν αὐτὸ πλέον μὲ οὐριον ἀνεμον εἰς γαληνεύουσαν θάλασσαν ἠμπορέσῃ νὰ διασωσῇ τούς ἐπιβάτας, ἀλλ' ὅταν ἠμπορέσῃ νὰ κατευθύνῃ τὸ σκάφος μετὰ πάσης ἀσφαλείας, ἐνῶ τὸ πέλαιος μαινεται καὶ τὰ κύματα ὑψοῦνται, οἱ ἴδιοι οἱ ἐπιβάται στασιάζουν καὶ μεγάλη ἀνωμαλία πολιορκεῖ αὐτούς ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς· ἔτσι καὶ ἐκεῖνους πρὸς ἀνέλαθον τότε τὴν διακυβέρνησιν τῆς ἐκκλησίας πρέπει νὰ τούς θαυμάζῃ κανεὶς πολὺ περισσότερον ἀπὸ τούς νῦν διακυβερνῶντας αὐτήν, ὅταν ὁ ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν πόλεμος ἦτο μέγας, ὅταν τῆς πίστεως τὸ φωτὸν ἦτο τρυφερώτερον καὶ τοῦ ἐχρειάζετο πολλὴ ἐπιμέλεια, ὅταν τὸ πλῆθος τῆς Ἐκκλησίας ὡς νεογέννητον θρέφους εἶχε ἀνάγκην πολλῆς φροντίδος καὶ κάποιας σφωπτικῆς ψυχῆς, ἢ ὅποια ἐπρόκειτο νὰ τὸ ἀναθρέψῃ.

Καὶ διὰ νὰ μάθετε σαφέστερον πόσον στεφάνων ἀξιοὶ ἦσαν οἱ ἀναλαβόντες τὴν φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας τότε καὶ πόσον κόπον καὶ κίνδυνον εἶχε τὸ νὰ ἀναλάβῃ κανεὶς κάποιο πρᾶγμα πρὸς εὐρίσκετο ἀκόμη εἰς τὸ προῶμιον C καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ διὰ πρώτην φοράν νὰ ἔλθῃ κανεὶς εἰς αὐτὸ, σὰς παρουσιάσῃ τὴν μορτίριαν τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἐγκρίνει αὐτὰ καὶ ἐπικυροῖ τὴν γνώμην τοῦ ἐξέφερα. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶδε πολλοὺς νὰ πηγαίνουσι πρὸς αὐτὸν καὶ ἠθέλε νὰ δείξῃ εἰς τούς ἀποστόλους, ὅτι περισσότερον ἀπὸ αὐτούς ἐκοπίασαν οἱ προφήται, λέγει· «Ἄλλοι κεκοπίασαν καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληύβατε» (Ἰωάν. 4, 38). D Ἄν καὶ πολὺ περισσότερον ἀπὸ τούς προφήτας ἐκοπίασαν οἱ ἀπόστολοι, ἐπειδὴ ὁμοῦς προηγουμένως αὐτοὶ ἔσπειραν τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας καὶ ἐφειλικύσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ ἦσαν ἀδίδακτοι πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ὑπὲρ ἐκείνων καταλογίζεται ὁ περισσότερος κόπος.

Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα, ὄχι δὲν εἶναι, τὸ νὰ ἔλθῃ κανεὶς καὶ νὰ διδάξῃ ἔπειτα ἀπὸ τὴν διδασχὴν πολλῶν διδασκάλων καὶ τὸ νὰ καταβάλλῃ αὐτὸς πρώτος τὸν σπᾶρον. Διότι τὸ μὲν πρῶτον, πρὸς ἣδη τὸ ἔχουν μελετήσει καὶ ἔχει γίνει συνήθεια πολλῶν, θὰ γίνετο εὐκολώτερον εὐπρόσδεκτον (ἀπὸ τούς ἀκρατάς), τὸ δὲ ἄλλο ὁμοῦς πρὸς διὰ πρώτην φοράν ἀκούεται, θορυβεῖ τὴν διάνοιαν τῶν ἀκρατῶν καὶ προσερεῖ πολλὰς δυσκολίας εἰς αὐτούς. Ἐ τοῦτο λοιπὸν εἰς τὰς Ἀθήνας ἐθορύβει τούς ἀκρατάς καὶ διὰ τοῦτο ἀπεστρέφοντο τὸν Παῦλον, κατηγοροῦντες τον καὶ λέγοντες, ὅτι «Ξενίζοντά τινα εἰσφέρει εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν» (Πρόξ. 17, 20). Ἐάν λοιπὸν τώρα πολὺν κόπον καὶ κόυρασιν παρέχει ἢ προστασία τῆς Ἐκκλησίας εἰς τούς διακυβερνῶντας αὐτήν, ἀκέψου ὅτι τότε ἦτο διπλοῦς καὶ τριπλοῦς καὶ πολλαπλοῦς ὁ κόπος, ὁπόταν ὑπῆρχον κίνδυνοι καὶ μάχαι καὶ ἐπιβουλαὶ καὶ συνεχῆς φόβος. Δὲν εἶναι δυνατόν, ὄχι δὲν εἶναι, νὰ παραστήσῃ κανεὶς τὴν δυσκολίαν μὲ λόγους, τὴν ὅποιαν ὑπέφερον ἐκεῖνοι οἱ ἀγιοὶ τότε, ἀλλ' ἐκεῖνος μόνον θὰ τὴν γνωρίσῃ καλῶς, πρὸς τὰ λάβῃ πείραν αὐτῆς.⁵⁹⁷ Α

4 Ἄς εἴπω ὁμοῦς καὶ διὰ τέταρτον στεφάνων, ὁποῖος προῆλθε πρὸς χάριν μας ἀπὸ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτῆν. Ποῖος λοιπὸν εἶναι αὐτός; Τὸ ὅτι τοῦ ἐνεπιστεῦθησαν τὴν πατριδα μας. Διότι, τὸ νὰ κυβερνήσῃ κανεὶς μόνον καὶ ἑκατὸν ἀνθρώπους καὶ πεντήκοντα εἶναι ἐπίπνον. Τὸ νὰ ἀναλάβῃ ὁμοῦς πολὺν τόσον μεγάλην καὶ σῆμον, ὁ ὁποῖος ἔχει

διακοσίας χιλιάδας άτομα.³³ πόσης ἀρετῆς καὶ σοφίας νομίζεις ὅτι ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν τοῦτο; Καὶ ὅπως συμβαίνει εἰς τὰ στρατόπεδα, τὰς φάλαγγας ἐκείνας ποῦ εἶναι περισσότερον βασιλικάι καὶ πολυάριθμοι τὰς ἀνοθέτου πρὸ πολλῷ εἰς τοὺς ἐμπειροτέρους στρατηγούς, ἔτσι λοιπὸν καὶ τὰς πόλεις ποῦ εἶναι μεγαλύτεραι καὶ πολυάνθρωποι, τὰς ἐμπιστεύονται εἰς τοὺς δοκιμωτέρους ἀρχοντας.

Πρὸς τοῦτοις δὲ μέγα ὑπέφρε τὸ ἀνδιαφέρον τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν πόλιν αὐτήν, ὅπως τὸ ἀπέδειξεν ἐμπράκτως. Τὸν προϊστάμενον ὅλης τῆς οἰκουμένης ἀπόστολον Β Πέτρον³⁴ λοιπὸν, εἰς τὸν ὅποιον ἐνεχείρισε τὰς κλείδας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ τοῦ ἐπέτρεψε νὰ ἔχη ὅλην τὴν εὐθύνην καὶ τὴν ἐξουσίαν, παρήγγειλε νὰ παραμείνῃ ἐδῶ πολὺν χρόνον· ἔτσι ἡ πόλις μας ἦτο ἰσότημος πρὸς ὅλην τὴν οἰκουμένην δι' αὐτόν.

Ἐπειδὴ δὲ ἐνεθυμήθη τὸν ἀπόστολον Πέτρον, εἶδα νὰ πλέκεται ἤδη καὶ πέμπτος στέφανος ἐξ αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ εἶναι, τὸ ὅτι μετὰ ἀπὸ ἐκείνου αὐτὸς ἐδῶ ἀνήλθεν εἰς τὸν θρόνον. Ὅπως δὲ ὅταν κανεὶς ἐξέλθῃ ἐκ τῶν θεμελιῶν κάποιον μέγαν λίθον, σπεύδει εὐθύς νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ πάντως μὲ κάποιον ἄλλον ἴσον εἰς τὸ μέγεθος, ἀν δὲν θέλῃ νὰ σαλευθῇ ὅλην τὴν οἰκοδομὴν καὶ νὰ τὴν κάμῃ σαθροτέραν, ἔτσι λοιπὸν καὶ ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ ἀποδημήσῃ ἀπ' ἐδῶ ὁ ἀπόστολος Πέτρος, τὸν ἀντικατέστησε μὲ ἄλλον ἰσότημον πρὸς ἐκεῖνον διδάσκαλον, διὰ νὰ μὴ γίνῃ σαθροτέρα ἡ ἤδη ἀνεγερθεῖσα Ἐ οἰκοδομὴ ἐξ αἰτίας τῆς ἀσημότητος τοῦ μέλλοντος διαδόχου.

Ἠριθιμήσαμεν λοιπὸν πέντε στεφάνους, ποῦ προέρ-

33. Ἐν σκεπῆ κανεὶς ὅτι, κατὰ τὰ περιήματα τοῦ οἰκονομολόγου Kuznets, ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς κατὰ τὴν ἰσὴν αὐτῆ ἀνῆρχετο εἰς 310 περίπου ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς τῶν 200 χιλιάδων ἀνθρώπων τῆς πόλεως Ἀντιοχείας εἶναι ἀρκετὸς εἰς νὰ καταλάβῃ τὸ μέγεθος καὶ τὴν σπουδαιότητα αὐτῆς, ἐν ἀνάσει πρὸς ἕλληνας συγχρόνους τῆς πόλεως καὶ τοῦ κόσμου. Βλ. KUZNETS Simons, *Modern Economic Growth* -- Σύγχρονος Οἰκονομικὴ Ἀνάπτυξις, Ἀθήναι, σ. 84-85.

34. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος καὶ πολλοὶ ἄλλοι πατέρες καὶ θεολόγοι τῆς Ἐκκλησίας, συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν ἀπόστολον Πέτρον, ἀποκαλοῦν αὐτὸν ἐπιστάτην, ἢ ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας ἡλικῆς. Τὸ πρῶτον τοῦτο δὲν ἐπεδίδρα τὸ ἔθνος τῶν ἄλλων ἀποστόλων. Ἐκ τῶν μεταγενεστέρων δὲ ἐπισκόπων τῶν πόλεων εἰς τὰς ὁποίας ἐκλήρωσε θεόλαος ὁ ἀπόστολος Πέτρος ὡθεὶς ἐκλήρωσθη τὸ ἔθνος τοῦτο, κατὰ περισσότερον δὲ δὲν τὸ ἐκλήρωσθησαν ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ρώμης, εἰς τὸν ὅποιον μόνον ἔφηται τῆς, ὡς ἐπισκόπος τῆς ποιμαντικῆς τοῦ τότε ρωμαϊκοῦ κράτους, ἀνεγνώρισεν οἱ ἄλλοι ἐπίσκοποι τῆς Ἐκκλησίας.

χονται ἀπὸ τὸ μέγεθος τοῦ ἀξιώματος, ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῶν χειροτονουμένων, ἀπὸ τὰς δυσκολίας τοῦ καιροῦ, ἀπὸ τὸ μέγεθος τῆς πόλεως καὶ ἀπὸ τὴν ἀρετὴν ἐκείνου ποῦ τοῦ ἐνεπιστεύθη τὴν ἐπισκοπὴν. Ὅλους αὐτοὺς ἀφοῦ τοὺς πλέξῃ κανεὶς εἶναι δυνατόν νὰ τοὺς κάμῃ καὶ ἕκτον καὶ ἑβδόμον καὶ ἄλλους ἀκόμη πρὸ πολλοῦ ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ καταναλώσωμεν ὅλον τὸν χρόνον κάμνοντες λόγον περὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος καὶ ξεφύγωμεν ἀπὸ τὴν περὶ τὴν τοῦ μαρτυρίου του ὑπόθεσιν, ἔλα λοιπὸν νὰ ἀκούσωμεν τὰ περὶ τοῦ ἄθλου ἐκείνου.

Δ Ἀνερριπίσθη λοιπὸν κάποτε πόλεμος³⁵ δύσκολος κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος ἐξηπλώθη εἰς τὴν γῆν σὺν βαρυτάτῃ τυραννίᾳ καὶ ἔλοι συνελαμβάνοντο ἐν μέσῃ ἀγορῆ, χωρὶς νὰ κατηγοροῦνται διὰ καμμίαν παράβασιν, διὰ τὸ ὅτι ἀπαλλαγέντες ἀπὸ τὴν πλάνην τῆς ἀσεβείας διὰ τὸ ὅτι ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὴν θρησκείαν τῶν δαιμόνων, διὰ τὸ ὅτι ἐγνώρισαν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ προσεκίνησαν τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογεῆ καὶ δι' ἐκείνα διὰ τὰ ὁποῖα ἔπρεπε αὐτοὶ νὰ στεφανοῦνται καὶ νὰ θαυμάζωνται καὶ νὰ τιμῶνται, δι' αὐτὰ ἐτιμωροῦντο καὶ ἄπειρα περιεβάλλοντο κακὰ ἔλοι ὅσοι ἐπέδεχθησαν τὴν πίστιν, πολὺν περισσότερον δὲ οἱ προεστώτες τῶν ἐκκλησιῶν. Διότι ὁ διάβολος, ποῦ εἶναι κακοῦργος καὶ πονηρὸς εἰς τὸ νὰ τεχνάζεται τοιαύτας ἐπιβουλάς, ἀνέμεινε ὅτι ἐάν ἀπομακρύνῃ τοὺς ποιμένας, εὐκόλως θὰ ἠμπορήσῃ νὰ ἀφανίσῃ τὰ ποίμνια. Ἐ Ἄλλ' ὁ Θεὸς ὁ συλλαμβάνων τοὺς σοφῶς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν, ἔπειδὴ ἤθελε νὰ τοῦ δείξῃ ὅτι δὲν κυβερνοῦν ἄνθρωποι τὰς Ἐκκλησίας του, ἀλλ' ἐκεῖνος εἶναι ποῦ ποιμαίνει τοὺς εἰς κάθε τόπον πιστευόντας εἰς αὐτόν, ἐπέτρεψε νὰ γίνῃ αὐτό, ὥστε ὅταν δῆ νὰ μὴ ἐλαττώνεται ἡ πίστις μὲ τὸ νὰ συλλαμβάνονται ἐπίσκοποι, οὔτε νὰ καταπαύῃ τὸ κήρυγμα, ἀλλὰ περισσότερον νὰ αὐξάνῃ,³⁶ Ἄ νὰ μᾶλλον τότε ἀπ' αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ πράγματα καὶ αὐτοὺς καὶ αὐτοὶ ποῦ τὸν ὑπηρετοῦν εἰς αὐτὰ, ὅτι δὲν εἶναι ἀνθρώπινα τὰ ἴδικά μας, ἀλλ' ὅτι ἡ ὑπόθεσις τῆς διδασκαλίας τῶν χριστιανῶν ἔλκει τὴν καταγωγὴν τῆς ἀνωθεν, ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἐκεῖνος ποῦ ὀδηγεῖ τὰς Ἐκκλησίας καὶ ὅτι αὐτὸς ποῦ πολεμεῖ κατὰ τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶναι δυνατόν ποτὲ νὰ ὑπεριοχῆσῃ.

Καὶ ὄχι μόνον αὐτὸ τὸ κακοῦργημα διέπραξεν ὁ διάβολος, ἀλλὰ καὶ ἄλλον, ὄχι μικροτέρον ἀπ' αὐτό. Διότι

35. Πόλεμος ποῦ εἶναι τὸ ἀνάκλιμα, ἐστὶν ὁ ἀσκητὴς.

δὲν ἄφηρε νὰ σφάζονται οἱ ἐπίσκοποι εἰς τὰς πόλεις τὰς ὁποίας ἐκυβέρνηων, ἀλλὰ τοὺς ἐφόνευεν ὀδηγῶν αὐτοὺς εἰς ξένην χώραν. Ἐκαμνε δὲ τοῦτο ἐπειδὴ ἐσπευδε νὰ τοὺς καταστήσῃ χωρὶς τὰ ἀπαραίτητα καὶ ἐπειδὴ ἤλπιζε νὰ τοὺς κάμῃ ἀσθενεστέρους μὲ τὸν κόπον τῆς ὁδοπορίας, πρᾶγμα ποῦ ἐπράξε καὶ μὲ τούτων τὸν ἄγιον. **Β** Διότι ἀπὸ τὴν πόλιν μας τὸν ἐκάλεσαν εἰς τὴν Ρώμην, κάμνοντάς του πῶς μακρυνῆν τὴν ὁδοπορίαν καὶ ἀναμένων μὲ τὸ μήκος τῆς ὁδοῦ καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἡμερῶν νὰ καταβάλῃ τὸ φρόνημά του, μὴ γωρῶζων ὅτι, ἔχων ὁ ἅγιος συναξιδιώτην καὶ συνοδοιπόρου τὸν τὸν Ἰησοῦν τῆς τόσον μεγάλης του ὁδοπορίας, ἐγένετο περισσότερο ἰσχυρὸς καὶ παρείχε μεγαλύτεραν ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, τὴν ὅποιαν εἶχε μαζί του καὶ κοιῆτοίσε τὰς Ἐκκλησίας περισσότερον. Διότι αἱ πόλεις³⁶ αἱ εὐρισκόμεναι καθ' ὁδὸν ἀπ' ὅπου θὰ διήρχετο ὁ ἅγιος συναζόμεναι ἀπὸ παντοῦ, ἠτόμαζον τὸν ἀθλητὴν καὶ τὸν ἐξαπέστειλλον μὲ πολλὰ ἐφάδια, συναγωνιζόμεναι μαζί του εἰς εὐχὰς καὶ μεσιτείας πρὸς τὸν Θεόν. Αἱ ἴδιαι δὲ ἐλάβανον πολλὴν **Γ** παρηγορίαν μὲ τὸ νὰ βλέπουν τὸν μάρτυρα νὰ θαυμάζῃ μὲ τόσῃν πολλὴν προθυμίαν εἰς τὸν θάνατον, μὲ ὅσον εἶναι ἐπόμενον νὰ τρέχῃ ἐκεῖνος ποῦ καλεῖται εἰς τὰ οὐράνια δώματα. Καὶ ἀπὸ τὰ πράγματα ἐπληροφοροῦντο καὶ τὴν προθυμίαν καὶ τὴν φαιδρότητα τοῦ ἁγίου ἐκείνου, ὅτι δὲν ἦτο θάνατος ἐκεῖνος εἰς τὸν ὁποῖον κατηβύνητο, ἀλλὰ ἀποδημία καὶ μετάστασις καὶ ἀνάβασις εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ ἀφοῦ ἐδίδασκεν αὐτὰ καὶ διὰ τῶν λόγων καὶ διὰ τῶν ἔργων ἀνεχώρει εἰς κάθε πόλιν.

Καὶ αὐτὸ ποῦ συνέβη μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ὅταν ἔδεσαν τὸν Παῦλον καὶ τὸν ἐστειλαν εἰς τὴν Ρώμην, ἐνόμιζον ὅτι τὸν ἐστειλαν εἰς τὸν θάνατον, τὸν ἐστειλαν ὁμοῦ διδάσκαλον εἰς τοὺς ἐκεῖ κατοικοῦντας Ἰουδαίους, τοῦτο λοιπὸν ἐγένετο καὶ μὲ τὸν ἱερὸν Ἰγνάτιον. **Δ** Διότι ὄχι μόνον εἰς ὅσους κατοκοῦν εἰς τὴν Ρώμην, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκεῖνους ποῦ κατοκοῦν ὅλας τὰς ἐνδιαμέσους πόλεις ἐπορευέτο θαυμάσιος διδάσκαλος, πείθοντας νὰ καταφρονοῦν τὴν παροῦ-

36. Περὶ τῆς διαδρομῆς ἀπὸ Ἀντιοχείας εἰς Ρώμην τοῦ ἱεροῦ Ἰγνατίου, ἔλεγε τὸ βιβλίον τοῦ κατήχητοῦ Π. Σχόστου, Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας, Θεολογικὴ 1970, σ. 24-30, ἔχοντες τὸν Πατριαρχεικὸν Ἱερῶναρχος Πατριάρχου Μελετίου. Κατὰ τὴν διαδρομὴν δὲ αὐτῆν, παρ' ἑλως τὰς δυσκόλους συνθήκας τοῦ ταξιδίου του ὁ ἱ. Ἰγνάτιος ἔγραψε τὰς ἐξῆς ἐπὶ ἐπιστολάς: πρὸς Ἐφεσίους, Μασσητάς, Πράκτανους, Ρωμαίους, Φιλαδέλφους, Σαρδικίους καὶ πρὸς Παλιάρκων, τὸν μάρτυρα ἐπίσκοπον τῆς πόλεως Σιώνης.

σαν ζῶντων καὶ νὰ μὴ θεωροῦν σημαντικὰ πράγματα τὰ δραστικά καὶ νὰ φοβοῦν τὰ μέλλοντα, νὰ βλέπουν εἰς τὸν οὐρανόν καὶ νὰ μὴ προσέχουν κανέναν ἐκ τῶν κακῶν τοῦ παρόντος βίου. Αὐτὰ λοιπὸν καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἄλλα πῶς πολλὰ διδάσκοντάς τους ἐπορευέτο σάν ἥλιος ποῦ ἀνατέλλει ἀπὸ τὴν ἀνατολήν καὶ τρέχει πρὸς τὴν δύσιν καὶ μᾶλλον πῶς φαιδρὸς ἀκόμη ἀπὸ τὸν ἥλιον, διότι αὐτὸς μὲν ἔτρεχεν ἐπάνω παρέχων φῶς ἀσθητόν, Ἐνῶ ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ἔλαμπε κάτω εἰς τὴν γῆν ἐκτοξεύων εἰς τὰς ψυχὰς νοητὸν φῶς διδασκαλίας. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ὅταν πορευθῆ εἰς τὰ μέρη τῆς δύσεως κρύπτεται καὶ ἀμέσως προκαλεῖ σκότος, ἐνῶ αὐτὸς μεταδίδει εἰς τὰ μέρη τῆς δύσεως ἀνέτειλεν λαμπρότερος ἀπ' ἐκεῖ, εὐεργετήσας τὰ μέγιστα τοὺς εἰς τὰ ἐνδιάμεσα τῆς ὁδοῦ εὐρεθέντας, καὶ ὅταν ἐπάτησε τὸ πόδι του εἰς τὴν πόλιν, τὴν ἐδίβαζε καὶ ἐκείνην νὰ φιλοσοφῇ.

Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς τοῦ ἐπέτρεψε νὰ τελεωσῇ ἐκεῖ τὴν ζωὴν του, ὥστε ὁ θάνατός του νὰ γίνῃ ⁵⁹⁹ **Α** διδάσκαλος εὐσεβείας εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς Ρώμης. Διότι ἐσεῖς ἐδῶ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶχατε ἀνάγκην καμμιᾶς ἀποδείξεως, ἐπειδὴ εἶχατε ἐδραιωθῆ εἰς τὴν πίστιν³⁷ οἱ κάτοικοι τῆς Ρώμης ὁμοῦ, ἐπειδὴ ὑπῆρχε πολλὴ ἀσεβεία τότε ἐκεῖ, εἶχον ἀνάγκην περισσοτέρας δοθεῖας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος οἱ ἀπόστολοι καὶ μετὰ ἀπὸ ἐκείνους αὐτοὺς, ὅλοι ἐκεῖ ἐσφαγιάσθησαν, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ καθαρῶσιν ἐκείνην τὴν πόλιν μὲ τὰ αἱμάτα των, τὴν μολυσμένην μὲ τὰ αἱμάτα τῶν εἰδώλων, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ δώσουν ἐμπρακτὸν μαρτυρίαν τῆς ἀναστάσεως τοῦ σταυρωθέντος Χριστοῦ, ἀφοῦ ἐπεισαν τοὺς κατοίκους τῆς Ρώμης, ὅτι δὲν θὰ περιφρονοῦσαν τὴν παροῦσαν ζωὴν, **Β** ἀνδρῶν ἦσαν θαυμάσιος πεπεισμένοι, ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἀναβοῦν εἰς τὸν ἐσταυρωμένον Ἰησοῦν καὶ νὰ τὸν δοῦν εἰς τοὺς οὐρανούς. Διότι ἀποτελεῖ πράγματι μεγίστην ἀπόδειξιν τῆς ἀναστάσεως τὸ γεγονός ὅτι ὁ σφαγιασθεὶς Ἰησοῦς ἐπιβιβάνει τόσῃν δυνάμει μετὰ θάνατον, ὥστε νὰ πείθῃ ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι ζοῦν νὰ παραβλέψουν χάριν τῆς ὁμολογίας των εἰς αὐτὸν καὶ πατρίδα καὶ οἰκίαν καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς καὶ νὰ προτιμήσουν εἰς τὴν θέσιν τῶν τερπνῶν τοῦ βίου μίστιγας καὶ κινδύνους καὶ θάνατον. Αὐτὰ ὁμοῦ τὰ κατορθώματα δὲν ἦσαν κανενὸς νεκροῦ, οὔτε ἀνθρώπου ποῦ παρέμεινε εἰς τὸν τάφον, ἀλλὰ ἀναστάντος καὶ ζώντος. Διότι, πῶς δικαιολογεῖται τὸ γεγονός ὅτι, ὅταν μὲν ἔξῃ νὰ τὸν προδώσουν ὅλοι οἱ ἀπόστολοι ποῦ ἦσαν μαζί του, οἱ ὁποῖοι ἔνεκα **Γ** τοῦ φόβου των ἔγιναν ἀσθενέστε-

ροι και εφυγον εξαφανισθέντες, όταν δε απέθανε, όχι μόνον ο Πέτρος και ο Παύλος, αλλά και ο Ίγνάτιος, ο οποίος ούτε καν τον είδε," ούτε καν απήλαυσε της συναναστροφής του να δείξουν τόσην προθυμίαν ὑπὲρ αὐτοῦ, ὥστε να δώσουν δι' αὐτὸν και αὐτὴν τὴν ζωὴν των;

5. Διὰ να μάθουν λοιπὸν αὐτὰ ἐμπράκτως οἱ κάτοικοι τῆς Ρώμης, ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς να λάβῃ τὸ τέλος του ὁ ἅγιος ἐκεῖ. "Ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποῦ ἐγινεν ἔτσι, θὰ προσπαθῆσω να τὸ θεβαιώσω τοῦτο ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν τρόπον τοῦ θανάτου. Διότι, δὲν κατεδικάσθη να ἀποθάνῃ ἔξω τῶν τειχῶν" εἰς κάποιο δάραδρον, οὔτε εἰς τὸ δικαστήριον, οὔτε εἰς κάποιαν γυνίαν, **Δ** ἀλλ' εἰς τὸ μέσον τοῦ θεάτρου, καθ' ἣν στιγμήν ἐπάνω ἐκάθητο ὅλη ἡ πόλις, ὑπέμεινε τὸ μαρτύριον, ἀφοῦ ἀφέθησαν ἐναντίον του θηρία, ὥστε στήνοντάς τὸ τρόπαιον τῆς νίκης του πρὸ τῶν ὀμμάτων ὄλων τῶν θεατῶν, να τοὺς κάμῃ μιμητὰς τῶν κ' τορθεμάτων του, όχι μόνον ἀποθνήσκων γενναίως, ἀλλὰ και εὐχαριστῶς. Διότι, όχι ὡς μέλλον να ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὴν ζωὴν, ἀλλ' ὡς να ἐκαλεῖτο εἰς ζωὴν καλύτεραν και πνευματικωτέραν, τόσον εὐχαριστῶς **Ε** ἔβλεπε τὰ θηρία. Ἀπὸ ποῦ γίνεται φανερὸν τοῦτο; Ἀπὸ τοὺς λόγους ποῦ εἶπεν, όταν ἐπράκειτο να ἀποθάνῃ. Διότι, όταν ἤκουσεν ὅτι τὸν ἀναμένει αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς τιμωρίας, "Ἐγὼ, ἔλεγε, θὰ ἐπωφεληθῶ ἀπὸ τὰ θηρία ἐκείνα". Διότι, τέτοιοι εἶναι οἱ κατεχόμενοι ἀπὸ ἐρωτα, ὅτι και ἂν τ' ἀσχρουν διὰ τὰ πρόσωπα ποῦ ἀγαποῦν τὸ δέχονται με εὐχαριστήριον και φαίνονται ὅτι τότε διακατέχονται ἀπὸ ἐπιθυμίαν, όταν πολὺ πρὸ δύσκολα εἶναι τὰ γεγονότα, πράγμα ποῦ συνέδη λοιπὸν και με αὐτὸν. Δι' αὐτὸ, όχι μόνον εἰς τὸν θάνατον, **σοο Α** ἀλλὰ και ἴς τὴν προθυμίαν ἐσπευδε να μιμηθῇ τοὺς ἀποστόλους και ἐπειθῇ ἤκουσεν ὅτι όταν ἐμαστιγώθησαν ἐκεί-

37. Ὁ ἱ. Ἰγνάτιος δὲν εἶδε τὸν Κύριον, ἀλλὰ μόνον συναναστροφή τοὺς ἀποστόλους. Ἐν γὰρ τὸν δὲν εἶδε ἀνακαί τῆν πληροφορίαν ποῦ μᾶς παρέχει Σαμεὺν ὁ Μεταρρατής (1' τίμων) και ἔλατο μεταγενέστερον πληροφορίαι, ὅτι ὁ Ἰγνάτιος ἦτο τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον ἐστρασε πρὸ τῶν ἀποστόλων και εἶπε: "Ἐάν μὴ στραφῆτε και γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσελθῆτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν". (Ματθ. 18,3).

38. "Ἐάν τῶν τειχῶν ἀποκαθῆναι ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἰς θηρία καὶ τῆς πόλεως ὅτι θηρία ἀφαιρῶνται ἀπὸ τὰ τείχη τῆς Ρώμης και εἰς τὸν ἕκτον, ἔφη οἱ ὀδοῖται και οἱ ἀνακαίται ἐθανάτωσαν διὰ σταυρωμένης και ἐνὸς τῆς πόλεως. Ἦτο ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐσταυρωθῆς ἐπάνω εἰς τὸν λόρον τῆς βασιλείας, ποῦ ὑπάρχον και τῆμερον ἔσονται, τὸ μαρτύριον και ἡ ἐκακία, τὸ ἅγιον Πέτρον, τὴν ἑσπείαν ἐξέπεσαν κατὰ τὴν χρόνους τῆς ἀναγεννήσεως οἱ ποταμοὶ καλλιεργῆται Μπαρῶνται και Μιζυρὰ Ἄγγελο.

νοι, ἀνεχώρησαν χαίροντες, ἠθέλησε και αὐτὸς όχι μόνον εἰς τὸν θάνατον, ἀλλὰ και εἰς τὴν χαρὰν να μιμηθῇ τοὺς διδασκάλους. Διὰ τοῦτο ἔλεγε, "Θὰ ἐπωφεληθῶ ἀπὸ τὰ θηρία". Ἐνόμιζε δὲ μάλιστα, ὅτι τὰ στόματα τῶν θηρίων ἦσαν πολὺ πρὸ ἡμερα ἀπὸ τὴν γλώσσαν τοῦ τυράννου και πολὺ εὐλογα, διότι αὐτὴ μὲν προσεκάλει εἰς τὴν γένναν, ἐνῶ τὰ στόματα ἐκείνων ἐστελλον πρὸς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

"Ὅταν ἐτελείωσε τὴν ζωὴν του ἐκεῖ, μέλλον δὲ ἀνέθῃ εἰς τὸν οὐρανόν, ἐπανεκάμψε λοιπὸν ἐδὼ ἐστεφανωμένος. Διότι και τοῦτο ἦτο οἰκονομία Θεοῦ, τὸ να ἐπιστρέφῃ δηλαδὴ αὐτὸν πάλιν εἰς ἡμᾶς και να ἀπονεύμῃ τὸν μάρτυρα εἰς τὰς πόλεις. **Β** Καὶ ἡ μὲν Ρώμη ἐδέχθη τὸ αἷμα τὸ ὁποῖον ἐστασε, ἐνῶ σεῖς ἐτιμήθητε με τὸ λείψανόν του. Ἀπηλάουσατε ἐσεῖς τὴν ἐπισκοπικὴν του φροντίδα, ἀπήλαουσαν πάλιν ἐκείνῳ τὸ μαρτύριον του· ἐκείνῳ τὸν εἶδον ἀγωνιζόμενον και νικῶντα και στεφανούμενον, τὸν ἔχετε δὴ ἐσεῖς διὰ παντός. Τὸν ἀπεμάκρυνε δι' ὀλίγον ὁ Θεὸς και μᾶς τὸν ἐχάρισε με περισσοτέραν λαμπρότητα. Καὶ ὅπως οἱ δανειζόμενοι χρήματα ἐπιστρέφουν με τόκον ἐκείνα ποῦ δανείζονται, ἔτσι και ὁ Θεὸς, χρησιμοποιοῦσας δι' ὀλίγον χρόνον τὸν τίμιον τοῦτον θησαυρὸν ἀπὸ σᾶς και ἀφοῦ τὸν ἐδείξεν εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν, σᾶς τὸν ἐπέστρεψε με μεγαλύτεραν λαμπρότητα. Διότι ἐξαπεστείλατε ἐπίσκοπον και ὑπεδέχθητε μάρτυρα· **Γ** τὸν ἐξαπεστείλατε με προσευχὰς και τὸν ὑπεδέχθητε με στεφάνους· και όχι μόνον ἐσεῖς, ἀλλὰ και ὄλοι αἱ ἐνδιάμεσοι πόλεις. Διότι, πῶς, νομίζετε, ὅτι θὰ διέκειντο βλέπουσαι να ἐπιστρέφῃ τὸ λείψανον; πόσην εὐχαριστήριον ἐκαρπώθησαν; πόσην ἀγαλλασίαν; με πόσας ἐπευφημίας να ἐπευφημοῦν ἀπὸ παντοῦ τὸν στεφανίτην; Διότι, ὡς ἀθλητὴν γενναίον ποῦ κατενίκησε τοὺς ἀντιπάλους του ὄλους και ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ σκάμμα τῶν ἀγῶνων με λαμπρὸν δόξαν, δεχόμενοι αὐτὸν ἀμέσως οἱ θεαταί, δὲν τὸν ἀφήνουν οὔτε να πατήσῃ εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ τὸν μεταφέρουν εἰς τὸν οἶκον του ἐπὶ τῶν ὤμων και τὸν ἐγκωμιάζου με ἄπειρα ἐγκώμια, ἔτσι λοιπὸν τότε και τὸν **Δ** ὄγιον ἐκείνον ἀπὸ τῆς Ρώμης αἱ πόλεις καθ' ἑξῆς διαδεχόμεναι και φέρουσαι αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων μέχρι τῆς πόλεως αὐτῆς ἐγκωμιάζουσαι τὸν στεφανίτην, ἀνομνοῦσαι τὸν ἀγωνοθέτην Χριστὸν και περιγελάουσι τὸν διάβολον, διότι τὸ τέγμαμά του εἶχεν ἀντίθετα ἀποτελέσματα και αὐτὸ ποῦ ἐνόμιζεν ὅτι θὰ γίνῃ εἰς ὄραον τοῦ μάρτυρος, τοῦτο συνέδη εἰς αὐτὸν.

Και τότε μὲν ὄλας ἐκείνας τὰς πόλεις ὁ ἅγιος ὠφέλησε καὶ ἠνώρθωσε· ἀπὸ τότε ὁμῶς καὶ μέχρι τῆς παρουσίας ἡμέρας πλουτίζει τὴν πόλιν μας· καὶ ὅπως συνεχῆς θησαυρός, ὅν καὶ θαπανῶται ὅλην τὴν ἡμέραν, δὲν ἐξαντλεῖται καὶ ὄλους τοὺς κἀμινε εὐπορωτέρους, ἔτσι λοιπὸν καὶ ὁ μακάριος αὐτὸς ἅγιος Ἰγνάτιος, ἀφοῦ γεμίση ὄλους ἐκείνους ποὺ σπεύδουν πρὸς αὐτὸν μὲ εὐλογίας, Ἐ παρρησίαν καὶ γενναίον φρόνημα καὶ πολλὴν ἀνδρείαν, ἐξαποστέλλει πίσω εἰς τὴν οἰκίαν των.

Ἐχι μόνον λοιπὸν σήμερον, ἀλλὰ καὶ κάθε ἡμέραν ἄς θαδίζωμεν πρὸς αὐτόν, δρέποντες ἀπ' αὐτὸν πνευματικούς καρπούς. Διότι εἶναι δυνατόν ἐκεῖνος ποὺ καταφθάνει ἐδῶ μὲ πίστιν νὰ καρπωθῆ μεγάλα ἀγαθὰ. Διότι ὄχι μόνον τὰ σώματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ αἱ λάρνακες αὐτῶν εἶναι πεπληρωμέναι πνευματικῆς χάριτος. Διότι, ἐάν τοῦτο συνέβαινε ἐπὶ τοῦ Ἐλισσαίου, τότε ποῦ μὲ τὸ νὰ ἀγγίξῃ ὁ νεκρὸς τὴν λάρνακα ἔθραυσε τὰ δεσμὰ τοῦ ἄβου καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ζωὴν, πολὺ περισσότερο τώρα ποῦ ἡ χάρις εἶναι θαυφιλεστέρα.³⁰¹ Α καὶ περισσοτέρα ἢ ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος εἶναι δυνατόν νὰ ἐφελέκωσῃ πολλὴν δύναμιν ἐκεῖνος ποὺ θὰ ἀγγίξῃ μὲ πίστιν τὴν λάρνακα τοῦ ἁγίου. Διὰ τοῦτο ἄς ἀρησεν ὁ Θεὸς τὰ λείψανα τῶν ἁγίων, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μᾶς χειραγωγήσῃ εἰς τὸν ζῆλον ποὺ εἶχον καὶ ἐκεῖνοι καὶ νὰ μᾶς χάριση κάποιοι λιμένα καὶ παρηγορίαν ἀσφαλῆ διὰ τὰ συνεχῶς ἐπισκεπτόμενα ἡμᾶς κακά.

Δι' αὐτὸ καὶ ἄς παράκαλῶ ὄλους εἰς εἴτε εὐρίσκειται κανεὶς εἰς ἀθυμίαν, εἴτε εἰς ἀσθένειαν, εἴτε εἰς δυστυχίαν, εἴτε εἰς κάποιαν ἄλλην βιοτικὴν περίστασιν, εἴτε εἰς ἄβασος ἁμαρτιῶν, ἄς ἔλθῃ ἐδῶ μὲ πίστιν καὶ ὄλα ἐκεῖνα θὰ τὰ ἀπωθήσῃ καὶ θὰ ἐπιστρέψῃ μὲ πολλὴν εὐχαρίστησαν κἀμινοντας τὴν συνειδησίην του ἐλαφροτέρην ἀπὸ μόνον τὴν θέαν ποὺ ἀντίκρυσε. Β Μᾶλλον ὁμῶς δὲν πρέπει νὰ ἐρχωμεθα ἐδῶ ὄσοι εὐρίσκονται εἰς δυσκολίαν, ἀλλὰ εἴτε εὐρίσκειται κανεὶς εἰς εὐθυμίαν, εἴτε εἰς δόξαν, εἴτε εἰς ἀξίωμα, εἴτε εἰς παρρησίαν πολλὴν πρὸς τὸν Θεόν, ὄτε αὐτὸς δὲν πει νὰ περιφρονῇ τὴν ὠφέλειαν. Διότι, ὄτε ἔλθῃ ἐδῶ καὶ ὄχι τοῦτον τὸν ἅγιον θὰ ἔχῃ σταθερὰ τὰ καλὰ, πείθοντας τὴν ψυχὴν του νὰ μετριοφρονῇ ἐνθυμούμενος τὰ κατορθώματα τοῦ ἁγίου καὶ νὰ μὴ ἀφήνῃ τὴν ψυχὴν του νὰ ἐπαίρεται ἀπὸ τὰ κατορθώματά της. Δὲν εἶναι δὲ μικρὸν πρᾶγμα οἱ εὐημερούντες νὰ μὴ κομπάζουν διὰ τὴν εὐτυχίαν των, ἀλλὰ νὰ γνωρίζουν νὰ ζοῦν μὲ μέτρον αὐτῆν. C Ὅστε λοιπὸν εἶναι εἰς ὄλους χρή-

σμος ὁ θησαυρός, κατάλληλον τὸ καταγώγιον,³⁰² διὰ μὲν τοὺς πταίνοντας νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὰς δοκιμασίας, διὰ δὲ τοὺς εὐημερούντας νὰ ἔχουν ἀσφαλῆ τὰ ἀγαθὰ τους, διὰ τοὺς ἀρρώστους νὰ ἀποκτήσουν ἐκ νέου τὴν υγείαν των, διὰ τοὺς ὑγιεῖς νὰ μὴ ἀρρωσταίνουσι, καὶ ἀναλογιζόμενοι ὄλα αὐτὰ, ἄς προτιμῶμεν ἀπὸ κάθε τέρψιν καὶ εὐχαρίστησαν τὴν ἐδῶ παρουσίαν μας, ὄστε συγχρόνως νὰ ἠμπορώσωμεν καὶ νὰ εὐφρανῶμεθα καὶ νὰ κερδίζωμεν ἐδῶ, ἐκεῖ δὲ νὰ γίνωμεν σύσκηνοι καὶ ὁμοδίαιτοι τῶν ἁγίων αὐτῶν μὲ τὴν χάριν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα πρέπει δόξα, τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

³⁰¹ Καταγώγιον ἀνομιεῖ τὸν ναόν, ὅπου ἐθροικοντο ἡ λάρναξ καὶ τὰ ἄλλα λείψανα τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΕΡΑ ΗΜΩΝ
ΕΥΣΤΑΘΙΟΝ¹⁰ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ
ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ

Α. 1. Κάποιος τρυφός άνθρωπος¹¹ και γνωρίζων να φιλοσοφῆ, μελετήσας με ακρίβειαν τὴν φύσιν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων και κατανοήσας τὴν σαφρότητα αὐτῶν και ὅτι (ἡ φύσις) αὐτὴ τίποτε δὲν ἔχει πιστόν, ὅστε δέδαιον, προτρέπει ἡμῶς ἄλλους τοὺς ἀνθρώπους να μὴ καλοτυχίζου κανένα πρὸ τοῦ θανάτου του. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἅγιος Εὐστάθιος ἔχει ἦδη ἀποθάνει, ἠμποροῦμεν πλέον χωρὶς φόβον να τὸν ἐγκωμιάσωμεν. Διότι, ἂν πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατον κανένα δὲν πρέπει να μακαρίζη κανεὶς, μετὰ θάνατον διὰ τοὺς ἀξίους ὁ μακαρισμὸς δὲν διατρέχει κίνδυνον ἀποτυχίας. Διότι διετέρας πλέον τὸν εὐριππον τῶν διοτικῶν πραγμάτων, ἀπηλλάγη ἀπὸ τὴν ταραχὴν τῶν κυμάτων και κατέπλευσεν εἰς εὐδισιν και γαλήνιον λιμένα, Β δὲν ὑπόκειται εἰς τὸ δῆλον τοῦ μέλλοντος, ὅστε εἶναι ὑπεύθυνος διὰ πῶσιν εἰς τὸ κακόν, ἀλλὰ σὰν να στέκεται τώρα πάνω εἰς πέτρων ἢ κάποιον ὑψηλὸν θρόνον περιγελῶ ἄλα τὰ κύματα. Ἀσφαλὴς λοιπὸν ὁ μακαρισμὸς, ἀνεπίληπτον τὸ ἐγκώμιον¹² διότι δὲν φοβεῖται να ὑποστῆ ἀλλαγὴν, δὲν κινδυνεύει να μεταπέση ἀπὸ τὴν μίαν κατὰστασιν εἰς τὴν ἄλλην. Διότι ἡμεῖς οἱ ὁποῖοι εὐρισκόμεθα ἀκόμη εἰς τὴν ζωὴν, σὰν να κινουμέθα εἰς τὸ μέσον τοῦ πελάγους, ὑποκείμεθα εἰς πολλὰς μεταβολὰς¹³ και ὅπως ἐκεῖνοι ἄλλοτε μὲν, ὅταν ὄγκουνται τὰ κύματα, ἀνέρχονται εἰς τὰ ὕψη, ἄλλοτε δὲ πάλιν κατεβαίνουν εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης, πλὴν ὅτε ἐκεῖνο τὸ ὕψος εἶναι ἀσφαλές, ὅτε ἡ κάθοδος εἰς τὸν βυθὸν μόνιμος. Ὁ δὲ διότι και τὰ δύο αὐτὰ εἶναι ἀποτελέσματα ὁδῶν κινουμένων και μὴ ἡρεμοῦντων.¹⁴ Ἔτσι λοιπὸν

10. Ὁ ἅγιος Εὐστάθιος ἐγενήθη εἰς τὴν Σιδὸν τῆς Παμφιλίας τῆς Μ. Ἀσίας. Ἐχειροτονήθη κατ' ἀρχὰς ἐπισκοπῆς Βεροῦκας τῆς Συρίας και ὡς 323-324 τῆς πόλεως Ἀντιοχείας. Πικρὰ φοβερὸς ἀντίπαλος ὁ ἀρειανισμοῦ, καθὼς μέρος εἰς τὴν 2^η Οἰκουμενικὴν Σύνοδον. Ἀρειανὸν ἐπίσκοπον κατέδικασαν τὸν ἅγιον εἰς τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ συγκληθείσαν Σύνοδον τοῦ 325 καὶ καθήρεσαν αὐτόν. Ὁ 2^{ος} ἀποκαταστατικὸς ὁ διετήρησεν ἐπὶ τοῦ τῶν ἐρετικῶν εἰς Ἐφέσον τοῦ 381, ὅπου και ἀπέθανεν πρὸ τοῦ 337. Ὁ ἅγιος Εὐστάθιος ἐπαρῆε πρᾶγματι σπύλος ὁρθοδοξίας. Ἡ δὲ ἐκκλησίαι τιμᾶ τὴν μνήμην του τὴν 21ην Σεπτεμβρίου.
11. Ἴσως εἶναι ἡσυχαστὴς Σινοκενῶν. Ἐστὶν ὑψηλὸς και συγγενεῖς μερικοῦ ἀξιόλογο τῆς Π. Διοθήκης, μετὰ τὸν ἅγιον και ἰ. Νικηταροῦ, ὅστις ἐβίβων τὸ ἴδιον ἠρημονιστικὸν ἢ Χριστιανισμὸν εἰς τὸν παρόντα ἔτη.

και τὰ ἀνθρώπινα, τίποτε δὲν εἶναι δέδαιον και ἀμετάβλητον, ἀλλὰ ὑφίστανται συχνὰς και εὐκόλους μεταβολὰς. Καὶ ἄλλος μὲν ἀνῆλθεν εἰς ὕψος ἀπὸ τὴν εὐημερίαν του, ἄλλος πάλιν κατῆλθεν εἰς μέγα βάθος ἐξ αἰτίας τῆς δυστυχίας του. Ἀλλὰ μῆτε ὁ πρῶτος να δειξῆ κομπασμόν, μῆτε ὁ δεύτερος να δείχνῃ καταφρονημένο, διότι ὁ καθεὶς δὲν θά ἀργήσῃ να περιέλθῃ εἰς ἄλλην κατὰστασιν. Καμμίαν θὰ ἀργήσῃ να μεταβολῇ δὲν θά ὑποστῆ ἐκεῖνος ποῦ μετέστη ὅμως μεταβολῇ δὲν θά ἀνέσθῃ πρὸς τὸν ποθαύμενον ἠησοῦν, ἐκεῖνος ποῦ ἐφθασεν εἰς τόπον ἡσυχου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξηφανίσθη ἡ ὀδύνη, ἡ λύπη και ὁ στεναγμός. Ὁ δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ ἐκὼν ἀλλαγῆς, δὲν ὑπάρχει μεταβολῆς οκία, ἀλλὰ ὄλα εἶναι σταθερὰ και ἀκίνητα, ὄλα καθαρὰ και θεμελιωμένα, ὄλα ἀσφαρτα και ἀθάνατα, ὄλα καθαρὰ και διαρκῆ ἐς αἰ. Διὰ τοῦτο λέγει: «Πρὸ τελευτῆς μὴ μακαρίζε μηδένα» (Ἐκκλησ. 11, 10). Διατὶ; 104 Α Διότι τὸ μέλλον εἶναι ἀγνωστον και ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου ἀσθενῆς, ἡ γνώμη ράθυμος, ἡ ἀμαρτία πρόχερος εἰς κάθε περιστάσιν, αἱ παγίδες πολλαί. «Ἐπίγνωθι, λέγει, ὅτι ἐν μέσῳ παγίδων διαβαίνεις» (Ἐκκλησ. 9, 20), οἱ πειρασμοὶ ὁ εἰς κατόπι τοῦ ἄλλου, τὸ πλῆθος τῶν ἀπασχολήσεων μέγα, ὁ πόλεμος τῶν δαιμόνων ἀδιάκοπος και αἱ ἐπαναστάσεις τῶν παθῶν συνεχεῖς. Δι' αὐτὰ λοιπὸν λέγει, «Πρὸ τελευτῆς μὴ μακαρίζε μηδένα». Μετὰ θάνατον ὅμως τὸ να μακαρίζῃ κανεὶς τὸν ἀξιον μακαρισμοῦ εἶναι ἀσφαλὴς πρᾶγμα και μᾶλλον οὐκ ἀπλῶς μετὰ θάνατον, ἀλλὰ θάνατον τέτοιον ποῦ ὑπέστη κανεὶς ἔχων βίον ἐστεφανωμένον, μετὰ δολογίαν και πίστιν ἀνυπόκριτον. Διότι, ἐάν κανεὶς θὰ ἐμακάριζε τοὺς ἀπλῶς τελευτήσαντας, πόσον μᾶλλον θὰ ἔπρεπε να μακαρίζῃ τοὺς τελευτήσαντας τοιοῦτοτρόπως;

Β Καὶ ποῖος ἐμακάρισε. λέγει, τοὺς ἀπλῶς ἀποθανόντας; Ὁ Σολομῶν, να ἐκεῖνος ὁ πάνσοφος Σολομῶν. Καὶ μὴ ἀντιπαρολῆθης χωρὶς ποσοχὴν τὸ δνομά του, ἀλλὰ σκέψου ποῖος ἦτο και πῶς ἐξῆρε και μετὰ πῶσιν ἐλευθεοῖαν και ἀνεσιν ἐξῆ τὸν ρευστὸν και ταλαίπωρον τοῦτον βίον. Διότι ἐδοκίμασε κάθε εἶδους τρυφῆς και ἐπενόησε παντός εἶδους τρόπου ψυχαγωγίας και ποικιλίας και πολυμόρφους ἰδέας τέρψων εὖρε, τὰς ὁποίας και διηγούμενος, ἔλεγε: «Ὡκοδόμησά μοι οἴκου. ἐφύευσά μοι ἀμπελώνας, ἐποίησά μοι κήπους και παραδείσους, ἐποίησά μοι κολυμβήθρας ὕδατων, ἐκτησάμην δούλους και παιδίσκας, και αἰκονεῖς ἀγένοντά μοι κτήσεις βοσκωλίων και ποιμνίων ἐγένοντά μοι: Ὁ συνήγαγον ἀργύριον και χρυσίον ἰσα

ψάμμω' ἐποίησά μοι ἄδοντας καὶ ἀδούσας, οἰνοχόους καὶ οἰνοχοούσας». (Ἐκκλῆσ. 2, 4 - 8). Τί ἔκαμε λοιπὸν αὐτὸς ὁ ἴδιος μετὰ ἀπὸ τόσοσιν πλῆθος χρημάτων, κτημάτων, τρυφῆς καὶ ἀνέσεων; «Ἐμακάρισα, λέγει, τοὺς ἀποθανόντας ὑπὲρ τοὺς ζῶντας καὶ ἀγαθὸς ὑπὲρ τούτους ὅστις οὕτω ἐγένετο». Οὕτως ἀξιόπιστος κατηγορὸς τῆς τρυφῆς αὐτὸς ὁ ὁποῖος μὲ τέτοιους λόγους τὴν καταδικάζει. Διότι, ἐὰν κανεῖς ἐξ ἐκείνων ποὺ ζοῦν ἐν πενίᾳ καὶ πτωχεῖα καταδικάζει τοιοῦτοτρόπως τὴν τρυφήν, θὰ ἐφαίνετο ὅχι ἀληθῶς, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῆς ἀπειρίας του ὅτι ἐκφράζει αὐτὰς τὰς κατηγορίας. Ὄταν ὅμως αὐτὸς ποὺ τὴν ἐδοκίμασεν ὀλόκληρον καὶ διερεύνησε κάθε κλάδον τῆς, αὐτὸς εἶναι ἀκείνος ποὺ τὴν καταφρονεῖ, **D** ἡ κατηγορία του θεωρεῖται χωρὶς ὑποψίαν. Καὶ ἴσως νομίζετε, ὅτι μὲ αὐτὰ ποὺ εἶπα ὁ λόγος ἔχει ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὸν σκοπὸν του. Ὄταν ὅμως προσέξωμεν, τότε θὰ διαπιστώσωμεν ὅτι τὰ λεχθέντα ἰδιαιτέρως μάλιστα συνδέονται μὲ τὴν ὑπόθεσίν μας. Διότι ὅταν κανεῖς ὁμιλῆ διὰ τοὺς μάρτυρας ἀναγκαῖον καὶ ἀπαραίτητον εἶναι νὰ ἀναφέρῃ καὶ τοὺς περὶ φιλοσοφίας λόγους. Λέγομεν δὲ αὐτὰ, ὅχι διότι θέλωμεν νὰ κατηγορήσωμεν τὴν παρούσαν ζωὴν, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ τὴν τρυφήν· διότι, δὲν εἶναι ἡ ζωὴ κακὴ, ἀλλὰ τὸ νὰ ζῆ κανεῖς ἀσκότως καὶ ἐπιπολαιῶς.

E 2. Ὡστε, ἐὰν κανεῖς δι' ἐναρέτων ἐπιτευγμάτων καὶ διὰ τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ζῆσῃ τὸν παρόντα θίον, θὰ ἠμπορέσῃ νὰ λέγῃ ὅπως ὁ Παῦλος, ὅτι «Τὸ ζῆν ἐν σαρκὶ πολλῶ κρείσσον» (Φιλ. 1, 22), διότι τοῦτο εἶναι καρπὸς ἔργου, καθὼς συνέθη καὶ μὲ τὸν μακάριον Εὐστάθιον, ὁ ὁποῖος καὶ τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον μετήλαθε καθὼς θὰ ἔπρεπε. Τὸν τελευταῖον τοῦτον δὲ ὅχι εἰς τὴν ἰδικὴν του, ἀλλ' εἰς ξένην χώραν ὑπέστη διὰ τὸν Χριστόν· ⁶⁰⁸ **A** τοῦτο εἶναι τὸ κατόρθωμα τῶν ἐχθρῶν. Διότι, ἐκείνοι μὲν τὸν ἀπήλασαν ἀπὸ τὴν πατρίδα μὲ τὸν σκοπὸν νὰ τὸν ἀτιμάσουν, αὐτὸς ὅμως ἐγένετο λαμπρότερος καὶ περιφανέστερος μὲ αὐτὴν τὴν ἀπομάκρυνσιν, ὅπως τὸ ἐπέδειξαν καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα. Διότι τόσοσιν ἠύξηθη ἡ φημὴ του, ὥστε, ἐνῶ τὸ σῶμα του ἐτάφη εἰς Θράκην, ἡ μνήμη του νὰ ἀνθῆ καθημερινῶς καὶ περισσότερον μεταξὺ μας καὶ ὁ μὲν τάφος του νὰ εὐρίσκειται εἰς ἐκεῖνον τὸν ἄρδαρικὸν τόπον, ὁ δὲ ἐντὸς μας πόθος του, οἱ ὁποῖοι ἐμποδίζομεθα ἀπὸ τόσοσιν μέγα διάστημα, νὰ αὐξάνῃ εἰς τὰς καρδίας μας καθ' ἡμέραν μετὰ ἀπὸ τόσοσιν καιρὸν καὶ μάλλον, ἐὰν κανεῖς ἤθελε νὰ πῆ τὴν ἀλήθειαν, ὁ τάφος του

εὐρίσκειται καὶ ἀνάμεσά μας καὶ ὅχι μόνον εἰς τὴν Θράκην. **B** Διότι τὰ μνήματα τῶν ἁγίων δὲν τὰ συνιστοῦν αἱ θῆκαι τῶν νεκρῶν καὶ αἱ λάρνακες καὶ αἱ ἐπιτύμβιοι στήλαι καὶ τὰ ἐπιγράμματα, ἀλλὰ τὰ κατορθώματα τῶν ἔργων, καὶ ὁ ζῆλος τῆς πίστεως καὶ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγιῆς συνείδησις. Αὐτὴ ἐβῶ δὲ ἡ Ἐκκλησία ἐστάθη διὰ τὸν μάρτυρα λαμπρότερα πάσης ἄλλης στήλης, ἔχουσα ὅχι ἄφωνα γράμματα, ἀλλὰ διαλαλοῦντα λαμπρότερον καὶ ἀπὸ τὸν ἦχον τῆς σάλπιγγος δι' αὐτῶν τῶν γεγονότων τὴν μνήμην καὶ τὴν λαμπρότητα ἐκείνου καὶ ὁ καθείς ἀπὸ σᾶς ποὺ εἰσθε παρόντες εἶναι τάφος ἐκείνου τοῦ ἁγίου, τάφος δεδαῖος ἐμφυχὸς καὶ πνευματικὸς. Ἐνῶ ἂν ἐρευνήσω τὴν συνείδησιν τοῦ καθενὸς σᾶς ἐβῶ ποὺ εἰσθε παρόντες, θὰ εὖρω τὸν ἅγιον τοῦτον νὰ κατοικῆ μέσα εἰς τὴν διανοίαν σας.

C Βλέπετε, πῶς δὲν ἐκέρθισαν διὰ λογαριασμόν των οἱ ἔχθροι τίποτε; Ὅτι δὲν τοῦ ἐσβεσαν τὴν δόξαν, ἀλλὰ τὴν ἔκαμον λαμπρότεραν καὶ μεγαλυτέραν, ἀντὶ ἐνὸς κατασκευάσαντες τόσοσιν τάφους διὰ τὸν ἅγιον, τάφους ἐτοιμασθῆ νὰ μιμηθοῦν τὸν ζῆλον του; Διὰ τοῦτο ἐγὼ ἀποκαλῶ τὰ σῶματα τῶν ἁγίων καὶ πηγὰς καὶ ρίζας καὶ μύρα πνευματικά. Ἐξ αἰτίας ποίου πράγματος ὅμως; Ἐπειδὴ τὸ καθ' ἐν ἐξ αὐτῶν ποὺ ἀνεφέρα δὲν κατακρατεῖ διὰ τὸν ἐαυτὸν του μόνον τὴν ἀρετὴν του, ἀλλὰ τὴν ἐξαποστέλλει πολὺ πῶ μακρὰν, ὅπως π.χ. αἱ πηγαὶ ἀναδύουσιν μὲν πολλὰ νηῶτα. δὲν τὰ κατακρατοῦν ὅμως ἐντὸς τῶν κόλπων των, **D** ἀλλὰ γεννῶντας μεγάλους ποταμοὺς σμίγουν μὲ τὸ πέλαγος καὶ ὡς νὰ ἐκτείνουσιν κάποιο χερί των, μὲ τὸ μήκος τούτων συλλαμβάνουσιν τὰ θαλάσσια ὕδατα. Ἡ ρίζα τῶν φυτῶν, ἐπίσης, κρύπτεται μὲν εἰς τὰ ἔσθη τῆς γῆς, ἀλλὰ δὲν κρατεῖ ὅλην τῆς τὴν ἀρετὴν κάτω καὶ μάλιστα τοῦτο συμβαίνει μὲ τὰ κλήματα τῆς ἀμπέλου τὰ ἀναραιχώμενα. Διότι ὅταν ἀπλώσωσιν τοὺς κλάδους των ἐπάνω εἰς ὕψηλους καλὰμοὺς ἔρποντας λοιπὸν τὰ κλήματα μὲ τὰ καλὰμια ἐκεῖνα προχωροῦν εἰς ἀρκετὸν διάστημα, κατασκευάζοντα οὕτω μὲ τὴν πυκνότητά των φύλλων των εἶδος μεγάλης στέγης. Τέτοια εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ φύσις τῶν μύρων. διότι καὶ αὐτὰ πολλάκις εὐρίσκονται ἐντὸς οἰκίας, διαχεομένη ὅμως διὰ τῶν παραθύρων ἢ ῥυθδία των εἰς τὰς δεοὺς καὶ εἰς τοὺς θροῦσκους καὶ τὰς ἀγορὰς καὶ εἰς τοὺς διαβάτας, ἀναγίλλει τὴν εἰς τὰ ἐσωτερικὸν ἀποκειμένην αὐτῶν ἀρετὴν. Ἐὰν δὲ καὶ πηγαὶ καὶ ρίζαι καὶ φυτῶν καὶ ἀρωμάτων φύσις ἔχουν τόσην ἰσχύον, πολὺ περισσότερον ἔχουν τοῦτο τὰ

σώματα τῶν ἁγίων καὶ διὸ δὲν ἀποτελοῦν ψεύδος αὐτὰ πού λέγω, μάρτυρες δι' αὐτὸ εἶσατε ἐσεῖς. Διότι τὸ μὲν σῶμα τοῦ μάρτυρος εὑρίσκεται εἰς Θράκην, οὐδὲν ὅμως τοῦ δὲν εὑρίσκεσθε ἐκεῖ, ἀλλὰ πολὺ μακρὰν ἀπὸ τῆν χώραν ἐκείνην, αἰσθάνεσθε τὴν εὐωδίαν τοῦ ἀπὸ τόσον μακρὰν καὶ διὰ τοῦτο συνεκεντρώθητε τώρα ἐδῶ καὶ δὲν σὰς ἠμπόδισε τὸ μήκος τοῦ δρόμου, ⁴⁰⁶ Ἄ δὲν σὰς ἐσθεσε τὴν ἐπιθυμίαν τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου. Διότι τέτοια εἶναι ἡ φύσις τῶν πνευματικῶν κατορθωμάτων, δὲν διακόπτεται ἀπὸ κάποιο σωματικὸν ἔμπόδιον, ἀλλ' ἀνθεὶ καὶ αὐξάνει καθημερινῶς καὶ οὔτε ὁ χρόνος τὴν μαραινεί, οὔτε τὸ μήκος τῆς ὁδοῦ τὴν χωρίζει.

Ἄλλὰ μὴ ἀπορήτε πού ἐκάλεσα τὸν ἅγιον μάρτυρα, κάμνοντα ἀρχὴν τοῦ παρόντος λόγου καὶ τῶν ἐγκωμίων. Διότι μὲ ἴδικόν του τρόπον ἐτελείωσε τὴν ζωὴν του· πᾶς δὲν εἶναι λοιπὸν μάρτυς; Πολλὰς φορές ὅμως εἶπα πρὸς τὴν ἀγάπην σας, διὸ μάρτυρα δὲν κάμνει μόνον ὁ θάνατος, ἀλλὰ καὶ ἡ πρόθεσις. Διότι οὐ μόνον ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν γνώμην τοῦ ἀνθρώπου πλέκεται πολλάκις ὁ στέφανος τοῦ μαρτυρίου. Ἐ καὶ τοῦτον τὸν δραν τοῦ μαρτυρίου δὲν τὸν λέγω ἐγώ, ἀλλ' ὁ Παῦλος, ὁ ὁποῖος λέγει τὰ ἑξῆς: «Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω» (Α' Κορ. 15, 31). Πῶς ἀποθνήσκεις καθ' ἡμέραν; Πῶς εἶναι δυνατόν εἰς ἓν σῶμα θνητὸν νὰ δεχθῆς ἀπείρους θανάτους; Μὲ τὴν πρόθεσιν. λέγει, καὶ μὲ τὸ νὰ προετοιμάζωμαι νὰ ἀποθάνω. Ἔτσι ἀποφαίνεται καὶ ὁ Θεός. Καθότι καὶ ὁ Ἀβραάμ δὲν ἐθαψε μὲ αἷμα τὴν μάχαιραν, δὲν ἐκοκκίνισε τὸν δωμὸν, δὲν ἐθυσίασε τὸν Ἰσαάκ, πλὴν ὅμως ἀπετελείωσε τὴν θυσίαν. Ποῖος τὰ λέγει αὐτὰ; Αὐτὸς πού ἐδέχθη τὴν θυσίαν: «Οὐκ ἐφέσω γὰρ. λέγει, τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ» (Γέν. 22, 12). Καὶ ὅμως τὸν ἐπῆρε ἐν τῇ ζωῇ καὶ τὸν κατεδίβασεν ὕγι' C πῶς λοιπὸν δὲν τὸν ἐλυπήθη; Διότι, λέγει, ἐγὼ δὲν κρίνω τὰς θυσίας ἀπὸ τὸ τέλος τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πρόθεσιν αὐτῶν πού ἐξέλεξαν αὐτήν. Δὲν ἐσφαξεν ἡ χεὶρ. ἀλλ' ἐσφαξεν ἡ προαίρεσις. Δὲν ἐθύθισε τὸ εἶφος εἰς τὸν λαὸν τοῦ παιδός, δὲν ἔκοψε τὸ δέρμα, ὑπάσχει ὅμως θυσία ἀναίμακτος. Οἱ μεμνημένοι⁴² γνωρίζουν αὐτὸ πού λέγω. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκείνη ἡ θυσία ἐγινε χωρὶς αἷμα, ἐπειδὴ ἐμελλε νὰ γίνῃ τὴ-

42. Ἰσκαν οἱ μεμνημένοι: Ἐνεκεν τοῦ πιστοῦ, οἱ ὁποῖοι, ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἁγιοκαταμένους ἀκόμη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ 1. Χριστοῦ καὶ κατηχομένους εἶχον γνωρίσει ὅλην τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν καὶ ἐκείνην μέρους εἰς τὴν ιστορικὴν καὶ ἄλλαν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας.

πος τοῦ μαρτυρίου. Βλέπετε διὸ ἡ εἰκὼν αὕτη ἐξεικονίσθη προηγουμένως εἰς τὴν εποχὴν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης; Μὴ ἀμφισβητήσης τὴν ἀλήθειαν.

D 3. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ μάρτυς (διότι μάρτυρα προηγουμένως μᾶς τὸν ἀπέδειξεν ὁ λόγος), προητοιμάσθη νὰ ὑποστῇ ἀπείρους θανάτους καὶ δλους αὐτοὺς τοὺς ὑπέμεινε εἰς τὴν γνώμην καὶ τὴν προθυμίαν του, ἀπὸ δὲ τοὺς κινδύνους τοῦ τὸν εὔρον, πολλοὺς καὶ μὲ αὐτὴν τὴν πειραν του τοὺς ὑπέμεινε. Καθότι καὶ ἀπὸ τῆν πατριδα τὸν ἀπήλασαν καὶ εἰς ξένην χώραν τὸν μετέθεσαν καὶ πολλά ἄλλα ἔκαμον τότε κατὰ τοῦ μακαρίου ἐκείνου, χωρὶς νὰ ἔχουν μὲν δίκαιον διὰ τὸν κατηγορήσουν, ἐπειδὴ ὅμως ἤκουσε τὸν ἀπόστολον Παῦλον πού λέγει, «Ἐσεδάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα» (Ρωμ. 1, 25), ἀπέφυγε τὸ ἀσέδημα καὶ ἐφοδῆθη τὴν παρανομίαν.

Ἐ βλέπε ὅμως ἐσὺ τὴν πονηρίαν τοῦ διαβόλου· ἐπειδὴ ὁ εἰδωλολατρικὸς διωγμὸς εἶχε προσφάτως λήξει καὶ μόλις πρὸ ὀλίγου εἶχον ἀναπνεύσει αἱ Ἐκκλησία ἀπὸ τοὺς δυσκόλους καὶ ἀλλεπαλλήλους διωγμοὺς καὶ δὲν εἶχε περάσει ἀκόμη πολὺς καιρὸς ἀφ' ὅτου ὅλοι οἱ ναοὶ⁴³ εἶχον κλείσει, οἱ δὲ δωμοὶ εἶχον σθεσθῆ καὶ εἶχε καταλυθῆ ὅλη ἡ μαγία τῶν δαιμόνων καὶ αὐτὰ παρείχον λύπην εἰς τὸν πονηρὸν δαίμονα καὶ δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἀνεχθῇ μὲ πρόφτητα τὴν εἰρήνην τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τί κάμνει; ⁴⁰⁷ Ἄ ἐπινοεῖ ἄλλον φοβερόν πόλεμον. Καὶ ἐκείνος μὲν προήρχετο ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, αὐτὸς ἐδῶ ὅμως εἶναι ἐμφύλιος· οἱ δὲ τοιοῦτοι πόλεμοι εἶναι πῶς ἐπικίνδυνοι καὶ συλλαμβάνονται εὐκόλως αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι καταδικάζονται ὑπ' αὐτῶν.

Κατὰ τὸν καιρὸν λοιπὸν ἐκείνον ἐκυβέρνα τὴν Ἐκκλησίαν αὐτὸς ὁ μακάριος καὶ προβάλλει μὲν ἡ αἵρεσις⁴⁴ ὡς

43. Ἡ λέξις «ναοὶ» τῆς Πατρολογίας τοῦ J. P. MIGNE (P.G. 60, 1011) πρέπει νὰ διορθωθῇ εἰς «ναοί». Ἐνεκεν δὲ τοῦ εἰδωλολατρικοῦ ναοῦ.

44. Πρόκειται περὶ τῆς αἵρεσεως τοῦ Ἀρειοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ γίος τοῦ Θεοῦ θεωρεῖτο κτίσμα καὶ διὸ Θεός. Ἐάν ἡ θεωρία αὕτη τοῦ Ἀρειοῦ γίνετο πιστευτὴ, τότε ἡ Ἐκκλησία δὲ ἔγινετο ἰσοῦς δὲ παντός τῆν δυνατώτατη τῆς σαρκὸς καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ πρόσωπον καὶ μὲ τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ. Ἐνφ' ἡ ὑποστατικῆ ἕνωσις τῶν δύο φύσεων, ἡτοι τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρώπινης, εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ παρέχει εἰς τὸν ἀνθρώπον αὐτὴν τὴν δυνατώτατην. Ἄν λοιπὸν αὐτὸς ὁ συνθετικὸς κρῖκος καταστράφητο, τότε οὐδέποτε ὁ ἄνθρωπος δὲ κατάρθωνε νὰ ἀδρῇ τὸν ὄρατον διὰ τὴν σαρκίαν. Αὐτὰ εἶναι καὶ ὁ λόγος πῶς ἡ Ἐκκλησία καταπολέμησε τὰς αἰρέσεις καὶ τοὺς αἰρετικούς καὶ δὲν διασφείρει νόθεσιν τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως, τὴν ἡπίεσιν τῆς πολιτικῆς θεουργίας κατέχει καὶ παρέχει αὐτῇ μόνη.

ἐπιδημία ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Αἰγύπτου καὶ ἔπειτα διὰ τῶν ἐνδιαμέσων πόλεων ἔσπευδε νὰ εἰσβάλῃ καὶ εἰς τὴν ἰδικήν μας πόλιν. Ὁ ἅγιος ὁμῶς ἐπαγρυπνῶν καὶ νήφων καὶ προδλέπων ἐκ τοῦ μακρόθεν τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν, ἀπέκρουε τὸν πόλεμον ὅταν ἀκόμη ἐπλησίαζε· καὶ ὡς σφοδρὸς ἰατρὸς πρὶν ἀκόμη εἰσβάλῃ εἰς τὴν πόλιν ἢ νόσος, παραμένων ἐδῶ, ἠτοίμαζε τὰ φάρμακα καὶ τὸ ἱερὸν τοῦτο σκάφος ἀκυδέονα μὲ πολλὴν ἀσφάλειαν, Β προστρέχων παντοῦ, καταρτίζων ναύτας, ἐπιδάτας καὶ ἄλλους τοὺς ταξιδιώτας καὶ προετοιμάζων αὐτοὺς νὰ νήφουν καὶ νὰ ἐπαγρυπνοῦν, ὡς νὰ τοὺς ἐπιτίθεντο πειραταὶ καὶ νὰ ῥέβελον νὰ τοὺς αὐλήσουν τὸν θησαυρὸν τῆς πίστεως. Καὶ δὲν ἐλάμβανεν αὐτὴν τὴν πρόνοιαν μόνον διὰ τὸν τόπον τούτον, ἀλλ' ἔστειλε παντοῦ ἐκείνους πού θὰ διδάξουν, πού θὰ παρηγορήσουν, πού θὰ συνδιαλεχθοῦν καὶ θὰ ἀνεγείρουν ἐκ τῶν προτέρων τεῖχη διὰ νὰ ἀποκρουσθῇ ἡ ἐφοδὸς τῶν ἐχθρῶν. Διότι εἶχε καλῶς διδαχθῆ ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅτι ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας δὲν πρέπει νὰ φροντίζει μόνον δι' ἐκείνην πού τοῦ ἐνεπιστεύθη τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ διὰ κάθε μίαν πού εὐρίσκειται ἀνά τὴν οἰκουμένην καὶ αὐτὰ τὰ ἐμάνθανεν ἀπὸ τὰς ἱερὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας. C Διότι, ἐάν πρέπει, λέγει, νὰ προσεύχεται κανεὶς ὑπὲρ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ ἐπιδεικνύῃ πρόνοιαν καὶ δι' ἄλλην αὐτὴν καὶ ἐξ Ἰσου νὰ φροντίζει δι' ἄλλας καὶ νὰ μεριμνᾷ δι' ἄλλας.

Ὅτι συνέβαινε μὲ τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον, τοῦτο συνέβη καὶ εἰς αὐτόν. Ὅπως ἀκριβῶς λοιπόν, ἐπειδὴ δὲν ἠμποροῦσαν οἱ Ἰουδαῖοι νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν σοφίαν τοῦ Στεφάνου, ἐλιθοβόλουν τὸν ἅγιον ἐκεῖνον, ἔτσι καὶ αὐτοί, μὴ ἀντέχοντας νὰ ἀντισταθοῦν εἰς τὴν σοφίαν τοῦ ἁγίου καὶ βλέποντας ὅτι ἦσαν ἡσραλισμένα τὰ ὀφθαλμοῦντα, ἐδίωκον ἀπὸ τὴν πόλιν πλὴν τὸν κήρυκα. Ἡ φωνὴ τοῦ ὁμῶς δὲν ἐσιώπησεν. D Ἐξεβάλλετο μὲν ἐκ τῆς πόλεως ὁ ἀνθρώπος, ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας τοῦ ὁμῶς παρέμενεν εἰς αὐτήν. Διότι καὶ ὁ Παῦλος ἐβένετο (εἰς τὸ ξύλον τῆς φυλακῆς), ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἔμενεν ἀδέσμευτος. Καὶ αὐτὸς εὐρίσκετο εἰς ξένην γῆν, ἡ διδασκαλία τοῦ ὁμῶς ἔμενε πλησίον μας. Ὅταν τὸν ἐξέβαλον λοιπόν, ὤρμησαν αὐτοὶ εἰς τὴν πόλιν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ φράξουν κάθε εἰσοδὸν ἐπανόδου του, σὰν ὀρμητικὸς χεῖμαρρος, πλὴν ὁμῶς οὔτε τὰ φυτὰ παρέσυραν, οὔτε τὸν σπῆρον ἐθάψαν βαθέως εἰς τὴν γῆν, οὔτε τὴν καλλιέργειαν ἐδά-

ψαν, διότι τόσον καλῶς εἶχαν ριζώσει καλλιεργηθέντα μὲ τέχνην ἀπὸ τὴν σοφίαν ἐκείνου.

Ἀξίζει ὁμῶς νὰ ὁμιλήσωμεν καὶ διατὶ ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς νὰ ἀπελαθῇ ἀπ' ἐδῶ. Προσφάτως ἀκόμη εἶχεν ἀναπνεύσει ἡ Ἐκκλησία καὶ εἶχεν ὡς μεγάλην τῆς παρηγορίας τὴν ἰδικὴν τοῦ ἐπιστάσαν· E ἀπὸ παντοῦ τὴν ὑπερησπίζετο καὶ ἀπέκρουε τὰς ἐφόδους τῶν ἐχθρῶν. Διὰ ποίαν αἰτίαν λοιπόν ἀπηλαύνετο ἐκ τῆς πόλεως καὶ ὁ Θεὸς συνεχῶρει αὐτοὺς πού τὸν ἐξέβαλλον; Διὰ ποίον πρᾶγμα; Μὴ νομίσητε θεβαίως ὅτι ἡ παρούσα ἀπάντησις ἀποτελεῖ λύσιν αὐτῆς ἐδῶ μόνον τῆς ἀπορίας· ἀλλ' εἶτε πρὸς εἰδωλολάτρας, εἶτε πρὸς αἰρετικούς διαφορετικούς ἀπὸ τοὺς παρόντας ἀπειθῆναι ὁ λόγος μου, εἶναι ἀρκετὰ αὐτὰ πού θὰ πῶ διὰ νὰ δώσουν ἀπάντησιν εἰς ἄλλην τὴν ἐρώτησιν. Ὁ Θεὸς λοιπόν ἐπέτρεψεν ὥστε ἡ μὲν πίστις αὐτοῦ ἢ ἀληθῆς καὶ ἀποστολική, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, νὰ καταπολεμῆται, ⁶⁰⁸ A αἱ δὲ αἰρέσεις καὶ ἡ εἰδωλολατρία νὰ μένουν ἀτιμώρητοι. Διατὶ ἄρα γε; Διὰ νὰ μᾶθῃς ἐκείνων μὲν τὴν ἀσθενίαν πού δὲν ἐνοχλοῦνται καὶ αὐτομάτως καταστρέφονται· διὰ νὰ γνωρίσης δὲ καὶ τῆς πίστεως τὴν δύναμιν πού πολεμεῖται καὶ διὰ τῶν δικτῶν τῆς οὐξάνεται. Ὅτι δὲ ὁ στοχασμὸς αὐτὸς δὲν εἶναι ἰδικὸς μου, ἀλλὰ θεῖος χρημὸς ἀνυβνεν προελθῶν, ἄς ἀκούσωμεν τὸν ἀπόστολον Παῦλον τί λέγει δι' αὐτὰ, διότι τοῦ συνέβη καὶ αὐτοῦ κάτι τὸ ἀνθρώπινον ἂν καὶ ἦτο Παῦλος αὐτός, ὁμῶς εἶχε τὴν ἴδιαν φύσιν μὲ ἡμᾶς. Τί εἶναι λοιπόν αὐτὰ πού ἐπαθεν; Ἐδίωκετο, ἐπολεμεῖτο, ἐμαστιγιώνετο, μὲ ἀπειροὺς τρόπους ὀφίστατο ἐπιβουλὰς, ἐξωτερικῶς, ἐσωτερικῶς, ἀπὸ τοὺς δῆθεν οἰκείους καὶ ἀπὸ τοὺς ξένους. B Καὶ πού νὰ εἴπῃ κανεὶς, πόσας θλίψεις ὑπέμεινε; Κοπιάζων λοιπόν καὶ μὴ ὑποφέρων τὰς ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν πού τοῦ ἠμπόδιζαν συνεχῶς τὴν διδασκαλίαν καὶ ἠναντιοῦντο εἰς τὸ κήρυγμά του, προσπίπτει εἰς τὸν Δεσπότην καὶ τὸν παρακαλεῖ καὶ λέγει· «Ἐδόθη μοι σκόλοψ τῆ σαρκὶ ἄγγελος Σατάν, ἵνα με κολαφίσῃ» ὑπὲρ τούτου τρίς τὸν Κύριον παρεκάλεσα, καὶ εἰρηκῆ μοι ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἢ γὰρ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται» (B' Κορ. 12, 7 - 9). Γνωρίζω δὲ ὅτι θεωροῦν, ὅτι πρόκειται περὶ σωματικῆς ἀσθενείας· δὲν εἶναι ὁμῶς, δὲν εἶναι, διότι ἄγγελος Σατάν ὀνομάζει τοὺς ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι ἀντίκεινται εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· C διότι, τὸ Σατάν εἶναι λέξις ἑβραϊκὴ καὶ θὰ πῇ ἀντικείμενος. Τὰ σκεῦῃ λοιπόν τοῦ διαβόλου καὶ τοὺς ἀνθρώπους πού τὸν ὑπηρετοῦν τοὺς ὀνομάζει ἀγγέλους του.

Διατί όμως λέγει, ότι ο Άγγελος Σαταν̄ στενοχωρεί την σάρκα του; Διότι η σάρξ ἑμαστίζετο, ἐνῶ ἡ ψυχὴ ἐγιγνετο ἑλαφρά, ὑψουμένη μετὰ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Διότι, ὅτε τὴν ψυχὴν ἤγγιζε, ὅτε τοὺς ἐσωτερικοὺς λογισμοὺς ἀνέτρεπε, ἀλλὰ τὰ τεχνάσματά του καὶ ὁ πόλεμος περιωρίζοντο μέχρι τῆς σαρκός, μὴ ἠμπορώντας νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ σάρξ ἐκόπτετο, ἑμαστιγώνετο, ἐδένετο (διότι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ δεθῇ) διὰ τοῦτο λέγει, «ἐδόθη μοι σκόλοψ τῆ σαρκὶ ἄγγελος Σαταν̄, Ὁ Ἰνα με κολαφίσῃ», τοὺς πειρασμοὺς, τὰς θλίψεις, καὶ τοὺς διωγμοὺς ὑπονοῶν. Ἐπειτα ὁμῶς, διατί λέγει: «Ἵπέρ τούτου τρίς τὸν Κύριον παρεκάλεσα;». Δηλαδή, πολλές φορές, λέγει, ἐδεήθην, ὥστε νὰ ἀναπνεύσω ὀλίγον ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς. Σεῖς ὁμῶς ἐνθυμηθῆτε τὴν αἰτίαν ποῦ εἶπα, ὅτι διὰ τοῦτο ἐπιτρέπεται ὁ Θεὸς οἱ δοῦλοι του νὰ μαστιγώνωνται, νὰ διώκωνται καὶ νὰ ὑποφέρουν ἀπειρα κακά, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν δύναμίν του. Νὰ ὁμῶς ποῦ ἐδῶ ἐνῶ παρεκάλεσεν, ὥστε νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ αὐτὸν τὰ τόσα κακά καὶ οἱ ἀντικείμενοι καὶ ὁμῶς δὲν εἰσηκούσθη. Ποίος εἶναι αὐτὸς ὁ λόγος; Διότι δὲν μᾶς ἐμποδίζει τίποτε νὰ τὸν ξαναθυμηθοῦμε· Ἐ «Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου, λέγει· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται».

4. Βλέπεις ὅτι διὰ τοῦτο ἐπιτρέπεται ὁ Θεὸς τοὺς ἀγγέλους τοῦ Σατανᾶ νὰ τυραννοῦν τοὺς δούλους του καὶ νὰ τοὺς ἐνοχλοῦν πολλάκις, διὰ νὰ γίνεται φανερὴ ἡ δύναμίς του; Πράγματι λοιπὸν, εἴτε διαλεγόμεθα πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρας, εἴτε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, εἶναι ἀρκετὸν δι' ἡμᾶς διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν θεῖαν δύναμιν τὸ ὅτι ἡ πίστις, παρ' ὅλον ὅτι κατεπολεμήθη πολὺ. ⁶⁰⁹ Ἄ ἠμπορέσε νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ ἐνῶ ἡ οἰκουμένη ὀλόκληρος ἀντέπασατε καὶ ὅλοι ἀπωθοῦσαν μετὰ πολλὴν θίαν τοὺς δώδεκα ἐκείνους ἀνθρώπους, ἐνοῶ τοὺς ἀποστόλους, νὰ ἠμπορέσουν ἐν τῷ ὀλίγῳ καιρῷ, ἂν καὶ ἑμαστιγοῦντο, ἐδιώκοντο καὶ ἔπασσον ἀπειρα κακά, νὰ ὑπερισχύουν ὑπερβολικῶς τῶν ἀντιπάλων των. Δι' αὐτὰ τὰ πράγματα θῆσεν ὁ Θεὸς καὶ τὸν ἅγιον Εὐστάθιον νὰ μεταφερθῇ εἰς ξένην χώραν, διὰ νὰ μᾶς φανερώσῃ μετὰ τὸ παραπάνω καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀληθείας καὶ τὴν ἀσθενείαν τῶν αἰρετικῶν.

Ὅταν ἐπρόκειτο λοιπὸν νὰ κάμῃ τὴν ἀποδησίαν του τὴν μὲν πόλιν τὴν ἐγκατέλειψε, τὴν ἀγάπην σας ὁμῶς ὄχι· Ἐ ὅτε, ἐπειδὴ ἐξεβάλλετο ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἐνόμιζε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ξένου πρὸς τὸ καθῆκον νὰ φροντίξῃ δι' ἐσᾶς, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον τότε ἡμερινοῦσε καὶ ἐ-

φροντίζε καὶ ἀφοῦ ἐκάλεσεν ὄλους, τοὺς προέτρεψε νὰ μὴ κάμουν καμμίαν παραχώρησιν καὶ νὰ μὴ ὑποχωρήσουν καθόλου ἐναντι τῶν λύκων, μήτε νὰ προδώσουν εἰς αὐτοὺς τὴν ποίμνην, ἀλλὰ νὰ μένουν μέσα εἰς αὐτήν, ἀποστομῶντας καὶ ἐλέγχοντας αὐτοὺς, στηρίζοντας δὲ τοὺς τελειότερους ἐκ τῶν ἀδελφῶν. Ὅτι δὲ ἔδωσε καλὴν παραγγελίαν, τοῦτο τὸ ἐφάνερωσε τὸ τέλος. Διότι, ἐάν δὲν παρεμύνατε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τότε, θὰ ἦτο κατεστραμμένον τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς πόλεως τώρα, ἐνῶ οἱ λύκοι θὰ ἔτρωγον τὰ πρόβατα ἀνευχλήτοι, ἀλλ' ἐκείνου ὁμῶς οἱ λόγοι ἠμπόδιζαν αὐτοὺς νὰ δεῖξουν τὴν κακίαν των ἀφῶως. Καὶ ὄχι μόνον τὸ τέλος ἀπέδειξε τοῦτο, ἀλλὰ καὶ οἱ λόγοι τοῦ ἀποστόλου Παύλου, διότι καὶ ὁ ἅγιος ἀπ' ἐκείνου διδασχθεὶς προέτρεπεν αὐτὰ τὰ πράγματα. Ὁ Τί λέγει λοιπὸν ὁ ἀπόστολος Παῦλος; Ὅτε ἐπρόκειτο νὰ μεταφερθῇ τότε εἰς τὴν Ρώμην κατὰ τὴν τελευταίαν του ἀποδησίαν, μετὰ τὴν ὅποιαν δὲν ἐπρόκειτο πλέον νὰ ἐπανίδη τοὺς χριστιανούς, ἔλεγε· «Οὐκ ἐτι γὰρ ὑμᾶς ὀφθαίμι» (Πράξ. 20, 25) καὶ ἔλεγε τοῦτο ὄχι διὰ νὰ λυπηθῇ ἀλλὰ ἐπειδὴ ἠθέλε νὰ τοὺς στηρίξῃ. Ἐνῶ λοιπὸν ἐπρόκειτο ἀπ' ἐκεῖ νὰ ἀποδημήσῃ, ὡς ἐξῆς τοὺς ἐστήριξε, λέγων· «οἶδα ὅτι μετὰ τὴν ἀφίξίν μου εἰσελεύσονται πρὸς ὑμᾶς λύκοι θαρεῖς, καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα» (Πράξ. 20, 29 - 30). Τριπλοῦς ὁ πόλεμος, ἡ φύσις τῶν θηρίων, ἡ δυσκολία τοῦ πολέμου, καὶ τὸ ὅτι οἱ ἐχθροὶ δὲν ἦσαν ξένοι, ἀλλὰ οἰκεῖοι· δι' αὐτὸ καὶ θαρύτερος, εὐλόγως θέθαια. Ὁ Διότι, ἐάν κανεὶς με κτυπᾷ καὶ παλεμεῖ ἔξωθεν, εὐκόλως θὰ ἠμπορέσῃ νὰ τὸν νικήσῃ. Ἐάν ὁμῶς τὸ ἔλαος γεννιέται ἐσωτερικῶς, τότε δύσκολα θεραπεύεται τὸ κακόν, πρᾶγμα ποῦ καὶ τότε ἔγινε. Δι' αὐτὸ καὶ προσέτρεπε, λέγων· «Προσέχετε ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ» (Πράξ. 20, 28). Δὲν εἶπεν, ἀφήσαντες τὰ πρόβατα φεύγετε ἔξω. Αὐτὰ διδασκόμενος καὶ ὁ ἅγιος Εὐστάθιος συνεβούλευε τοὺς μαθητὰς του, τὰ ὅποια ὁ σοφὸς καὶ γενναῖος αὐτὸς διδάσκαλος ὅταν τὰ ἤκουσε, διὰ τῆς πράξεως ἐξεπλήρωσε τὸν λόγον. Ὅταν λοιπὸν εἰσῆρχοντο ἐκείνοι δὲν ἐγκατέλειψεν αὐτοὺς τὰ πρόβατα, ἂν καὶ δὲν εὐρίσκετο ἀκόμη εἰς τὸν θρόνον του, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἦτο τοῦτο διὰ τὴν γενναίαν ἐκείνην καὶ φιλόσοφον ψυχὴν. Ἐ Διότι τὰς μὲν τιμὰς ποῦ προσφέρουν εἰς τοὺς ἀρχοντας τὰς ἀφῆσεν εἰς ἄλλους, ἐνῶ τοὺς κόπους τῶν ἀρχόντων τοὺς ὑπέμεινε αὐτός, κυκλοφορῶν ἀνά μέσον τῶν λύκων. Διότι καθόλου δὲν τὸν ἐδλάττων οἱ ὀδόντες τῶν θηρίων, τόσοσιν πιὸ δυνα-

τὴν πίστιν εἶχεν ἀπὸ τὰ δαγκώματα ἐκείνων.

Μένων λοιπὸν μέσα εἰς τὴν μάνδραν καὶ ἀπασχολῶν δλους αὐτοὺς εἰς μάχην ποῦ γίνεται πρὸς αὐτόν, παρεσκεύαζεν εἰς τὰ πρόβατα πολλὴν ἀφοβίαν. Καὶ δὲν ἔκαμε μόνον αὐτὸ φράσσοντας τὰ στόματά των, ⁶¹⁰ Ἄ ἀποκρούοντας τὰς βλασφημίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ πρόβατα ἐξήταξε περιερχόμενος μεταξὺ των, μήπως ἐδέχθη κανεὶς κάποιο βέλος, μήπως κανέν τραῦμα θαρῶ καὶ εὐθὺς προσέφερε τὸ φάρμακον. Καὶ κάμνοντας αὐτὰ ἐξύμωσεν δλους εἰς ἀληθῆ πίστιν καὶ δὲν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸ ἔργον του παρὰ μόνον ὅταν ὁ Θεὸς ἤτοιμασε τὸν ἅγιον Μελέτιον διὰ νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ παραλάβῃ δλον τὸ φάρμακον· αὐτὸς ἔσπειρε καὶ ἐκεῖνος ὅταν ἦλθεν ἐβέρισε. Τὸ ἴδιον ἔγινε μὲ τὸν Μωϋσῆ καὶ τὸν Ἀαρῶν. Καὶ ἐκεῖνοι ὡς ζῶμη μεταξὺ τῶν Αἰγυπτίων συναναστρεφόμενοι ἔκαμαν μιμητὰς πολλοὺς τῆς ἰδικῆς των εὐσεβείας. Καὶ μαρτυρεῖ τοῦτο ὁ Μωϋσῆς, λέγων· πολὺς ἄλλος κόσμος ποῦ προῆλθεν ἀπὸ ἐπιμείζαν ἐξῆλθεν μετὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς γῆς Αἰγύπτου διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. **Β** Αὐτὸν τὸν Μωϋσέα λοιπὸν μιμούμενος καὶ αὐτὸς καὶ πρὶν ἀκόμη λάβῃ τὴν ἐπισκοπικὴν ἐξουσίαν, ἔκαμνεν ὅσα ἀρμόζουν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο. Διότι καὶ ὁ Μωϋσῆς πρὶν ἀκόμη ἀναλάβῃ τὴν προστασίαν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, λίαν ἰσχυρῶς καὶ γενναίως ἐτιμῶρει τοὺς ἀδικοῦντας, ὑπερησπίζετο τοὺς ἀδικουμένους καὶ ἀφοῦ ἀφῆρε τὴν βασιλικὴν τράπεζαν καὶ τὰς τιμὰς καὶ τὴν προεδρείαν ἔπηγε διὰ νὰ ἐργασθῇ μετὰ τῶν συμπατριωτῶν του εἰς τὸν πηλὸν καὶ τὴν πλινθείαν, θεωρῶν ὅτι εἶναι προτιμότερα ἀπὸ κάθε τρυφὴν καὶ ἀνεσιν καὶ τιμὴν ἢ φροντίς πρὸς τοὺς ἀμωσθεῖς του. Πρὸς αὐτὸν τότε ἀποβλέποντας καὶ ὁ ἅγιος Εὐστάθιος προέτρεπεν δλους τοὺς ἀρχοντας νὰ δεικνύουν φροντίδα διὰ τὸν λαὸν καὶ εἰς τὴν ἀνεσιν προέβαλλε τοὺς κόπους καὶ τὰ νὰ ἐκδιώκεται ἀπὸ παντοῦ, καθημερινῶς δεχόμενος συνεχεῖς ἐχθρας. Ὅλα αὐτὰ ὁμοῦ ἦσαν δι' αὐτὸν εὐλαφρά. **Γ** Διότι ἡ πρόθεσις τῆν ὁποῖαν εἶχε διὰ τὰ ὅσα συνέβαινον, τοῦ παρεῖχε ἀρκετὴν παραμυθίαν.

Δι' ὅλα αὐτὰ λοιπὸν ἀφοῦ εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν, ὅς μιμηθῶμεν τὰς ἀρετὰς τῶν ἁγίων τούτων, διὰ νὰ στεφανωθῶμεν καὶ ἡμεῖς μαζί με αὐτοὺς, με τὴν χάριν καὶ φιλονθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ με τὸ ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὅς εἶναι δόξα, τιμὴ καὶ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνα τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΜΑΡΤΥΡΑ ΡΩΜΑΝΟΝ⁶¹⁵

Λ Ο Γ Ο Σ Α'

⁶¹¹ Α Ι. Πάλιν μνήμη μαρτύρων καὶ πάλιν ἐορτὴ καὶ πνευματικὴ πανήγυρις. Ἐκοτίσασαν ἐκεῖνοι καὶ χαίρομεν ἡμεῖς· ἐπάλοισαν ἐκεῖνοι καὶ ἀγαλλόμεθα ἡμεῖς σήμερον· ἱλικός των εἶναι ὁ στέφανος, ἀλλὰ κοινὸν τὸ κλέος καὶ μάλλου ἕλης τῆς Ἐκκλησίας ἡ δόξα. Καὶ πῶς οὐθαίνει τοῦτο; λέγει. Ἐπειδὴ οἱ μάρτυρες εἶναι μέρη καὶ μέλη, ἰδικά μας. Καὶ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, ἀναγκαστικῶς συμπίσασουν ὅλα τὰ μέλη, εἴτε τιμᾶται ἓν μέλος, συγχαίρουσιν ὁμοῦ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα μέλη. Ἡ κεφαλὴ στεφανοῦται καὶ τὸ ὑπόλοιπον σῶμα αἰσθάνεται τὴν ἀγαλλίασιν. Εἰς γίνεται δλυμπιονικῆς καὶ εὐφραίνεται ὁλόκληρος δῆμος καὶ τὸν ὑποδέχεται με πολλὰς ἐπευφημίας. **Β** Ἐὰν λοιπὸν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι τίποτε δὲν προσέθεσαν εἰς τοὺς ἰδρωτάς των ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων καρποῦνται τόσην πολλὴν ἡδονὴν, πολὺ περισσότερον θὰ συνέβαινε τοῦτο διὰ τοὺς ἀθλητὰς τῆς εὐσεβείας. Ἡμεῖς εἴμεθα οἱ πόδες, οἱ μάρτυρες ἢ κεφαλὴ, ἀλλὰ δὲν ἡμπορεῖ ἡ κεφαλὴ νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς πόδας, ἀνάγκη δὲν σὸς ἔχω. Εἶναι ἔνδοξα τὰ μέλη, ἀλλ' ἡ ὑπεροχὴ τῆς δόξης δὲν ἀποξενώνει ἀπὸ τὴν σχέσιν των τὰ ὑπόλοιπα μέρη. Διότι κατὰ τοῦτο γίνονται πρὸς ἔνδοξα, ὅταν δὲν ἀπωθῆσουν τὴν πρὸς ἡμᾶς σχέσιν, ἐπειδὴ καὶ ὀφθαλμός, ποῦ συμβαίνει νὰ εἶναι πρὸς λαμπρὸς ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπον σῶμα, τότε διατηρεῖ τὴν δόξαν του, ὅταν δὲν ἀποκόπτεται ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπον σῶμα. Καὶ τί λέγω περὶ μαρτύρων; Διότι ἴαν ὁ Κύριός των δὲν ἐθεώρησεν ἐντροπὴν νὰ γίνῃ κεφαλὴ μας, **Γ** πολὺ περισσότερον αὐτοὶ δὲν αἰσχύνονται νὰ γίνουσι ἰδικά μας μέλη, διότι ἔχουν ἀγάπην με δαθείας ρίζας, ἢ δὲ ἀγάπη συνηθίζει νὰ συνάπτῃ καὶ νὰ συνδέῃ τὰ

⁶¹⁵ ΑΙ πληροφοροῖται περὶ τοῦ μαρτύρου Ρωμανοῦ δὲν εἶναι ἀκριβὴς εἰς τὰ μαρτυρολόγια. Διότι συγχέονται με πληροφοροῖται περὶ ἄλλων ἡμωμένων ἁγίων. Ὅπως ὁ Ρωμανός εἶναι πάντως ὁ Ἀντιόχειος, ὁ μαρτυρῆσας κατὰ τὴν ἐπὶ ἀπολιθιανῶν καὶ Παλερίου διαγραφῶν. Ἀφορμὴν διὰ τὸ μαρτυροῦν του ἀπέταλε τὸ θάρρος τοῦ ἁγίου πρὸς τὸν ὑπαρχὸν Ἀσκληπιόδωτον, ὁ ὅς ποτος γῆλῆσαι νὰ μολῶν τὰ θωρακίστρια τῶν χριστιανικῶν κανὸν διὰ εἰ θεολογητικῶν θεοῶν. Ἡ Ἐκκλησία μας τὴν τιμὴ τὴν ἴδην Νοεμβρίου.

διηρημένα πράγματα και δεν εξετάζει με σχολαστικότητα την άξια του ενός και του άλλου. "Όπως δε αυτοί συμπάσχουν μαζί μας διά τὰ ἁμαρτήματά μας, έτσι και ἡμεῖς συγκαίρομεν μαζί των διά τὰ κατωρθώματά των. "Ἔτσι παρήγγειλε και ὁ Παῦλος νὰ κἀνωμεν, λέγων· «Χαίρειν μετά χαϊρόντων και κλαίειν μετά κλαϊόντων» (Ρωμ. 12, 15).

Τὸ νὰ κλαίῃ ὁμοῦ κανεὶς μετά κλαϊόντων εἶναι εὐκολον, τὸ νὰ χαίρῃ ὁμοῦ μετά χαϊρόντων δὲν εἶναι τὸσου εὐκόλου. Διότι εὐκολώτερον συμπενωόμεν με τοὺς εὐρισκομένους εἰς συμφορὰς, παρὰ συγκαίρομεν μετά τῶν εὐδοκιομένων. Διότι ἐκεῖ μὲν αὐτὴ ἡ φύσις τῆς συμφορὰς εἶναι ἱκανὴ νὰ κινήσῃ και τὸν λῖθον εἰς συμτάθειαν, ἐδῶ ὁμοῦ ὁ φθόνος ποὺ γεννᾶται ἐξ αἰτίας τῆς εὐημερίας τοῦ ἄλλου και ἡ βασκανία αὐτοῦ ποὺ δὲν γνωρίζει καλῶς νὰ φιλοσοφῇ.⁶¹² Ἄ δὲν τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὴν εὐχαρίστησιν. Καὶ ὅπως ἡ ἀγάπη συνάγει τὰ διηρημένα και τὰ ἐνώνει, έτσι και ἡ βασκανία διαίρει τὰ ἡνωμένα. Δι' αὐτὸ, σὺς παρακαλῶ, ἄς φροντισωμεν νὰ χαίρωμεν ὁμοῦ μετά τῶν εὐημερούντων, διὰ νὰ καθαρισωμεν έτσι τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸν φθόνον και τὴν βασκανίαν. Διότι τίποτε δὲν ἀποδιώκει τὸ φοβερόν και δυσίατον τοῦτο νόσημα, ὅσον τὸ νὰ συνευφραίνεται κανεὶς μαζί με ἐκείνους ποὺ ζοῦν εἰς τὴν ἀρετὴν. *Ἄκουσε λοιπὸν πῶς και εἰς αὐτὰ τὰ δύο ὁ Παῦλος εἶναι ὑπερβολικός· «Τίς, λέγει, ἁσθενεὶ και οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται και οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;» (Β' Κορ. 11, 29). Δὲν εἶπε και δὲν λυποῦμαι, **Β** ἀλλ' οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι, με τὴν ὀνομασίαν τῆς πυρώσεως ἐπιθυμῶν νὰ παράσχῃ τὴν ἔντασιν τῆς ὀδύνης. Καὶ πάλιν γράφων πρὸς ἄλλους, «Χωρὶς ἡμῶν ἐβασίλευσατε, λέγει· και θφελὸν γε ἐβασίλευσατε, ἵνα και ἡμεῖς ὑμῖν συμβασίλευσωμεν» (Α' Κορ. 4, 8)· και πάλιν· «Νῦν ζῶμεν, ἐάν ὑμεῖς στήτε ἐν Κυρίῳ» (Α' Θεσ. 3, 8). Βλέπετε λοιπὸν πόσον περισπούδαστος ἦτο ἡ αὐτὸν ἡ προκοπὴ τῶν ἀδελφῶν, ὁ ὁποῖος δὲν ἐθεώρει ὅτι ζῆ, ἐάν δὲν ἐσώζοντο και οἱ ἀδελφοί.

*Ἀνθρώπος ὁ ὁποῖος ἀνηρπάγῃ εἰς τὸν τρίτον οὐρανὸν και μετεφέρῃ εἰς τὸν παράδεισον και ἔλαβε γνῶσιν ἀποσρήτων μυστηρίων και ἀπῆλυσσε τὸσον μεγάλῃς παρησιας πρὸς τὸν Θεόν, δὲν ἐλάμβανε μεγάλῃν ἀσθησιν ἐκείνων τῶν ἀγαθῶν, ἐάν προηγουμένως δὲν ἐβλεπε νὰ σώζονται μαζί του και οἱ ἀδελφοί του. **Γ** Διότι ἐγνώριζε, ναι ἐγνώριζε σαφῶς, ὅτι ἀπὸ τὴν ἀγάπην δὲν εἶναι πιδ μέγαλο, οὔτε ἴσον με αὐτὴν, οὔτε και αὐτὸ τὸ μαρτύριον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀνακεφαλαίως ἐλαυ τῶν ἀγαθῶν και ἄκουσε πῶς

συμβαίνει τοῦτο, ἄκουσε· Ἡ μὲν ἀγάπη λοιπὸν και χωρὶς μαρτύριον κάμνει μαθητὰς Χριστοῦ, ἐνὶ μαρτύριον χωρὶς ἀγάπην δὲν θὰ κατάρθωνε νὰ κάμῃ τοῦτο. Καὶ ἀπὸ ποῦ γίνεται φανερόν τοῦτο; Ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ, διότι ἔλεγε πρὸς μαθητὰς του· «Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, ὅτι μαθηταὶ μου ἐστέ, ἐάν ἀγαπάτε ἀλλήλους» (Ἰωάν. 13, 35). Νὰ ποῦ ἡ ἀγάπη χωρὶς μαρτύριον κάμνει μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ. *Ὅτι δὲ μαρτύριον χωρὶς ἀγάπην ὄχι μόνον δὲν κάμνει μαθητὰς, ἀλλ' οὔτε ὠφελεῖ εἰς κάτι τὸν ὑπομένοντα αὐτὸ, ἄκουσε τὸν Παῦλον ποὺ λέγει· **Δ** «Ἐάν παραδῶ τὸ σῶμα μου, ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι» (Α' Κορ. 13, 3).

2. Διὰ τοῦτο ἐγὼ ἀγαπῶ περισσότερο τὸν ἅγιον τοῦτον, ὁ ὁποῖος συνῆθροισεν ἡμᾶς, τὸν μακάριον Ρωμαῖον, καθότι μαζί με τὸ μαρτύριον ἐπέδειξε πολλὴν ἀγάπην, διὸ και τοῦ ἔκοψαν τὴν ἁγίαν γλῶσσαν του. Διότι, ἄξιον λόγου εἶναι νὰ ἐξετάσωμεν και τοῦτο, διὰ τὸ διαδόλος δὲν τὸν ὠδήγησεν εἰς τὸ νὰ ὑποστῇ βασανισμοὺς και κολάσεις και τιμωρίας, ἀλλὰ τοῦ ἐξέκοψε τὴν γλῶσσαν. Διότι δὲν ἔπραξε τοῦτο ἀκόπως, ἀλλὰ με πολλὴν πονηρίαν, καθότι σάν θηρίον ποὺ εἶναι, εἶναι πολὺ πονηρὸς **Ε** και ἐναντίου τῆς σωτηρίας μας ἐργάζεται και κινεὶ δία. *Ἐλα λοιπὸν νὰ ἐξετάσωμεν, διὰ ποῖον λόγον προέβη εἰς τὴν ἔκκοπὴν τῆς γλῶσσης, ὀδηγοῦντες τὸν λόγον μας εἰς ὀλίγον παλαιότερον καιρὸν. Διότι έτσι θὰ γνωρίσωμεν τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ και τὴν ὑπομονὴν τοῦ μάρτυρος και τὴν κακουργίαν τοῦ διαδόλου. Καὶ ἀφοῦ πληροφορηθῶμεν τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, ἄς ἐυχαριστήσωμεν τὸν Κύριον, ἀφοῦ γνωρίσωμεν δὲ τὴν ὑπομονὴν τοῦ μάρτυρος, ἄς μιμηθῶμεν τὸν σύμβουλον μας τοῦτον, ἀφοῦ μάθωμεν δὲ και τὴν κακουργίαν τοῦ διαδόλου, νὰ ἀποστραφῶμεν τὸν ἐχθρόν.⁶¹³ **Α** Διότι, δι' αὐτὸν τὸν λόγον μᾶς ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὴν δυνατότητα νὰ γνωρίσωμεν τὰς μηχανορραφίας του, ὥστε, ἀφοῦ τὸν μισήσωμεν περισσότερο, νὰ τὸν νικῶμεν εὐκολώτερον. *Ὅτι δὲ εἶναι δυνατόν νὰ μάθωμεν τὰς ἐπινοήσεις του, ἄκουσε τί λέγει ὁ Παῦλος δι' ἐκείνον ποὺ περιέπεσεν εἰς τὸ ἁμάρτημα τῆς παρνείας· διότι, γράφων πρὸς Κορινθίους κάπως έτσι γράφει· «Κυρώσατε εἰς αὐτὸν ἀγάπην, ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ· οὐ γὰρ τὰ νοήματα αὐτοῦ ἀγνοοῦμεν» (Β' Κορ. 2, 8, και 11). Ποία λοιπὸν εἶναι ἡ αἰτία ἵπου τοῦ ἐξέκοψε τὴν γλῶσσαν; **Λ**άθετε τὸν κόπον νὰ ἀκούσετε κάπως ἀκτεταμένην τὴν διήγησίν μου.

Ἀνεργιπίσθη κάποτε πόλεμος φοβερός κατὰ τῆς Ἑκκλησίας, οὐκ ἐπειδὴ ἐπιτέθησαν θάρσαροι κατὰ τῶν πόλεων, οὔτε καποιοὶ ἄλλοθενεῖς, ἀλλὰ αὐτοὶ ποὺ ἐβρωροῦντο ὅτι προΐσταντο τῆς οἰκουμένης **Β** εἰς τὴν ὁποίαν ζῶμεν καὶ οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν διὰ τοὺς ὑπηκόους ἀπηνέστεροι καὶ ἐχθρικώτεροι καὶ τυραννικώτεροι καὶ ἀπὸ βαρδάρους καὶ ἀπὸ ἐχθρῶν καὶ ἀπὸ τυράννων. Διότι δὲν διέτρεχον τότε κίνδυνον ὑποδουλώσεως τῆς πατρίδος, τῶν χρημάτων καὶ τῆς παρουσίας ζωῆς, ἀλλ' ὑπῆρχε τὸ ἐνδεχόμενον νὰ χάσουν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ αἰώνια καὶ τὴν ἀθάνατον ζωὴν καὶ τὴν ὑπὲρ Χριστοῦ ὁμολογίαν. Ἔτσι ἐπνεοεῖτο καὶ κάποιος περίεργος τρόπος αἰχμαλωσίας διότι δὲν ἐξεδίωκον ἀπὸ κάποιαν ἐπίγειον πόλιν, ἀλλὰ τὴν ἀνω Ἱερουσαλήμ, ἡ ὁποία μένει ἐλευθέρη, προσεπάθουν νὰ μᾶς στερήσουν καὶ ἐξηγάγκωζον τὸν καθένα νὰ θυσιάσῃ τὴν ψυχὴν του ἐπάνω εἰς τοὺς θυμῶς καὶ νὰ ἀπαρνηθῇ τὸν Κύριόν του καὶ νὰ ὑποκύβῃ εἰς τὴν καταδυνάστευσιν τῶν δαιμόνων καὶ νὰ ἀφανιστῶς καὶ ἐχθρῶς τῆς σωτηρίας μας δαίμονας, **Γ** πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἦτο φοβερώτερον καὶ ἀπὸ ἀπείρου θανάτου καὶ ἀπὸ κάθε γέενναν καὶ πολὺ ἀνυπόφορον εἰς τὰς φιλοχρίστους ψυχάς.

Τότε λοιπὸν, ἐπειδὴ πολλοὶ κατεποντίσθησαν εἰς τὴν πίστιν καὶ ἡ κακοκαιρία ἤβριξε καὶ πολλοὶ ὕψισταντο ναυάγια, ὁ μακάριος αὐτὸς Ῥωμανός, ἐμφανισθεὶς ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, δὲν ἐρριψοκινδύνευσεν ἀμέσως νὰ συλληθῇ, ἀλλὰ προηγουμένως αὐτοὺς ποὺ ἦσαν φοβισμένοι, αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἐξέπεσαν ἀπὸ τὴν πίστιν των, αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἐπρόδωσαν τὴν σωτηρίαν των τοὺς συνήθοιζε, τοὺς ἐνεθάρρυνε καὶ τοὺς ἠτοίμαζε νὰ ἐπανορθώσουν τὴν ἥτταν των μὲ νέαν μάχην, τοὺς δὲ σταθεροὺς μὲ εὐχὰς τοὺς ἐσπερώανε καὶ μὲ παρανέσεις καὶ συμβουλὰς, **Δ** διὰ τὰ μέλλοντα καὶ τὰ παρόντα πολλὰ φιλοσοφῶν, ἀποδεικνύων τὸ πρόσκαιρον αὐτῶν, τὸ αἰώνιον ἐκείνων, ἀντιπαράθετον εἰς τοὺς κόπους τὰ ἔπαθλα, εἰς τὰ βασανιστήρια τοὺς στεφάνους, εἰς τὰς ὀδύνας τὰ θραβεῖα, διδάσκων ἀκόμη, τί εἶναι ἡ παρούσα ζωὴ καὶ τί ἡ μέλλουσα καὶ ποῖα ἡ διαφορά μεταξύ των καὶ ὅτι ὅπωσδήποτε θὰ ἀποθάνωμεν καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἐτελειώσαμεν μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον τώρα, ὄλιγον ἀργότερον ἀσφαλῶς, πιεζόμενοι ἀπὸ τὸν φυσικὸν νόμον, θὰ ἀποχωρισθῶμεν πάντως ἀπὸ τὰ σώματά μας.

Αὐτὰ λοιπὸν καὶ ἄλλα παρόμοια προτρέπων αὐτοὺς ἠνώρθωσε τὰς ἀποχαυνωμένους χεῖρας, ἐσθῆριζε τὰ παρα-

λελυμένα γόνατα, ἐπανεφέρει τοὺς φυγάδας, ἐξεδίωξε τὴν θείλιαν, ἀπεμάκρυνε τὴν ἀγωνίαν, **Ε** ἔδωσε θάρρος, ἀντιθειλῶν τοὺς ἔκαμε προθύμους καὶ ἀντιδορκάδων καὶ ἐλάφων τοὺς μετέτρεψεν εἰς λέοντας ἰσχυροὺς, συνεκράτησε τὴν παράταξιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἐντροπὴν ποὺ μᾶς κατεῖχε τὴν μετέφερε τώρα εἰς τὴν κεφαλὴν τῶν ἐχθρῶν.

Ὅταν εἶδε λοιπὸν ὁ διάβολος νὰ ἔχη γίνῃ δολακλωτική μεταβολὴ καὶ τοὺς χθεσινούς καὶ παλαιότερους ἐκείνους ποὺ ἔτρεμον καὶ τὸν ἐφοβοῦντο, **Ε**ἰ **Α** τώρα νὰ τὸν περιγελοῦν καὶ νὰ τολμοῦν κατ' αὐτοῦ, νὰ κατέρχονται εἰς τοὺς κινδύνους, νὰ προστρέχουν εἰς τὰ βασανιστήρια, ἀντιληφθεὶς τὸν αἴτιον, ἀφοῦ ἀφῆσεν δλους τοὺς ἄλλους, ἄρμυσε λοιπὸν ἐναντίον ἐκείνου, ἄλην του τὴν δύναμιν καὶ τὴν μανίαν κινῶν κατὰ τῆς μακαρίας ἐκείνης κεφαλῆς. Καὶ τί κάμνει; Προσέξατε τὴν πανουργίαν του. Δὲν τὸν ὠδήγησεν εἰς τὰ βασανιστήρια, δὲν τοῦ ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν, διότι τὸν εἶδαξεν ὁ προηγούμενος καιρὸς, ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀνώφελα καὶ ματαίως γίνονται. Διότι οὐκ ἴσχυον τὴν προθυμίαν τῶν πιστῶν δὲν διέκοψεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνίσχυσε περισσότερο καὶ τὴν ἔκαμε μεγαλυτέραν καὶ θερμότεραν. Τοὺς ἐσπρώσα ἀνθρακας, λέγει, καὶ αὐτοὶ ἔτρεχον ὡς διὰ νὰ πατήσουν ἐπάνω εἰς ῥόδα. **Β** Τοὺς ἤναθα πῦρ καὶ αὐτοὶ ὡσάν εἰς πηγὰς ψυχρῶν ὕδατων ἐρριφθήσαν. Τοὺς κατέξευα τὰ πλευρὰ καὶ τοὺς ἤνοιγα θαλασσῶν ἀσπλακας καὶ κατέθεσα δολακλῆρα ρυάκια αἱμάτων καὶ αὐτοὶ ὡς νὰ τοὺς περιέλουζε χρυσὸς ἀπὸ παντοῦ ἐκαλλωπίζοντο. Τοὺς ἐρριψα εἰς τοὺς κρημνοὺς καὶ τοὺς κατεπόντισα εἰς τὸ πέλαγος καὶ αὐτοὶ ἔδειχναν οὐκ ὡς ἀνθρωποὶ ποὺ κατέρχονται εἰς τὸν θυθῶν, ἀλλὰ ποὺ ἀναθαίνουσι εἰς τὸν οὐρανὸν σκιρτῶντες καὶ ἀγαλλόμενοι καὶ ὡς νὰ ἐχόρευον εἰς ἱερὰν πομπὴν καὶ νὰ ἐπαιζοῦν μέσα εἰς χλοερὸν λευμῶνα ἡρπαζῶν τὰς τιμωρίας ὁ καθεὶς, ποὺ οὐκ ἴσχυον τιμωρίας ἀλλ' ὡς ἀθηρὰ ἐαρινὰ λαμβάνοντες αὐτὰς καὶ στεφανοῦμενοι καὶ μὲ τὴν ὑπερβολὴν τῆς προθυμίας των ξεπερνοῦσαν τὰς ἰδικὰς μου τιμωρίας. **Γ** Τί λοιπὸν ἔπρεπε νὰ κάμω; Νὰ τοῦ κόψω τὴν κεφαλὴν; Ἀλλὰ τότε γίνεται αὐτὸ ποὺ εὐχεται καὶ οἱ χριστιανοὶ θὰ λάβουν μὲ τὸ γεγονός τοῦτο μεγαλυτέραν προτροπὴν. Διότι τοὺς προέτρεψεν, ὅτι ὁ θάνατος τῶν μαρτύρων δὲν εἶναι θάνατος, ἀλλὰ ζωὴ ἡ ὁποία δὲν ἔχει τέλος καὶ ὅτι πρέπει κανεὶς νὰ ὑπομένῃ μὲ τὸ παραπάνω δι' αὐτὴν τὰ πάντα καὶ νὰ καταφρονῇ τὸν θάνατον. Ἐάν λοιπὸν τοῦ κόψω τὴν κεφαλὴν καὶ ὑπομείνῃ τὸ γεγονός γενναίως, τότε ἐμπράκτως θὰ τοὺς διδάξῃ πιὸ καθαρά, ὅτι ἔτσι πρέ-

πει να περιφρονοῦν τὸν θάνατον καὶ περισσότερον θά ἀνορθώσῃ τὰ φρονήματά των, καὶ μὲ τὸ νὰ ἀποθάνῃ θά τοὺς ἐμπνεύσῃ περισσότεραν προθυμίαν. **Δ** Διὰ τοῦτο τοῦ ἔκοψε τὴν γλῶσσαν, ὥστε, μὲ τὸ νὰ στερηθοῦν τὴν φωνήν, τὴν ὅποιαν ἀπελάμβανον οἱ χριστιανοὶ καὶ νὰ χάσουν τὰς συμβουλὰς του καὶ νὰ στερηθοῦν τῶν προτροπῶν του, νὰ γίνουν πῶς δειλοὶ καὶ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν παλαιάν των ἀγωνίαν, χωρὶς νὰ ἔχουν τὸν ἄνθρωπον ποῦ θά τοὺς προετοιμάσῃ διὰ τοὺς ἀγῶνας καὶ θά τοὺς διεγείρῃ καὶ τοὺς καθοπλίσῃ.

3. Πρόσεξε δὲ τὴν κακουργίαν τοῦ δαίμονος. Ὁ μὲν Ἡρώδης ἔκοψε τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰωάννου, αὐτὸς ἔδω, ὄχι τὴν κεφαλὴν, ἀλλὰ μόνον τὴν γλῶσσαν κόπτεται. Διὰ τί ἀρά γε; Λόγω τῆς μεγάλης του κακουργίας καὶ τῆς σκαιότητός του. Ἄν τοῦ κόψῃ τὴν κεφαλὴν, λέγει, καὶ ἀποθάνῃ, θά φύγῃ χωρὶς νὰ θλέπῃ τὴν ἀπίθειαν τῶν ἀδελφῶν του. **Ε** Ἐγὼ ὁμως θέλω νὰ τὸν κάμω μάρτυρα τῆς συμφορᾶς τῶν στρατιωτῶν του, ὥστε νὰ στενοχωρῆται ἀπὸ τὴν δόνην βλέποντας νὰ πίπτουν οἱ ἰδικοὶ του, χωρὶς νὰ ἡμπορῇ νὰ τοὺς δώσῃ χεῖρα βοηθείας, μὴ ἔχων νὰ τοὺς συμβουλεύσῃ αὐτὰ τὰ ὅποια τοὺς συνεβοῦλενε πρὶν, ἀφοῦ μαζὶ μὲ τὴν γλῶσσαν τοῦ ἐκόπη καὶ ἡ φωνὴ του.

Ἄλλ' «ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν» (**Α'** Κορ. 3, 19) τὴν ἐπιπόνησιν αὐτὴν τὴν ἔστρεψε κατὰ τῆς κεφαλῆς ἐκείνου καὶ ὄχι μόνον δὲν τοὺς ἐστέρησεν ἀπὸ τὴν συμβουλὴν του, ἀλλὰ τοὺς ἔκαμε νὰ ἀπολαύσων καὶ περισσότερας προτροπᾶς.⁴¹ **Α** καὶ νὰ μεταχουσιν πνευματικώτερας διδασκαλίας. Ἐπειδὴ λοιπὸν τοῦτο ἐπεκράτησε, καλεῖται λοιπὸν ὁ ἱατρὸς διὰ νὰ κόψῃ τὴν γλῶσσαν καὶ ἀντὶ ἱατρὸς γίνεται δημῖος, ὄχι νὰ διορθῶσῃ τὸ πάσχον μέλος, ἀλλὰ καταστρέψῃ τὸ ὄγιος. Καὶ μολοντί ἀφήρσε τὴν γλῶσσαν, δὲν ἡμπόρουν ὁμως νὰ ἀφαιρέσῃ μαζὶ καὶ τὴν φωνήν, ἀλλ' ἡ μὲν τοῦ στόματος γλῶσσα ἀπέκοπτο, ἡ τῆς χάριτος ὁμως ἡ γλῶσσα ἤρχετο διὰ νὰ καθίσῃ εἰς τὸ στόμα τοῦ ἁγίου. Καὶ ἡ μὲν φύσις ἀπεχωρίζετο τὸ ἰδικόν της μέρος, ἐπειδὴ τὴν ἐξηνάγκαζεν εἰς τοῦτο τὸ φονικὸν ὄργανον, ἡ χάρις ὁμως δὲν ἐπέτρεψε μαζὶ της νὰ χάσῃ καὶ τὴν φωνήν. Δι' αὐτὸ λοιπὸν οἱ χριστιανοὶ ἀπήλυσαν πνευματικώτερας διδασκαλίας, **Β** ὄχι ἀπὸ ἀνθρωπίνην φωνήν ὅπως ἀκριβῶς προηγουμένως ἤκουον, ἀλλ' ἀπὸ θείαν καὶ πνευματικὴν καὶ ἀνωτέραν τῆς ἰδικῆς μας φύσεως καὶ ὅλοι συνετρέχον, ἀπὸ ἐπάνω ἄγγελοι, ἀπὸ κάτω ἄνθρωποι, ἐπειδὴ ἐπεθύμουν νὰ ἴδουν στόμα χωρὶς γλῶσ-

σαν καὶ νὰ τὸ ἀκούσων νὰ ὁμιλῇ ἔτσι. Διότι πράγματι ἦτο θαυμαστὸν καὶ παράδοξον πρᾶγμα τὸ νὰ ὁμιλῇ στόμα χωρὶς γλῶσσαν, τὸ ὅποιον εἰς μὲν τὸν διάβολον ἔφερε πολλὴν ἔντροπὴν, εἰς δὲ τὸν μάρτυρα πολλὴν δόξαν καὶ εἰς τοὺς χριστιανούς παρηγορίαν καὶ ὑπόθεσιν ὑπομονῆς. Διότι ὑπάρχει τέτοια συνήθεια ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸν Θεόν, ὅσα σοφισθῇ ἐναντίον μας ὁ διάβολος, αὐτὰ νὰ τὰ στρέφῃ κατὰ τῆς κεφαλῆς ἐκείνου καὶ νὰ τὰ ἐτοιμάσῃ ὑπὲρ τῆς ἰδικῆς μας σωτηρίας.

Ἐξέφου λοιπὸν, ὅτι ἐκείνος ἐβγαλεν ἀπὸ τὸν παράδεισον τὸν ἄνθρωπον, τοῦ ἠνοιξεν ὁμως ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν. Τὸν ἀπεμάκρυνεν ἐκείνος ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν ποῦ εἶχεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὁ Θεὸς τοῦ ἔδωσε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ ἐγκαθίδρυσεν εἰς τὸν θρόνον τὸν βασιλικὸν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν.⁴² Τόσον περισσότερα πάντοτε παρέχει τὰ ἀναθὰ τὰ ὅποια ὁ διάβολος ἐπιχειρεῖ νὰ μᾶς ἀποστερήσῃ. Κάμνει δὲ τοῦτο ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ κάμῃ ἐκείνον πῶς ἀκηρὸν εἰς τὰς ἐναντίον μας ἐπιβουλὰς του, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ ἐκπαιδεύσῃ ἡμᾶς νὰ μὴ φοβούμεθα καθόλου τὰ τεχνάσματά του, πρᾶγμα ποῦ συνέβη τῶρα καὶ μὲ τὸν μάρτυρα. Διότι καὶ τὴν φωνὴν ποῦ ἐνόμισεν ὅτι θά τοῦ στερῆσῃ, πολὺ μεγαλυτέραν καὶ σεμνοτέραν τοῦ τὴν ἐχάρισεν ὁ Θεός. Ἄλλωστε δὲν ἦτο τὸ ἴδιον πρᾶγμα νὰ ὁμιλῇ μὲ γλῶσσαν καὶ χωρὶς γλῶσσαν. Διότι, τὸ μὲν ἐν ἦτο ἐπόμεινον καὶ κοινὸν εἰς ὅλους, τὸ δὲ ἄλλο ἀνωτέρον τῆς φύσεως καὶ ἴδιον αὐτοῦ καὶ μόνον. Μολοντί δὲ ἂν καὶ ἔμεινεν ἀφικνὸς μετὰ τὴν ἀποκοπὴν τῆς γλῶσσης τοῦ ὁ μάρτυς, ὁμως καὶ ἔτσι ποῦ ἦτο ἐπληρώθησαν εἰς τὸ πρόσωπόν του τὰ τῶν ἀγῶνων καὶ ἀπετελειώθη ὁ στέφανος. Διότι ἦτο μάλιστα καὶ ἀπόδειξις σαφῆς ἦτο τὸ νὰ ἀποκόψῃ τὴν γλῶσσαν. Διότι, ἐὰν δὲν ἐφοβείσο, μισρὲ καὶ παμίσαρε, τὴν γλῶσσαν, **Ε** διὰ τί λοιπὸν τὴν ἔκοψες; Διὰ ποῖον λόγον δὲν ἔφησες τὴν ὑπόθεσιν τῶν παλαισμάτων, **ἌΛΛ'** ἀπέκλεισες τὸ στάδιον; ὅπως, ἐὰν κανεὶς πρόκειται νὰ λάθῃ μέρος εἰς παγκράτιον,⁴³ ἀποῦ δεχθῇ πολλὰ κτυπήματα καὶ μὴ ἡμπορῶν νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὸ ἐξῆς, θά διέτασσε νὰ κοποῦν αἱ χεῖρες τοῦ ἀντιπάλου του διὰ νὰ τὸν κτυπῇ ἔτσι, δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἀνάγκη ἄλλης ἀποδείξεως εἰς τὸ νὰ καταλογίσῃ κανεὶς τὴν νίκην εἰς ἐκείνον τοῦ ὁ-

41. Μὲ τὴν ἱεροστατικὴν ἐπινοίαν τῶν δύο φύσεων εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ κρείτοτος ἢ ἀνθρωπίνην φύσιν ἀνήλθεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς μετὰ τῆν εἰς οὐρανὸν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου.

42. Παγκράτιον εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐκαλεῖτο τὸ ἀγώνισμα τῶ ἀνέτων περιλάμβανον μαζὶ πάλην καὶ πυγμαχίαν.

ποίου έκόπησαν αἱ χεῖρες· ⁶¹⁶ Α ἔτσι λοιπὸν καὶ μετὰ τὸν μάρτυρα, ἡ πῖο σαφὴς ἐξ ὄλων ἀπόδειξις τῆς νίκης κατὰ τοῦ δαίμονος ἐγένετο ἡ ἐκκοπή τῆς γλώσσης τοῦ μάρτυρος. Διότι, ἂν καὶ ἦτο θνήθη ἡ γλῶσσα, ἐπειδὴ ὁμοίως ἐξώσεν εἰς τὸν διάβολον ἀθάνατα κτυπήματα, διὰ τοῦτο ἐπέπεσαν ὀρμητικῶς κατ' ἐπάνω τῆς, εἰς μὲν τὸν ἑαυτὸν του προσώπτων μεγαλύτεραν κατασχυσίνην, εἰς τὸν μάρτυρα κατασκευάζων λαμπρότερον τὸν στέφανον. Διότι ὅπως εἶναι ἀξιοθαύμαστον τὸ νὰ ᾄη κανεὶς δένδρον χωρὶς ρίζας καὶ ποταμὸν χωρὶς πηγὴν, ἔτσι εἶναι παράδοξον καὶ τὸ νὰ ἀκούσῃ κανεὶς χωρὶς γλῶσσαν φωνήν.

4. Ποῦ εἶναι λοιπὸν τώρα αὐτοὶ ποὺ ἀπιστοῦν εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν σωμάτων; Ἰσοῦ ἢ φωνῆ καὶ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη καὶ ὅλα αὐτὰ ἐγέναντο ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ, μολοντί τοῦτο εἶναι πολὺ ἀνώτερον ἀπὸ τὴν ἀνάστασιν τῶν σωμάτων. Β Διότι, ἐκεῖ ἡ φύσις τῶν σωμάτων ὑπάρχει, ἡ σύνθεσις δὲ μόνον ἔχει διαλυθῆ· ἐδῶ ὁμοίως κατεστράφη ἡ ὑπόθεσις τῆς φωνῆς, πλὴν καὶ ἔτσι ἐγένετο πῖο λαμπρῆ. Μολοντί θεθαίως κανεὶς ἂν ἀφαιρέσῃ τὸν αὐλὸν ἐκ τοῦ ἀρυγγος παραμένει πλέον ἀχρηστον τὸ ὄργανον, δὲν συμβαίνει ὁμοίως τὸ ἴδιον μετὰ τὸν πνευματικὸν αὐλὸν, ἀλλ' ἂν καὶ τοῦ ἀφηρέθῃ ἡ γλῶσσα, ὅχι μόνον δὲν ἔμεινε φωνος, ἀλλὰ καὶ ἐφαλλε γλυκύτερον καὶ μουσικώτερον μέλος καὶ μετὰ περισσότεραν ἐκπληξίνην. Εἰς μίαν κιθάραν π.χ., ἂν κανεὶς ἀφαιρέσῃ καὶ μίαν χορδὴν μόνον, τότε γίνεται ἀργός ὁ τεχνίτης, ἀχρηστος ἢ τέχνη, μάταιον τὸ ὄργανον, ἐδῶ ὁμοίως τίποτε τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ τὸ ἐντελῶς ἀντίθετον. C Διότι, κιθάρα ἐγένετο τὸ στόμα, χορδὴ ἢ γλῶσσα, τεχνίτης ἢ ψυχὴ καὶ τέχνη ἢ ὁμιλογία. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁμοίως ἀφηρέθῃ ἢ χορδὴ, δηλαδὴ ἡ γλῶσσα, δὲν ἀπέθρησε ἀχρηστα οὔτε ὁ τεχνίτης, οὔτε ἡ τέχνη, οὔτε τὸ ὄργανον, ἀλλ' ὅλα παρουσιάζουν τὴν ἰδικὴν τῶν δυνάμιν.

Καὶ ποῖος τὰ ἔκαμεν αὐτὰ; Ποῖος ἐπέδειξεν αὐτὰ τὰ θαυμαστά καὶ παράδοξα; Ὁ Θεὸς ποῦ μόνος αὐτὸς κάμνει τὰ παράδοξα, περὶ τοῦ ὁποῖου λέγει ὁ Δαβὶδ, «Κύριε, ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ δυνάει σου ἐν πάσῃ τῇ γῆ· ὅτι ἐπήρθῃ ἡ μεγαλοπρέπειά σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν· ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηστῆσεν αἶνον» (Ψαλμ. 8. 2 - 3). D Τότε λοιπὸν ἀπὸ στόματα νηπίων καὶ θηλαζόντων, ἐνῶ τώρα ἀπὸ στόμα χωρὶς γλῶσσαν. Τότε φύσις νηπιακῆ, ἐνῶ τίποτα στόμα ἔσθλημον. Ταυφερὰ ἦτο τότε ἡ οἴζα εἰς τὰ παιδία, ὁ κασπὸς ὁμοίως ὄρμος. ἐνῶ ἐδῶ καὶ αὐτὴ ἡ οἴζα ἀφηρέθῃ καὶ ὁ σχηματισμὸς τοῦ κασποῦ δὲν ἠμποδίζεται, διότι καρπὸς τῆς γλώσσης ἦτο ἡ φωνή.

Πῶ θαυμαστά τὰ ὕστερινὰ ἀπὸ τὰ προηγούμενα. Καὶ διὰ νὰ μὴ γίνωνται αὐτὰ ἀπίστευτα, διὰ τοῦτο προστέραςεν ἐκεῖνα, διὰ νὰ μὴ ἀνηυχωῶμεν εἰς αὐτὰ, ἔχουσα συνηθίσει ἡ διάνοιά μας εἰς ἐκεῖνα ἐκ τῶν προτέρων. Διὰ τοῦτο αὐτὰ ἔλαβον χώραν τώρα, διὰ νὰ γίνοντο πιστευτὰ ἐκεῖνα τὰ ἀφανῆ καὶ παλαιὰ πιστοποιούμενα ἀπὸ τὰ φανερά καὶ προσφάτως γενόμενα. E ἔτσι κάποτε ἐβλάστησε καὶ ἡ ράβδος τοῦ Ἄαρων, ὅπως τώρα ἐβλάστησε τὸ στόμα τοῦ μάρτυρος. Διατί ὁμοίως τότε ἐβλάστησεν ἡ ράβδος τοῦ Ἄαρων; Ἐπειδὴ ἠτιμάζετο ὁ ἱερεὺς. Καὶ διατί τώρα ἐβλάστησε τὸ στόμα τοῦ μάρτυρος; Ἐπειδὴ ἐβλάστησε ἡ ράβδος τοῦ μάρτυρος. Βλέπε λοιπὸν πῶς εἶναι ἡ συγγένεια τοῦ θαύματος καὶ ἡ ὑπεροχὴ. Διότι, ὅπως ἐκεῖνη ἡ ράβδος ποῦ δὲν ἦτο ἠνωμένη μετὰ τὴν ρίζαν, οὔτε ἐπρουηθεύετο ἀπὸ τὴν γῆν τὴν σχετικὴν ὑγρασίαν, ἀλλὰ στερουμένη τὴν ἐν λόγῳ προμήθειαν καὶ ἀπολέσασα τὴν καρπογόνον δύναμιν, αἰφνιδίως παρουσίασε καρπὸν, ⁶¹⁷ Α ἔτσι λοιπὸν καὶ ἐδῶ ἡ φωνή, ἂν καὶ ἔχασε τὴν ρίζαν τῆς καὶ δὲν εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ ὄργανου, ὅμως αἰφνιδίως ἐβλάστησεν εἰς ἔρηρον καὶ ἀγονοσὶ στόμα. Εἰς αὐτὰ μὲν ἡ συγγένεια, εἰς τὸ ἄλλο δὲ ἡ ὑπεροχὴ· διότι εἶναι μεγάλη ἡ διαφορά τοῦ καρποῦ μεταξὺ τῶν δύο. Διότι ὁ μὲν εἰς ἦτο αἰσθητός, ἐνῶ ὁ ἄλλος πνευματικὸς καὶ ἀνοίγων αὐτοὺς τοὺς οὐρανούς εἰς ἐκεῖνον ποῦ ἐγέννησε τότε τὴν φωνὴν αὐτῆν.

Δι' ὅλα αὐτὰ λοιπὸν ἄς χαροῦμε μαζί μετὰ τὸν μάρτυρα, ἄς δεξάσωμεν τὸν θαυματουργοῦντα αὐτὰ Θεόν, ἄς μιμηθῶμεν τὴν ὑπομονὴν τοῦ συνδούλου μας, ἄς εὐχαριστήσωμεν διὰ τὴν χάριν τὸν Κύριον μας, ἄς λάβωμεν ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ἐλέχθησαν ἀρκετὴν ἀνακούφισιν εἰς τοὺς πειρασμούς καὶ ἀφοῦ θαυμάσωμεν τὴν δύναμιν τοῦ δημιουργοῦ μας Θεοῦ B καὶ τὴν κηδεμονίαν σου, ἄς προσφέρωμεν ὁ κανεὶς τὸ κατὰ δυνάμιν καὶ τὰ ὅσα ἐξαρτῶνται ἀπὸ αὐτὸν θὰ ἀκολουθήσουν πάντως. Εἴτε ἄνθρωποι, εἴτε δαίμονες, εἴτε αὐτὸς ὁ διάβολος μᾶς κτυπᾷ, τίποτε περισσότερον δὲν θὰ ἠμπορέσουν ἐναντίον μας οἱ ἐχθροί, μόνον ἂν ἐπιδειξώμεν θεθαίως τὴν προθυμίαν μας καὶ προσφέρωμεν ὅσα ἐκ μέρους μας πρέπει νὰ προσφερθῶν. Διότι ἔτσι θὰ ἐφελέσωμεν τὴν συμπάθειαν τοῦ Θεοῦ ἐδῶ καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν θὰ ἀπολαύσωμεν πολλὴν δόξαν καὶ σωτηρίαν, τὴν ὁποῖαν εἶθε ὅλοι νὰ ἐπιτύχωμεν μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀρμόζει δόξα, τιμὴ καὶ δυνάμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. C

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΜΑΡΤΥΡΑ ΡΩΜΑΝΟΝ

Λ Ο Γ Ο Σ Β'

1. Αἱ μὲν παλαιστραὶ παρέχουν εἰς τὰ σώματα ἀνδρείαν καὶ μεθόδους ἀθλητικῆς τέχνης, αἱ δὲ μνήμαι τῶν μαρτύρων ἐξοπλίζουν τὰς ψυχὰς διὰ τὴν ἀντιμετωπίσασιν τὰ τεχνάσματα τῶν δαιμόνων καὶ τὰς γυμνάζουν πῶς νὰ παλαίουν ἐναντίον των. Ὁ Διότι τὸ νὰ ἐκθέσῃ κανεὶς δημοσίᾳ τὴν ἀθλητικὴν προσπάθειαν καὶ τὴν ἀνένδοτον πάλην πρὸς τὰς μάστιγας, αὐτὰ δίδουν εἰς τὴν εὐσεβείαν θάρρος, ὅπως ἀκριθῶς ἡ διήγησις τῶν ἐν σταδίῳ παθημάτων κάθε μάρτυρος βοηθεῖ εἰς τὸ νὰ διέλθῃ κανεὶς τὸν στενὸν δίαυλον⁴⁸ τῶν πνευματικῶν ἀγώνων. Τέτοια εἶναι καὶ ἡ μνήμη τοῦ σήμερον στεφανωθέντος ἀθλήτου. Διότι, ποῖος δὲν θὰ τολμήσῃ πλέον νὰ ἀγωνισθῇ κατὰ τοῦ διαδόλου, ἔχοντας ἀσκηθῇ εἰς τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὰ παλαιάματα τοῦ μάρτυρος, τὸν ὁποῖον δὲν ἠμπόρεσε νὰ κατατρομάξῃ πλῆθος τῶσων πολλῶν κινδύνων; Διότι τότε εἰς τὸν κόσμον ἐχώρησε μεγάλη καταδυναστεύσις τῆς ἀσεβείας καὶ ἡ ζωὴ ἐμμεῖτο τὴν θάλασσαν πού οὐεῖται ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καὶ ἀπὸ τὸ πέλαγος μετεφέρθησαν εἰς τὴν γῆν αἱ τρικυμῖαι. Ἐ καὶ φοβερός κλύδων ἐκύκλωσε τὸ σκάφος τῆς εὐσεβείας, κατὰ τὸν ὁποῖον ὑπῆρχον πολλοὶ νεκροὶ κυβερνήται, μέγας δὲ ἀριθμὸς ναυτῶν ἐτάφη ὑπὸ τὰ κύματα καὶ ὅλα ἦσαν πλήρη πικρῶν φόδων καὶ ναυαγίων. Ἐπεινον οἱ βασιλεῖς ὀρμητικώτερον καὶ ἀπὸ καταγίδια, φοβεράς τρικυμίας ἐπέφερον οἱ τύρανοι, θρόνοι ἀρχόντων συνεκινουῦντο, δικασταὶ ἐκήρυττον τὴν ἀρνήσιν τοῦ Χριστοῦ, μὲ πικράς τιμωρίας ἠπειλοῦν τοὺς παραβάτας οἱ νομοθέται.⁴⁹ Ἄ ἄνδρες ἠρπάζοντο διὰ τὴν θυσίαν τὰς θυσίας τῶν δαιμόνων, γυναῖκες ἐσύροντο εἰς τὸ δδέλυγμα τῶν θωμῶν. Εἰς αὐτὴν τὴν λύσσαν ἐσύροντο ἀκόμη καὶ παρθένοι, ἱερεῖς ἐφυγαδεύοντο καὶ χριστιανοὶ ἐξεδιώκοντο ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς τόπους.

48. Δίαυλος=διπλὸς ὁρίζων, στενὴ ὁδὸς, τὰ στενά. Ὁ δίαυλος ἔστ' ἀπόνοιμα τῶν θρωμένων. Ὅταν ἐκκινουῦνται ἀπὸ ἐν σημείου τοῦ σταδίου, ἔτρεχον κατὰ μῆκος αὐτοῦ καὶ παρακλιπόμενοι μίαν στήλην, ἥτις ἀνομιμάζετο καμπυλῆς, ἐπέστρεφον ὅπως προκειμένου νὰ τετραγώνουν τὸ ἀγώνισμα τοῦ θρόνου καὶ ἐπιπύκτων τὴν νύκτα.

Διὰ τέτοιου εἶδους μάχην ἐξοπλίζετο ὁ μάρτυς καὶ μὲ τὴν γνώμην ἀντεστάθῃ εἰς τῶσους πολλοὺς κινδύνους, ὡς σκιεμάχιαν θεωρῶν τὴν παράταξιν τῶν ἀντιπάλων καὶ ὅπως εἰς τὰ σκάμματα ἀντὶ διὰ κόνιν μὲ τὴν πίστιν του τοὺς δικαστὰς πασπαλίζοντας, ἔτσι προκαλοῦσε τὴν γνώμην τοῦ τότε δικαστοῦ, ἀφοῦ ἐσταμάτησε τὴν εἰσοδὸν του εἰς τὸν ναόν. Διὰ ταῦτα εὐθὺς ὁ γενναῖος ὠδηγήθη εἰς τὰ βασανιστήρια καὶ τοῦ προσεφέροντο πολλὰ εἶδη τιμωριῶν, ὅ ὁ μάρτυς ὁμῶς ὠμοίασε μὲ κιθάραν, μὲ τὴν χορδὴν τῶν βασανιστηρίων προκαλούμενος εἰς ὀμίλιαν. Καὶ αἱ μὲν δῆμοι τοῦ συνέτριβον τὸ σῶμα, ἐκεῖνος ὁμῶς ὡς χάλκινον ὄργανον κρούμενον ἀπηχοῦσε τὸ μέλος τῆς εὐσεβείας. Ἐκεῖνος ἀφοῦ τὸν ἐκρέμασαν εἰς τὸ δένδρον τὸν ἐξέσχιζαν, ἐκεῖνος ὁμῶς ἠσπάζετο τὸ ξύλον ὡς νὰ ἦτο δένδρον ζωῆς. Ἐκεῖνοι διεσπάρασσαν τὰς παρεῖας τοῦ δικαίου ὡς νὰ ἦσαν πλευρά, αὐτὸς ὁμῶς ἐρητόρευε ὡς νὰ ἐλάμβανε καὶ ἄλλα στήματα καὶ κατήσχυε μὲ νέου εἶδους πτώσιν τὸν ἀντίπαλόν του.

Ὅταν λοιπὸν εἶδε τὸν δικαστὴν νὰ τὸν προσκαλῇ εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν δαιμόνων, ζητεῖ νὰ τοῦ φέρουν ἓν μικρὸν παιδίον ἐκ τῆς ἀγορᾶς διὰ νὰ τὸ κάμῃ κριτὴν αὐτῶν πού ἐζητεῖ ἀπὸ τὸν μάρτυρα ὁ δικαστὴς καὶ ὅταν τοῦ προσήχθη τὸ θρέφος, Ἐ τοῦ ὑπέβαλε τὴν σχετικὴν μὲ τὸ θέμα ταῦτο ἐρώτησιν. Τέκνον, τοῦ λέγει, εἶναι δίκαιον νὰ προσκυνηθῇ κανεὶς τὸν Θεόν, ἢ τοὺς θεοὺς τοὺς ὁποίους παραβέχονται αὐτοὶ ἐδῶ; Μεγάλῃ πράγματι ἡ σοφία τοῦ μάρτυρος μὲ τὸ νὰ κάμῃ δικαστὴν τοῦ δικαστοῦ τὸ μικρὸν παιδίον καὶ ἐκεῖνο εὐθὺς ἀποφαινεταὶ ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ ἀποδειχθῇ ἔτσι, ὅτι ἀπὸ τοὺς ἀσεβεῖς δικαστὰς συνετώτερα εὐρίσκονται καὶ παιδία, μᾶλλον ὁμῶς διὰ νὰ μὴ εἰσὶν μόνον ὁ μᾶστις μάρτυς, ἀλλὰ καὶ ἀλείπτῃς μαρτύρων. Πλὴν ὅτε καὶ ταῦτο ἀνέτρεψε τὴν μανίαν τοῦ δικαστοῦ, ἀλλ' εὐθὺς ὁ μάρτυς Ὁ μετὰ τοῦ θρέφους ὠδηγεῖτο εἰς τὸ ξύλον καὶ αὐτὴν τὴν τιμωσίαν πάλιν ἡ εἰρκτὴ διεδέχθη καὶ ἐκείνην ἄλλη ἀπόφασιν ἀπονέμουσα εἰς τοὺς ἀθλητὰς ποικίλας τιμωρίας. Καὶ τὸ μὲν θρέφος κατεδικάσεν εἰς θάνατον, τὸν δὲ μάρτυρα εἰς ἐκτομὴν τῆς γλώσσης.

Ποῖος ἤκουσε τέτοιον τρόπον κρίσεως ποτέ; μαστίζον οἱ δικασταὶ τοὺς καταδίκους διὰ νὰ ὁμολογήσουν ὅσα γνωρίζουν διὰ τὸν ἑαυτῶν των' κόπιται δὲ τὴν γλώσσαν τοῦ μάρτυρος ὁ κοιτῆς τῆς ἀσεβείας. Ἐναναγκάζων νὰ σιωπᾷ αὐτὸς δι' ὅσα γνωρίζει διὰ τὸν ἑαυτῶν του. Ἐ Ὁ φοβερά ἐπιπόνησις ἀπάτης. Τὴν ψυχὴν τοῦ φρονεῖ τὸ τοῦ Χριστοῦ,

λέγει, δὲν τὴν μετετόπισα καὶ ἂν ἀκόμη κόψω τὴν ὑπὲρ Χριστοῦ ὁμιλοῦσαν γλῶσσαν.

Ἀπόκοψε λοιπὸν τύραννε τὴν γλῶσσαν, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι τὸ στόμα καὶ χωρὶς γλῶσσαν ρητορεύει ὑπὲρ Χριστοῦ. Ἀφαίρεσε λοιπὸν τὴν γλῶσσαν ἀπὸ τὸ στόμα, διὰ νὰ γνωρίσῃς ἐκεῖνον ποῦ ὑπόσχεται τὰ ἀληθῆ γνωρίσματα τῶν γλωσσῶν. Διότι τὸ μὲν ὄργανον τῆς γλώσσης τὸ ἔκοψεν, ὁ λόγος ὁμῶς ἐξώρμησε κατόπιν πρὸ ἀκατάσχετος, ὅταν νὰ εἶχεν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ κάποιο ἐμπόδιον τῆς γλώσσης.³¹⁹ Ἄ θεάμα ἀσύνηθες καὶ παράδοξον, σὰρκινος πρὸς σαρκικούς ἀσάρκως ὁμιλῶν. Εἰς τὸν μάρτυρα ἐπομένως ἀρμόζουν οἱ λόγοι τοῦ προφήτου «Ἐπληρώθη χαρὰς τὸ στόμα ἡμῶν καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἀγαλλιάσεως» (Ψαλμ. 125, 2). Ἐπλήσθη ἀπὸ χαρᾶν τὸ στόμα, ἐπειδὴ προσέφερεν εἰς τὸν Χριστὸν νέον θυμὰ τὴν γλῶσσαν. Ἡσθάνθη καὶ ἡ γλῶσσα ἀγαλλιάσιν, ἐπειδὴ ἔγινε πρόδρομος μάρτυς τοῦ μάρτυρος. Ὡ γλῶσσα ποῦ μετέδῃς πρὶν ἀπὸ τὴν ψυχὴν εἰς τὴν χορείαν τῶν μαρτύρων. Ὡ στόμα ποῦ ἐγέννησες μάρτυρα ποῦ ἐκρύπτετο ἐντός σου. Ὡ γλῶσσα ποῦ ἀπέκτησες θυσιαστήριον τὸ στόμα. Ὡ στόμα ποῦ εἶχες ὡς σφάγιον τὴν γλῶσσαν σου. Διέφυγες, ὦ γενναίε, τὴν προσοχὴν τῶν ἀνθρώπων μὲ τὸ νὰ ἔχῃς ναὸν τὸ στόμα, ναὸν μέσα εἰς τὸ ὅποιον ἐθυσίασες ὡς παράδοξον ἀμνάδα τὴν σὺναιμὸν σου γλῶσσαν.

B 2. Ποίος ρήτωρ θὰ στεφανώσῃ ἐπαξίως τὰς ἀρετὰς σου; Ἐλαβες ἀπὸ τὴν φύσιν γλῶσσαν καὶ ἐσὺ τὴν ἀνέδειξες μάρτυρα. Ἐλαβες στόμα διὰ νὰ χρησιμοῦση φυλακτήριον τῆς γλώσσης καὶ ἐσὺ κατεσκεύασες τὸ στόμα θυμὸν τῆς γλώσσης. Ἐλαβες τὴν ἠχοῦσαν χορδὴν καὶ ἐσὺ τὸ ἀνέδειξες ἀτάχυν κοπτόμενον. Ἐλαβες γλῶσσαν διὰ νὰ διακοῦν εἰς τοὺς λόγους καὶ ἐσὺ τὴν ἐθυσίασες εἰς τὸν Χριστὸν ὡς ἀμῶνον πρόβατον. Μὲ ποῖαν κατάλληλον ὀνομασίαν λοιπὸν νὰ τιμῆσω τὴν γλῶσσαν σου; Μὲ ποῖον ὄνομα νὰ σοῦ κοσμήσω τὴν γλῶσσαν; Τῆς προσέφεραν οἱ δήμιοι τὴν μάχαιραν καὶ αὐτὴ, ὅπως ὁ δεδεμένος Ἰσαάκ, δὲν ἐσκόρπα. Ἄλλ' ὡς νὰ εὐρίσκετο εἰς τὸν θυμὸν τοῦ στόματος μὲ εὐχαρίστησιν ἀνέμενε τὴν ἐκκοπήν, διδάσκουσα εἰς τὰς γλώσσας τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ὅνι μόνον νὰ ὁμιλοῦν περὶ Χριστοῦ, (ἄλλ' ὅτι πρέπει καὶ νὰ κόπτονται ὑπὲρ αὐτοῦ). Ἡρπασες λοιπὸν, ὦ γενναίε, τὸ φιλότιμον τῆς θυσίας τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ, ἐπειδὴ προσέφερες ἀντὶ τέκνου μονογενοῦς τὸ μονογενὲς βλάστημα τῆς γλώσσης σου. Καλῶς, ὅθεν, καὶ ὁ Χριστὸς σοῦ ἐνεφέτευσε δευτέ-

ραν γλῶσσαν, διότι σὲ εἶρε καλὸν γεωργὸν τῆς πρώτης. Καλῶς, ἐπομένως, σοῦ ἐχάρισε τὴν ἀσάρκινον γλῶσσαν, διότι δὲν ἤρμοζεν ἡ σὰρκινος εἰς τὸ ἀγγελικὸν φρόνημα. Καλῶς λοιπὸν σοῦ ἔδωκε τὴν ἀμοιβὴν τῆς γλώσσης. Ἐχρησιμοποίησες διὰ θυσίαν εἰς τὸν Κύριον τὴν γλῶσσαν σου καὶ αὐτὸς τῆς ἐβάναισε φωνὴν διὰ νὰ ρητορεύῃ καὶ ἔτσι μεταξὺ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ Χριστοῦ ἔλαβε χώραν μία συναλλαγὴ, ὥστε ἡ μὲν γλῶσσα νὰ κοπῆ πρὸς χάριν τοῦ Χριστοῦ, ὁ δὲ Χριστὸς νὰ ὁμιλῇ ἀντὶ τῆς γλώσσης.

B Ποῦ εἶναι τώρα ὁ Μακεδόνας,³²⁰ ὁ ὁποῖος ἀντιμάχεται πρὸς τὸν Παράκλητον ποῦ ἔδωκε τὸ χάρισμα τῶν γλωσσῶν; Ὅτι δὲ δὲν ψεύδομαι μὲ τὸ νὰ ἀποδίδω εἰς τὴν θεότητα τοῦ Παρακλήτου τὰς δωρεὰς τῶν χαρισμάτων, μάρτυς μου εἶναι ὁ μακάριος Παῦλος, αὐτὸς ποῦ τώρα δοῦν πρὸς τὴν ἰδικὴν σὰς ἀγάπην· «Πάντα ταῦτα ἐνεργεῖ ἔν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, διαίρων ἴδια ἐκάστω, καθὼς βούλεται» (Α' Κορ. 12, 11). Καθὼς βούλεται, λέγει, ὅχι καθὼς τοῦ παραγγέλλου νὰ πράξῃ. Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ γεμίσω τὸν νοῦν σας μὲ πλῆθος ἄλλων πραγμάτων. ἐνθυμούμενοι αὐτὴν τὴν φωνὴν ὑπὲρ τοῦ Παρακλήτου. Ἐ ποῦ εἶναι ἰσχυρά, ἃς ἀπέλωμεν ἔτσι ἀπὸ τῶν χώρων τούτων, οκεπτόμενοι μὲν κατ' ἐκείνων μεγάλα, συγχωροῦντες ὁμῶς αὐτοῦς ποῦ κάποτε ἐπλανήθησαν καὶ προσκυνοῦντες τὴν θεότητα τοῦ Παρακλήτου. Καὶ ἡ μὲν προφητικὴ ἀσπίτις ἐξαγγέλλουσα ἐκ τῶν προτέρων τὴν οἰκουμένην εἰς Χριστὸν συμφωνίαν ἔλεγεν. «ὅτι εἰδήσοσίν με, λέγει, ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν καὶ ἕως μεγάλου αὐτῶν» (Ἰερμ. 31, 34) 420 Α καὶ «Πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ Θεῷ τῷ ἀληθινῷ» (Ῥωμ. 14, 11). Καὶ ὁ μὲν προφήτης, ὅπως εἶπα, εἰς τὸ δίκτυον τῆς θεωνωσίας περικλείει κάθε γλῶσσαν, ἡμεῖς δὲ σήμερον θὰ ἀκοῦσμεν καὶ ρήτορα χωρὶς γλῶσσαν, ὁ ὁποῖος ὑπερασπίζεται τὴν εὐσέβειαν, ὡς κιθάραν τρέπον τινὰ ποῦ ἐνῶ στερεῖται χορδῆς, εὐφημεῖ τὸν δημιουργόν. Ἄς λέγει λοιπὸν καὶ ὁ ὁγιος Ῥωμανὸς τὸ ψαλμικόν. «Ἡ γλῶσσα σου κέλευσε γραμματέως ὀξυνοῦσθαι» (Ψαλμ. 44, 1). Ποῖα γλῶσσα; Ὅχι αὐτὴ ποῦ ἔκοψεν ἡ μάχαιρα, ἀλλ' ἐκεῖνη ποῦ ἐγάλλευσεν ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διότι μόλις ἐλύθη ἡ γλῶσσα, τὴν θέσιν τῆς ἔλαθεν ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος.

319. Ὁ Μακεδόνας, οὗτος ὑπὲρ τοῦ κατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Ἦγινεν ἀρχιεπὶς τῆς αἰρέσεως τῶν Πνευματιζούντων. Προσέειπε εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα δὲν εἶναι θεός, τὸ αὐτὸν παράδοξον τῆς ἁγίας Τριάδος, ἀλλὰ κτίσμα καὶ δημιουργημα. Κατεδικάσθη ἀπὸ τὸν Σίνεδρον τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 380 καὶ τὴν 2' Οἰκουμένην ἐπίσης Σίνεδρον (381).

Β Είχον και οι απόστολοι γλώσσας, αλλά διά να φαῖν ἡ δύναμις τοῦ ἐνεργούντος Θεοῦ, ἔπαισεν ὁ πηλὸς και ἔμιλε το πῦρ τὸ οὐράνιον. Εἶχε και ὁ μωσαϊκὸς Νόμος εἰκόνα τοῦ ὑπερφυσικοῦ τούτου πράγματος, διότι εἶχεν ἡ θάλας και τὸ πῦρ. Καὶ τὸ ἀποστολικὸν πῦρ προετύπου ἐπὶ τῆς θάλας τὰς φωνὰς τοῦ κηρύγματος και δίδει φωνὴν εἰς τὸ ἄψυχον διά νὰ γίνῃ πιστευτὸν δταν ἔγγισῃ τὰ ζῦψυχα ὄργανα. Ἐάν λοιπὸν τὸ ἄψυχον ἢ ἀφή τοῦ πυρός τὸ μετέβαλεν εἰς ἐμψυχον, πὼς δὲν ἐπρόκειτο νὰ γεμίσῃ ψυχὰς λογικὰς δι' ἀφῆς διὰ νὰ ἠχῆσῃ τὸ παναρμόνιον μέλος; Αὐτὴν τὴν χάριν τὴν ἔλαβε και ὁ αἰοιδίμος Ρωμανὸς C και μολονάτι τοῦ ἔκοφαν τὴν γλώσσαν, ἐκεῖνος μὲ μεγαλυτέραν φωνὴν ἤλεγχε τὸν τύραννον. Καὶ δὲν δὰ ἐτόλμα καν ὁ τύραννος νὰ προβῆ εἰς ἔκτομὴν τῆς γλώσσης, ἀν δὲν ἐφοδεῖτο τὰ ρεύματα τῶν ἐλέγχων, ἀν δὲν κατεπλήσαστο πρῶτον ἀπὸ τῶν χεῖμαρρον τοῦ κηρύγματος, ἀν δὲν ἐνόμιζεν ὅτι ἠμπορεῖ νὰ ἀναχαιτίσῃ τὰ κύματα τῆς εὐαγγελικῆς ρητορείας. Ἄς ἴδωμεν δὲμος ἀπὸ ποίαν ἀνάγκην κινούμενος ὁ τύραννος προέβη εἰς αὐτὸ τὸ τόλμημα.

3. Θυσιάσας κάποτε ὁ ἀσεβὴς τύραννος εἰς τὰ εἰδωλα και καθὼς ἦτο γεμάτος καπνὸν και κνίσσαν και σταγόνας ἀσεβείας, τροχάδην προχωρεῖ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν και φέροντας μαζί του και τὸν γεμάτον μὲ αἵματα πέλεκυν, ἐζητεῖ ἐπιμόμως νὰ εὕρῃ τὸ ἀναίμακτον θυσιαστήριον **Δ** διά νὰ ἐπιτελέσῃ ἀθέμιτον θυσίαν. Πλὴν ἡ μαγία τοῦ τυράννου δὲν διέφυγε τῆς προσοχῆς τοῦ μάρτυρος. Εὐθύς λοιπὸν ἐκεῖνος τρέξας εἰς τὰ προπύλαια τοῦ ναοῦ, ἀνακόπτει τὴν ἤδη φερομένην πλημμύραν τῆς ἀσεβείας και σὺν πολυτέριος κυδερνήτης πού δλέποντας τὴν θάλασσαν νὰ ἀπειλῇ τὴν πρῶραν δὲν ἀνέχεται νὰ μὲνῃ ἀδρανῆς, ἀλλὰ διασχίζει ὅλον τὸ σκάφος μὲ ἑλαφρὸν περπάτημα και μὲ τὸ πηδάλιον ἀφου σηκῶσῃ τὴν πρῶμνην, στρέφει τὸ πλοῖον ἀντίθετον πρὸς τὰ κύματα και ἀφου ὑψώσῃ τὸ κινδυνεύον μέρος διασχίζει καταμεσῆς τὴν τρικυμίαν και μὲ ἐπιδειξιότητα αὐλακῶνει τὸ ὑψούμενον πέλαιος, τούτου και ὁ μακάριος Ρωμανὸς ἔκαμεν. Ἐν Ἐνῷ ἡ εἰδωλολατρικὴ θάλασσα ἐδρυχάτο δλάσφημα και ἔλυσσα ἐναντίον τοῦ σκάφους τῆς Ἐκκλησίας και ἔχυνεν ἀφροῦς αἱμάτων κατὰ τῶν θυσιαστηρίων, ἀπλίζεται μόνος του διά νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν μαινομένην θάλασσαν και δλέπιον ὅτι τὸ σκάφος καιρῶς θαλλόμενον, ἀφυπνίζει τὸν Κύριον πού διαμένει εἰς τὸ σκάφος και τὸν ἀφυπνίζει ἀπὸ τῶν ὕπνων τῆς μακροθυμίας πού ἐκάθευδε. Βλέπει τὸ πέλαιος νὰ χεῖμάσεται ἀπὸ τοὺς ἀντι-

θέτους ἀνέμους και ἀναφωνεῖ τοὺς λόγους τῶν μαθητῶν πού ἐκινδύνευσαν, «Ἐπιστάτα, σώσον, ἀπολλύμεθα» (Λουκ. Β, 24). Πειραταὶ περιστοιχίζουσι τὸ σκάφος, λυκοὶ πολιορκουσι τὸ ποῖμνιον, ἄρσται κατασκάπτουσι τὸν νυμφικὸν σου θάλαμον, μοιχικὰ συρίγματα πολιορκουσι ἀπὸ παντοῦ τὴν νύμφην, καὶ Ἄ πάλιν ὁ ὄφις τρυπᾷ τὸν τοίχον τοῦ παραδείσου, ὁ θεμέλιος τῆς Ἐκκλησίας, ἡ πέτρα σαλεύεται, ρίξε λοιπὸν ἐξ οὐρανοῦ τὴν εὐαγγελικὴν σου ἀγκυραν και στήριξε τὴν πέτραν πού σείεται. Ἐπιστάτα, σώσον, ἀπολλύμεθα».

Ὁ κοινὸς κίνδυνος κάνει τὸν μάρτυρα νὰ λαμβάνῃ και αὐτὸς μέρος και νὰ ἐμφανίζεται μὲ παρηρσίαν εἰς τὸν Κύριον· ἀφήνει νὰ τρέξῃ ἡ γλώσσα του κατὰ τοῦ τυράννου· σταμάτα, τοῦ λέγει, ἀπὸ τὸν μανιώδη ταῦτον δρόμον σου τύραννε· κατάλαβε τὴν ἀδυναμίαν σου, σεβάσου τὰ ὄρια τοῦ σταυρωθέντος· ὄρια δὲ τοῦ σταυρωθέντος δὲν εἶναι οἱ τοῖχοι τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης. Ἀποτίναξε τὴν ἀχλὺν τῆς μαγίας, κύτταξε τὴν γῆν και ἐνθυμοῦ τὴν ἀσθενίαν τῆς φύσεώς σου. **Β** Ἄναδλεψε εἰς τὸν οὐρανὸν και ἀναλογίσου τὸ μέγεθος τοῦ πολέμου. Ἀποστρέφου τὴν ἀσθενῆ συμμάχίαν τῶν δαιμόνων. Σκέψου ὅτι οἱ δαίμονες, ἔχοντες κτυπηθῆ ἀπὸ τὸν σταυρὸν, σὲ προτείνουσι προστάτην τῶν θυμῶν τῶν. Τί δῖωκεις τὰ ἀκατάληπτα; Τί τοξεύεις τὰ ἀπέραντα; Μήπως ὁ Θεὸς περιορίζεται μὲ τοίχους; Τὸ θεῖον εἶναι ἀπειρον. Μήπως ὁ Κύριός μας βλέπεται μὲ σάρκινους ὀφθαλμούς; διότι εἶναι ἀθεώρητος και ἀσχημάτιστος κατὰ τὴν οὐσίαν του, ἀνθρωπίνως μόνον περιγράφεται και δλέπεται. Μήπως κατοικεῖ εἰς τὸν λίθον και εἰς τὸ ξύλον τῶν ἀγαλμάτων, πωλῶν τὴν πρόνοιάν του εἰς τὴν τιμὴν ἑνὸς δοῦς και ἑνὸς προβάτου; Μήπως λοιπὸν ὁ θυμὸς γίνεται μεσίτης εἰς τὰς συναλλαγὰς του; Αὐτὴ ἡ αἰτησις σαφραεῖ μόνον εἰς τοὺς ἰδικούς σου ἀπλήστους δαίμονας. **Γ** Ὁ ἰδικός μου Κύριος, ἡ μάλλον ὁ τῶν ὄλων Κύριος Χριστὸς κατοικεῖ εἰς τὸν οὐρανὸν και κατευθύνει τὸν κόσμον και θυσία δι' αὐτὸν ἀποτελεῖ ψυχὴ ἡ ὅποια δλέπει τὸν οὐρανὸν, μία τροφὴ δι' αὐτὸν, ἡ σωτηρία τῶν πιστῶν.

Παῦσε λοιπὸν νὰ ὑψώνης τὰ ὄπλα κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ποῖμνιον εἰς τὴν γῆν και ὁ ποιμὴν εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἡ. Τοῦτα γαμερῶναι πῶσον ταπεινὴν ἰδέαν ἔχον ὁ εἰδωλολάτρης διά τὴν θεοῦ τῶν. Ἄσπε ἀπὸ τὴν εἰλίαν ἐνὸς προσεκορμένον ὡς θεοῦ εἰς αὐτοῦς ὅσον νὰ ἔκαστον και τὴ μέγεθος τῆς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους δουλείας τῶν.

νόν⁵¹ εἰς τὴν γῆν αἱ κληματίδες καὶ ἡ ἀμπελος εἰς τὸν οὐρανόν· ἂν λοιπὸν κόψῃς τὰς κληματίδας αὐξάνεις τὴν ἀμπελον. Εἶναι πλήρεις αἱμάτων αἱ χεῖρες σου, τὸ ξίφος σου σφάζει ἄλογα θύματα· λυπήσου τὰ ἀνάτια θρέμματα καὶ δι' ἡμᾶς ποῦ σὲ ἐλέγχωμεν ἄφωσέ τὸ φονικὸν ὄργανον. Λυπήσου τὰ ἀνάτια θρέμματα⁵² καὶ σφάζε ἡμᾶς ποῦ σὲ κατηγοροῦμεν. Διότι δὲν φοβοῦμαι τόσον τὴν μάχαιραν ποῦ φονεύει ἀνθρώπους, ὅσον τὸν πέλεκυν ποῦ σφάζει διὰ τὴν θυσίαν. **Δ** Ἡ ἀνδροφόνος μάχαιρα διαμελίζει τὸ σῶμα, ἐνῶ ὁ ἐπιθώμιος πέλεκυς ἐξολοθεύει μαζὶ θῦμα καὶ θύτην. Κόψε τὸν ἰδικόν μου τράχηλον καὶ μὴ μολύνῃς τὸ θυσιαστήριον. Ἔχεις ἐμπρὸς σου σφάγιον αὐτόκλητον διὰ τὴν θυσίαν, διὰτὶ κρατεῖς δεμένον ἀκόμη τὸν ταῦρον ποῦ σηκώνει τὸ κεφάλι του ἐπάνω; Ἐάν ἐπιθυμῇς νὰ θυσιάσῃς, θυσίαζε λογικὸν σφάγιον εἰς τὰ προπύλαια τῆς Ἐκκλησίας.

Δὲν ὑποφέρει ὁ τύραννος τὴν ὑπερβολικὴν παρουσίαν τοῦ μάρτυρος. **Ε** ἄλλ' εὐθὺς ἀρχίζει τὸ ἔργον τῆς θυσίας ἀπὸ τὴν γλώσσαν. Κόπτει τὴν γλώσσαν, ὄχι διότι ἤθελε νὰ τὸν φονεύσῃ, ἀλλὰ πολεμῶν τὸ κήρυγμα, ὄχι τόσον διότι ἐφθόνηι τὸν κήρυκα, ὅσον διότι κατηγορεῖ τὸν κηρυσσόμενον Χριστόν. «Ἄλλ' ὁ δρασσόμενος τοὺς σσφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν» (Α' Κορ. 3, 19), τὸ ἀποκοπὲν ὄργανον τῆς φωνῆς ἀποστέλλει ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ μετὰ ἀάρατον γλώσσαν δοθεῖ τὴν ἀδύνατον φωνὴν καὶ χαρίζεται εἰς τὸν ἄφωρον φωνὴν, φανερώνοντας ἐμπράκτως εἰς τὸν τύραννον τὴν ἀνθρωπίνην δημιουργίαν. ⁵²² **Α** Καὶ ὅπως οἱ τεχνῖται ποῦ ἀνοίγουν τὰ φρέατα σκάπτοντας τὰ φλέβας τοῦ νεροῦ κἀμνονοῦ νὰ τρέχῃ ἀφθονώτερον, ἔτσι καὶ ὁ τύραννος σκάπτοντας μετὰ τὴν μάχαιραν τὴν ρίζαν τῆς γλώσσης, ἔκαμε νὰ χύνωνται ὀρητικώτεροι οἱ κρουνοὶ τῶν ἐλέγχων.

Θὰ ἤθελα μέχρι τέλους νὰ ἐντροφήσω εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτῆν τοῦ μάρτυρος, ἀλλ' ἐφθασε τὸ ὄριον τοῦ κανονικοῦ χρόνου καὶ μοῦ παραγγέλλει νὰ σιωπῶ, διότι καὶ δι' ἐσᾶς εἶναι ἄρκετὰ πρὸς ὠφέλειαν τὰ λεχθέντα καὶ ἀπαραίτητα τὰ διδάγματα τοῦ πατρὸς διὰ νὰ ὀλοκληρωθοῦν τὰ λεχθέντα, τὰ ὁποῖα ἄς περιπτυχθῶμεν διὰ τῆς μνήμης μας καὶ εἰς ὅσα πρόκειται νὰ λεχθοῦν ἄς ἀνοιξῶμεν τοὺς σιλακὰς τῆς ψυχῆς, πρὸ πάντων ἄς προσκυνήσωμεν τὸν βαυματοργὸν Χριστόν, διότι εἰς αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Πανάγιον Πνεῦμα τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

⁵¹ Ἐθρέμματα—τὰ ἀναθεσμίματα, τὰ ζῶα. Μεταφορικῶς καλεῖται θρέμματα τοὺς χριστιανούς, αἱ ὁποῖοι ἐτρέφοντο ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτραις ὁσᾶν θρέμματα διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν των.

Εἰς τὰς ἁγίας Μαρτύρας Βερνίκην καὶ Προσδοκὴν Παρθένους καὶ Δομνιναν τὴν μητέρα αὐτῶν,⁵³ Ὀμιλία ἐγκωμιαστικὴ

Α Ἰ. Δὲν ἐπέρασαν ἀκόμη εἴκοσιν ἡμέρας ἀφ' οὗ ἐπετέλεσαμεν μυσίαν τοῦ τιμίου Σταυροῦ καὶ ἤδη μαρτύρων μυσίαν ἐπιτελοῦμεν. Εἶδες πόσον γρήγορος εἶναι ὁ καρπὸς τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ; Αἱ δαμάλεις αὐτὰ ἐσφάγησαν δι' ἐκεῖνο τὸ πρόβατον⁵⁴ δι' ἐκεῖνον τὸν ἀμνὸν αὐτὰ ἐδῶ τὰ θύματα καὶ δι' ἐκείνην τὴν θυσίαν αὐτὰ ἐδῶ αἱ προσφωραῖ. Δὲν ἔχομεν ἀκόμη εἴκοσιν ἡμέρας ποῦ ἐωρτάσαμεν τὴν ἑορτὴν τοῦ Σταυροῦ καὶ εὐθὺς ἐβλάστησε τὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ τὰ κατὰ δλαστήματα τῶν μαρτύρων. Αὐτὰ λοιπὸν εἶναι τὰ κατορθώματα ἐκείνου τοῦ θανάτου. Ἰδε λοιπὸν τὴν ἀπόδειξιν τῶν τότε λεχθέντων σήμερον νὰ ἐκπληροῦνται ἐμπράκτως. Τότε ἔλεγον, «Συνέκλασε πύλας χαλκᾶς καὶ μοχλοῦς σιδηροῦς συνέθλασε» (Ψαλμ. 106, 16)· σήμερον αὐτὰ βεβαιοῦνται ἐμπράκτως. Διότι ἐάν δὲν ἔθραυεν τὰς χαλκᾶς πύλας ὁ Χριστὸς τοῦ ἁδου, ποτὲ δὲν θὰ ἐτολμοῦσαν γυναῖκες κλεισμένας τόσον εὐκόλως νὰ τὰς διέλθουν. **Β** Ἐάν δὲν ἔθραυσε τὸν σιδηροῦν μοχλὸν τῆς θύρας, ποτὲ κόραι νεαραὶ δὲν θὰ εἶχον τὴν δύναμιν νὰ τὸν ἀφαιρέσουν. Ἐάν δὲν ἠχρήστευσε τὴν φυλακὴν, ποτὲ δὲν θὰ εἰσῆρχοντο εἰς αὐτὴν μετὰ τὴν ἀφοβίαν αἱ μάρτυρες.

Εὐλογητὸς ὁ Θεός, περιφρονεῖ τὸν θάνατον γυνῆ, γυνὴ ἢ ὁποῖα εἰσῆγαγεν εἰς τὴν ζωὴν μας τὸν θάνατον, τὸ παλαιὸν ὄπλον τοῦ διαβόλου· τοῦτο τὸ ἀσθενὲς καὶ εὐκόλως βλαπτόμενον ὄργανον ἐγένινε ὄπλον ἀκαταγώνιστον. Γυναῖκες περιφρονεοῦσι τὸν θάνατον, ποῖος δὲν θὰ ἐξεπλήττετο; **Γ** Ἄς ἐντρέπωνται οἱ εἰδωλολάτραι, ἄς κρουθοῦν ἀπὸ ἐντροπῆν αἱ ἀρνούμενοι τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ Ἰουδαῖοι. Εἰπέ μοι λοιπὸν ποῖαν ἀπόδειξιν τῆς ἀναστάσεως ἐκείνης ζητεῖς μεγαλύτεραν ἀπὸ αὐτῆν, ὅταν θλιπῆς νὰ συντελήται τέτοια ἀλλαγὴ πραγμάτων; Γυναῖκες περιφρο-

⁵² Ἰδὲ. Δὲν γνωρίζομεν βεβαίως περισσότερα στοιχεῖα ἀπ' ὅσα συνκρίνομεν περὶ αὐτῶν εἰς τὴν παραπάνω ἐπιλίαν. Φαίνεται ὅμως ὅτι κατήγοντο ἀπὸ κάποια πλῆθιν τῆς Βορῆας, ἢ τῆς περὶ τῆς καὶ γενετικῆς πρὸς τὴν Ἰβηρίαν τῆς Μεσοποταμίας, ὅστε νὰ ἠμπαροῦσαν νὰ διαφύγουν εἰς αὐτὴν ἐν καιρῷ ἀνάγκης.

νοῦν τὸν θάνατον, πρᾶγμα ποῦ ἦτο φοβερόν καὶ φρικῶδες ἄλλοτε καὶ εἰς ἁγίους ἄνδρας.

Γνώρισε λοιπὸν τὸν φόβον ποῦ ἐπροξέει αὐτὸς ἄλλοτε, ὥστε, βλέπων τὴν τωρινὴν του περιφρόνησιν, νὰ θαυμάσῃς τὸν αἴτιον τῆς μεταβολῆς Θεόν. Μάθε τὴν προηγουμένην του δύναμιν, ὥστε, ὅταν δῆς τὴν παρούσαν του ἀδυναμίαν, νὰ εὐχαριστήσῃς τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐξεργίζωσε τελείως τὰ νεύρα του. Τίποτε πῶς ἰσχυρόν, ἀγαπήτη μου, ἀπὸ ἐκείνου πρὶν καὶ τίποτε πῶς ἀσθενές ἀπὸ ἡμᾶς. Τώρα ὁμως τίποτε δὲν εἶναι πῶς ἀσθενές ἀπὸ ἐκείνον Ὡ καὶ τίποτε πῶς ἰσχυρόν ἀπὸ ἡμᾶς. Εἶδες πόσον καλὴ εἶναι ἡ μεταβολὴ ποῦ συνέβη; Πῶς ἔκαμε τὰ ἰσχυρὰ ἀσθενῆ καὶ τὰ ἀσθενῆ ἰσχυρὰ ὁ Θεός, ἐξ ἀμφοτέρων τούτων δεικνύων εἰς ἡμᾶς τὴν δύναμίν του;

Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ ἀποτελοῦν μόνον ὑπόθεσιν τὰ λεγόμενα, φέρω ἀμέσως καὶ τὴν ἀπόδειξίν των. Καὶ ἐάν νομίζῃς, πρῶτον ὅς δείξωμεν ἐκεῖνο, τὸ πᾶσον ἐφοδοῦντο τὸν θάνατον πρὶν οἱ ἄνθρωποι ὄχι μόνον ἁμαρτωλοί, ἀλλὰ καὶ ἅγιοι, οἱ ὁποῖοι εἶχον πολλὴν παρησίαν πρὸς τὸν Θεόν, πλούσιοι εἰς καταρθώματα καὶ ἐπιτυχόντες κάθε εἶδος ἀρετῆς. ⁶²⁵ Α Καὶ τὰ ἀναφέρω αὐτὰ ὄχι διὰ νὰ ὑποτιμηθῶμεν τοὺς ἁγίους, ἀλλὰ διὰ νὰ θαυμάσωμεν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. Πόθεν λοιπὸν εἶναι φανερόν ὅτι ἄλλοτε ἦτο φοβερόν τὸ προσωπεῖν τοῦ θανάτου καὶ οἱ πάντες εἶχον φόβον καὶ ἔτρεμον; Ἄπὸ τὸν Πατριάρχην πρῶτον. Διότι ὁ Ἄβραάμ ὁ πατριάρχης, ὁ δίκαιος, ὁ φίλος τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐγκαταλείψας πατρίδα καὶ οἰκίαν καὶ συγγένειαν καὶ φίλους καὶ περιφρονήσας ὅλα τὰ παρόντα διὰ τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ τὸσον ἐφοδεῖτο τὸν θάνατον, ὥστε ὅταν ἐπρόκειτο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον, νὰ εἴπῃ εἰς τὴν γυναῖκα του τὰ ἑξῆς Β «Γινώσκω ὅτι γυνὴ εὐπρόσωπος εἶ σύ ἔσται οὖν ὡς ἐν Ἰδωσί σε οἱ Αἰγύπτιοι, σὲ μὲν περιποιήσονται, ἐμὲ δὲ ἀποκτενοῦσι. —Τί λοιπόν; —Εἶπέ ὅτι ἀδελφὴ αὐτοῦ εἰμι. Ἰνα εὐ μοι γένηται διὰ σὲ καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ μου ἐνεκὸν σου» (Γέν. 12, 11 - 13). Τί εἶν' αὐτὸ ἄντι καὶ πατριάρχα; Παραβλέπεις τὴν γυναῖκα σου ἀτιμαζομένην καὶ τὴν συζυγικὴν κλίτην βλαπτομένην καὶ τὸν γάμον ὑποναμειούμενον; Εἶπέ μου, τὸσον πολὺ φοβείσαι τὸν θάνατον; Καὶ δὲν παραβλέπεις μόνον. Ἀλλὰ καὶ σχεδιάζεις ἄλλον μὲ τὴν γυναῖκα μαζὶ καὶ ὑποκαίνεσαι μαζὶ τῆς τὸ δῶμα τῆς ὕψεως καὶ κάμνεις τὸ πᾶν διὰ νὰ μὴ φανερωθῇ ὁ θοσιλεύς τῶν Αἰγυπτίων ὁ ὁποῖος ἔπρεπε νὰ διαπαρῇ τὴν μοιχείαν καὶ ἀφου ἀφάρσας ἀπὸ αὐτὴν τὸ δῶμα τῆς συζύγου, τὴν μετῆμφεας μὲ τὸ προσωπεῖν τῆς ἀδελφῆς; C

Φοδοῦμαι ὁμως μήπως ἐνῶ σπεύδομεν νὰ παραλύσωμεν τὴν δύναμιν τοῦ θανάτου, φανοῦμεν ὅτι κατηγοροῦμεν τὸν ἅγιον. Δι' αὐτὸ θὰ προσπαθῶ νὰ κάμω καὶ τὰ δύο καὶ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ θανάτου νὰ δείξω καὶ τὸν ἅγιον τοῦτον νὰ ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴν μοιχὴν αὐτὴν. Προηγουμένως ὁμως εἶναι ἀνάγκη νὰ δείξωμεν ὅτι ἐφοδεῖτο τὸν θάνατον καὶ τότε νὰ τὸν ἀπαλλάξωμεν ἀπὸ τὰς κατηγορίας.

Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν ποῖον ἀφόρητον καὶ φοβερόν πρᾶγμα ὑπέμεινε. Διότι τὸ νὰ ὄναι κανεὶς σύζυγον ἀτιμαζομένην καὶ μοιχευομένην εἶναι πῶς ἀφόρητον καὶ ἀπὸ ἀπείρους θανάτους. Καὶ τί λέγω μοιχευομένην; Καὶ ἂν ἔχη εἰς τὴν ψυχὴν ἔστω καὶ ἀπλὴν μόνον ἰδέαν ὑποψίας, ὁλος ὁ βίος του γίνεται ἀβίωτος. Διότι τὸ πάθος τῆς ζηλοτυπίας εἰς αὐτὸν εἶναι πῶς καὶ φλόξ ἀσυναγώνιστος καὶ δηλῶν κάποιος τὸ τυραννικὸν καὶ ἀποραϊτήριον αὐτοῦ, ἔλεγε D «Μεστός γὰρ ζήλου θυμὸς ἀνδρὸς αὐτῆς· οὐκ ἀνταλλάσσεται οὐδενὸς λυτροῦ τὴν ἔχθραν, οὐδὲ μὴ φείσεται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, οὐδ' οὐ μὴ διαλυθῇ πολλῶν δώρων» (Παρ. 6, 34 - 35). Καὶ πάλιν ἄλλοῦ «Σκληρὸς ὡς ὄφις ζήλος» (Ἄσμα 8, 6). Ὅπως, λέγει, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κατευνάσῃ κανεὶς τὸν ὄφιν μὲ χρήματα, ἔτσι δὲν ἔμπορεῖ νὰ παρηγορήσῃ κανεὶς καὶ νὰ καταπραῖνῃ τὸν ζηλοτυποῦντα. Πολλοὶ μάλιστα παλλάκις καὶ διὰ τὴν ζωὴν των ἠδιαφόρησαν προκειμένου νὰ ἀνεύρουσιν τὸν μοιχὸν καὶ εὐχαρίστως θὰ ἐδοκίμαζον τὸ αἷμα τοῦ ἀτιμάσαντος τὴν σύζυγόν των καὶ τὰ πάντα θὰ ποσιμοῦσαν καὶ νὰ κάμουν καὶ νὰ πάθουν δι' αὐτὸ. E Ἄλλ' ὁμως τοῦτο τὸ ἀφόρητον πάθος, τοῦτο τὸ τυραννικὸν καὶ ἀναπόφευκτον ὑπέμεινε ὁ δίκαιος πολὺ ὑπερβολικὰ καὶ παραβλέπει τὴν γυναῖκα, ἐνῶ ἀτιμάζεται διὰ τὸν φόβον τοῦ θανάτου καὶ τοῦ τέλους τῆς ζωῆς του.

2. Ὅτι λοιπὸν ἐφοδεῖτο τὸν θάνατον γίνεται φανερόν ἀπὸ αὐτὸ. Εἶναι καιρὸς ὁμως νὰ τὸν ἀπαλλάξωμεν ἀπὸ τὴν ἐνοχὴν καὶ τὴν κατηγορίαν σχετικῶς, τὴν ὅποιαν προηγουμένως εἰδῆλωσε. ⁶²⁶ Α Καὶ ποῖα εἶναι λοιπὸν αὐτὴ ἡ κατηγορία; Ἐπρεπε, λέγει, νὰ ἀποθάνῃ μᾶλλον, παρὰ νὰ ἀδιαφορήσῃ διὰ τὴν σύζυγόν του ποῦ ἠτιμάζετο καὶ τοῦτη εἶναι αὐτὸ διὰ τὸ ὁποῖον μερκοὶ τὸν κατηγοροῦν, ὅτι δηλαδὴ ἐποσιτίμησε μᾶλλον νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν του, παρὰ τὴν σωφροσύνην τῆς γυναίκας του. Τί λέγεις; Ἐπρεπε μᾶλλον νὰ ἀποθάνῃ παρὰ νὰ παραβλέψῃ τὴν ἀτιμαζομένην σύζυγόν του; Καὶ τί θὰ ἰκέρδιζε περισσότερο; Διότι, ἐάν ἐπρόκειτο μὲ τὸν θάνατόν του νὰ προσυλλάξῃ τὴν σύζυγόν του ἀπὸ τὸν θάνατόν του καὶ νὰ προσυλλάξῃ τὴν σύζυγόν του ἀπὸ τὸν θάνατόν του τίποτε δὲν

θά ωφέληση τὴν γυναῖκα του ὡς πρὸς τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς ἀπὸ τὴν ἀτιμίαν, διατὶ ἀσκόπως καὶ ἀπλῶς νὰ προδῶσῃ τὴν ζωὴν του; Καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῆς ὅτι οὔτε μὲ τὸν θάνατόν του ἐπρόκειτο νὰ τὴν σώσῃ ἀπὸ τὴν μοιχείαν, ἀκουσε τί λέγει: **Β** «Καὶ ἔστα ὡς ἂν ἴδωσί σε οἱ Αἰγύπτιοι, οὐ μὲν περιποιήσονται, ἐμὲ δὲ ἀποκτενοῦσι» (Γεν. 12, 12). Δύο ἐπομένως ἐπρόκειτο νὰ συμβοῦν ἄτοπα, μοιχεία καὶ φόνος. Δὲν ἦτο λοιπὸν τοῦτο σημεῖον τυχαίας συνέσεως τὸ νὰ ἀποφύγῃ τὸ ἓν ἐκ τῶν δύο. Διότι, ἐὰν ἐπρόκειτο (θά εἶπω καὶ πάλιν τὸ ἴδιον) προσφέροντας τὴν ζωὴν του νὰ ἀπαλλάξῃ ἐκείνην ἀπὸ τὴν ἀτίμωσιν καὶ φονεύοντες ἐκεῖνοι τὸν δίκαιον δὲν θὰ ἤγγιζον τὴν Σάρραν, δικαίως θὰ τὸν ἐκατηγόρει. Ἐὰν ὁμοῦ καὶ μὲ τὸν θάνατόν του πάλιν ἐπρόκειτο νὰ ἀτιμασθῇ ἡ γυνὴ, διατὶ λοιπὸν κατηγόρει τὸν δίκαιον, ὁ ὁποῖος θεδαίως, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ συμβοῦν δύο κακὰ μαζί, ἡ μοιχεία καὶ ὁ φόνος, μὲ τὴν σοφίαν του σκέψιν ἠμπόδιζε τὸ ἓν ἐκ τῶν δύο, δηλαδὴ τὴν ἀνδροφονίαν; **Γ** Δι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα μάλιστα θὰ ἔπρεπε καὶ νὰ ἐπαινήται, ὅτι ἐρύλαξε τὴν χεῖρα τοῦ μοιχοῦ ἀπὸ αἷμα.

Οὔτε θὰ ἠμποροῦσε δέδαια νὰ εἴπῃς καὶ τὸ ἄλλο, ὅτι μὲ τὸ νὰ πῇ δι' αὐτὴν ὅτι εἶναι ἀδελφὴ του, μὲ αὐτὸ ὤθησε τὸν Αἰγύπτιον εἰς τὴν διάπραξιν τῆς ἀτιμίας. Διότι καὶ ἂν ἔλεγεν ὅτι εἶναι σύζυγός του, οὔτε ἔτσι θὰ ἀπέφυγε τὸ κακὸν καὶ τοῦτο τὸ ἐδήλωσεν ὁ ἴδιος ὅταν εἶπεν «Ὡς ἂν ἴδωσί σε, ἐροῦσιν, ὅτι γυνὴ αὐτοῦ αὕτη καὶ ἀποκτενοῦσί με, οὐ δὲ περιποιήσονται». Ὅσατε, ἐὰν ἔλεγεν ἐκείνη ὅτι εἶμαι σύζυγός του, θὰ ἐγίνοντο καὶ μοιχεία καὶ φόνος, ἐπειδὴ δὲ εἶπε, ὅτι ἀδελφὴ αὐτοῦ εἶμαι, ἠμπόδιζε τὸν φόνον. **Δ** Βλέπεις πῶς ἐματάωσα τὸ ἓν ἐκ τῶν κακῶν μὲ τὴν σύνεσίν του, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ συμβοῦν ἀμφότερα;

Θέλεις νὰ μάθῃς ὁμοῦ καὶ πῶς μεκάνει τὸ ἐγκλημα τῆς μοιχείας πάλιν κατὰ τὴν δυνάμιν του, ὥστε νὰ μὴ ἀφήσῃ νὰ γίνῃ ἐκεῖνος τέλειος μοιχός; Ἄκουσε καὶ πάλιν ἀκριβῶς τοὺς ἴδιους τοὺς λόγους των. «Εἶπέ, λέγει, ὅτι ἀδελφὴ αὐτοῦ εἶμι». Τί λέγει; Αὐτός πού λαμβάνει ἀδελφὴν δὲν εἶναι μοιχός, διότι ὁ μοιχός ἀπὸ τὴν πρόθεσίν του κρίνεται, καθότι καὶ ὁ Ἰούδας πού συνευρέθη μὲ τὴν νύμφην του Θάμαρ, δὲν ἐθεωροῦτο μοιχός. Διότι δὲν ἐπῆγεν ὡσάν εἰς νύμφην του, ἀλλ' ὡσάν εἰς πόρνην γυναῖκα. **Ε** Ἔτσι καὶ ἐδῶ ὁ Αἰγύπτιος προκειμένου νὰ τὴν λάθῃ ὄχι ὡς σύζυγον τοῦ Ἄβραάμ, ἀλλ' ὡς ἀδελφὴν, δὲν ἐπρόκειτο νὰ θεωρηθῇ μοιχός. Εἰς τί ὠφελοῦσε ὁμοῦ τοῦτο τὸν Ἄ-

βραάμ, λέγει, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζεν ὅτι ἐξέδιδε τὴν γυναῖκα του καὶ ὄχι τὴν ἀδελφὴν του; Πλὴν οὔτε καὶ τοῦτο καταλογίζεται ὡς ἐγκλημα. Διότι, ἐὰν ἐπρόκειτο, ἀκούων ὅτι εἶναι γυνὴ αὐτοῦ, νὰ ἀπόσχη ἀπὸ τὴν ἀτίμωσιν, εὐλόγως θὰ ἐκατηγόρει τὸν δίκαιον. Ἐὰν ὁμοῦ δὲν ἐπρόκειτο καθόλου νὰ προστατεύσῃ τὴν Σάρραν τὸ ὄνομα τῆς συζύγου, ὅπως λέγει καὶ ὁ ἴδιος, ⁶³⁷ **Α** ὅτι «Ἐροῦσιν, ὅτι γυνὴ αὐτοῦ ἐστὶν αὕτη καὶ περιποιήσονται σε», πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ θαυμάσῃ κανεὶς τὸν δίκαιον πού εἰς τόσον δύσκολον κατάστασιν ἠμπόρесе νὰ προφυλάξῃ τὸν Αἰγύπτιον ἀπὸ τὰ αἵματα καὶ κατὰ τὴν δυνάμιν του νὰ παρηγορηθῇ αὐτός ἀφ' ἑαυτοῦ διὰ τὸ ἐγκλημα τῆς ἀτιμώσεως.

Ἄς φέρωμεν ὁμοῦ τὸν λόγον καὶ εἰς τὸν ἀπόγονόν του τὸν Ἰακώβ καὶ θὰ δῆς καὶ ἐκεῖνον νὰ φοβῆται καὶ νὰ τρέμῃ τὸν θάνατον, ἀνθρώπων πού ἐδειξεν ἀπὸ τὴν πρώτῃν ἀκόμη ἡλικίαν ἀποστολικὴν φιλοσοφίαν. Διότι αὐτὸ πού ἐνομοθέτει ὁ Παῦλος διὰ τοὺς χριστιανοὺς, λέγων, **Β** «Ἐχόντες τροφὰς καὶ σκεπάσματα τούτοις ἀρκεσθησόμεθα» (**Α'** Τιμ. 6, 8), τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰπών, «Ἄν δώῃ μοι Κύριος ἄρτον φαγεῖν καὶ ἰμάτιον περιβάλλεσθαι ἀρκεῖ ἡμῖν» (Γεν. 28, 20). Πλὴν καὶ αὐτός ὁ ὁποῖος δὲν ἐζήτηι τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα, ὁ ὁποῖος ἠδιοφόρησε διὰ τὴν οἰκίαν του, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὰς εὐλογίας, ὁ ὁποῖος ἐπέσθη διὰ τῆς μητρὸς του, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀγαπητός εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν σοφίαν του ἐδίασε τὸν νόμον τῆς φύσεως (διότι, ἐνῶ ἦτο δευτερότοκος, ἔλαβεν ὡς πρώτος τὰς εὐλογίας τοῦ πατρὸς του), ὁ ὁποῖος τόσα πολλὰ κατώρθωσεν, ὁ ὁποῖος τόσα μεγάλα ἐφιλοσόφησεν, ὁ ὁποῖος τόσην εὐσέδειαν ἐπέδειξε, ἔπειτα ἀπὸ ἄπειρα κατορθώματα, ἔπειτα ἀπὸ ἄπειρα σκάμματα, ἔπειτα ἀπὸ ἄπειρα παλαιώματα καὶ τοὺς πολλοὺς ἐκεῖνους στεφάνους, ἐπιστρέφων εἰς τὴν πατρίδα καὶ ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ συναντήσῃ τὸν ἀδελφόν του, **Γ** ὡς νὰ ἐπρόκειτο νὰ τὸν δῇ ὡσάν θηρίον καὶ φοβούμενος τὴν μνησικακίαν του, προσπίπτει εἰς τὸν Θεόν καὶ τὸν παρακαλεῖ «Ἐξελού με ἐκ χειρὸς Ἰωσὺ τοῦ ἀδελφοῦ μου, λέγων, ὅτι φοβοῦμαι ἐγὼ αὐτὸν μήποτε ἐλθὼν πατάξῃ με καὶ μητέρα ἐπὶ τέκνοις» (Γεν. 32, 11). Εἶδες πῶς ἐφοβεῖτο καὶ αὐτός τὸν θάνατον; πῶς τρέμει καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεόν δι' αὐτό;

Θέλεις νὰ σοῦ δεῖξω καὶ ἄλλον μεγάλον ἀνθρώπον πού ἔπαθε τὸ ἴδιον πρᾶγμα; Σκέψου τὸν προφήτην Ἠλίαν, τὴν οὐρανομήκη ἐκείνην καὶ θεῖαν ψυχὴν. Ἐκεῖνος λοιπὸν ὁ ὁποῖος ἐκλείσει τοὺς οὐρανοὺς καὶ πάλιν τοὺς ἦνοι-

ξε, ὁ ὁποῖος κατεβίθασεν ἐκ τῶν οὐρανῶν τὸ πῦρ, ὁ ὁποῖος προσέφερε τὴν θαυμαστήν εκείνην θυσίαν, ὁ ὁποῖος ἔδειξε ζῆλον ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἰς ἀνθρώπινον σῶμα παρουσίασε θίαν ἀγγελικόν, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε τίποτε περισσότερο ἀπὸ τὴν μηλωτὴν του, ὁ ὁποῖος ἐγενεῖ ἀνώτερος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, τόσον τρεμεῖ καὶ φοβεῖται τὸν θάνατον, ὥστε καὶ μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτά, μετὰ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν θυσίαν, μετὰ ἀπὸ τὴν μηλωτὴν καὶ τὴν ἔρημian καὶ τὴν φιλοσοφian καὶ τὴν τόσην παρησίαν πρὸς τὸν Θεὸν νὰ φοβῆται ἐν ἀσημαντῶν γυναικῶν καὶ νὰ φύγῃ δι' αὐτό. Διότι, ἐπειδὴ εἶπεν ἡ Ἰεζάβελ· «Τάδε ποιῆσαιεν μοι οἱ θεοὶ καὶ τάδε προσθέισαν, εἰ μὴ ἀβριον τὴν ψυχὴν σου θύσωμαι ἢ τὴν ψυχὴν ἐνὸς τῶν τεθνηκότων. Ἐφοδῆθη Ἥλιος, φησί, καὶ ἔφυγεν ὁδὸν ἡμερῶν τεσσαράκοντα» (Γ' Βασ. 19, 2-3)...

§ 3. Εἶδες πῶς εἶναι φοβερός ὁ θάνατος; Ἄς θαυμάσωμεν λοιπὸν τὸν Κύριον, ὁ ὁποῖος ἐνῷ ἐκεῖνος ἦτο φοβερός εἰς τοὺς προφήτας, τὸν ἔκαμεν εὐκαταφρόνητον εἰς τὰς γυναῖκας. Ὁ Ἥλιος ἀπέφυγε τὸν θάνατον, αἱ γυναῖκες κατέφυγον εἰς τὸν θάνατον, ἐκεῖνος ἀπεσκίρτησεν ἀπὸ τὸν θάνατον καὶ αὐτὰ τὸν ἐπεδίωξαν. Εἶδες πόσον ριζικὴ ἀλλαγὴ ἐγένεν; Οἱ περὶ τὸν Ἀβραάμ καὶ τὸν Ἥλιον ἀγωνιοῦν διὰ τὸ τέλος των, ἐνῷ γυναῖκες σὺν πηλὸν τὸν κατεπάτησαν μετὰ τοὺς πόδας των. Ἄλλ' ὅς μὴ κατηγορήσωμεν οὐτε ἐκεῖνους τοὺς ἁγίους, ἢ ἁσθένεια ἀνήκεν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν· ἢ κατηγορία δὲν ἦτο προῖον τῆς προαιρέσεώς των. ⁴³⁸ Ἄ Τότε ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ εἶναι φοβερός ὁ θάνατος, διὰ νὰ φαῖ ἀργότερον τὸ μέγεθος τῆς χάριτος, διότι ἦτο καταδικὴ ἐκεῖνος ὁ θάνατος. Διὰ τοῦτο δὲν ἤθελε νὰ παύσῃ ἢ ἀπειλὴ τῆς καταδικῆς, διὰ νὰ μὴ γίνουσι ἀργότερον πιδράθυμοι οἱ ἄνθρωποι. Ἄς μείνῃ, λέγει, ἢ ἀπόφασις παρέχουσα φόβον εἰς αὐτοὺς καὶ σωφρονίζουσα, διότι θὰ ἔλθῃ καιρὸς κατὰ τὸν ὁποῖον καὶ ἀπὸ αὐτῆν τὴν ἀγωνίαν θὰ ἀπαλλαγούσι, πρᾶγμα ποῦ συνέβη. Τὸ ὅτι λοιπὸν μᾶς ἀπῆλλαξεν ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν αὐτῆν, μᾶς τὸ φανερῶνουν οἱ μάρτυρες, μᾶς τὸ φανερῶναι ὁμοῦ καὶ πρὶν ἀπὸ τοὺς μάρτυρας ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Ἦκουσας εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τὸν Ἀβραάμ νὰ λέγῃ, ὅτι, «Σὲ μὲν περιποιήσονται, ἐμὲ δὲ ἀποκτενοῦσιν». Ἦκουσας τὸν Ἰακώβ νὰ λέγῃ, «Ἐξελοῦ με, Κύριε, ἅ ἐκ χειρὸς Ἠσαῦ τοῦ ἀδελφοῦ μου ὅτι φοβοῦμαι αὐτὸν ἐγώ». Εἶδες καὶ τὸν Ἥλιον νὰ ἀποφεύγῃ τὴν ἀπειλὴν γυναικὸς ἐξ αἰτίας τοῦ θανάτου; Ἄκουσε τώρα πῶς διακείμετὰ ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐναντὶ τοῦ πράγματός τούτου, ἐν τὸν νομίζῃ φοβερόν, ὅ-

πως καὶ ἐκεῖνοι, ἐὰν λυπῆται ποῦ ἔρχεται ἐναντίον τοῦ ὁ θάνατος καὶ φοβῆται. Τούναντίον μάλιστα καὶ θεωρεῖ αὐτὸν ποθητὸν πρᾶγμα. Διὰ τοῦτο λέγει «Τὸ ἀναλῦσαι με καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι πολλῷ κρείσσον» (Φιλιπ. 1, 23).

Εἰς ἐκείνους φοβερόν, δι' αὐτὸν ἐβῶ ἀνώτερον· εἰς ἐκείνους ἀηδές, εἰς αὐτὸν εὐχάριστον καὶ ἴσταν εὐλόγως. Διότι, πρὶν ὁ θάνατος κατεβίθασεν εἰς τὸν ἄδην, τώρα ὁμοῦ ὁ θάνατος ἐξαποστέλλει εἰς τὸν Χριστόν. Ὁ Διὰ τοῦτο ὁ μὲν Ἰακώβ λέγει, «Κατάξτε τὸ γῆρας μου μετὰ λύπης εἰς ἄδην» (Γεν. 42, 38), ὁ δὲ Παῦλος ἔλεγε, «Τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι με πολλῷ μᾶλλον κρείσσον» (Φιλιπ. 1, 23). Ἐλεγε δὲ αὐτὰ ὄχι διότι ἐμέμμετο τὴν παρούσαν ζωὴν (ἀλοῖμονον· ὡς προφυλασσόμεθα διὰ νὰ μὴ δίδωμεν ἄφορμὰς προστριβῶν εἰς τοὺς αἰρετικούς), οὐτε διότι τὴν ἀπέφευγεν ὡς κάτι τὸ κακόν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπέθυμι τὴν καλύτεραν, τὴν μέλλουσαν. Διότι δὲν εἶπεν ὅτι τὸ νὰ ἀποθῆναι κακὴ καὶ νὰ εἶναι μετὰ τὸν Χριστόν εἶναι ἀπλῶς καλόν, ἀλλὰ κρείσσον καὶ τὸ κρείσσον εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ κάτι ποῦ εἶναι καλόν. Διότι, ὅπως ὅταν λέγῃ, ὅτι «ὁ ἐγκαμίζων καλῶς ποιεῖ, ὁ δὲ μὴ ἐγκαμίζων κρείσσον ποιεῖ» (Α' Κορ. 7, 38), δεικνύει ὅτι ὁ γάμος εἶναι καλός, ὁ ἀνωτέρα ὁμοῦ ἀπ' αὐτὸν εἶναι ἢ παρθενία, εἶται καὶ ἐβῶ. Καλὴ μὲν ἢ παρθεῖα ζωὴ, λέγει, πολὺ καλύτερα τῆς ὁμοῦ ἢ μέλλουσα.

Καὶ πάλιν εἰς ἄλλο μέρος τὰ ἴδια ἀκριβῶς φιλοσοφῶν ἔλεγε· «Εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν· τὴ δὲ αὐτὰ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετε» (Φιλιπ. 2, 17-18). Τί λέγεις, Παῦλε, ἀποθνήσκεις καὶ καλεῖς συμετόχους εἰς τὴν ἡδονὴν τοῦ ἀνθρώπου; Τί συνέβη, πές μου; Δὲν ἀποθνήσκω, λέγει, ἀλλ' ἀναβαίνω εἰς τὴν ἀνωτέραν ζωὴν. Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν ἄνθρωποι ποῦ ἀνέλαβον κάποιαν ἐξουσίαν προσκαλοῦν πολλοὺς ἄλλους ἀνθρώπους διὰ νὰ συμμετάσχουσι εἰς τὴν εὐφροσύνην των, εἶται καὶ ὁ Παῦλος ὅταν ἐθάδιζε πρὸς τὸν θάνατον, προσεκάλει ἐκείνους ποῦ θὰ συνευφρανθῶσι μαζί του. Ἐ διότι ὁ θάνατος εἶναι ἀνάπαυσις καὶ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τοῦ κότους καὶ ἀνταπόδοσις τῶν ἰβρωτῶν καὶ τῶν παλαισμάτων ἀμοιβῆ καὶ στέφανος. Διὰ τοῦτο ἄλλοτε διὰ τοὺς νεκροὺς ἐγίνοντο κοπετοὶ καὶ βοήθειαι, ἐνῷ σήμερον ψαλμοὶ καὶ ὕμνοι εἶναι. Ἐκλαυσαν λοιπὸν τὸν Ἰακώβ τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἔκλαυσαν καὶ τὸν Μωϋσῆν οἱ Ἰουδαῖοι ἄλλας τόσας καὶ ἐβοήθησαν. ἐπειδὴ ὁ θάνατος τότε ἦτο θάνατος. Σήμερον ὁμοῦ δὲν γίνεται ἐπιτιμὴ ἀλλὰ ὕμνοι εἶναι καὶ εὐχαὶ καὶ ψαλμοὶ, ποῦ φανερῶνουν ὅλα

αὐτὰ ὅτι τὸ πρᾶγμα περιέχει εὐφροσύνην, διότι οἱ ψαλμοὶ εἶναι σημεῖον εὐθυμίας. ⁶³⁹ Ἄ «Εὐθυμεί γὰρ τις, λέγει, ἐν ὕμνῳ ψαλλέτω» (Ψαλ. 5, 13). Ἐπειδὴ λοιπὸν εἰμεθα πλήρεις εὐθυμίας, δι' αὐτὸ ψάλλομεν εἰς τοὺς νεκροὺς ψαλμούς, οἱ ὅποιοι μᾶς παραγγέλλουν νὰ ἔχωμεν ἐλπίδα διὰ τοὺς νεκροὺς. «Ἐπιστρέψον γάρ, λέγει, ψυχὴ μου, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, ὅτι Κύριος εὐηργέτησέ σε» (Ψαλμ. 114, 7). Βλέπεις ὅτι ὁ θάνατος εἶναι εὐεργασία καὶ ἀνάπαυσις; Διότι αὐτὸς ποὺ εἰσῆλθεν εἰς κατὰψαυσιν ἐκείνην, ἐτελείωσε τὰ ἔργα του, καθὼς καὶ ὁ Θεὸς τὰ ἴδικά του.

4. Καὶ τόσα μὲν διὰ τὸν θάνατον. Ἐλα τώρα λοιπὸν νὰ μεταδῶμεν εἰς τὸν ἐγκωμισμὸν τῶν μαρτύρων, ἐὰν δὲν βαρεθήκατε νὰ μὲ ἀκοῦτε. Διότι καὶ τὰ ἀνωτέρω ἐλέγχθησαν Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἐγκωμισμοῦ τῶν μαρτύρων. Εἶναι ἀνάγκη ὅμως νὰ μακρύνωμεν ὀλίγον ἀκόμη τὸν λόγον. Ἀνερρίπισθη λοιπὸν κάποτε πόλεμος φοβερός κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, ποῦ ἦτο θαυράτατος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους πολέμους, διότι ἦτο διπλοῦς ὁ πόλεμος αὐτός· εἰς ἐσωτερικὸς καὶ εἰς ἐξωτερικὸς. Καὶ ὁ μὲν προήρχετο ἀπὸ τοὺς οἰκείους, ὁ δὲ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς· ὁ εἰς ἀπλοῦς καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ τοὺς γνωστούς. Βεβαίως, ἂν ἦτο ἀπλοῦς ὁ πόλεμος, ἀφόρητον ὑπῆρχε τὸ κακὸν καὶ ἂν προσέβαλλεν ἔξωθεν μόνον. μέγα ἦτο πάλιν τὸ μέγεθος τῶν δεινῶν. Ὁ Τώρα ὅμως αὐτὸς ἦτο διπλοῦς, καὶ ὁ ἐκ τῶν οἰκείων πόλεμος ἦτο πολὺ φοβερώτερος ἐκείνου ποῦ προκαλοῦν οἱ ἔξωθεν. Διότι ἀπὸ τὸν γνωστὸν ἐχθρὸν εἶναι εὐκολόν νὰ προφυλαχθῆ κανεὶς. Ὁ φέρων ὅμως προσωπεῖον φιλίας καὶ διαπράττων ὅσα καὶ οἱ ἐχθροί, εἶναι δυσκολοκυριεύτος ἀπὸ τοῦ διατρέχοντος τὸν κίνδυνον. Διπλοῦς λοιπὸν ἦτο τότε ὁ πόλεμος, ὁ μὲν ἐμφύλιος, ὁ δὲ ἀπὸ τοὺς ἔξωθεν προερχόμενος, μᾶλλον δὲ ἂν πρέπει κανεὶς νὰ πῆ τὴν ἀλήθειαν, ὁ καθεὶς ἐκ τῶν δύο ἦτο ἐμφύλιος. Διότι, οἱ ἔξωθεν κτυπῶντες δικασταί, ἄρχοντες, στρατιῶται δὲν ἦσαν ἀλλοεθνεῖς καὶ δάρδαροι καὶ ἄλλης ἐξουσίας καὶ βασιλείας, ἀλλὰ ἄνθρωποι δικαιοῦμενοι ἀπὸ τοὺς ἴδιους νόμους, κατοικοῦντες τὴν ἴδιαν πατρίδα καὶ συμμετέχοντες εἰς τὴν ἴδιαν πολιτείαν. Ὁ μὲν λοιπὸν ἐμφύλιος προήρχετο ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς, ὁ δὲ ἀσυνήθιστος καὶ παράλογος καὶ πλήρης πολλῆς ὀμότητος. Ὁ Καθότι προέδιδον ἀδελφοὶ ἀδελφάς, καὶ πατέρες τέκνα καὶ ἄνδρες γυναῖκας καὶ ὅλοι οἱ νόμοι τῆς συγγενείας κατεπατοῦντο καὶ ὀλόκληρος ὁ κόσμος ἦτο ἀνάστατος καὶ κανεὶς κανένα δὲν ἀνεγνώριζε τότε, διότι ἐξουσίαζεν ὁ διάβολος ὑπερβολικῶς.

Μέσα εἰς τὸν θόρυβον λοιπὸν καὶ τὸν πόλεμον ἐκείνον αἱ γυναῖκες αὐταί, ἂν πρέπει βεβαίως νὰ τὰς ὀνομάσῃ κανεὶς αὐτὰς γυναῖκας, διότι εἰς σῶμα γυναικὸς ἐνεφάνισαν φρόνημα ἀνδρῶν καὶ μᾶλλον δὲν ἐδείξαν μόνον φρόνημα ἀνδρῶν, Ἐ ἀλλὰ ὑπερέβαλον καὶ αὐτὴν τὴν δύναμιν τῆς φύσεώς των καὶ συνηγωνίσθησαν μὲ τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις. Αὐταὶ λοιπὸν αἱ γυναῖκες αἱ ὅποια ἐγκατέλειψαν πόλιν, οἰκίαν καὶ συγγενεῖς καὶ μετέβησαν εἰς ξένην χώραν. Διότι λέγει, ὅταν ἀτιμάζεται ὁ Χριστός, ἂς μὴ εἶναι δι' ἑσῆς τίποτε τίμιον καὶ ἀναγκαῖον· διὰ τοῦτο ἐγκαταλείψασαι ὅλα ἀνεχώρησαν. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ὅταν τυρπολῆται κάποια οἰκία ἐν πλήρει νυκτί, αὐτοὶ οἱ ὅποιοι κοιμῶνται ἐντός, μόλις ἀντιληφθεῖν τὸν θόρυβον, ταχέως πηδῶντες ἀπὸ τὴν κλίνην τῶν ἐξέρχονται εἰς τὸ προσάλειον τῆς οἰκίας, χωρὶς τίποτε νὰ πάρουν ἀπὸ μέσα, ⁶⁴⁰ Ἄ διότι ἐν πρᾶγμα μόνον φροντίζουν νὰ κάμουν, νὰ προσφυλάξουν τὸ σῶμα των ἀπὸ τὴν φλόγα καὶ νὰ προλάβουν τὸν δρόμον τοῦ πυρός ποῦ φθάνει μὲ μενάλην ταχύτητα. Ἔτσι λοιπὸν ἔκαμον καὶ αὐταί. Ἐπειδὴ εἶδον τὴν οἰκουμένην ὅλην νὰ τυρπολῆται, ἀμίσως ἐπήδησαν ἔξω καὶ ἐξώρμησαν εἰς τὰ ποσάφαι τῆς πόλεως. Ζητοῦσαι ἔν καὶ μόνον πᾶντα, νὰ διαφυλάξουν μὲ κάθε τρόπον τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς των. Διότι συνέθη τότε φοβερός ἐμπησιασμός καὶ ἐπεκράτει σκότος θαθῶ, σκότος πολὺ πῖθ θαθῶ ἀπὸ ἐκεῖνο τῆς νυκτός. Καὶ διὰ τοῦτο ὡς εἰς σκότος εὐρισκόμενοι οἱ ἄνθρωποι, ἠγνώσαν αἱ φίλαι τοὺς φίλους, καὶ ἄνδρες ἐπρόδιδον τὰς συζύγους, διὰ τοῦτο εἰς μὲν τοὺς ἐχθροὺς προσέτρεχον, εἰς δὲ τοὺς φίλους καὶ τοὺς οἰκείους προσέκρουον Ἐ καὶ ἐγένετο μία φοβερὴ νυκτομαχία καὶ ὅλα ἦσαν πλήρη μεγάλου φόβου.

Τότε λοιπὸν καὶ αὐταὶ ἀφῶ ἐγκατέλειψαν τὴν πατρίδα των ἀνεχώρησαν, μιμηθεῖσαι τὸν πατριάρχην Ἀβραάμ, πρὸς τὸν ὅποιον ἐλέχθη, «Ἐξέλθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου» (Γεν. 12, 1). Καθότι καὶ αὐτὰς ἐβῶ αὐτὰ παρώτρυνεν ὁ καιρὸς τοῦ διωγμοῦ, νὰ ἀναχωρήσουν ἀπὸ τὴν πατρίδα καὶ τὴν συγγενείαν των διὰ νὰ κληρονομήσουν τὸν οὐρανόν. Ἐξῆλθε λοιπὸν ἐκ τῆς οἰκίας τῆς ἡγυνῆς, ἔχουσα μαζί της τὰς δύο θυγατέρας τῆς. Ἐσὺ βεβαίως μὴ παρατρέξης τὸ πρᾶγμα ἀκούοντας ἀπλῶς, ὅτι ἀνεχώρησαν γυναῖκες ποῦ εἶχον ἀνατραφῆ εὐγενῶς, χωρὶς ποτὶ νὰ λάβουν πείραν τῶν κακῶν αὐτῶν, ἀλλὰ σκέψου μόνον μὲ τὸν νοῦν σου πόσον μέγα ἦτο τὸν κακὸν καὶ πόσην δυσκολίαν εἶχεν ἔν τέτοιον πρᾶγμα. Ὁ Ἐὰν δὲ ἄνθρωποι ἀπο-

στελλόμενοι εἰς μίαν κανονικὴν ἀποδημίαν πού διαθέτουν ὑποζύγια καὶ ἔχουν ὑπρέτας καὶ ταξιδεύουν μὲ ἀσφιδίαν, τοῦ εἶναι βέβαιοι διὰ τὴν ἐπάνοδόν των, αισθάνονται πολλὰ κοπιώδη καὶ ὑπαμένουν πολλὴν ταλαιπωρίαν, ἐκεῖ λοιπὸν πού τώρα εἶναι μία γυνὴ καὶ μικραὶ κόραι καὶ ὑπάρχει ἔλλειψις ὑπηρετῶν καὶ φίλων προβοσία καὶ θόρυβος καὶ ταραχὴ καὶ φόβος ἀνυπόφορος καὶ κίνδυνος πολύμορφος καὶ δρόμος ὁ ὁποῖος ἀναλαιμδάνεται δι' ὠφέλειαν ψυχῆς καὶ ἀπὸ παντοῦ ἐχθροί, ποῖος λόγος θὰ δυνηθῆ νὰ παραστήσῃ τὰ ἀγωνίσματα τῶν γυναικῶν, τὴν ἀνδρείαν, τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ τὴν πίστιν; Δ Διότι, ἂν ἀνεχώρει μόνῃ τῆς ἡ μήτηρ δὲν θὰ τῆς ἦτο τόσο ἀνυπόφορος ὁ ἀγών. Τώρα ὁμως ἔφερε μαζί τῆς καὶ τὰς θυγατέρας τῆς καὶ μάλιστα παρθένους. Ὅστε διπλῆ ἡ ἀγωνία καὶ μεγάλη ἡ προσθήκη τῆς φροντίδος, Διότι ὅσον μέγα εἶναι τὸ κτήμα, τόσο δυσκολωτέρα εἶναι ἡ φύλαξις του.

Ἐξήρχετο λοιπὸν ἔχουσα μαζί τῆς παρθένους, χωρὶς νὰ ἤμπορῆ νὰ τὰς κρύψῃ εἰς θάλαμον, ἂν καὶ γνωρίζετε, ὅτι καὶ θάλαμοι καὶ γυναικωνῖται καὶ θύραι καὶ μοχλοὶ ἀσφαλείας καὶ φύλακες καὶ προφύλακες καὶ ὑπηρεταὶ καὶ τροφοὶ καὶ μητρὸς παρακολούθησις καὶ πατρὸς μέριμνα καὶ πολλὰ ἐκ μέρους τῶν γονέων γίνεται ἐπιμέλεια διὰ νὰ διατηρηθῆ τὸ ἄνθος τῆς παρθενίας καὶ μόλις πού διασώζεται. Ἐκείνη ὁμως ἐστερείτο ὅλην ἐκείνην τὴν προφύλαξιν, πῶς λοιπὸν ἤμποροῦσε νὰ τὰς σώσῃ; Μὲ τὴν τήρησιν τῶν θεῶν νόμων. Ε Δὲν εἶχε στέγην νὰ τὴν περιβάλλῃ, ἀλλ' εἶχε τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ Θεοῦ ἀπὸ ἐπάνω πού τὰς ἐσύναξε. Δὲν εἶχε θύραν, οὔτε μοχλὸν ἀσφαλείας, ἀλλ' εἶχε τὴν πραγματικὴν θύραν, ἡ ὁποία ἀπεμάκρυνε τὴν ἐπιβουλήν. Καὶ ὅπως εἰς τὰ Σόδομα ἐπολιορκεῖτο μὲν ἡ οἰκία τοῦ Λώτ, κανὲν κακὸν ὁμως δὲν ὑφίστατο, διότι εἶχεν ἐντὸς τῆς ἀγγέλους, ἔτσι καὶ αἱ μάρτυρες αὐταὶ εὐρισκόμεναι μεταξύ τῶν Σοδωμῶν καὶ ὄλων τῶν ἐχθρῶν καὶ πολιορκούμεναι ἀπὸ πανταῦ. κανὲν κακὸν δὲν ἔπασχον, διότι εἶχον μέσα εἰς τὰς ψυχὰς των κατοικοῦντα τὸν Κύριον τῶν ἀγγέλων.⁶⁴ Α Καὶ ὅταν ἦλθον εἰς τὴν ὁδὸν πού ἦτο ἔρημος, πάλιν τίποτε δὲν ἔπαθον, διότι εἶχον τὴν ἀληθινὴν ὁδόν, ἡ ὁποία τὰς ὠδήγει εἰς τὸν οὐρανόν. Διὰ τοῦτο ἐνῶ εὐρίσκοντο εἰς τόσον μεγάλον πόλεμον καὶ θόρυβον καὶ κύματα, ἐδάδιζον μὲ ἀσφάλειαν καὶ τὸ ἀπίστευτον, ὅτι τὰ πρόβατα ὠδηγοῦντο ὑπὸ τῶν λύκων, αἱ ἀμνάδες ἐπροχώρουν ὑπὸ τῶν λεόντων καὶ κανεὶς δὲν τὰς εἶδε μὲ ὀφθαλμοὺς ἀκαλάστους, ἀλλ' ὅπως τοὺς Σοδομίτας, ἐνῶ ἴσταντο πλησίον τῆς θύρας, δὲν ἐπέτρεπεν ὁ Θεὸς νὰ δοῦν τὴν θύ-

ραν, ἔτσι καὶ τότε ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὄλων, ὥστε νὰ μὴ προδοθοῦν τὰ παρθενικὰ σώματα.

Β 5 Πορεύονται λοιπὸν εἰς πόλιν ἡ ὁποία καλεῖται Ἐδεσσα, πόλιν ὀλιγώτερον μὲν πολιτισμένην ἀπὸ πολλὰς ἄλλας, εὐσεβεστάτην ὁμως. Διότι, τί ἄλλο ἐβεώρησαν ἰσάξιον τῆς πόλεως ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν μέσα εἰς τόσην ταραχὴν νὰ εὐρουν καταφύγιον καὶ εἰς τέτοιαν κακοκαιρίαν νὰ ἔχουν εἰς τὴν διάθεσίν των λιμένα; Καὶ δέχεται ἡ πόλις τὰς ξένας, ξένας μὲν διὰ τὴν γῆν, πολιτίδας ὁμως τῶν οὐρανῶν καὶ ὅταν ἐδέχθη τὴν παρακαταθήκην, τὴν ἐφύλαττεν.

Ἄς μὴ καταλογίσῃ ὁμως κανεὶς εἰς τὰς γυναῖκας ἀδυναμίαν, ἐπειδὴ ἐφυγον, διότι ἐξεπλήρουναν ἔτσι Δεσποτικὴν ἐντολήν πού λέγει: «Ὅταν γὰρ διώκουσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, φεύγετε εἰς τὴν ἔτεραν» (Ματθ. 10, 23), τὴν ὁποίαν ἐπειδὴ καὶ αὐταὶ ἤκουσαν, ἐφυγον καὶ ἐν τῷ μεταξύ ἐπλέκετο πρὸς χάριν των εἰς στέφανος. Ποῖος λοιπὸν; C Αὐτὸς ὁ ὁποῖος προήλθεν ἀπὸ τὴν περιφρόνησιν ὄλων τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου. Διότι, «Ὅστις ἀφήκευ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφάς, ἡ πατρίδα, ἡ οἰκίαν, ἡ φίλους, ἡ συγγενεῖς, ἑκατονταπλασίονα λήψεται —λέγει— καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει» (Ματθ. 19, 29). Καὶ ἔμενον ἐκεῖ ἔχουσαι συγκάτοικον τὸν Χριστόν. Διότι, ἐὰν ὅπου ὑπάρχουν δύο ἢ τρεῖς συγκεντρωμένοι καὶ αὐτὸς εὐρίσκεται ἐκεῖ μεταξύ των, ὅπου δὲ ὄχι μόνον συγκεντρωμένοι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ὄνομά του εἶχον φύγει, πῶς δὲν θὰ προσείλκουν περισσότερο τὴν δοθείαν του; Ἐνῶ λοιπὸν ἔζων ἐκεῖ αἱ γυναῖκες αὐταί, ἔαφνικὰ κακαὶ διαταγαὶ ἐξαπεστελλόντο πανταῦ. πλήρεις καταδυναστεύσεως καὶ δαρδαρακτικῆς ἀμότητος. Δ Διότι, οἱ οἰκτεῖοι ὄς προδώσουν τοὺς οἰκτεῖους των, ἔλεγον, ἄνδρες τὰς συζύγους των, πατέρες τὰ τέκνα, τέκνα τοὺς πατέρας, ἀδελφοὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ φίλοι τοὺς φίλους. Ἐσὺ ὁμως θυμήσου ἐδῶ τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ καὶ θαύμασε τὴν πρόρρησιν του, διότι ὄλα αὐτὰ τὰ ἔλεγεν ἀνωθεν διότι λέγει, «Ἀδελφὸς ἀδελφὸν παραδώσει καὶ πατὴρ τέκνον καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς» (Ματθ. 10, 21). Τὰ πρόελεγε δὲ αὐτὰ τότε διὰ τοὺς ἐξῆς τρεῖς λόγους: Πρῶτον μὲν διὰ νὰ μάθωμεν τὴν δυνάμιν του καὶ ὅτι εἶναι ἀληθὴς ὁ Θεὸς προβλέπων ἐκ τῶν προτέρων αὐτὰ πού δὲν συνέβησαν ἀκόμη. Ε Καὶ ὅτι δι' αὐτὸ πρόελεγε τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν, ἄκουσε πού τὸ λέγει ὁ ἴδιος. «Διὰ ταῦτα ὑμῖν εἶπον πρὶν ἢ γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσατε, ὅτι ἐγὼ εἶμι» (Ἰωάν. 14, 29). Δεύτερον δὲ διὰ νὰ μὴ λέγῃ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς του, ὅτι γίνονται αὐ-

τά επειδή τὰ ἀγνοεῖ ἢ επειδή ἀδυνατεῖ νὰ τὰ ἐμποδίσῃ. Διότι ἐκεῖνος πού ἤμποροῦσε νὰ τὰ προβλέψῃ ἄνωθεν, ἤμποροῦσε καί νὰ τὰ ἐμποδίσῃ. Δὲν τὰ ἤμπόδισε δὲ διὰ νὰ γίνουν λαμπρότεροι οἱ στέφανοι. ⁶⁴² Α Διὰ τοῦτο τὰ προέλεγεν, ἀλλὰ καὶ δι' ἓνα τρίτον ἀκόμη λόγον. Ποῖος λοιπὸν εἶναι αὐτός; Διὰ νὰ κάμῃ πῶς ὑποφερτὸν τὸν ἀγῶνα εἰς ἐκείνους πού ἀγωνίζονται εἰς τὸ σκάμμα. Διότι τὰ μὲν ἀπροσδόκητα δεινὰ, ὅποια καὶ ἂν εἶναι αὐτά, φαίνονται θαρῆρα καὶ ἀφόρητα, ἐνῶ ἐκεῖνα πού περιέχουν ἐλπίδα καὶ εἶναι προμελετημένα γίνονται ελαφρὰ καὶ εὐκόλα.

Τότε λοιπὸν διατάσσοντες αὐτὰ οἱ ἐχθροὶ ἐφανέρωσαν καὶ τὴν ἀμότητά των καὶ παρὰ τὴν θέλησίν των ἐβεβαίωσαν τὴν ἀλήθειαν τῆς προφητείας τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀδελφοὶ παρέδιδον ἀδελφούς καὶ πατέρες τέκνα καὶ ἡ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἡ ἴδια ἐπολέμει τὸν ἑαυτὸν τῆς καὶ διμοιοῦσετο ἡ συγγένεια καὶ ὅλοι οἱ νόμοι ἀνετρέποντο ἄρδην καὶ τὰ πάντα ἦσαν πλήρη θορύβου καὶ παραχρῆς καὶ ἐγένεσαν τὰς οἰκίας τότε οἱ δαίμονες ἀπὸ αἵματα συγγενικά. **Β** Διότι, ὁ πατὴρ ὁ ὁποῖος παρέδωσε τὸν υἱὸν τοῦ ὁπωσδήποτε τὸν ἔσφαξε πάντως. Καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἐθύθισε τὸ ζῆφος καὶ δὲν διέπραξε μὲ τὴν δεξιάν του χεῖρα τὴν σφαγὴν, ὁμως μὲ τὴν γνώμην του ἀπετελείωσε τὸ πᾶν. Καθὼτι ἐκεῖνος πού παραδίδει εἰς τὸν φονέα τὸν μέλλοντα νὰ φονεῖται, ἐκεῖνος ὁπωσδήποτε διέπραξε καὶ τὸν φόνον. Ἄς τοὺς κάμωμεν, λέγει, παιδοκτόνους οἱ δαίμονες ἔλεγον, ἅς κάμωμεν τοὺς παῖδας νὰ γίνουσι φονεῖς τῶν πατέρων των μὲ τὴν προδοσίαν. Καθὼτι παλαιότερον ἐβουάζον εἰς αὐτοὺς τέτοιας βουσίας καὶ οἱ πατέρες ἔσφαζον τὰ τέκνα των. Καὶ αὐτὰ ἔκραζεν ὁ προφήτης, ὅταν ἔλεγεν· «Ἐβυσσαν τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις» (Ψαλμ. 105 37) καὶ ἐβίβων τέτοια αἵματα.

Γ Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔπαισε τὰς ἀναθεματισμένας καὶ ἀδελυρὸς αὐτὰς βουσίας ὁ Χριστός, ἐφιλονεῖκου νὰ τὰς ἀνανεώσῃ πάλιν, ἀλλὰ δὲν εἶχον τὴν τόλμην νὰ τὸ εἴπουν ἀναισχύντως καὶ φανεῶς, σφάξτε τὰ τέκνα σας, διότι κανεὶς δὲν ἐπρόκειτο νὰ τοὺς ὑπακούσῃ, μὲ ἄλλον τρόπον ἐπινοοῦν τὴν προσταγὴν αὐτὴν καὶ σφάζονται τὸν νόμον, διατάσσοντες τοὺς πατέρας νὰ προδίδουσι τὰ τέκνα των διὰ μέσου τῶν δικαστῶν τώρα. Διότι καθόλου δὲν διαφέρει δι' ἡμᾶς, λέγει, τὸ εἶτε κανεὶς σφάζει, εἶτε παραδῶσει διὰ σφανὴν τὸν υἱὸν του, καθὼτι καὶ αὐτός καὶ ἐκεῖνος εἶναι παιδοκτόνοι.

Δ Ἐμποροῦσε λοιπὸν νὰ δῆ κανεὶς τότε πατροκτόνους,

παιδοκτόνους, ἀδελφοκτόνους καὶ τὰ πάντα γεμάτα θόρυβον καὶ παραχρῆν, αἱ γυναῖκες ὁμως αὐτὰ ἀπελάμβανον θαύθειας εἰρήνης. Διότι τὰς περιστοίχιζον ἀπὸ παντοῦ ἡ ἐλπίς τῶν μελλόντων, ἐπειδὴ, μολοντί εὐρίσκοντο εἰς ξένην χώραν, διότι εἶχον ἀληθινὴν πατριδα τὴν πίστιν, εἶχον ἰδικὴν των πόλιν τὴν ὁμολογίαν καὶ μὲ τὸ νὰ τρέφονται μὲ αγαθὰς ἐλπίδας δὲν ἠσθάνοντο τίποτε ἀπὸ τὰ τοῦ παρόντος εἴου, διότι ἔδλεπον μόνον τὰ μέλλοντα.

Ἐνῶ λοιπὸν ἔτσι εἶχον τὰ πράγματα, καταφθάνει ὁ πατὴρ των μὲ στρατιώτας εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην μὲ τὸν σκοπὸν νὰ συλλάβῃ τὰ θηράματά του. Ἐφθασεν ὁ πατὴρ καὶ σύζυγος, πατὴρ μὲν τῶν θυγατέρων, σύζυγος δὲ τῆς γυναίκος, Ἐ ἂν δεθαῖος πατέρα καὶ ἀνδρα πρέπει νὰ ὁνομάσωμεν αὐτὸν πού ὑπηρετεῖ εἰς τέτοιας ὑποθέσεις, Μᾶλλον ὁμως ἅς τὸν συμπαθῆσωμεν ὅσον ἤμποροῦμεν, διότι αὐτός ἐνιεν πατὴρ μαρτύρων καὶ σύζυγος μάρτυρος. Ἄς μὴ τοῦ ὀνοίξωμεν λοιπὸν θαυότερον τὸ τραῦμα του μὲ τὰς κατηγορίας μας.

δ. Σὺ ὁμως σκέψου τὴν σύνεσιν τῶν γυναικῶν, καθὼτι, ὅταν ἔπρεπε νὰ φύγουσι ἐξουγον καὶ ὅταν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀγωνισθοῦν, δὲν ἐφυγον, ἀλλὰ ἠκολούθουν δέομαι μὲ τὸν πόθον τοῦ Χριστοῦ. Διότι, ὅπως δὲν πρέπει νὰ προσελκῆ κανεὶς πειρασμούς, ⁶⁴³ Α ἔτσι καὶ ὅταν ἔλθουν πρέπει νὰ ἀγωνίζεσθαι, ὥστε νὰ ἐπιδείξωμεν ἀπ' ἐκεῖ μὲν τὴν ἐπιείκειαν, ἀπ' ἑδῶ δὲ τὴν ἀνδρείαν, πῶγμα πού ἔκαμνον τότε καὶ ἐκεῖνα καὶ ἐπέστρεψαν καὶ ἠγωνίζοντο. Καθὼτι τὸ στάδιον ἠνοῖξε καὶ ἡ περίστασις ἐκάλεε εἰς τὰ παλαιάματα, ὁ δὲ τρόπος τῶν ἀγῶνων ὑπῆρξεν ὁ ἐξῆς.

Ἦλθον εἰς τὴν πόλιν ἡ ὁποία ὀνομάζεται Ἰεράπολις⁶⁴⁴ καὶ ἀπ' ἐκεῖ προσέτρεξαν ἀληθῶς εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν μὲ αὐτὰ τὸ τέννασμα. Ποταμὸς αἰεὶ διερχόμενος παραπλεύρως τῆς ὁδοῦ ἐκείνης, διὰ τῆς ὁποίας ἐπέστρεψον, ἀπὸ διέφυγον τὴν προσοχὴν τῶν γευματιζόντων καὶ μεθύοντων στρατιωτῶν. **Β** Μερικοὶ δὲ λέγουσι ὅτι εἶχον ὡς συμπράττοντα διὰ νὰ ἐξασπῆσωσι τοὺς στρατιώτας καὶ τὸν πατέρα των καὶ τὸ πιστεύω. Διότι, ἴσως δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ τὸ ἔκαμον, διὰ νὰ ἠμπορήσῃ κάποισιν μικρὰν ἀπολογίαν μὲ τὴν προδοσίαν αὐτὴν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως νὰ ἀποβῆσθαι ἐκ τῶν προτέρων διὰ τὸν ἑαυτὸν του, τὸ ὅτι θηλαδὴ καὶ αὐτὸς συνέπραξε καὶ ἐβοήθησε καὶ συνέβαλεν, ὥστε νὰ γίνῃ εὐκολώτερος ὁ δρόμος πρὸς τὸ μαρτύριον.

⁶⁴⁴ Ἡ Ἰεράπολις αὕτη εἶναι μὲλλον ἢ εὐρισκόμενὴ ἐν Βαβυλῶνι καὶ ἄξι ἐκείνη, τῆς Φρυγίας (Μ. Ἀσίας).

Ἄφου τὸν ἕκαμον λοιπὸν συνεργάτην των καὶ διὰ μέσου αὐτοῦ ἤμπόρεσαν νὰ ἀπατήσουν τοὺς στρατιώτας, εἰσῆλθον εἰς τὸ μέσον τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐγκατέλειψαν τὸν ἑαυτὸν των εἰς τὴν ὄρμην τῶν ρευμάτων ἐκείνων. Εἰσῆλθεν ἡ μήτηρ μαζί με τὰς δύο θυγατέρας της. Ἄς τὰ ἀκούσουν αὐτὰ αἱ μητέρες καὶ παρθένοι καὶ αἱ μὲν ἄς ὑπακούουν με τὸν ἴδιον ζῆλον τὰς μητέρας των, Ἐ αἱ δὲ μητέρες ἄς παιδαγωγῶν ἔτσι τὰς θυγατέρας των, ἔτσι ἄς ἀγαποῦν τὰ τέκνα των. Εἰσῆλθε λοιπὸν εἰς τὸ μέσον ἡ μήτηρ, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἕν καὶ τὸ ἄλλο μέρος εἶχεν τὰς θυγατέρας της, αὐτὴ ἡ ὁποία εἶχεν ἀνάμεσα εἰς τὰς ἀπείρους γάμους ἐκείνας παρθένους τὸν νυμφίον καὶ συνετελείετο ἐκεῖ ὁ γάμος τῆς παρθενίας καὶ ἀνάμεσά τους εὐρίσκετο ὁ Χριστός. Ὅπως δὲ κάθε ρίζα δένδρου, ἡ ὁποία φέρει δύο βλαστοὺς ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ, ἔτσι καὶ ἡ μακαρία ἐκείνη εἰσῆρχετο εἰς τὰ ὕδατα ἐνῶ εἶχεν εἰς τὰ δύο μέρη τὰς παρθένας καὶ τὰς ἀφηνεν εἰς τὴν τύχην τῶν ὑδάτων καὶ ἔτσι ἐπνίγντο καὶ μᾶλλον δὲν ἐπνίγντο, ἀλλ' ἐβαπτίζοντο ἐν νέον καὶ παράδοξον βάπτισμα.

Δ Καὶ ἐὰν ἐπιθυμῆς νὰ μάθῃς, ὅτι ἦτο ἀληθὲς βάπτισμα αὐτὸ ποῦ ἔγινε τότε, ἀκουσε πῶς ὁ Χριστός ὀνομάζει τὸν θάνατόν του βάπτισμα. Διότι συνομιλῶν με τοὺς υἱοὺς Ζεβεδαίου, «Τὸ μὲν ποτηρίόν μου πίεσαθ, λέγει, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε» (Μάρκ. 10, 38). Ποῖον ὅμως βάπτισμα μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνο τοῦ Ἰωάννου ἐβαπτίσθη ὁ Χριστός, παρὰ μόνον τὸν θάνατον καὶ τὸν σταυρόν; Ὅπως ἀσφαλῶς ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος⁵⁴ χωρὶς νὰ σταυρωθῇ, ἀλλὰ διὰ μαχαίρας ἀπογοιωθεὶς τῆς κεφαλῆς του ἐβαπτίσθη τὸ βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ. ἔτσι καὶ αὐταί, ἂν καὶ δὲν ἐσταυρώθησαν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ὕδατος εὐροῦσαι τὴν τελείωσιν ἐβαπτίσθησαν τὸ βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ· τὰς ἐβάπτισε δὲ ἡ μήτηρ των. Τί λέγεις, βαπτίζει καὶ ἡ γυνὴ; Ἐ Ναι, τέτοιου εἶδους βάπτισματα τὰ κάμνουν καὶ γυναῖκες, ὅπως ἀκριβῶς τότε καὶ ἐκείνη καὶ ἐβάπτισε καὶ ἱέρεια ἔγινε, καθότι προσέφερε θύματα λογικὰ καὶ χειροτονία αὐτὴ ἡ προαίρεσις ἔγινε. Καὶ τὸ πῶς παράδοξον. ὅτι δὲν ἐγορεύετο θουσιαστήριον διὰ τὴν θυσίαν, οὔτε ξύλα, οὔτε φωτιά, οὔτε μαχαίρα, διότι ὅλα αὐτὰ τὰ ἀντικατέστησεν ὁ ποταμός καὶ τὸ θουσιαστήριον καὶ τὰ ξύλα

54. Οὕτως ὁ Ἰάκωβος εἶναι ὁ ἀπόστολος τοῦ Κυρίου, εἰς ἐκ τῶν θηδεύων καὶ ἀδελφῶν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου. Ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἡρώδου Ἀγριππᾶ διὰ μετάνοιαν, ἔλιγον καιρὸν μετὰ τὴν ἐξορίαν αὐτοῦ Ἰακώβου τοῦ Κυρίου (Πράξ. 12, 2).

καὶ τὴν μαχαίραν καὶ τὸ πῦρ καὶ τὴν θυσίαν καὶ τὸ βάπτισμα, βάπτισμα πολὺ πῶς σαφές ἀπὸ τοῦτο τὸ βάπτισμα. Διότι δι' αὐτὸ μὲν λέγει ὁ Παῦλος· «Σύμφυτοι γεγονάμεν τῷ ὁμοίωματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ» (Ρωμ. 6, 5). ⁵⁴⁴ Ἀ διὰ τὸ βάπτισμα δὲ τῶν μαρτύρων δὲν λέγει πρὸς τὸ ὁμοίωμα τοῦ θανάτου, ἀλλ' ὅτι συμμορφούμεθα πρὸς τὸν θάνατον αὐτοῦ.

Εἰσῆγαγε λοιπὸν ἡ μήτηρ τὰς θυγατέρας της, ὅχι ὅπως θὰ τὰς ἔσυρε μέσα εἰς ὕδατα ποταμοῦ, ἀλλὰ ὡς νὰ τὰς ὠδήγει εἰς τοὺς ἱεροὺς νυμφῶνας. Τὰς ὠδήγει ἐνῶ τὰς ἐκράτει ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ καὶ ἔλεγε· «Ἴδου ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός» (Ἠσ. 8, 18). Ἐσὺ μοῦ τὰ ἔδωσες, εἰς σὲ τὰ παραβίδω, τὰ ἰδικά μου καὶ τὸν ἑαυτὸν μου. Καὶ ἔτσι ἔγινε διπλοῦν τὸ μαρτύριον τῆς γυναίκας, μᾶλλον ὅμως τριπλοῦν. Διότι με τὸν ἑαυτὸν της μίαν φορὰν καὶ με τὰς δύο θυγατέρας της ἄλλας δύο φορές ἐμαρτύρησε. Καὶ ὅπως ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀφήσῃ τὸν ἑαυτὸν της τῆς ἐχρειάζετο μεγάλη ὑπομονή, ἔτσι καὶ ὅταν ἔσυρε τὰ τέκνα μαζί της, ἐχρειάζετο ἄλλην τὴν ὑπομονήν, **Β** μάλιστα δὲ καὶ πολὺ περισσότεράν. Διότι αἱ γυναῖκες δὲν συνηθίζουσι νὰ πονοῦν τόσον ὅταν αὐταὶ αἱ ἴδιαι πρόκειται νὰ ἀποθάνουν, ὅσον ὅταν πάσχουν τὸ ἴδιον πρᾶγμα αἱ θυγατέρες των. Ὡστε ἦτο μεγαλύτερον τὸ μαρτύριόν της με τὰς θυγατέρας της καὶ κατῆλθε διὰ νὰ ἀγωνισθῇ ἐναντίον καὶ αὐτῆς τῆς τυραννίδος τῆς φύσεως καὶ ἀντιμετώπισε τὴν φλόγα τῶν πόνων καὶ τὴν ἀνυπόφορον ταραχὴν τῶν σπλάγγων της καὶ τὴν ἀνησυχίαν τῆς μητρὸς. Διότι, ἐὰν κανεὶς δὲν νὰ ἀποθνήσκῃ μία κόρη του θεωρεῖ τὸν θῆλον ἀθλιωτὸν, αὐτὴ, ὅχι ἀπλῶς βλέπουσα τὰς δύο θυγατέρας της νὰ ἀποθνήσκουν, ἀλλὰ καὶ με τὰς ἴbias τὰς χεῖρας της σύρουσα αὐτὰς διὰ μιᾶς εἰς τὸν θάνατον, σκέψου πόσα μαστύρια ἠσθάνθη, πρᾶγμα ποῦ οὔτε ὑποφέρουν νὰ τὸ ἀκούουν ἄλλοι, τὸ ὑπέμεινεν ἐμπράκτως.

Γ Οἱ μὲν λοιπὸν στρατιῶται ἔμεινον, χωρὶς νὰ γνωρίζουν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποῦ συνέβαινον, διὰ νὰ τὰς παραλάβουν πάλιν, ἐκείναι ὅμως εὐρίσκοντο πλέον μαζί με τοὺς στρατιώτας τοῦ Χριστοῦ, τοὺς σύνοαντες ἀγγέλους καὶ αὐταὶ ποῦ τὰς ἐπετηροῦσαν δὲν τὸ ἐννύκτιον, διότι δὲν εἶχον ὀφθαλμοὺς τῆς πίστεως. Ὁ μὲν Παῦλος λοιπὸν λέγει πρὸς τὴν μητρός· «Σωθήσεται διὰ τῆς τεκνογονίας» (Ἄ' Τιμ. 2, 15). Ἐδῶ δὲ αἱ θυγατέρες διεσώθησαν διὰ τῆς μητρὸς. Ἐτσι πρέπει νὰ πονοῦν πρὸς τοκετὸν αἱ μητέρες, καθότι αὐτοῦ τοῦ εἶδους αἱ ὠδίνες εἶναι καλῶτεραι

από εκείνας του τοκετού, διότι έχουν μικρότερον μὲν πόνον, μεγαλύτερον δὲ κέρδος. Ἐκείνους τοὺς πόνους τοὺς γνωρίζουν ὅσαι ἔγιναν μητέρες, καὶ τί πόνους, νὰ δλέπη κανεὶς θυγατέρας νὰ ἀποθνήσκουν. Τὸ δὲ καὶ ἡ ἴδια παρεδόθη εἰς τὸν θάνατον, αὐτὸ εἶναι πολὺ υπερβολικόν.

D 7. Πλὴν διὰ ποῖον λόγον δὲν παρουσιάσθη εἰς τὸ δικαστήριον ἡ γυνή; Διότι ἐπεθύμησε νὰ λάβῃ τὸ τῶπιον πρὶν ἀπὸ τὴν μάχην, νὰ ἀρπάσῃ τὸν στέφανον πρὶν ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας, νὰ δεχθῇ τὰ δραβεία πρὶν ἀπὸ τὰ παλαίσματα, μὴ φοθηθεῖσα τὰ βασανιστήρια, ἀλλὰ τοὺς ἀκαλάτους ὀφθαλμοὺς τῶν ἀπίστων. Δὲν ἐφοβείτο μήπως κανεὶς τῆς ἀνοίξῃ τὰς πλευράς, ἀλλὰ μήπως διαφθεύρουν τὴν παρθενικότητα τῶν θυγατέρων τῆς. Καὶ ὅτι ἐφοβείτο τέτοιον φόβον καὶ ὄχι τὸν ἄλλον καὶ διὰ τούτου δὲν προσῆλθεν εἰς τὸ δικαστήριον, εἶναι φανερόν ἀπ' ἐκεί. **E** Εἰς τὸν ποταμὸν ὑπέφερε πολὺ μεγαλύτερα βασανιστήρια, καθότι ἀπὸ τοῦ νὰ δλέπη νὰ καταξασχίζονται εἰς τὴν σάρκα πολὺ φοβερώτερον καὶ ὀδυνηρότερον, καθὼς προεῖπαι, ἦτο τὸ νὰ δλέπη τὰ σπλάγχνα τῆς, δηλαδὴ τὰς θυγατέρας τῆς, νὰ θυθίζονται ἀπὸ τὰς ἰδικὰς τῆς χεῖρας καὶ νὰ πνίγνυνται καὶ τὸ νὰ ὑποφέρῃ τὰ βασανιστήρια τῆς ἐχρηιάζετο πολὺ μεγαλύτερα φιλόσοφος διδάξεις, διὰ νὰ ἡμπορῇ νὰ κρατῇ τὰς δεξιὰς τῶν θυγατέρων τῆς καὶ νὰ τὰς φέρῃ μαζί της εἰς τὰ ρεύματα τοῦ ποταμοῦ. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πράγμα τὸ νὰ δλέπη αὐτὰς νὰ πάσχουν ἀπὸ ἄλλους καὶ τὸ νὰ γίνῃ αὐτὴ ὑπέρτης τοῦ θανάτου τῶν καὶ συνεργὸς τοῦ τέλους τῶν, ⁶⁴⁵ Ἄ αὐτὴ νὰ γίνῃ δῆμιος τῶν θυγατέρων τῆς, πλὴν τοῦτο εἶναι πολὺ πρὸ ἀφάρτου ἀπ' ἐκεῖνο καὶ φοβερόν. Βεβαιώσατε αὐτοὺς τοὺς λόγους μου ὅλα ἑσεῖς ποὺ ἐγίνατε μητέρες καὶ ἐδοκιμάσατε πόνους τοκετοῦ καὶ ἔχετε θυγατέρας. Πῶς ἔπιασε τὸ χεῖρ τῶν; Πῶς δὲν ἔδειξεν ἀδράνεια τὸ χεῖρ τῆς; Πῶς δὲν παρέλυσαν τὰ νεύρα; Πῶς δὲν ἔπαθεν ὁ νοῦς τῆς; Πῶς ἰσχύσεν ὁ λογισμὸς τῆς νὰ βοηθήσῃ νὰ γίνον τὰ γεγονότα αὐτά; Καθότι αὐτὰ ποὺ ἔγινον ἦσαν μικρότερα ἀπὸ ἄπειρα βασανιστήρια, καθ' ἣν στιγμήν ἀντὶ διὰ τὸ σῶμα κατεξασχίζετο ἡ ψυχὴ τῆς.

⁶⁴⁶ Ἄλλὰ μέχρι πότε θὰ φιλονεικῶμεν διὰ νὰ φθάσωμεν τὰ ἀφθαστα; **B** Διότι κανεὶς λόγος δὲν ἡμπορεῖ νὰ παραστήσῃ τὸ μέγεθος τοῦ πάθους, ἀλλὰ μόνη ἀκείνη ἡ γυνὴ ἡ ὅποια ἐδοκίμασε καὶ ἠγωνίσθη γνωρίζει ποῖα εἶναι αὐτὰ τὰ παλαίσματα. Ἄς τὰ ἀκούσουν αὐτὰ μητέρες, ἄς τὰ ἀκούσουν παρθένοι. Αἱ μὲν μητέρες διὰ νὰ παιδαγωγούν

εἶται τὰς θυγατέρας τῶν, αἱ δὲ παρθένοι διὰ νὰ πειθῶνται εἶται εἰς τὰς μητέρας τῶν. Διότι δὲν πρέπει θεδαίως νὰ ἐπινηθῇ κανεὶς μόνον τὴν μητέρα, ἡ ὅποια διέταξε τέτοια πράγματα, ἀλλὰ νὰ θαυμάσῃ καὶ τὰς θυγατέρας, αἱ ὅποιαι ὑπήκουσαν εἰς αὐτά. Διότι οὔτε ἡ μήτηρ ἐχρηιάσθη σχοινία διὰ τὰ σφάγια καὶ τὰ θύματα, οὔτε αἱ θαμάλεις ἐσκίρτησαν, ἀλλὰ μὲ ἴσην προθυμίαν καὶ ψυχὴν σόρουσαι τὸν ζυγὸν τοῦ μαρτυρίου εἰσῆλθον εἰς τὸ ποταμὸν, ἐνῶ ἄφησαν ἔξω τὰ ὑποδήματά τῶν. Καὶ ἔκαμον τοῦτο, διότι ἐλυποῦντο τοὺς φύλακας. Τόσην φροντίδα ἔδειξαν αἱ ἄγιοι ἐκεῖνοι. **C** Διότι ἐφρόντιζον νὰ ἀφήσουν μαρτυρίαν διὰ τὸ δικαστήριον, διὰ νὰ μὴ ἔχῃ λόγον νὰ κατηγορήσῃ κανένα ὁ ὠμός ἐκείνος καὶ ἀπηνής δικαστὴς διὰ προδοσίαν καὶ ὅτι ἄφησαν τὰς γυναῖκας, ἐπειδὴ ἐπληρώθησαν πρὸς τοῦτο. Διὰ τοῦτο ἄφησαν τὰ ὑποδήματα διὰ νὰ μαρτυροῦν τὴν γνώμην τῶν στρατιωτῶν, ⁶⁵ ἔτι χωρὶς νὰ γνωρίζουν ἐκεῖνοι, ἀλλ' ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἐδραπέτευσαν πρὸς τὸν ποταμὸν.

Πιθανὸν νὰ ἐδημιουργήθῃ ἐντὸς μας μέγας πόθος διὰ τὰς ἁγίας ἐκεῖνας. Μὲ αὐτὴν λοιπὸν τὴν φλόγα τοῦ πόθου ἄς προσπέσωμεν εἰς τὰ λείψανά τῶν, ἄς ἐναγκαλισθῶμεν τὰς θήκας τῶν, διότι καὶ θῆκαι τῶν μαρτύρων δύναται νὰ ἔχουν μεγάλην δύναμιν, ὅπως ἔχουν μεγάλην δύναμιν καὶ τὰ ὄστα τῶν μαρτύρων. **D** Καὶ ὄχι μόνον τὴν ἡμέραν τῆς κορτῆς αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἄλλας ἡμέρας νὰ ἐρχώμεθα ἐδῶ, νὰ τὰς παρακαλώμεν, νὰ ἀξιωνώμεν ἀπὸ αὐτὰς νὰ γίνον προστάτιδες μας, διότι ἔχουν μεγάλην παρησίαν, ὄχι μόνον ἐνῶ ἔζων, ἀλλὰ καὶ τώρα ποὺ ἀπέθανον καὶ μᾶλλον περισσότερο τώρα. Διότι τώρα φέρουν τὰ στίγματα τοῦ Χριστοῦ. Τὰ δὲ στίγματα αὐτὰ ὅταν τὰ ἐπιδεικνύσουν, ἡμποροῦν δι' ὅλα νὰ πείσουν τὸν βασιλέα. Ἐπειδὴ λοιπὸν τόσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τῶν καὶ ἡ φιλία τῶν μὲ τὸν Θεόν, μὲ τὴν συνεχῆ παρουσίαν μας πλησίον τῶν καὶ τὴν ἀδιάκοπον ἐπίσκεψίν μας, ἀφοῦ τὰς κάμμεν οικείας πρὸς ἡμᾶς, θὰ ἐφελκύσωμεν παρὰ τοῦ Θεοῦ δι' αὐτῶν τὴν φιλανθρωπίαν σου, **E** τὴν ὅποian εἶθε νὰ τύχωμεν ὅλοι μὲ τὴν χάριν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου ἀρμόζει εἰς τὸν Πατέρα δόξα, καθὼς καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἄμην.

⁶⁴⁵ Ἡ: "Καὶ εἰ στρατιῶται θὰ εἶχον ἐν ἄλλοις τὰ ὅπλα καὶ τοὺς ἰσχυροὺς ἐκείνους τοῦ δικαστοῦ, ὅπως θὰ τὰς ἐκατήγγυε: ἐπὶ δουρικλίῃ καὶ ἐξαγορασίῃ."